

Cyrenaica

Sacra Lingua

Bl. 75a

85

Wolfgangi Sum Meyeri Basil.
vobis, quodam

et culpa nos admovent.

unty, membrorum saly pendet.

lectam, quando vobis cetera, ondit quos ei dedit later
a pnone sanguina chn'te expintem, nulla est salu

No 32

178

Basilic
9. 178

R
1687

ספר הקדמה

SO GRAMMATICA HE
BRÆA ELIÆ LEVITÆ GER/
mani, per Seb. Munsterum uer/
sa, & scholijs illustrata, cum
Indice copiosissimo.

ITEM Institutio elemētalis Munsteri,
cum Tabula omniū coniugationum,
& libello Hebræorum accentuum.

FRO BEN.

BASILEÆ M D XLIII

#

SEBASTIANVS

MVNSTERVS HEBREÆ

linguæ candidatis S. D.

VVM olim nobile
illam Eliæ Leuitæ
nactus essem He/
bræam grammati/
cam, amice lector,
supersticiosius, illā
uerti, quā ut He
braicari incipientibus commodo esse
potuerit. Verū in uotis tum mihi erat,
præceptoribus Hebrææ linguæ, qui
passim iuuentuti erudiendæ in acade/
mijs præficebantur, suppetias aliquas
ferre: ne si nudum Hebraismū illis (ut
mihi obuenit) tradidisset, phrasi illius
non assueti animum protinus despon/
dissent. Superuenit paulopost libellus

A 2 æque

4-II A

518

U 50494995

36

EPISTOLA

æque nobilis & utilis, cui idem Elias ti-
 tulum יְרֵמְיָהוּ fecit, qui tantum præsi-
 dij in re grammatica mihi contulit, ut
 facile cernere licuerit citra cuiusvis Mo-
 mi mordacem reprehensionem, quid
 perperam à me esset uersum, & ubi ab
 autoris mente esset discessum. Quòd
 quum animaduertissem, insumpti la-
 boris non pœnituit, præsertim quum
 Hebraïsmus ipse saluus & integer è re-
 gione uersionis illius manserit, & sem-
 per ueniam precatus fuerim, sicubi me
 hallucinari contingeret, in huius tam
 extraneæ linguæ propagatione, à nul-
 lo Christiano homine, aut à paucissi-
 mis, ijsc̄q; Christo ex Iudaismo rena-
 tis, iam à multis annis satis cognitæ,
 boni id cōsulerent studiosi: quum scri-
 ptum sit בִּי אֵין אֶרֶם אֲשֶׁר לֹא יִחָטֵא :
 Alioquin, qua putas hodie studiosi
 Hebrææ linguæ laborarent gramma-
 ticarum

NUNCVPATORIA

ticarum rerum penuria, quamc̄q; curta
 illis esset domi supellex, si ego pericu-
 lum non fecissem in euulgāda hac uni-
 ca Eliæ grāmatica, & me quibusdam
 ingratis hominibus rodendum expo-
 suissem, & præsertim quum unum aut
 aliud exemplar Romanæ æditionis
 Germania tunc non uidisset, idc̄q; de-
 formi & inexplorato caractere cogni-
 tuq; difficili esset excusum, & præterea
 à nemine uersum. Idem exēplar iam
 quartò studiosis communicamus, sed
 longe alia ratione uersum, ut uel à pue-
 ro intelligi possit. Nā præter id quod
 loca quædam, in priori æditione non
 bene reddita, castigauimus, etiam diffi-
 ciles & inconsuetos loquendi modos
 deliniui, aut uno & altero uocabulo
 explicui: nusquam ab autoris mente
 (quod sciam) digressus: exempla He-
 braice cum sua interpretatione adscri-
 A 3 pti, &

EPISTOLA

psi, & quid ijs Elias contestatū uoluit,
ostendi: & planè id pro uirili mea mo/
litus sum, ut Elias Latinos Hebraicā
doceret grammaticam. Quod autem
idē Elias passim meminit in hac gram/
matica quorūdam libellorum, nempe
Officiorum seruilium literarum, Can/
tici, Specierum & Proprietatum, scias
illos esse libros, quos superioribus an/
nis typis Frobenianis euulgauimus
cum hoc titulo, פּרָקִי אֱלִיָּהוּ בְּכֻלָּיִם
קְצָרִים בְּאוֹתוֹת וּבְנֻקוּדוֹת Perstrin/
gunt enim naturas & proprietates lite/
rarum atq; punctorum. Dicit uix po/
test, quantam supellectilem ad discen/
dam Hebræam linguam, hi quatuor
suppediet libelli. Tu igitur lector, qui
cuncq; es, qui cupis discere linguā san/
ctam, hos libellos, quos coniunctos &
simul excusos inuenies, non excludas
à studio tuo. Id si feceris, senties aliquā
do me

NUNCUPATORIA

do me tibi haud male suasisse, quippe
qui iam tot annis uersatus & reuersa/
tus in eis, sciam quam afferre possint
commoditatem. Difficultatem Canti/
ci leniet tibi Elemētarium istud, quod
huic Grammaticæ adiecimus: quin &
Grammatica ipsa plausibilior tibi erit,
si prius te exercueris in hac nostra, aut
potius Eliana elementari Institutione.
Nihil enim in ea posuimus, nisi quod
certum & solidum esse cognouimus.
Hanc eandem hoc Christi anno ses/
quimillesimo trigesimo septimo, ac de/
inde anno quadragesimo tertio, reco/
gnouimus, auximus, & in obscuriori/
bus locis dilucidiorē reddidimus, ne
quid deesset quod in Grammatica de/
siderari posset: quin & Tabulam con/
iugationū pulchre per ordines distin/
ctam inseruimus, & per adiectas An/
notatiunculas quæ cuiq; personæ per
A 4 singu/

EPISTOLA

singulos modos accidere soleat diuersitas ostendimus, & quæ uerba à communi forma recedere deprehenduntur, ubiq; suis exēplis declarauimus. Potissimum autem hoc unum in singulis ordinibus curauimus, ut ea uerba quæ unam ex gutturalibus completuntur literis non negligercmus, sed diligenter annotarcmus, quo pacto in eisdem dages signandum torqueatur in uocem magnam, aut punctus hirec propter hatephatam literam mutetur in patha, siue in segol. Sed nō est opus nostra commendatione, quum tu ipse lector hic experiri possis quales suppetias tibi tulerimus. Iam uero nouissime adiecimus huic operi nostro libellum De ratione accentuum, ut ab Elia superioribus annis est euulgatus: sic contractus in compēdium, ut prolixiore non admodum egeas. Vale, & frueri.

INSTITVTIO ELEMENTALIS IN HEBRAICAM linguam, autore Seb. Munstero.

LITERAE apud Hebræos sunt duæ & uiginti, quarum nomina & figuræ sunt hæc,

Vau	He	Daleth	Gimel	Beth	Aleph
u	h	d	g	b & v	a e i o u
Lamed	Caph	Iod	Teth	Heth	Zain
l	c u e l k	i	t	h	z
Pe	Ain	Samech	Nun	Mem	
ph & p	a e i o u	s	n	m	
Tau	Sin	Schin	Res	Kuph	Zade
t & th	s	sch	r	k	z

INSTITVTIO
DE LITERARVM PRO/
LATIONE.

N

Quum hæc litera non sit
consonans nec aspiratio, di-
stinctam prolotionē à pun-
cto uocali sibi adiecto non
habet: ut אל al, אל el,
אם im, או o: & cætera. Non recipit
punctum dages.

ו Cum puncto uentrali, quod da-
ges uocatur, ualet ב: ut בל bal,
בל bel, בו bu. Sed cum uirgula in ca-
pite quæ raphe uocatur, laxatur in u
consonantem: ut בל ual, בו uo. Et
quando non habet raphe nec dages,
perinde est ac si haberet raphe: nam in
impreslis libris rarò adijcitur raphe,
quum eiectione dages satis indicet literā
leniter proferendā: ut בו fu, בר far.
Aduertes hic diligenter, ne beth pro
caph

ELEMENTALIS

aph legas: habent enim hæc duæ lite-
ræ magnam in effigie affinitatem.

ג Cum raphe est ג molle, & cū da-
ges ג forte: ut גא gam, גו gu,
גא ger, גא gafch. Sine raphe & da-
ges ualet idem quod ג ut גא gam.
Nos Germani nullum facimus discrimē
inter gimel raphatū & dagesfatū.

ד Facit ד Latinum, lene cum raphe,
& durum cum dages: ut דא dam,
דא dor, דא iod, דא iad. Huic literæ
multum conformis est in figura res li-
tera, non tamen deest nota differen-
tiæ: ut ד d, ד r.

ה Est aspiratio lenis, ut ה ha, הו hu,
הא hêm, הו hen: &c. Quā-
do uerò finem dictionis obtinet, non
auditur, nec habet tunc discrimen ab
aleph: ut קרא kara, sic קרא kara.

ו Cum puncto substrato, aut sine
omni puncto, est ו consonans: ut ו

ua

INSTITVTIO

ua, ו ui, ג gef. Cum holem in capi-
te, est o: ut ו o, בו bo. Cum puncto
schurec in uentre, est u uocale: ut בו bu.
Et quando habet aliud punctū uocale
subscriptum, tunc punctus ille uentra-
lis non est schurec sed dages, ut ו fa,
ו fi, זיפה ziffa. In fine quoque sine om-
ni puncto est u consonans, ut תי thau
seu thaf, ו uau seu uaf.

ו Valet s gracile & nō acutum, qua-
liter Latini literam s proferunt: in
Germanica quoque lingua frequens est
si quis diligenter aduertat, ut patet in
uerbo legere, læsen.

ח Est aspiratio fortis, quæ etiam in
fine audiri potest, ut חבס ha-
cham. Et nota quando hæc litera in fi-
ne dictionis punctatur, uox ipsa præ-
cedit aspirationē, ut רוה ruah, & non
ruha. Figura est ante & retro clausa,
he autem solum à fine est clausa.

ו ualet

ELEMENTALIS

ט Valet t Latinum, ut טט rasch,
טור tur: differtque à tau in prola-
tione, quòd tau non dagesflatum, non
nihil habeat aspirationis.

ח Aliquando est consonans i, aliquan-
do uocale. Consonans est, quādo
habet proprium punctum uocale, ut
י iad, יור ior, ים ihm seu ghim. Vo-
cale est in fine dictionis, quādo ipsum
præcedit camez uel patha, schurec uel
holem: ut מי mai, מי mai, גוי goi,
בוי bui. Quiescit uerò quando ipsum
intra dictionem aut in fine dictionis
præcedit zere uel sagol: ut בני bene,
בניר benacha. Quiescit etiam post ca-
mez sequente uau, ut תי thaf.

ך Et in fine dictionis כ & כ Cum
dages ualet c uel k, & sine dages
ch: ut כבה cacha, כמוך camocha,
כמוך camoch. Et cum dages in fine
כמוך mimmacca.

ל ualet

INSTITVTIO

ב Valet l Latinum, ut **ל** lo, **ב** bal: & hæc sola litera tanquam regina in alphabeto dicitur erigere sursum caput, tenetq; mediū alphabeti.

מ Et in fine dictionis **ם** ualet m, ut **מ** mad, **מ**ימ **מ**im. Figura mem finalis differt à samech per angulos quos samech non habet.

נ Et in fine dictionis **ן** ualet n, ut **נ** na, **נ**ינ **נ**in, **נ**ן **נ**an. Inuenitur etiam nonnunquam camez sub nun finali, ut **אשכנז** pro **אשכנז** deficiente scilicet he seruilī litera.

ס Valet s acutum & subtile, quale Ephraitæ solum proferre poterāt. Latini id non habent, nisi qui à natura sibilatrice lingua utūtur. Ab hoc sono non differt **ש** cum pūcto sinistro, sed præcise **ש** & **ס** eandem habent prolationem. Nobis Germanis hoc s familiare est: ut cultellus, messer.

ע litera

ELEMENTALIS

א Litera in gutture formanda, sed quam nostrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, nisi quum finem dictionis obtinet, ut **א** ra, a per nares oreq; distento formato. Nunquam dagesatur.

ב Et in fine dictionis **ב** quando habet dages ualet p, & absque dages ph: ut **ב** pag, **ב** phar, **ב** caph. Pe tamen finale nunquam admittit intra se dages, aut sub se punctum uocale.

צ Et in fine **צ** ualet z Latinum: ut **צ** zar, **צ** zor, **צ**יז **צ**oz. Hieronymus dicit habere stridulum sonum, qui scilicet strictis dentibus linguæ retractione profertur, ut est tz.

ק Facit c uel k Latinum, ut **ק** kal, **ק**ול **ק**ol: & cætera. Figura eius cum nulla alia litera communicationem habet.

ר ualet

INSTITVTIO

Ⲛ Valet R Latinum, ut Ⲛⲏ ner, Ⲛⲏⲓ rabbi : & hæc nunquam recipit punctum dages.

Ⲛ Cum puncto dextro quod Ⲛⲏⲓ iamin uocatur, ualet sch, seu s crassum: ut Ⲛⲏ schem. Sed Ⲛ cum puncto sinistro, quod Ⲛⲏⲓ smol uocatur, idē sonat quod Ⲛ samech, hoc est s tantum, ut Ⲛⲏ far.

Ⲛ Cum punctulo dages ualet Ⲛ, ut Ⲛⲏⲓ tamar: sed sine dages ualet Ⲛ th: ut Ⲛⲏⲓ meth, Ⲛⲏⲓ bath.

DE PUNCTORVM
pronunciatione.

 Ir gula sub litera, ut est - ualet a clarum, uocatur Ⲛⲏ patha: ut Ⲛⲏ ba. Sed si eadem habuerit punctū in medio adiectum, ut sic - ualet a obscurū, appellatur Ⲛⲏ camez: ut Ⲛⲏ ma. Porro duo puncta sub

ELEMENTALIS

cta sub litera, hac dispositione -- posita, ualent E gracile, uocatur Ⲛⲏ ze re: ut Ⲛⲏ em. Quod si sic -- disponuntur, ualent E breuiter raptū, aut terminant syllabam, uocatur Ⲛⲏ scheua: ut Ⲛⲏ schemo, Ⲛⲏ calno. Tria uerò puncta in hunc modum -- disposita, ualet æ: uocem scilicet mediam inter A & E, appellatur Ⲛⲏ sagol: ut Ⲛⲏ æl. At unus punctus sub litera, ualet I, uocatur Ⲛⲏ hirec: ut Ⲛⲏ im, Ⲛⲏ ir. Tria uerò puncta sic -- ordinata, uocantur kybuz, ualent Ⲛⲏ uocem mediam inter u & i, quale u Galli proferunt: ut Ⲛⲏ huc kim, Vnus punctus supra literam positus, ualet o, uocatur Ⲛⲏ holem: ut Ⲛⲏ bor, Ⲛⲏ mor. Et item punctus intra solam uau literam, ualet u, uocatur Ⲛⲏ schurec: ut Ⲛⲏ u, Ⲛⲏ gu. Item -- ualet o breue, uocatur Ⲛⲏ

INSTITVTIO

שֵׁמֹר שֵׁמֶז hatephcamez : ut שֵׁמֹר
 schemor : & —. ualet A raptum, sicut
 —. æ raptum, quorum primum uoca-
 tur שֵׁמֶז hatephpatah & alterū
 שֵׁמֶז hatephsægol. Et hæc duo
 solum habent locum sub literis guttu-
 ralibus. Inuenitur etiam nōnunquam
 hatephpatah sub litera duplicata, quē
 admodū est in dictione גִּלְלֵי gillele.

DE LITERARVM MVL-
 tiplici diuisione.

Literæ alphabeti sunt uiginti-
 duæ, & ex illis quinque dupli-
 catur in figura: nēpe מְנַזְּפָךְ
 menazpach, quæ in fine dictionis di-
 uersam ferè habent formā ab ea quā
 in medio aut principio. Hæ autē sunt,

א	ב	ג	ד	ה
א	ב	ג	ד	ה

Nam

ELEMENTALIS

Nam hæc quatuor, כ פ ט צ ex-
 tenduntur in hunc modum כ פ ט צ
 Et ob id ab Hebræis שְׁוֹטִים exten-
 sæ, & à Latinis finales uocantur. Et מ
 apertum clauditur tali figura מ uoca-
 turq; tunc סְתוּמָה idest clausum.

Quatuor censentur gutturales, nem-
 pe א ה ח ע

Et quatuor palati, uidelicet ג יב ק
 Dentales uerò hæc signantur ש ר צ וס
 Et istæ linguales, ז ט ל נח

Porro בומה labiorum officio po-
 tissimum utuntur, ideoq; labiales uo-
 cantur.

Item alia partitione, istæ undecim
 נבבב שמו אליה uocantur seruales: &
 alia undecim, nēpe ט חסר גט
 appellantur radicales.

Ex ministerialibus, hæc quatuor אלבש
 seruiunt duntaxat à capite dictionis.
 Et alia septem, scilicet הוובמה
 B 2 seruiunt

INSTITVTIO

seruiunt à capite & calce. Quare au-
tem istæ radicales & istæ serviles di-
cantur, infra ostendetur.

Rursus quinque literæ sunt perpe-
tuo lenes & nunquam dageffantur, sci-
licet quatuor gutturales & res ׀ lite-
ra: nisi quod semel aut secundo res ׀
inuenitur habere dages.

Istæ uero sex בְּרֵי בְּפִי semper
habent aut uirgulam raphe in capite,
per quã lenes & asperæ fiunt, aut pun-
ctum dages in uentre per quod dupli-
ci modo fortificantur: ut paulo post di-
cemus. At hæ טֵס שִׁדְרָ נוּלִים sus-
cipiunt quidem dages, per quod ueluti
duplicantur quando proferuntur, sed
nunquam suscipiunt raphc, per quod
in sua prolatione laxiores fiant: etiam
si à Rabbinis, hoc est magistris, lenes
seu raphatæ uocentur, quando carent
punctulo dages.

De pun

ELEMENTALIS

DE PUNCTORVM VO-
calium distinctione.

PUNCTA uocalia apud He-
bræos numerantur decem:
quorum quinque uocantur
הַנוּעוֹת גְּרוּלוֹת motus seu uoces ma-
gnæ, & quinque הַנוּעוֹת קְטַנוֹת uoces
paruæ. Voces magnæ sunt -- zere,
-- camez, ׀ uau schurec, ׀ uau holem,
uel holem absq; uau, & iod præceden-
te hirec, ut hic לִי Et harū natura est,
ut mox sequens scheua moueri faciāt,
quod diligenter notabis: ut אֹמֶרִים
omerim, & non oimrim: סִסְרָא Sise-
ra, & non Sifra: nec facile patiuntur
post se punctulum dages, nisi accētus
millel, idest in penultima, ponatur iux-
ta eas, ut לַמָּה lamma.

Proinde uoces paruæ sunt, -- pa-
tha, . sægol, . hirec sine iod, . ky-
B 3 buz

INSTITVTIO

buz seu schurec paruum, — hateph/ camez. Et hæ frequenter post se habent dages, & scheua mox illas sequēs quiescit, contrariam scilicet uocum magnarum tenentes legem: ut אמות im/ moth, סלם syllam, צדיק zaddic, אסתר Esther.

NOtādum quoq; quod istæ quatuor literæ יהוא quæ quiescentes uocātur, expresse uel implicite semper sequuntur uoces magnas, & nunquam ueniunt post uoces paruas, excepto sægol: nam dicitur אגלה & רבריר

Est etiam natura literarum יהוא ut literis בגר בפת mox sequētibus, siue in una siue in duabus dictionibus imponant uirgulam raphe: hoc est, non facile sustinent post se dages, sicut nec uoces magnæ, quarū habitacula sunt literæ יהוא

Dantur tamen quædam exceptiones

ELEMENTALIS

nes, sed quæ non semper necq; ubique constantes inueniuntur: præsertim ea quæ de relatiuis יהו dantur, nisi commodus accesserit accētus. Primo, quando capiuntur relatiue: ut שמו פרעה nomen eius Parao, & שמה דינה nomen eius Dina, & שמי ברכאל nomē meum Bærachel. Secundo, quando ponūtur in pausa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus consule Canticum nostri Eliæ quartum.

DE DVPLICI DAGES

DVæ sunt species dages, unū uocatur קל idest leue, & alterum כבד idest forte.

Leue, solum habet locum in literis בגר בפת Idq; uel à principio dictionum, ut תלמיד בראשית Vel post scheua quiescens, ut תיביר Et illud nihil significationis habet: sed monet, li/

B 4 teram

INSTITVTIO

teram non aspere, sed duriuscule, aut potius naturali expressione sonādam. Quādo enim dico נֹכַח nochan, caph aspiratur: sed si dixerō נִכַּח nickar, caph duriter profertur, & ueluti duplicatur: at in כֵּן ken, naturalem obtinet sonum.

Dages uero forte, locum habet nendum in memoratis sex literis בְּגָד כּפֶת וֵאֵלֶּם uerum & in שִׁקְצֵי נוֹלִים hoc est, omnes literæ sunt capaces dages fortioris, præter has quinque א ה ח ע ר Nec est unquam sine peculiari significatione. Primo enim indicat defectum nun primæ radicalis literæ: ut אָדָם cadam, pro אֲנָפֹל Sic מוֹבִיחַ ex domo, pro מוֹן בֵּית Et אֲפַקֵּר uisitor, pro אֲנַפְקֵר Secundo, index est coniugationis piel & hithpael, quæ mediam radicalem semper habent dagesatam: ut הִתְפַּלֵּעַ deuorauit, & הִתְפַּלֵּעַ deuo

ELEMENTALIS

deuoratus est. Tertio, quando duæ posteriores radicales sunt similes, plerunq; una tollitur, relicto dages in altera loco illius: ut à סָבַב circuiuit, dicitur in plurali סָבְבוּ uel per syncopam סָבוּ circuiuerunt. Quarto, he litera emphatica, uel articularis, quam Hebraei uocant he הִירֵיעָה idest cognitionis uel demonstrationis, etiam dagesat mox sequentem literam, si modo illa capax sit punctuli dages: id quod in hoc exemplo aduertere potes, נְבִיאָה propheta, הִנְבִיאָה propheta ille uel talis & tantus. Eadem etiam litera cum eisdem punctis interdū accipitur pro litera הִקְרִיאָה idest uocationis: ut הִדְוֹר o generatio. Quinto, uau הִפּוּחַ hippuch, quod scilicet uertit futurum in præteritum, imprimi literæ futuri temporis punctum dages: ut הִיאָמַר dicet, וַיֵּאמַר & dixit. Excipiuntur

INSTITVTIO

in futura coniugationis piel, ut קָרַבְר
 & loquutus est. Itē quando tau & teth
 in coniugatione hithpael conueniunt,
 absconditur tau per dages in teth : ut
 pro תְּחַטְּבוּא dicitur תְּחַטְּבוּא polluemi
 ni: ubi tria sunt dages, primum est leue
 & nihil significat, sed duntaxat indicat
 tau non aspere proferendū: secundum
 repræsentat literam tau, quæ est de es-
 sentia cōiugationis: tertium quoq; est
 dages forte ut secundum, unde & sche-
 na sub mem mouetur, quod coniuga-
 tio ipsa exigit, quæ semper habet me-
 diam dagesfatam. Simile iudicium est
 de tau quādo in uerbo est tertia radica-
 lis litera, & accesserit in secunda aut pri-
 ma persona præteriti aliud tau: ut à
 שָׁבַת quieuit, non dicitur שָׁבַת quie-
 uisti: sicut à פָּצַח dicimus פָּצַח Sed
 per dages forte tollitur tau unū, & dici-
 tur שָׁבַת quieuisti, שָׁבַח quieui. Sic
 à בָּרַח

ELEMENTALIS

à בָּרַח succidit, בָּרַח succidisti: & cæ-
 tera. Vitat enim hæc lingua, ubi fieri
 potest, geminationem unius literæ.
NOtabis postremo & hoc, quod
 dages quādo defectum indicat,
 indicat literam defecisse, quæ mox lite-
 ram illam in qua ipsum ponitur, præ-
 cedit. Sed literæ אָחֵרִי quando quie-
 scunt in uocalibus magnis, quod sæpe
 fit, præsertim iod & he, solet quies præ-
 cedere literam quiescentem: seu, quod
 idem est, quies indicat mox sequentem
 literam euanuisse. Exemplum primi,
 אָטַע plantabo, אָגִישׁ accedam: ubi
 dages in teth & gimel designat defe-
 ctum literæ nun (quæ sola, à fronte di-
 ctionis deficit) Nam radices sunt בָּטַע
 & גָּשׁ Inueniuntur etiam quædam
 exēpla, ubi dages, non in sequenti, sed
 in præcedēti litera designat defectum
 sequentis literæ, ut וְיָסֹבֵב & conuersus
 est

INSTITVTIO

est, à radice סבב Verum usus iste rarus est in Hebraismo. Exemplum secundi: אשב sededo, אמר dicam, עשית fecisti: ubi zere sub primo aleph complectitur iod primam radicalem literam: est enim ישב radix uerbi: & holem supra secundum aleph indicat aleph primam radicalem literam: nam aleph ibi expresse scriptum, constituit primam personam futuri temporis. Porro in tertio exemplo, hirec cum sequente iod, includit literam he. Nam radix uerbi est עשה fecit. Sic hic קם surrexit, quiescit uau media radicalis litera in camez uoce magna: est enim קום uerbi radix. Hæc diffusius tractantur ab Elia Cantico quinto.

Hinc igitur est, ut literæ אחר uocentur literæ quietis, quia plerunque quiescunt in uocibus magnis: & sicut post literas illas non facile sequitur dages

ELEMENTALIS

ges, ita nec post uocem magnam: ut אבר non אבר Sed post uocem paruum dicimus אבר cum dages. Et omnia illa quæ hic scribimus de literis א ה ו י intelligas necesse est de uau & iod quiescentibus, non de mobilibus. Iod זעה idest mobile, aut uau mobile uocant Hebræi, quando pro consonantibus accipiuntur. Quando uero uocalia sunt, נחוח idest quiescentia uocantur.

Appellantur denique eadem quatuor literæ, אותיות מתחלפות idest literæ permutabiles: nam sæpe una commutatur in aliam, ut רפרה pro רפא sanauit. In Ieremia, פה pro פה os. Sic פרי pro פרה fructus: זכור pro זכור uerbum eius: נורית pro נורת locus proprius. Et similia multalicebit passim in sacris Biblijs inuenire.

Sciendum

INSTITVTIO

Sciendum quod uoces magnæ sæpe commutantur in uoces paruas, sequente dages: & rursum quandoq; fieri solet, ut uox parua cum dages migret in uocem magnam. Nam est æquiualentia quædam inter uocem magnam, & inter uocem parua & dages.

Exempla, ubi uox magna mutatur in uocem paruam & dages: קדשה pro קדושה sanctificata, uel sanctificatio: ציצים pro ציצים flores: יסיה pro יסיה incitabit. Isaia trigesimo sexto, הסיחור incitauerunt te: pro הסיחור Jeremia trigesimo octauo. Et hæc commutatio est in ordine duplicatorum frequentissima, ut à לב cor, fit plurale לבנה Sic à צל umbra, dicitur צלם umbra eorum.

Subiungam nunc exempla, ubi uox parua & dages mutatur in uocem magnam, quod potissimum fit ante literas

ELEMENTALIS

ras gutturales & ante literam ך res.

Didicisti autem paulo superius, dages primò ostendere defectum literæ nun, tam essentialis quàm seruilis, & deinde occupare semper mediam radicalem in coniugatione piel & hithpael, tertio per ipsum fieri syncopam, & quarto he emphaticam literam ferè semper post se exigere punctum dages. Didicisti etiam, literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages. Quid igitur tunc agendum, quando dages signandum est, & litera in qua signari debet, non est illius capax? Commutandum est dages unà cum mox præcedenti uoce parua, in uocem magnam. Et si quæris, Quæ inquam? Respondeo, Dages & pathah in camez, dages & hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau schurec, dages & hirec in zere, similiter dages

INSTITVTIO

ges & saꝓol in zere. Exēpla: à נשמר
custoditus est, fit in futuro אשמר cu/
stodiar, נשמר custodiemur, abscon/
dita nun litera passiua per dages in ש
Alioqui fuerat ita dicendum בנשמר
אנשמר Accipiatur rursus uerbum,
cuius prima non est capax pūctuli da/
ges, quale est אמר hinc fit passiuum
נאמר dictus est, à quo in futuro dici/
mus אאמר dicar, נאמר dicemur, cum
zere: quia dages non habet locum in
aleph. Ideo ipsum & saꝓol uel hirec
punctus paruus sub aleph & nun scri/
bendus, mutatur in uocem magnam:
fitq̄ hinc, ut zere repræsentet defectū
nun, non per se, quum id sit quietum,
hoc est יהוא sed per accidens, quod
scilicet dages non habeat locum in li/
tera gutturali aleph: & necessitas cogat
ipsum mutandum cum præcedenti uo/
ce parua in uocem magnam. Item
forma

ELEMENTARIS

forma uerborum de cōiugatione piel
est ista: יבר loquutus est, אבר perdi/
dit: & in cōiugatione hithpael, התאבר
perdidit seipsum, התפלל instigauit se
ad orandum. Et quādo media non est
capax pūctuli dages, tunc hæc erit for/
ma memoratarum coniugationū, ברך
benedixit, & באר explanauit, התברך
benedixit se, התבאש foetidum se fe/
cit. Et sicut in infinitiuo dicimus יבר lo/
quendo, אבר perdendo: ita in non da/
gessabilibus dicimus, ברך benedicen/
do, באר explanando: mutata scilicet
uoce parua & dages in uocē magnā.
Haud secus he emphatica litera, quan/
do post se non potest habere dages,
mutatur dages & pathah in camez: ut
הארם homo ille, הרשע ille impius: &
similia multa. Fit tamen nonnūquam,
ut ante literas gutturales, præsertim
ante הוּע ponatur uox parua: ut בער
C depa

INSTITVTIO

depastus est, נָחַם consolatus est,
חָכֵם sapiens ille, הָהָר mons ille:
& cætera.

DE PVNCTO

SCHEVA

Vnctus scheua, omniū pun-
ctorum minister est, & qui-
dem quandoque mouetur,
quandoq; omnino quiescit. Mouetur
seu legitur à principio dictionis, sub li-
tera dageffata, ante literā gutturalem,
post uocem magnā, & sub litera quæ
mox duplicatur. Exemplum primi,
תָּרַבַּר בְּרֵאשִׁית Secundi, עֲוִירִים רַבִּיר
Tertij, מְרַעִיָּה מִלֵּאבִי Quartij, חֲסִידִךָ
Quinti, הִנְנִי חֲלִלוּ שְׁמִרָה שׁוֹמְרִים

Scheua uero quiescens est, quod
duntaxat terminat syllabam: ut אֲרָגוּ
& cætera.

Et nota, quod nunquam ueniunt
duo scheua à principio dictionis: nam
non

ELEMENTALIS

non possent simul legi, seu (ut Hebræi
dicunt) moueri. sed primū semper mu-
tatur in hirec: ut à שְׁמוֹר custodi, in
plurali dicendū erat שְׁמוֹרֵי quod pro-
ferri nō potest: ideo mutatur primum
scheua in hirec, dicitur q̄ שְׁמוֹרֵי custo-
dite. Quod si adieceris literā aliquam
capiti dictiōis, puta iod, ut יִשְׁמוֹר iam
ex primo scheua, quod à principio di-
ctiōis semper est mobile, fit scheua
quiescens, & alterum fit mobile. Nam
quoties intra limites dictionis concu-
rerint duo scheuain, semper primum
quiescit, & alterum mouetur. Quod
si à principio dictionis duo scheuain
simul uenerint, & alterum sub iod posi-
tum fuerit, utrunq; in unum hirec mu-
tatur: ut à יְרוּשָׁלַם dicitur יְרוּשָׁלַם
& non יְרוּשָׁלַם Sic à יִרְבֵּר
idest loquetur, & יִרְבֵּר & loquetur: &
cætera. In fine dictionis scheua semper
quiescit

INSTITVTIO

quiescit, nec inuenitur nisi sub literis כפר כפר etiam duplicatum: ut וישב
& captiuauit, ויקר & fleuit, ואמר & dixisti. Excipiuntur קושט ישט וישק in quibus etiam ט & ק in fine inueniuntur habere scheua.

NOtandum præterea, quod scheua componitur cum camez, pathah & sægol: uocaturq; hatephcamez, hatephpathah, & hatephsægol: non scheuacamez, scheuapathah, scheuasægol. Ex quibus hatephsægol & hatephpathah, solum sub literis gutturalibus locum habent: & raro sub alijs literis: indicantq; literam mouendam, non secus quàm si subscriberetur scheua mobile. Hatephcamez uero quum uox sit & syllabam constituere possit, sub omnibus literis inuenitur: licet à quibusdam illud camezhatuph uocetur: nam est o breue, correspondens holem

ELEMENTALIS

holem uoci magnæ. Vbi hæc regula in primis est notanda, quod literæ gutturales hatephata punctuant se & præcedentem literam: hoc est, si litera gutturalis habuerit hatephpathah, mox præcedens litera habebit pathah, etiam si cum hirec uel sægol fuerit punctuanda. Excipiuntur tamen casus quidam, præsertim he הריעה quod habet plerumq; camez, ut הארמה humus ipsa. Sic si litera gutturalis, propter dages sequenti literæ inscribendum, habuerit hatephsægol, mox præcedens litera habet sægol. Exempla: אפקר uisitauit, ubi non est litera gutturalis, dicimus in futuro אפקור uisitabo, תפקור uisitabis, יפקור uisitabit: at si prima radicalis fuerit gutturalis (quæ in hoc casu raro habet scheua purum) hirec literarum futuri temporis mutatur propter literam gutturalem uel

INSTITVTIO

in pathah uel in sægol: ut ab עלה ascēdit, dicimus אעלה ascendam, העלה ascendes, יעלה ascendet: non יעלה העלה. Sic ab אסח collegit, אאסח congregabo, תאסח congregabis, יאסח congregabit non יאסח. Et ab עשה fecit, אעשה faciam, תעשה facies, יעשה faciet.

Sciendum itaq; quod אההע לitteræ gutturales dictæ, à principio dictionis nunquã habent purum scheua, sed est semper mixtũ cum pathah aut sægol: intra dictionẽ uero habent quandoq; purum scheua, & plerunq; quiescẽs, præsertim si eas præcedat accentus, ut ירענו ששקחו aut hirec sub littera seruili, ut ירעה. Quod si hirec scriptum fuerit sub littera radicali, habet gutturalis punctum raptũ seu mobile: ut באצו blasphemauerunt, בקשו negauerunt. Sic si dages leue uenerit post

ELEMENTALIS

post litteram gutturalem, habebit ipsa gutturalis purum & quiescens scheua: ut יחפוז desiderabit: imò si sequatur littera quæ nõ recipit dages leue, adhuc in quibusdam uerbis littera gutturalis habet purum scheua: ut יחמור concupiscet, יחסור deficiet: in quibus tamen littera quæ gutturalem mox præcedit, habet pathah, perinde ac si gutturalis punctuaretur cum scheua mixto. Dixi paulo superius, scheua illud compositũ etiam sub alijs quàm gutturalibus litteris aliquando reperiri: & id quidem uerum est, quando duæ litteræ in radice sunt similes, & prima fuerit scheuãda: ut גללי stercora, צללי umbræ. Idem sentiendum, quando mugitus, hoc est uirgula mæthæg, uocem retinens est sub he pathato, idq; ante mem scheuatum, ut המקברים sepelientes: quod tamen non accidit singulari numero, sed

C 4 plurali

INSTITVTIO

plurali tantum. Sunt etiam quædam aliæ causæ, propter quas literæ non gutturales quâdoq; recipiunt hætephpathah: de quibus consulere poteris Eliam Cantico duodecimo.

DE OFFICIIS LITERARUM SCRUILIUM.

INTER undecim seruales literas, quæ sunt שבוו נכתב quædam ministrant uerbis, quædam nominibus, & quædam tam uerbis q̄ nominibus. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ constituunt personas, genera, & numeros: ut literæ איתן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בבלם infinitiuo inseruiunt: porrò istæ literæ תהימו uerbis subiunctæ, præteritum constituunt: & cætera. Vide Tabulam coniugationum, & harum literarum officia

ex ea

ELEMENTALIS

ex ea facilius discere poteris, quàm si sigillatim eas tibi hic explicarem.

Cæterum literæ quæ à capite seruiunt uerbis & nominibus, sunt istæ, משה וכלב quarum ministeria nunc declarabimus.

מ Hæc litera primo capitur pro præpositione, significas partem ex multitudine, ut מן פרי העץ de fructu ligni: ualet enim idem quod מן à uel ab, de uel ex: habetq; semper punctum dages sequentem, qui designat nun deficiens. Nam ubi dicendum fuerat מן בית ex domo, dicimus breuius מבת unica dictione. Sic pro מן ברם dicimus breuius מברם ex uinea, contractis scilicet duabus dictionibus in unam. Et quando litera est gutturalis, quæ punctuli dages non est capax, agendum est iuxta regulam supra memoratam: nempe quod uox breuis & dages

INSTITVTIO

dages sunt mutāda in uocem magnā:
 ut **מֵאָרֶם** ab homine, **מִיְהוָה** à sole:
 pro **מִן הָאֲדָמָה** & **מִן הַמָּוֶה** Circum/
 loquuntur etiam Hebræi per hanc li/
 teram comparatiuum gradum: ueluti
רַב מִזָּבָב desiderabilia
 præ auro & obrizo multo: hoc est, de/
 siderabilia auro: & cætera. Sic **טוֹב**
פְּרִי מִיְהוָה bonus est fructus meus
 præ auro: hoc est, Melior est fructus
 meus, quàm aurum: dicit sapientia in
 Prouerbijis. Porro **וְ** finale ualet eo/
 rum, eis, eos: ut **רוּחַם** spiritus eorum,
אֲבַקֶּשֶׁם inuestigabo eos: sicut **וְ** finale
 facit earū, eas, ut **בֵּיתָן** domus earum.
 Præteritum, participium & infinitiuus
 recipiunt mem finale, præcedente ca/
 mez: futurum autem & imperatiuus,
 præcedente zere.

וְ Officiū schin est, quod capitur
 pro dictione **אֲשֶׁר** Qui, quæ,
 quod

ELEMENTALIS

quod: & punctuatur ferè semper cum
 sægol, etiam iuxta gutturales literas: ut
שָׂאֵל יַעֲקֹב בְּעֹרֵר quod deus Iacob in
 auxilio eius: Psalmo **עָלַי יְשׁוּבָהּ**
הַשָּׁמַיִם quod intuitus est, seu irradiat
 uit me sol. Et dageffatur semper litera
 mox sequēs, nisi illa sit gutturalis: tunc
 enim nulla fit in punctis mutatio: ut
שָׁעַמְלִיתִי qui laboraui. Inuenitur etiam
 aliquando **שׁ** habere pathah, loco sæ/
 gol, hoc est pathah magnum loco pa/
 thah parui. Vocatur enim **שׁ**, pathah
 paruū: ut **שָׁמַיְתִי** quod surrexi, **שָׁלַמְהָ**
אֵיךְ quæ cur ero? Canticorū primo.
שָׁאֵתָהּ quod tu: Iudicum sexto. Apud
 magistros, usus huius seruilis literæ fre/
 quentior est quàm in libris sacris.

ה Hæc litera he, primo uocatur **הָ**
הִרְיַעָהּ quod ueluti demonstret
 rem aliquam, & eam insignem reddat:
 & solet adijci omnibus speciebus no/
 minum

INSTITVTIO

minum, exceptis proprijs nominibus: ut **הבית** illa domus, **האדם** homo ille. Sed non dicitur **האברהם** Abrahā ille, **בית-לחם** Bethlæhæm. Et nota, quod semper punctuatur hæc litera cum pathah sequente dages, nisi sequatur una ex literis **אעו** tunc enim camezatur: ut **הרמש** currus ille: ubi camez uox magna ponitur loco uocis parua & punctuli dages. Iuxta heth uero & he, habet plerumq; pathah: ut **החמש** mēsis ille, **החיה** hæc ipsa. Item iuxta literas scheuatas aliquando habet litera scheuata post he illud dages punctum, ut **היהודים** Iehudæi: aliquando non habet, ut **היאור** piscina, **היסוד** fundamentum. Et quando litera gutturalis mox sequens habet camez, he ipsum non raro habet sagol, ut **החכם** ille sapiens, **החריים** illi montes: excipiuntur parua dictiones, quales

ELEMENTALIS

les sunt **העם** **החור** Inuenitur deniq; hæc litera iuxta uerba, loco relatiui **אשר** ut **השומר** qui custodit: de quo in Grammatica, oratione prima, fundamento quinto.

Secundo uocatur ista litera he, **הא** **האימה** idest, he admirationis: uel **הא** **השאלה** he interrogationis: & tunc semper punctuatur cum hatephpathah, & additur tam uerbis quàm nominibus cōsignificatiuis: ut **הבה** nunquid filia? **היש** nunquid est? **היצלח** nunquid prosperabitur? Quando autem uenit iuxta literam scheuatom, habet pathah purū, quum duo scheuata à capite dictionis simul stare nequeāt: ut **הבובות** nunquid ut scortum? **הברכה** nunquid benedictio una? nec uenit post he illud pathatum dages, sicut post he **היריעה** nisi in paucis locis, quādo scilicet ipsum sequitur litera aliqua

INSTITVTIO

qua ministerialis: ut **הבמהניר** nun
quid in castris? Numeri decimo tertio.
הבצעקה num secundum clamorem?
Geneseos undecimo. **הבמות נבל** num
iuxta mortem Nabal? secundi Regum
quarto. Nec est quod hic facile im-
pingas, & agnoscas he demonstratio-
nis, pro he interrogationis: quia he de-
monstrationis nunquā post se admit-
tit literam seruilem, quemadmodū he
interrogationis. Notandum præ-
terea, quod he interrogatiua litera, an-
te literam gutturalem habet pathah
solum: ut **העבר האיש** nunquid uir?
nunquid seruus? **החיותם** num uiuifi-
castis? Et quando litera gutturalis ca-
mezatur, he quæsituiua litera habet sæ-
gol: ut **החכם** nunquid sapiens?
החשיב אשיב num reducendo redu-
cam? Geneseos uigesimo quarto.

De seruitio literæ he in fine dictio-
nis

ELEMENTALIS

nis, dicitur paulo post in suo ordine.
Vocatur hæc litera **המהנה**
litera coniunctiua: est enim à prin-
cipio dictionis coniunctio copulatiua,
& punctuatur in hoc officio cum om-
nibus simplicibus uocalibus, præter-
quam cum holem & kybuz. Tamen
punctum illi ferè proprium & natu-
rale est scheua, sed quod non raro ob
certas causas in alia mutatur puncta.

Primo quidem in schurec, quando
scilicet hæc litera uenit ad literam sche-
uatam, uel ad unam ex istis quatuor
literis **בומה** Veluti, **ורבש** & mel,
ושמרתם & custodietis, **ומשרה**
& Moses, **ובנמי** & Benjamin,
& Pharao, **ונשתי** & **ופרעה**
Athi, **ומלכת** & regnabis. Secun-
do habet uau camez, quando duo no-
mina copulantur, & alterum habet ac-
centum **בולעיל** uel uocem magnam:
ut

INSTITVTIO

ut **אָרֶץ** cœlum & terra, **וְאֶרֶץ** uacua & desolata: de quo latius in Grammatica Eliæ. Tertio habet uau hirec, quando uenit iuxta iod scheuatum, ut **וְיִהְיֶה** & Iehudas: quiescente iod, **וְיָמִינְךָ** & dextera tua, **וְיָרְעִתֶם** & cognoscetis, **וְיִהְיֶה** & erit: quæ absq̃ uau habent sub iod scheua: nempe sic, **וְיִהְיֶה וְיָמִינְךָ וְיָרְעִתֶם וְיִהְיֶה** Item quarto punctuatur uau coniunctio cum pathah quando accedit ad literam gutturalem punctuatam cum hatephpathah, ut **וְעִבְרִים** & serui, **וְחַמְרִים** & asini, **וְאָמַרְתֶּם** & dixistis: & cætera. Quod si litera gutturalis habuerit hatephsægol, uau coniunctio accedens quoq̃ obtinebit sægol, ut **וְאָמַת** & ueritas, **וְאָכַל** & comede. Sed zere habet solum, iuxta nomen **אֱלֹהִים** ut **וְאֱלֹהִים** & deus, **וְאֱלֹהֵי** & deus eius. Idem obseruant hæ tres literæ **כ ל ב** quando

ELEMENTALIS

quãdo accedunt ad nomen **אֱלֹהִים** ut **בְּאֱלֹהִים** in deo, **לְאֱלֹהִים** deo: & cætera. Porro quomodo uau uertat præteritum in futurum, & futurum in præteritum, explicat Elias in Grammatica, oratione prima, fundamento quarto. **כ** Caph, quando est litera seruilis, uocatur primo **בֵּת רַמְיוֹן** caph similitudinis: ut **בֵּתָן בַּעַם** sicut populus sic sacerdos. Et alio modo uocatur **בֵּת שְׁעוֹר** caph mensuræ, uel coniecturæ: ut **בְּאַלְפִים אִישׁ** quasi duo milia uirorum: Iehosua quarto. Et punctuatur ut literæ beth atque lamed: de quo paulo post.

ל Litera lamed uno modo articulus est datiu casus, ut **לְעַם** populo, **לְאָדָם** homini: alio modo indicat genitiuum casum, significans **מִיַּד מִי** id est, rei possessionem: ut **לְיִחְזָק הָאָרֶץ** Domini est terra, Psal. **D** mus

INSTITVTIO

mus Davidis. Sic à pronomibus
 אני אהא הוא ego, tu, ipse: & à plurali/
 bus eorū הם אנהו אהם לי
 mihi uel mei, לך tibi uel tui, לו illi uel
 illius, לנו nobis uel nostri, לכם uobis
 uel uestri, להם illis uel illorum: &c.

ב Litera beth quando seruit à capi/
 te, accipitur uno modo pro præ/
 positione עם cum: uocatur **בית העור**
 idest beth subsidij, ut **בחרבי ובקשתי**
 cum gladio meo & cum arcu meo: Ge/
 nesis quadragesimonono. Sic **באלהים**
בַּעֲשֵׂה ה' לִי cum deo faciemus uirtute:
 Psalmo sexagesimo. Alio modo ca/
 pitur pro **היך** uel **קרב** intra uel me/
 dio: uocatur **בית הכלי** beth instru/
 menti, ut **בבית** in domo, **בשנה** in a/
 gro. Tertio con significat **רבוק** ad/
 hæsiōem, & **נגיעה** approximatō/
 nem: ut **ורבב באשהו** & adhærebit in
 (uel cum) uxore sua: Genesis secundo.
 תנוגע

ELEMENTALIS

הנוגע בהר accedens in montem: Exo/
 di decimonono capite.

Porro punctuatio harum trium lite/
 rarum ב ל ב est talis. Punctus genui/
 mus illis est scheua, sicut & literæ uau,
 ut **ברבר** in uerbo, **לרבר** ad uerbum,
באיש quasi uir. Quod si accesserint ad
 literam scheuatam, mutatur scheua ea/
 rum in hirec, quum duo scheua à capi/
 te dictionis simul stare non possint: ut
בשמי in nomine meo, & non **בשמי**
 Excipitur hic iod à capite scheuatū, ut
 sunt **ירושלם** & similia, in qui/
 bus utrunq; scheua, tam literæ seruilis
ב ipsius iod, mutatur in unū hirec, ut
ביחודה in Ichuda, **בירושלם** in Ierusa/
 lem. Quod si memoratæ tres literæ ue/
 nerint ad gutturalem hatephatā, fiunt
 & ipsæ illi conformes in puncto: quia
 littera gutturalis hatephata, punctuat
 sic & præcedentem literam: ut **בעברים**
 D 2 in

INSTITVTIO

in seruis:& non לעבדים Sic לעבדים
seruis ipsis, לאויל stulto, באויל cum
stulto. Excipitur nomen אלהים iuxta
quod habent zere, quiescente aleph: ut
באלהים in deo:& cætera. Idem fit in
infinitiuo uerbi לאמר ut לאמר pro
לאמר ad dicendum.

Item quando dictæ tres literæ ad/
iunctæ fuerint à capite dictionis literæ
he תריעה excludunt ferè semper li/
teram he, & usurpant sibi punctum il/
lius: ut pro בהבית in ipsa domo, dici/
tur בבית Sic pro להארם ipsi homi/
ni, dicitur לארם in eodem significato:
& nihil est quod supra diximus de he
תריעה quod hic locum non habeat.

Excipiuntur tamen quædam, in
quibus הא תריעה manet, iuxta li/
teram seruilem: ut sunt בהשמים in
ipsis coelis, לתגרו in ipsum cuneum:
& cætera.

De literis

ELEMENTALIS

DE LITERIS A FINE
dictionum seruilibus.

Iteræ quæ à fine seruiunt,
computantur inter affixa.

Affixa uocamus pronomi/
na, quæ uerbis & nominibus affigun/
tur & coeunt cum illis in unam dictio/
nem: ut נפשך anima tua, נפשי ani/
ma mea, נפשו anima illius, נפשם
anima eorum, נפשונו anima nostra,
נפשכם anima uestra. Sic cum uer/
bis: שמרך custodiuit te, שמרו cu/
stodiuit eum, שמרה custodiuit eam,
שמרני custodiuit me: & cætera.

Sed hoc interest, quod uerbis
subiungi possunt affixa, uel pronomi/
na absoluta: ut שמרני uel שמר אותי
custodiuit me, שמרם uel שמר אותם
custodiuit eos, שמרו uel שמרו אותם
custodiuit eos: & cætera. Nominibus

D 3 autem

INSTITVTIO
autem adhærent sola affixa, & non
pronomina absoluta.

AFFIXA SIMPLICIA.

M O D ualet Meus, mei, me,
mea: & cætera: ut à מלך fit
מלכי rex meus, מלכי reges
mei: רודפי persequens me, &
רודפי persequentes me. Et in uerbis præteri-
tis atque futuris & in imperatiuo uti-
mur pro simplici iod syllaba יי ueluti
שלחני misit me, תשאלני interroga-
bis me, שמרני custodi me, & קראני
inuoca me. Porrò plurale eius est נו
nos, nostrum: ut מלכנו rex noster,
מלכינו reges nostri, עזבנו deseruit
nos, זכרתנו recordatus es nostri.

ו Vau in fine cum holem, aut sine
omni puncto, ualet Eius, ei, eum,
uel illius, illi, illum: ut מלכו rex eius,
דברו uerbum illius, & דבריו uerba il-
lius

ELEMENTALIS
lius. Et cum uerbis, שמרו custodiuit
eum, uel שמרו addito scilicet he, &
puncto holem mutato in schurec.

Præmittitur etiam sæpe ipsi uau li-
tera nun dagestata: ut ישמרני custo-
diet eum, pro ישמרו

Plurale eius est mem finale, & sæpe
syllaba הם ut דברם uerbum eorum,
דבריהם uerba eorum, שלחם misit
eos, ילבשם induet eos, יחרגום oc-
cidet eos.

ה He cum puncto mappic est relati-
uum fœminini generis. Et habet
punctum illum quando præcedere po-
test camez: sin alius punctus præcedat,
puta zere uel sægol aut schurec, habet
he punctum camez. Exempla, דברה
uerbum eius, scilicet mulieris, דבריה
uerba illius, שמרה custodiuit illam,
אסובחתי odiam eam. Habet quoq; he
illud aliquando ante se nun dagestatu,

INSTITVTIO

ut המצאה inuenies eam. Eius pluralis est nun finale, & syllaba הן ut דברו uerbum earum, דבריהן uerba earum, אהבו dilexit eas, אשמרו custodiam eas, יחראו occident eas.

Constituit alioquin he radici superaddita, fœmininum genus: ut à מלך rex, מלכה regina, & קדוש sanctus, קדושה sancta.

Capitur quoq; in fine localiter, significans scilicet motum ad locum: ut ab ארץ terra, בא ארצה uenit in terram, הביט השמימה suspexit in cœlum.

ת Caph seruire à fine cum camez, ualeat Tu, tuus, te, tibi: & cum scheua, Tu, tua, in fœminino: ut דברך uerbum tuum, דבריך uerba tua, o uir, אשתך uxor tua, פקדך uisitauit te, ישמרוך custodient te. Plurale eius est syllaba בם uos, uester: ut דברכם uerbum uestrum, דבריכם uerba uestra

ELEMENTALIS

stra, אשמרכם misit uos, אשמרוכם custodiam uos, אשמרוכם custodietis uos ipsos.

In fœminino uero dicitur, דברך uerbū tuum, דבריך uerba tua, o mulier, שלחך misit te, שלחך miserunt te, יזכרוך recordabuntur tui. Et in plurali habet כן ut דבריכן uerbum uestrum, דבריכן uerba uestra, אהבכן dilexit uos, & ישמרוכן custodient uos: & cætera.

DE NVMERIS

Vmerant Hebræi per literas alphabeti, haud secus quàm nos per ciphras. Nam uox ipsa Ciphra, uidetur ab Hebræis mutuata. Vocant enim illi numerationem, ספירה sphiram.

Vsus

INSTITVTIO

Vsus literarum pro numeris hic est,

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ		
20	30	40	50	60	70	80	90		
ק	ר	ש	ת	ק	ת	ק	ת	ק	ת
100	200	300	400	500	600	700	800	900	
תת	א	ב	ג	ד	ה				
1000	1000	2000	3000	4000	5000				

Superstitiose enim יוהו pro numero 15 non ponunt: eo quod sit pars diuini nominis יהוה Sed accipiunt literam ט quæ denotat nouem, cui iungunt figuram י quæ sex designat.

Quidam usurpant etiam literas finales pro numeris, scilicet

ד	ה	ו	ז	ח
900	800	700	600	500
				Nume

ELEMENTALIS

Numerum annorum mundi, hoc CHRISTI anno Millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, currente usque ad Septembrem, Hebræi scribunt hoc pacto,

ה ש ג
5303

hoc est, quinquies millesimum tricesimum tertium.

Vbi uides quod literæ aleph, beth, & reliquæ: ante literas centenarium significantes posita, tot millenaria important, quot unitates seorsum posita significant.

Hebræi tamen plerumque omittunt millenarium numerum, & scribunt in hunc modum, מבריתא העולם בשנת שג לסק hoc est, anno à creatione mundi tricentesimo tertio, iuxta minorem numerum. Facit enim לסק idem quod למרט קטוד

Numeri

INSTITVTIO

NVmeri cardinales & ordinales masculini & foeminini generis, hic in promptu habes.

Cardinales masculini.

Vnus	Duo	Tres	Quatuor
אֶחָד	שְׁנַיִם	שְׁלוֹשָׁה	אַרְבָּעָה
Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִישָׁה	שֵׁשׁ	שִׁבְעָה	שְׁמֹנֶה
Nouem	Decem.		
תְּשַׁע	עֶשְׂרֵה		

Cardinales foeminini,

Vna	Duae	Tres	Quatuor
אֶחָדָה	שְׁתַּיִם	שְׁלוֹשׁ	אַרְבַּע
Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִשָּׁה	שֵׁשׁ	שִׁבְעַת	שְׁמֹנֶה
Nouem	Decem.		
תְּשַׁע	עֶשְׂרֵה		

Ordina

ELEMENTALIS

Ordinales masculini,

Primus	Secundus	Tertius
רִאשׁוֹן	שֵׁנִי	שְׁלִישִׁי
Quartus	Quintus	Sextus
רְבִיעִי	חֲמִישִׁי	שֵׁשִׁי
Septimus	Octauus	Nonus
שְׁבִיעִי	שְׁמִינִי	תְּשִׁיעִי
Decimus.		
עֲשִׂירִי		

Ordinales foeminini,

Prima	Secunda	Tertia
רִאשׁוֹנָה	שֵׁנִית	שְׁלִישִׁית
Quarta	Quinta	Sexta
רְבִיעִית	חֲמִישִׁית	שֵׁשִׁית
Septima	Octaua	Nona
שְׁבִיעִית	שְׁמִינִית	תְּשִׁיעִית
Decima.		
עֲשִׂירִית		

Inuenitur

INSTITVTIO

Inuenitur etiam saepe אחר pro אחר
& אחת pro אחת

Dicitur quoque in foeminino שתים
pro שנתים dua.

Proinde masculina cardinalia in
בסמור idest subiunctione nominum,
habent hanc formam,

שני של שרת ארבעת חמשה שש
שבעת שמונת השעת עשרת

Et in foeminino,

שתי שלש ארבע חמש שש שבע
שמונת השעת עשרת

POST decem, ordinalis numerus
non differt à cardinali. Dicitur enim,
עשר אחת undecim & undecimus: &
עשר חמש undecimus mensis:
& in foeminino, עשרת וריעות undecim
cortina: עשר שנים duodecim & duodecimus,
עשר שלשה عشر tredicim & tredicimus,
ארבעער עשר quatuordecim & decimusquartus.

עשרים

ELEMENTALIS

עשרים uiginti & uigesimus, שלשים
triginta & trigesimus, ארבעים qua-
draginta & quadragesimus, חמשים
quingenta & quinquagesimus,
ששים sexaginta & sexagesimus,
שבעים septuaginta & septuagesimus,
שמונים octoginta & octogesimus,
תשעים nonaginta & nonagesimus,
מאתים centum & centesimus, מאה
ducenti & ducentesimus. שלש מאות
trecenti & trecentesimus. אלה mille,
אלפים millia, אלפים duo millia,
רבב רבא & רבה atque רבבה
decem millia: idem רבו aleph mutato
in uau, רבותים uiginti millia, רבו
decies decem millia, idest cen-
tum millia.

In foeminino genere, post decem hoc
pacto numeramus, אחת עשרת &
עשרת עשרת undecim & undecima,
עשרת עשרת duodecim & duodecima.

שלש

INSTITVTIO

עשרה & שלש עשרה tredecim & decimatertia;
ארבע עשרה quatuordecim & quarta/
decima: עשרים & שלשים uiginti & uigesima,
triginta & trigesima.

Et sic de reliquis, ut in
masculino ge/
nere.

PRIMÆ PARTIS IN-
STITVTIONIS HE-
BRAICÆ LIN-
GVAE FINIS

INSTITVTIO

ELIANAE GRAM-

MATICÆ SVMMARIVM

& ueluti compendium quod/
dam in pulchrum reda/
ctum ordinem.

E simplici Lectori &
mutis præceptoribus
linguam sanctam dis/
cere instituenti, He/
braismi incōsuetus lo/
quendi modus imponat, aut à studio
eius absterreat: cōsultum nobis uisum
fuit breuibus ostendere, quid Elias in
nobili sua grāmatica & ex doctiorum
rabbīnorum commentarijs excerpta,
summarie doceat, quas regulas præscri/
bat, quem ordinem sequatur: & sic ue/
luti semitam præparare in eandem, ut
uel omnibus usui esse possit, etiā si iam
bonam partem explicuerimus.

E Igitur

ELEMENTALIS

IGITUR in primis docet apud Hebraeos tres esse orationis partes, Nomen, Verbum, & Consignificatiuas dictiones, per quas intelliguntur Aduerbia, Præpositiones, Coniunctiones & Interiectiones. In Verbis maior uis est. Porro omne Nomen & Verbum tribus radicalibus constat literis. Vocat enim uocabuli originem, **שורש** radicem. Et omnes aliæ literæ à capite uel calce adductæ, nuncupantur **שימושיות** minifteriales. Denominant autem literas cuiuslibet radicis, à tribus literis huius uocabuli **פעל** Primam scilicet cuiuslibet radicis literam uocantes **pe** uel **pepoal**, secundam **ain** seu **ainpoal**, & tertiam **lamed** siue **lamedpoal**: ut in radice **שמר** **schin** est **pepoal**, **mem** **ainpoal**, & **res** **lamedpoal**.

Præterea secernunt totius linguæ radices, in octo classeis seu ordinibus.

Primum

INSTITVTIO

Primum ordinem tenent **פעלים** **שלמים** uerba & nomina perfecta, quæ scilicet nunquam ob quamcunq; inflexionem amittunt unam ex radicalibus literis: ut sunt **שמר** custodiuit, **ברל** diuisit, **הרג** occidit. De his Aben Ezra ita scribit, **אותיות העיקר שהם רגו קטת עץ הסר אינם נגזרים לעולם זולתי הפסולים המדומים מהעיקר והלמוד:**

Secundum ordinem constituunt defectiua in **pe nun**, hoc est quæ primam radicalem literam habent **nun**: ut **נפג** accessit, **נפל** cecidit: & alia multa, quæ ob id **חסרים** defectiua uocantur, quia haud raro amittitur **nun** prima litera radicalis, & loco eius dagestatur **ainpoal** aut secunda radicalis: ut **נפל** pro **נפול** **cadam**, & **נפש** accedes.

Tertium ordinem efficiunt omnia uerba & nomina, quorum prima litera radicis est **iod**, & ea uocantur **חסרי יוד**

ELEMENTALIS

יור quiescentia in pe iod: nam nonnunquam quiescit iod in uoce magna, praesertim in zere, ut à ישב sedit, dicitur in futuro אשב sedebo, תשב sedebis. Et ab eodem uerbo fit uerbum transitivum quod hiphil uocant, hunc in modum הושיב fecit sedere, seu collocavit: ubi iod litera quiescit in uoce magna, uau holem. In hunc quoque ordinem reijciuntur uerba quae ab א incipiunt: nam & ea nonnunquam in futuro permittunt quiescere א literam, quemadmodum ab אכל comedit, dicitur אכל comedam, quiescente aleph essentiali in holem: aleph uero expresse scriptum constituit primam personam futuri temporis. Et illa quies solum inuenitur in prima persona singulari: nam in alijs personis dicitur תאכל comedes, יאכל comedet, א expresse scripto, sed non lecto. Quartum ordinem uen

ELEMENTALIS

uendicant sibi uerba, quorum media radicalis est uau quiescens, quae plerumque eliditur, & in uoce magna quiescit: ut קם pro קום surrexit, שם pro שום posuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expresse scribitur: de quo in grammatica. Huc etiam pertinent uerba quorum media radicalis est iod quiescens: ut ריק uacuuus fuit, ציה clausit, טיל tulit: & cetera. Dixi signanter, quando iod uel uau quiescit: quia si mouerentur, iam radix illa alteri ordini adscribenda erit: ut גוע expirauit, quod est de primo ordine: תיה uixit, quod est de quinto ordine. Quintus ordo complectitur uerba, quae habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiam ה uel א uocanturque quiescentia in lamed he: ut עשה fecit, קרא clamauit. Quae desinunt in he, mutant plerumque he in iod uel uau: ut עשית fecisti

ELEMENTALIS

fecisti, **עשו** fecerunt, **עשוהו** facere: de quo habebis in Coniugationibus. Quæ uero terminantur in literam aleph, in illis quiescit aleph: hoc est, non habet proprium punctum uocalem: ut **קראת** uocasti, **נקראת** uocatus es: & cætera.

Sextus ordo habet radices **בבולים** quæ scilicet duplicant alteram radicalem, sed in hoc ordine una similitum reijcitur, & relicta dageffatur: ut à **תמים** quod est de primo ordine, fit **תם** perfecit, eiusdem scilicet significati cum **תמים**. Et illico ut aliam literam adieceris ei à fine, recipit mem litera punctum dages, ut **תמו** perfecerunt. Sic à **צו** fit **צו** totondit, absq; dages: quia ultima dictionis litera non dageffatur, nisi punctuetur: & si addideris literam, dageffatur zain: ut **צוית** totondisti, **צויתו** totonderunt. In septimo ordine sunt uerba, quæ primam radicalem literam

INSTITVTIO

ram habent nun uel iod uel aleph, & tertiam he uel aleph: ut **נבה** **נטה** quæ ratione nun sunt defectiua, & ratione he quiescentia in tertia radicali: sunt igitur compositi ordinis. Hæc uero **אבה** **ארה** & similia, quiescunt in prima & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba **ברבעים** quæ scilicet constant quatuor radicalibus literis, quæ admodum sunt **גלגל** **שעשע** **ברבל** & similia. Hæc de ordinibus dicta sufficiant. In Elia, copiosiora de illis inuenies: nos solum uiam in eundem sternimus.

DE CONIUGATIONIBVS

DOCET Elias in Coniugationibus duo obseruanda, formam & significationem. Et ut iam uerba discreuimus in octo ordines, ita notabis, quod in quolibet ordine, octauo excepto, inueniuntur quatuor coniugationes, iu-

INSTITVTIO

xta quas quodcūq; uerbum quadruplici
ter coniugari potest, haud secus quàm
apud Latinos unum uerbū in duabus
aut tribus coniugationibus inflectitur:
ut est pario & parturio, edo edis, esito
esitas, esurio esuris: &c. Sic enim in pri
ma cōiugatiōe Hebræa dicimus שָׁמַר
In secunda שָׁמַר In tertia שָׁמַר Et
in quarta שָׁמַר Et item si acceperis
uerbum de secundo ordine, poteris il
lud per singulas quatuor inflectere cō
iugationes: ut נָגַשׁ in prima, נָגַשׁ in
secunda, נָגַשׁ in tertia, נָגַשׁ in
quarta. Exemplū in tertio ordine, יָשַׁב
in prima, יָשַׁב in secunda, יָשַׁב in
tertia, יָשַׁב in quarta. Ista autem
multiplex coniugatio unius uerbi, so
lum propter transitiuam significatio
nem habēdam, apud Hebræos poni
tur. Est enim mirabile dei artificium in
hac lingua, ut ex una uoce multa fluāt
signifi

ELEMENTALIS

significata. Nam ubi Latinus dicit se
deo in neutro genere, & colloco in acti
uo genere, Hebræus id explicat una
uoce, sed in diuersis coniugationibus:
nempe יָשַׁב in prima, & הוֹשִׁיב fecit
sedere seu collocauit, iu tertia. Sic יָצָא
exiuit, הוֹצִיא eduxit, לָמַד didicit,
לָמַד docuit, נָגַשׁ appropinquauit,
נָגַשׁ penetravit, הִגִּישׁ applicauit,
הִתְנַגַּשׁ applicauit seipsum. Vides
quàm breuis & quàm lata sit hæc lin
gua. Sed nunc coniugationes ipsas ser
mone succincto explicabo.

PRIMA coniugatio uocatur קָל
ideft leuis: quia non habet dages ut se
cunda coniugatio, nec he ut tertia, nec
syllabam הָהּ ut quarta. Forma eius
est triplex, scilicet שָׁמַר custodiuit,
רָצָה desiderauit, & יָבַל potuit. Prima
forma habet camez & pathah, secūda
camez & zere, tertia camez & holem.
Signifi

ELEMENTALIS

Significatio uero eius est plerūq; neu-
tra, & solum propter uerba neutra po-
nitur, sicut alia propter uerba transiti-
ua: tametsi multa quoq; in ea inueni-
untur transitiva uerba. Exempla: שָׁבַן
quieuit, mansit, in prima: שָׁבַן posuit,
in secunda. Sic שָׁבַב iacuit, in prima:
הִשְׁבִּיב posuit in lectum, in tertia. Item
שָׁמַע audiuit, שָׁמַע in secunda: & in
tertia, הִשְׁמִיעַ diuulgauit: שָׁלַח mi-
sit, in prima: שָׁלַח ablegauit, in tertia.
Sic פָּתַח aperuit, puta ostium uel simi-
le quid, quod iterum clauditur: & פָּתַח
aperuit cum uiolentia, uel quod nō ite-
rum clauditur. Sic שָׁבַר fregit, שָׁבַר
contriuit: הִשְׁבִּיר fecit frangere, scili-
cet per alium: אָכַל comedit, אָכַל de-
uorauit, אָכַל cibauit. Sunt etiam
multa, quæ in prima cōiugatione sunt
neutra, & in secūda atq; tertia sunt ad
alterum trāsitiua: ut מָוֹת mortuus est,
in

INSTITVTIO

in prima coniugatione: מָוֹת occidit,
in secunda: & חָמַיָה interfecit, in ter-
tia. Sic חָכַם sapiens fuit, חָכַם sapien-
tiam docuit: idem ferè חָכְמוֹת

Regulariter itaq; uerba quæ in pri-
ma coniugatione sunt neutra, in secun-
da & tertia ex æquo fiunt transitiva: &
quæ in prima sunt transitiva ad alte-
rum, in secunda addunt significato ue-
hemētiam quandam, & in tertia fiunt
transitua ad tertium. Nunc exem-
pla ponemus in hac prima con-
iugatione pro singulis ordi-
nibus, & secundum mo-
dos, ut ab Hebræis
describuntur.

Coniugatio

INSTITVTIO

CONIVGATIO ACTIVA

uerborum kal, per omnes
ordines, & primo in
uerbis perfectis.

Præteritum, עבר

שמר הפיז	custodiuit, masc. gen.
שמרת הפיזת	custodiuiti, mascul.
שמרתה הפיזתי	custodiui, cōmunisg.
שמרו	custodierunt, cōmu.
שמרנו	custodiuiimus, cōmu.
שמרתם	custodiuitis, mascu.
שמרתה הפיזת	custodiuiti, fœminini
שמרתה הפיזת	custodiuiti, fœmini.
שמרתן	custodiuitis, fœm.

Secunda singularis masculini sæpe re-
cipit paragogen he: ut שמרתה custo-
diuiti. Porro sub accentibus pau-
santibus, dicimus שמרו שמר Et in
fœminino, הפיזת שמרת

Inue

ELEMENTALIS

Inueniuntur quoq; quædam uerba ha-
bere duplex camez extra pausam, sed
non ubique: ut מלך regnauit, שאג
rugiuit. שפט iudicauit.

Participium præsens, בינוני

שומר הפיז ורע	custodiens, mascul.
שומרים	custodientes, masc.
שומרת שומרת	custodiens, fœmin.
שומרות	custodientes, fœm.

Forma הפיז est communis præterito
& participio præsentis. Utuntur autem
Hebræi hoc participio loco uerbi præ-
sentis temporis, præponuntq; prono-
mina primæ, secundæ & tertię perso-
næ: ut אני שומר custodio, אתה שומר
custodis, אנחנו שומרים custodimus.
Sic in fœminino, את שומרת custo-
dis: & cætera.

Participium præteritum, פעול

שמור קרוע	custoditus, mascul.
שמורים שמורי	custoditi, masculini
שמורה	

ELEMENTALIS

שמורה שמורה custodita, fœminini
שמורה שמורה custoditæ, fœmini.

Et hoc participium recipit pronomina sicut participium præsens. Porrò quæ sunt neutra, usurpant adiectiuum pro utroq; participio: ut à גבר præualuit, fit גבור fortis. Sic רחוק longè absistens, pro רחוק & רחוק. Sunt tamen multa neutra quæ primū habent participium pro utroque, ut עובר stans, הולך incedens.

Infinitiuus, בקור

שמור שמע custodire, custodiēdo
לשמור לשמע ad custodiendum:
בשמור בעמר in custodiendo:
בשמור quum custodiret:
משמר à custodiendo.

Infinitiuus sine literis bachlam habet sub prima camez, & cū literis bachlā mutatur camez in scheua. Post mem autem bachlam sequitur dages, quia mem

INSTITVTIO

mem illud est à præpositione מן absconditurq; nun per dages in schin. Porrò quando prima radicalis est gutturalis, mem habet zere: ut מחרג ab occidendo. Cum uirgula macaph, mutatur holem in hatephcamez: ut שמור custodiendo.

Imperatiuus, צווי

שמור & שמרה זברה custodi, masc.
שמרו שמר שררו custodite, ma.
שמורי מלכי שפתי custodi, fœm.
שמרנה שמוענה custodite, fœ.

Abijcitur etiam nonnūquam litera he à plurali fœminino, ut שמרן. Item neutra, & quæ desinunt in literam gutturalem, habent plerunq; pathah loco holem: ut שמע audi, שבע iace, & שמח lætare: & cum uirgula macaph זכר recordare. Sed de hoc uide Eliam, oratione secunda, fundamēto primo, signo sexto.

Futurum

INSTITVTIO

Futurum, עתיד

Formatur futurum ab imperati-
uo, literis איהו praepositis: recipitq;
prima utriusq; numeri persona non/
nunquam paragogen he. Punctuatur
autem litera aleph cum saegol, & reli-
quæ tres literæ יהו cum punctulo
uocali hirec.

אשמר אשמרה אשכב	custodiam, c.
השמר השמע השמר-	custodies, m.
ישמר ישמה	custodiet, m.
ישמרו ישמרו	custodiēt, m.
השמרו הקרוון	custodietis, m.
גשמר גפקרה	custodiēus, c.
השמרי הקרוין	custodies, fœ.
השמר השמה	custodiet, fœ.
השמרנה השמהנה	custodietis, cu-

stodient, fœminini generis.
Et cum abiectioe literæ he, השמח
lætabimini: & quorum prima est gut-
turalis, אצמר אצמוק stabo, תהוץ praua-
lebis

ELEMENTALIS

lebis, תהוץבו insidiabuntur, תהוץנה
praualebunt.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in se-
cundo ordine.

נגש נפל appropinquauit, masculini
נגשת appropinquasti, masculini
Totum præteritum coniugatur ut in
perfectis.

Participium præsens,
נוגש appropinquās: ut in perfectis.

Participium præteritum,
נטוע plantatus: ut in perfectis.

Infinitiuus, בידור
גשה appropinquare. Et cum literis
bachlam, מגשה מגשת לגשה

Quæ in infinitiuo abiiciunt nun, assu-
munt à fine literam ת Quæ uerò non
abiiciunt, tenent formam perfectorū,
sicut & purus infinitiuus est sine defe-
ctu: ut נגוש appropinquando, נפול

F caden

INSTITVTIO

cadendo:& cum literis bachlam לְבַחַל
more perfectorum. Sic אֶלְטַע נְטַע
A אֶלְטַע autem, לְטַע ad tangendum:
mutato duplici sægol in duplex pa/
thah, propter literam gutturalem. Sic
itaq; quædam ueniunt more perfecto
rum, & quædam cum defectu primæ
radicalis literæ.

Imperatiuus, צוּרִי

אֶשׁ גַּשׁ נִחַץ appropinqua, mascul.
אֶשׁוּ נִפְלוּ appropinquate, masc.
אֶשִׁי נִחַצִי appropinqua, fœmin.
אֶשְׁנָה נִפְלִיגָה appropinquate, fœm.
Dicitur etiam in singulari masculino,
אֶשְׁהּ Quædam itaq; ueniunt integra,
& quædam cum defectu literæ nun.

Futurum, עֲתִירִי

Omnia ferè uerba huius ordinis, in
futuro abiiciunt nun primam radica/
em literam, & dagestant alteram.

אֶשׂוּ אֶשׂוּ appropinquabo, cõmu.

הַגֵּשׁ

ELEMENTALIS

הַגֵּשׁ תִּפְלֵי appropinquabis, m.
אֶשׁ יִקְרָה appropinquabit, m.
נִגַּשׁ נִגַּשְׁהּ appropinquabitis, c.
הַגֵּשׁוּ תִקְרוּן appropinquabitis, m.
אֶשׁוּ יִנְקִפוּ appropinquabunt, m.
הַגֵּשִׁי תִפְלוּ appropinquabis, fœ.
הַגֵּשְׁנָה תִפְלִיגָה appropinquabitis, &
appropinquabunt, fœminini generis.

EXEMPLAR PRIMAR

coniugationis in ter/
tio ordine.

יָשַׁב יָרַע אָמַר habitauit, masculini.

יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתָּ habitasti, masculini.

Præteritum hoc nõ differt à perfectis.

Participium præsens,

יֹשֵׁב יֹרֵעַ אֹמֵר habitans, masculi.

Participium præteritum,

יָשׁוּב יָרוּעַ habitatus, masculini gen.

Hæc duo participia fiunt ut in perfectis.

Infinitiuus, מְקוֹרִי

שָׁכַח יָעַח habitare, sedere.

INSTITVTIO

ללכת לדעה ad eundum.
 בלדת באמר quum pareret.
 Abijcitur plerunqꝫ prima iod & adne-
 ctitur litera tau, habentqꝫ hi infinitiui
 formam nominum, quæ duplici con-
 stant sægol: nam sicut à קרב dicimus
 שבת שבתו interiora eius, sic à קרבו
 שבתו interiora eius. Porrò in דעה utruncqꝫ sæ-
 gol mutatur in pathah propter literã
 gutturalem.

Imperatiuus, צווי

שב שבה דע sede, habita, mascul.
 שבו רשו אמרו habitate, masculini:
 שבי דעי sede, fœminini gen.
 שבנה דענה sedete, habitate, fœ.

In hoc modo iod abiectum, nullum
 post se relinquit uestigium.

Futurum, עתיר

אשב אשבה אמר sedebo, communi
 תשב תדע האמר sedebis, masculini
 ישב ייטב יישר sedebit, masculini:
 בשב

ELEMENTALIS

נשב נדעה habitabimus, com.
 תשבו תדעון habitabitis, mascul.
 ישבו ידרון habitabunt, mascu.
 תשבי תינקי habitabis, fœmini.
 תשב תדר תיסך habitabit, fœmini.
 תלרנה pariēt, parietis, fœ.

Hic facile licet uidere, quomodo iod
 prima radicalis sub literis futuri tēpo-
 ris quiescat in zere uoce magna, etiam
 si pauca quædam inueniantur quæ iod
 in futuro non abijciunt: sicut indicaui
 per exempla ייטב & יינקי Quod
 autem secunda quoque habet zere, ut
 ידר id aiunt esse propter conformita-
 tem, licet illa non ubiqꝫ obseruetur: ut
 תלר & abijt.

EXEMPLAR PRIMAE

coniugationis in or-
 dine quarto.

Præteritum, עבר

קם קמת אור גית surrexit, masculini:

F 3 קמת

INSTITVTIO

קָמַתְּ מִתְּ אֶרֶץ	surrexisti, masculi.
קָמַתִּי מִתְּי גַּפְתִּי	surrexi, communis
קָמוּ מִתְּו אֶרֶץ	surrexerunt, com.
קָמַתְּם מִתְּם	surrexistis, mascul.
קָמוּנוּ מִתְּנוּ	surreximus, comu.
קָמַתְּ מִתְּהָ	surrexit, fœminini:
קָמַתְּ מִתְּ	surrexisti, fœmini.
קָמַתְּו מִתְּו	surrexistis, fœmin.

Quiescit in hoc ordine media radicalis uau, in camez & zere: id est solum in tertia persona utriusque numeri. In reliquis autem personis mutatur camez in pathah, ne sequens scheua mobile fiat. Adiecimus exemplum מִתְּ quod illud frequens sit in Biblijs sacris, etiam si aliud sibi simile raro occurrat. Inueniuntur quoque quatuor aut quinque, in quibus zere mutatur in iod hirec aliam uocem magnam: ut מִתְּו מִתְּו מִתְּו מִתְּו Quod autem a מִתְּ fit in secunda מִתְּ & non מִתְּ id commune est omnibus uerbis

ELEMENTALIS

bis in tau literam desinentibus.

Participium præsens, בִּינוּנִי

קָם מִתְּ אֶרֶץ	surgens, masculini ge.
קָמוּם מִתְּם	surgentes, masculini g.
קָמַתְּ מִתְּהָ	surgens, fœminini ge.
קָמוּתְּ מִתְּהָ	surgentes, fœminini g.

Fœmininum huius participij non differt à præterito fœminini generis, nisi in accentu: nam præteritum est מִלְּעִיל millel, hoc est, habet accentum in penultima syllaba: participium uero est מִלְּרַע milra, hoc est, habet accentum in ultima syllaba.

Participium præteritum, פָּעוּל

מִוּל סוּר	circumcisus, masculini:
מִוּלִים	circumcisi, masculini g.
מִוּלַת סוּרָה	circumcisa, fœminini g.
מִוּלוֹת	circumcisæ, fœminini.

Hæc participia sunt rara in isto ordine, & secundum quosdam sunt nomina תּוּצֵר id est formalia.

INSTITVTIO

Infinitiuus, מְקוֹר

קום שׂרַב surgere.
לְקוֹם בְּקוֹם ad surgendum.

Imperatiuus, צוּי

קום קוֹמַח שׂים surge, masculini: רָצַ
קוֹמוּ גִילוּ שׂבו surgite, masculini:
קוֹמִי סוּרִי שׂישִׁי surge, fœminini g.
קוֹמְנָה סְרְנָה surgite, fœminini.

Mutatur sæpe in imperatiuo uau lite/
rain iod: ut שׂירו cantate, שׂישׂו læ/
tamini.

Futurum, עֲתִיר

אֲקוֹם אֲמוֹת יִסִּית surgā, com. אֲשִׁיכָה
תִּקוֹם תְּשׁוּב surgēs, masculini:
יִקוֹם יִקֹּם יִבּוֹא surgēt, masculini:
בְּקוֹם בְּקוֹמַח surgemus, comm.
תִּקוֹמוּ תִקוֹמוּן surgētis, masculini:
יִקוֹמוּ יִסִּיתוּן surgēt, masculini:
תִּקוֹמִי תִשׂישִׁי surgēs, fœminini:
תִּקוֹם תִּבּוֹא surgēt, fœminini:
תִּקוֹמְנָה surgētis, surgent: f.

Quando

ELEMENTALIS

Quādo uau hippuch (quod scilicet fu/
turum mutat in præteritum) accesserit,
mutatur plerunque uau in camez uel
aliud punctum: ut וַיִּקֹּם & surrexit,
וַיִּשָׂר & dominatus est, וַיִּרְצַח & cu/
currit, וַיָּמָת & mortuus est.

EXEMPLAR PRIMAE

coniugationis in or/
dine quinto.

Præteritum, עָבַר

גִּלָּה הִתָּה קָרָא reuelauit, masculini:
גִּלִּית קָרָאת reuelasti, masculini g.
גִּלִּיתִי בְּרָאתִי reuelauī, cōmunis ge.
גִּלִּינוּ בְּרָאנוּ reuelauimus, comm.
גִּלִּיתֶם בְּרָאתֶם reuelastis, masculini:
גִּלוּ קָרְאוּ reuelauerunt, comm.
גִּלְתָּה הִיִּיתָ reuelauit, fœmini ge.
גִּלִּית גִּלִּית reuelasti, fœminini:
גִּלִּיתֶן הִיִּיתֶן reuelastis, fœminini.

Mutatur hic litera he tertia radicalis in
iod, & in tertia fœminini mutatur unū
he

INSTITVTIO

he in tau raphatum: excipiūtur tamen
quatuor uerba, in quibus he tertia radi
calis perpetuò stabilis manet: ut גבה
גבה exaltauit, exaltasti: גבה נגחה
splenduit, במה miratus est, במה con
cupiuit: & hæc numerantur inter perfe
cta, quantum attinet ad litteram he: at
que ob id non habent duo camez, sed
he signatur pūcto uentrali ad indican
dum hanc stabilitatem.

Participium præsens, בינוני

עושה גולה faciens, masculini gener.

עושים facientes, masculini gen.

עושה faciens, fœminini gene.

עושות facientes, fœminini gen.

Habet hic fœmininum genus singu
lare discrimen à masculino singulari in
solo puncto finali, quia masculinū ha
bet sægol, & fœmininum camez. Ma
sculina in regimine mutāt sægol in ze
re, ut עושה שמים factor cœlorum:
fœminina

ELEMENTALIS

fœminina autem mutant camez in p̄
thah, & he in tau: sed tūc proprie sunt
nomina, absoluunturq; à tempore.

Participium præteritum, פעול

גלוי reuelatus, masculini generis:

גלוים reuelati, masculini generis:

גלויה reuelata, fœminini generis:

גלויות reuelatae, fœminini generis.

Iste modus in hoc ordine non differt
à perfectorum ordine, nisi quod mu
tat he in iod quiescens: hoc est, uocale
in singulari masculini, & mobile in re
liquis formis.

Infinitiuus, פקור

גלה היו reuelare, esse:

לגלות ad reuelandum:

בגלות in reuelando.

Infinitiuus huius ordinis mutat aliquā
do he in uau holem, sed cum literis ba
chlam superadditur littera ה ut ab הויה
fit הויה esse, & cum literis bachlam
להויה

INSTITVTIO

להיות ad essendum.

Imperatiuus, צווי

גלה עשה reuela, masculini generis:
 גלו reuelate, masculini gener.
 גלי עשי reuela, foeminini generis:
 גלינה reuelate, foeminini gene.

Definit iste imperatiuus in zere, futu-
 rum autem ab eo formatum desinit in
 saqol, & perditur he ubi accedit uau
 surec pluralem constituens numerum.

Futurum, עתיר

אגלה אעשה reuelabo, comunis ge.
 תגלה תעשה reuelabis, masculini g.
 יגלה יעשה reuelabit, masculini g.
 נגלה נעשה reuelabimus, comunis
 תגלו תעשו reuelabitis, masculini:
 יגלו יעשו reuelabunt, masculini:
 תגלי תעשי reuelabis, foeminini g.
 תגלה תעשה reuelabit, foeminini g.
 תגלינה תעשינה reuelabitis, reuelabunt
 foeminini generis.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurū huius ordinis hoc proprium
 habet, ut quum à fronte accesserit uau
 conuersiuum, abijcitur he tertia radica
 lis: ut וירא pro ויראה & uidit, ויעש
 pro ויעשה & fecit, ויבנה pro ויבנה
 & respexit, ויבנו pro ויבנו & aedifi-
 cauimus. Ab היה uero dicitur ויהי
 pro ויהיה & fuit: & cætera.

EXEMPLAR PRIMAB

coniugationis uerborum
 duplicatorum, siue
 sexti ordinis.

Præteritum, עבר

הס גל perfecit, masculini gene.
 תמותה גלותה perfecisti, masculini gen.
 תמותה perfeci, communis gen.
 תמו סבו perfecerunt, communis:
 תמותה perfecistis, masculini ge.
 תמונו גונונו perfecimus, communis:
 תמותה perfecit, foeminini gene.
 תמותה perfecisti, foeminini ge.

תמותה

INSTITVTIO

תמיתו perfecistis, fœminini generis.
 Verba huius ordinis semper dages/
 sant alteram radicalem, quando post
 illam alia sequitur litera: alioquin si illa
 fuerit ultima litera, non potest dagesfa
 ri, quum nunquam ultima dictionis li
 tera dagessetur, paucis exceptis. Ha
 bet autem præteritum pathah ad diffe
 rentiam uerborum quarti ordinis que
 habent camez.

Participium præsens, בינוני

הם רב perficiens, masculini ge.
 הנשים רבים perficientes, masculini:
 תמה רבה perficiens, fœminini ge.
 תמות רבות perficientes, fœminini.

Participium præteritum, פעול

תום perfectus, masculini generis:
 תומים perfecti, masculini generis:
 תומת perfecta, fœminini generis:
 תומות perfectæ, fœminini generis.

Rarum est hoc participium, sed loco
 eius

ELEMENTALIS

eius plerunque uenit paul integrum.

Infinitiuus, מקור

תום בוי perficere:

לתום לתום ad perficiendum.

Non differt iste infinitiuus ab infiniti
 uo uerborum quarti ordinis, nisi quod
 quartus ordo plerunque facit infiniti
 uum desinere in kybuz: & cætera.

Imperatiuus, צווי

שוב תום circui, gyra, masculini gen.

סבו תמו gyrate, masculini generis:

סבי gyra, fœminini generis:

סבינה gyrate, fœminini generis.

Differt hic imperatiuus ab imperati
 uo uerborū quarti ordinis per holem
 & dages, abiectam repræsents litera
 ram, non obstante uoce magna.

Futurum, עתוי

אתום & אתום perficiam, commu.

תסוב תסוב gyrahis, masculinis

תום perficiet, masculini:

בתום

INSTITVTIO

נָתוּם	perficiemus, communis ge.
תִּסְבוּ	gyrabitis, masculini gener.
יִסְבוּ	gyrabunt, masculini gener.
תִּתְמוּי	perficies, fœminini generis
תִּתּוּם	perficiet, fœminini generis
תִּתְמוּינָה	perficietis, perficient, fœmi.

Habes in hoc futuro duplicē formā: una dageffat alteram radicalem, quando post illā sequitur litera pluralis uel fœminini: Altera dageffat primam radicalem, ut patet in exemplo אָתוּם ubi dages in tau contra morem suum designat defectum literæ sequentis, & non præcedentis. Idem solet usu uenire in hiphil, ut וַיִּסְבּוּ הַקִּיָּיִם פָּנָיו אֶל הַקִּיר & uertit הִזְקִיף אֶת פָּנָיו אֶל הַקִּיר ad parietem: ubi punctus dages in litera samech, repræsētat defectum sequentis literæ beth: quod mihi aliquādo magnum fecit negociū, quum non uidere possem quid dages forte eo loci significat

ELEMENTALIS

significaret, sed lectio Eliæ mihi hoc ademit dubium.

EXEMPLAR PRIMAE
conjugationis uerborum
septimi ordinis.

Sunt in hoc ordine triplicia uerba: quædam nancq̃ quiescunt in utraq̃ extremitate: unum deficit in utraq̃ extremitate, nempe נָתוּ & quædam deficiunt in prima & quiescunt in tertia. Exempla,

נָטַח נְשֵׂא	Diuertit, masculini g.
נָפַח יָרָא	pulcruit, masculini ge.
נָתַן	dedit, masculini gener.
נָטַח נְשֵׂאת	Diuertisti, masculini:
נָפַח יָרָאת	pulchruiisti, masculini:
נָתַת	dedisti, masculini gen.
נָטַח נְשֵׂאתִי	Diuertere, communis g.
נָפַח יָרָאתִי	pulchrui, communis:
נָתַתִּי	dedi, communis gen.
נָטוּ נְשֵׂאוּ	Diuerterunt, commu.
נָפוּ יָרָאוּ	pulchrucunt, comm.

G נָתַן

INSTITVTIO

נתנו	dederunt, commun.
נשיתם נשאתם	Diuertistis, masculi.
יפיתם יראתם	pulchruistis, mascu.
נתתם	dedistis, masculini:
נשאנו נטינו	Tulimus, commun.
נפינו יראנו	pulchruimus, com.
נתנו נתנו	dedimus, commun.
יראת יפתח	Timuit, foeminini:
נטחה נשאת	diuertit, foeminini:
נתנת	dedit, foeminini ge.
יראת יפית	Timuisti, foeminini:
נשאת נשית	tulisti, foeminini ge.
נתת	dedisti, foeminini g.
יפיתו יראתו	Pulchruistis, foemi.
נתתו	dedistis, foeminini:
נשיתו נשאתו	diuertistis, foemini.

Hic uides hæc quatuor uerba יפה in præterito non differre à uerbis quinti ordinis. At נתן abijcit ultimum nun in secunda persona utriusque numeri & generis, atque in prima

ELEMENTALIS

prima persona singularis numeri.

Participium præsens, בינוני

נוטה נושא	diuertens, maf.
יופח ירא	pulchrescēs, m.
נותן	dans, masculini
נוטים נושאים	diuertentes, m.
יופים יראים	pulchrescēres, m.
נותנים	dantes, masculi.
נוטה נושאת נושאת	diuertens, foē.
יופח יראח	pulchrescēs, foē
נותנה & נותנה	dans, foeminini
נוטה נושאת	diuertētes, foē.
יופות יראות	pulchrescētes, f

Nec hoc participium differt à forma uerborum quinti ordinis.

Participium præteritum, פעול

נטוי נשוא	extensus, masculini:
יפוי נתון	pulchrefactus, maf.
נטוים נושאים	extensi, leuati:
יפויים נתונים	pulchrefacti, dati:
נטויה נשואת	extensa, leuata:

G 2 יפויח

INSTITVTIO

יְסוּיָהּ בְּחֻבָּהּ pulchrefacta, data:
 יְסוּיָהּ בְּסוּיָהּ pulchrefactæ: & cat.
 Est & hæc forma similis formæ uerbo-
 rum quinti ordinis.

Infinitiuus, בְּקוּר

בְּסוּחַ בְּשֵׂא diuertere, leuare:
 יִפְחַ יְרוּא pulchrescere, timere:
 לְבְסוּחַ לְשֵׂא ad diuertendum:
 חַח לְחַח dare, ad dandum:
 לְיִפּוּחַ לְיִרוּא ad pulchrescendum:
 בְּחַח בְּשֵׂא in dando, in ferendo:
 מִחַח מִיְרוּא à dando, à timendo.

Hic uides quomodo absolutus infini-
 tiuus definit in holem, cum literis autē
 bachlā definit in oth, sed sine defectu
 literæ nun & quiete iod primæ radi-
 calis literæ: præter uerbum, בְּשֵׂא
 quod cum literis bachlam, abijcit nun
 literam, & uerbum בְּחַח quod utrun-
 que nun abijcit, & assumit in fine li-
 teram tau.

Impera

ELEMENTALIS

Imperatiuus, אָוִי

בְּסוּחַ בְּשֵׂא diuerte, tolle, masculini
 יְרֵא יִפְחַ time, pulcher sis:
 חַח da, masculini generis:
 בְּסוּחַ בְּשֵׂא diuertite, tollite, date:
 יִפּוּ יְרוּא pulchri sitis, timete:
 יִפּוּ יְרֵא pulchra sis, da, time: fœ:
 בְּסוּחַ בְּסוּחַ diuertite, date: fœmin.
 שֵׂא חַח tollite, pulchræ sitis.

Futurum, עָתִיד

אָשֵׂא אָשֵׂא diuertam, tollam:
 אִירֵא אִירֵא timebo, pulchrescam:
 אָתֵן אָתֵן dabo, dabit, dabis:
 חִסֵּחַ חִסֵּחַ declinabis, tolles:
 חִירֵא חִירֵא timebis, pulcher eris:
 יִירֵא יִירֵא pulchrescet, timebit:
 יִשֵּׂא יִשֵּׂא declinabit, leuabit:
 נִירֵא נִירֵא pulchrescemus tibi:
 נִשֵּׂא נִשֵּׂא diuertemus, dabimus:
 חִירֵא חִירֵא pulchrescetis, timebitis:
 חִתֵּנוּ חִתֵּנוּ dabitis, dabunt:

G 3 חֲטוּ

INSTITVTIO

הטו תשא	diuertetis, tolletis:
יובו יראו	pulchri erūt, tiebunt
יטו ישא	decliabūt, portabūt
התני	dabis tu mulier:
הטו תשאי	diuertes leuabis, fœ.
הובו יראי	pulcresces tu mulier
התנה התננה	dabitis, dabunt, fœ.
היפינה הידאנה	pulchrę eritis et erūt
הטינה	diuertetis, diuertent

fœminini generis.

Hic licet uidere, ubiç manere iod primam radicalem, sed ab incipientibus à nun abijcitur nun & recipit sequens litera punctū dages: tertia he uel aleph quiescit more uerborū quinti ordinis. Porro cum uau hippuch abijcitur he in singulari, ut נוט & diuertit, וייה & pulcher fuit: & cætera.

Tantum de actiuis primæ coniugationis.

De passiuo

ELEMENTALIS

DE PASSIVO PRIMÆ
coniugationis.

PASSIuum huius primæ coniugationis uocatur נקעל habetç semper in præterito & participio præsentis augmentum nun à fronte: ut נשמור custoditus est, נשמרת custoditus es: & cætera. In participio נשמר custoditus, נשמרים custoditi: & cætera. In imperatiuo uero, infinitiuo & futuro absconditur nun per dages in pepoals: quod ut forte fiat, præmittitur illi in imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut השמר custodire uel sis custoditus: sic in infinitiuo, להשמר ut custodiat. In futuro non est opus he, quum literæ איתן radici præficiantur, & illæ dages fortificent: ut אשמור custodiar, אשמור custodiaris: & cætera.

G 4 Con

INSTITVTIO

CONIVGATIO נפעל PASSI
sua uerborum kal per omnes
ordines, & primò in ordi/
ne perfectorum.

Præteritum, עבר

נשמר נחפץ	custoditus est,
נשמרת	custoditus es,
נשמרתי נכרת	custoditus sum,
נשמרו	custoditi sunt,
נשמרתם	custoditi estis,
נשמרנו	custoditi sumus,
נשמרה נכרתה	custodita est,
נשמרת	custodita es,
נשמרתם	custoditæ estis.

Retinet præteritum in omnibus perso
nis passiuam literam nun punctuatam
cum hirec, nisi quando prima essentia/
lis litera est gutturalis, tunc punctus hi
rec mutatur in sagol. In uerbo נכרת
excisus

ELEMENTALIS

excisus sum, absorbetur unum tau per
dages, propter geminationem scilicet
unius literæ, quæ pleruncq; in Hebra/
ismo uitatur.

Participium præsens, קיוני

נשמר נחפץ	custoditus,
נשמרים	custoditi,
נשמרה	custodita,
נשמרות	custoditæ.

Non differt hoc participium à præteri
to, nisi ubi ain in præterito habet pa/
thah, hic habet camez. Nec inuenitur
in hac passiuua uoce paul.

Infinitiuus, פיקור

השמר	custodiri,
להשמר	ut custodiatur,
בשמר	dum custoditur,
בחהר	quum occideretur.

Abicit infinitiuus regulariter passiuā
literā nun, & loco eius dageffatur pri
ma radicalis: & ut dages illud fortifice/
tur

INSTITVTIO

tur, præmittitur ei litera he cum hirec.
Quando autem prima est gutturalis,
quæ non est capax puncti dages, mu-
tatur hirec in zere uocem magnam: ut
patet in exemplo החרג occidi.

Imperatiuus, צווי

השמר תחרג	custoditus sis:
השמרו	custodiamini:
השמרי	sis custodita:
השמרנה	sitis custodita.

Futurum, עתוי

אשמר אחרג	custodiar, communis:
תשמר תחרג	custodieris, masculini:
ישמר יחרג	custodietur, masculini:
נשמר	custodiemur, commu.
תשמרו	custodiemini, masculi.
ישמרו	custodietur, masculini:
תשמרי	custodieris, foeminini:
תשמרנה	custodietur, foeminini:
	custodiemini & custo-
	dientur, foeminini generis.

Hic

ELEMENTALIS

Hic non est opus litera he quæ fortifi-
cet dages, quū hæ quatuor literæ איתו
id exequi possint. Quādo uero prima
litera est gutturalis, mutatur punctus
dages & hirec in zere uocem magna,
ut prius.

EXEMPLAR PASSIVAE

uocis in secundo ordine.

Præteritum, עבר

נרץ	impulsus est,
נרצת	impulsus es,
נרצתי	impulsus sum,
נרצו	impulsi sunt,
נרצתם	impulsi estis,
נרצנו	impulsi sumus,
נרצתה	impulsa est,
נרצתה	impulsa es,
נרצתן	impulsæ estis.

Hic notandum, quod uerba incipien-
tia à nun, in passiuua uoce abijciunt nun
primam radicalem, & loco eius dages/
sant

INSTITVTIO

sant secundam radicalem, & assumunt nun passiuam literam.

Participium præsens, **בינוני**

ננה impulsus,
ננמים impulsu,
ננמה impulsa,
ננמות impulsæ.

Infinitiuus, **מקור**

הננה impelli,
בהננה dum impelleretur,
מהננה ne impelleretur.

In infinitiuo abijcitur nun passiuua litera, & ob id prima radicalis nun dagesatur, præponitur q̄ he cum hirec ad roborandum ipsam. Idem fit in imperatiuo & futuro.

Imperatiuus, **צווי**

הננה sis impulsus,
הננמי sitis impulsu,
הננמי sis impulsa,
הננמתי sitis impulsæ.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurum, **איתן**

הננה impellar, cōmunis generis:
תננה impelleris, masculini gener.
יננה impelletur, masculini gene.
נננה impellemur, communis ge.
הנננו impellemini, masculini gen.
ינננו impellentur, masculini gen.
תנננה impelletur, fœminini gener.
תננמי impelleris, fœminini gener.
תננמתי impellemini, impellentur, f.

EXEMPLAR PASSIVAE

uocis kal in tertio ordine.

Præteritum, **עבר**

נורע נושב cognitus est,
נורעה נאמרת cognitus es,
נורעתי cognitus sum,
נורעו נאמרו cogniti sunt,
נורעתם cogniti estis,
נורענו cogniti sumus,
נורעה נאמרה cognita est,
נורעת cognita est,

נורעתו

INSTITVTIO

נודעתו cognita estis.
 Hoc peculiare est huic ordini, ut in præterito passiuo mutet iod in uau holem.

Participium præsens, ביבוי

נודע האמר cognitus,

נודעים cogniti,

נודעת cognita,

נודעות cognita.

Infinitiuus, בקור

חודע האמר cognosci,

להנסר להאמר ut fundaretur,

בהנסר quum fundaretur.

Mutat infinitiuus, imperatiuus & futurum uau literam, quæ in præterito est quiescens, in uau mobile, ut literæ passiuæ nun per dages sit locus. Præponitur etiam he cum hirec ad roborandū dages.

Imperatiuus, צווי

חודע sis cognitus,

חודעי sitis cogniti,

חודעי

ELEMENTALIS

חודעי sis cognita,

חודענה sitis cognita.

Futurum, עתיר

אודע cognoscar, communis gen.

חוסר fundaberis, masculini gene.

יודע fundabitur, masculini gen.

נודע cognoscemur, communis:

חודעו cognoscemini, masculini ge.

יודעי cognoscentur, masculini ge.

חודעי cognosceris, fœmini gener.

חודענה cognoscemini & cognoscentur, fœminini generis.

EXEMPLAR VERBORVM

passiuorum quarti ordinis.

Præteritum, עבר

במוג dissolutus est,

במוגות dissolutus es,

במוגותי dissolutus sum,

במוגי dissoluti sunt,

במוגיננו dissoluti sumus,

במוגותם dissoluti estis,

במוגת

INSTITVTIO

נמוגה dissoluta est,
 נמוגה dissoluta es,
 נמוגותן dissolutæ estis.

Participium præsens, בינוני

נמוג dissolutus,
 נמוגים dissoluti,
 נמולה circumcisa,
 נמולות circumcisæ.

Habet passiuum huius ordinis nun ca
 mezatū, & camez illud propter exten
 sionē uocabuli mutatur in scheua: id est
 tam in præterito, quàm in participio.

Infinitiuus, מקור
 המוג dissolui, liquefieri:
 להמוג ut dissoluatur,
 בהמוג dum dissolueretur,
 במהמוג ne dissolueretur.

Imperatiuus, צווי
 המול sis circumcissus,
 המולה sitis circumcissi,
 המולתי sis circumcissa,

המלנה

ELEMENTALIS

המולנה sitis circumcisæ.
 Futurum, עתיד

אמול circumcidar, communis g.
 תמול circumcideris, masculini g.
 ימול circumcidetur,
 נמול circumcidemur,
 תמולו circumcidemini,
 ימולו circumcidentur,
 תמולתי circumcideris, fœminini g.
 תמולי circumcidetur, fœminini:
 תמולנה circumcidemini & circum
 cidentur, fœminini generis.

Cæterum quæ primam radicalem ha
 bent gutturalem, mutant duo puncta
 hirec & dages in zere: ut ab עור exci
 tauit, בעור excitatus est, העור exci
 tare, אעור excitabor, תעור excitabe
 ris: & cætera.

EXEMPLAR VERBORVM
 passiuorum in quinto ordine.
 נגלה בקרא reuelatus est.

H נגליה

INSTITVTIO

בגלית נקראת	reuelatus es,
בגליתי	reuelatus sum,
בגלו נעשו	reuelati sunt,
בקליהם	uulipensi estis,
בגלינו	reuelati sumus,
בגלחה נעשתה	reuelata est,
בגלית	reuelata es,
בגליתו נעשיתו	reuelatæ estis.

Quæ in hoc ordine desinūt in aleph, retinent ubiq; aleph, & in secūda atq; prima persona habet zere ante aleph: quæ autem in he desinunt, mutant in iam dictis personis he in iod, præcedente zere. Quæ à litera gutturali incipiunt, mutant hirec sub nun passiuo in pathah.

Participium præsens, בינוני

בגלה נקרא	reuelatus, uocatus:
בגלים נקראים	reuelati:
בגלה נקראה	reuelata, uocata:
בגלות נקראוה	reuelatæ.

Infi

ELEMENTALIS

Infinitiuus, מקור

הגלות העשות	reuelari,
בהגלות	dum reuelatur,
לחקרא	ut uocaretur,
מהעשות	ne fieret.

Definit hic infinitiuus ut in actiua uoce in oth, absorbeturq; nun passiuæ litera in dages: & cætera.

Imperatiuus, צווי

הגלה חקרא	reuelatus esto,
העשה	factus esto,
הגלו חקראו	reuelamini,
הגלי חקראי	reuelata esto,
הגלינה	reuelamini.

Futurum, עתיר

אגלה אקרא	reuelabor,
אעשה יעשה	fiam uel efficiar, (ris
יגלה תגלה	reuelabitur, reuelabe-
נגלה נקרא	reuelabimur, (būtur,
הגלו יגלו	reuelab mini, reuela-
תגלי תגלה	reuelaberis, reuelabitur

H 2 הגליגה

INSTITVTIO

תגלינה reuelabimini, reuelabuntur.

Hic nihil duximus monendum, nisi quod prius monuimus, nempe passiuam literam absorberi per punctum dages, & quando dages propter gutturalem literam non habet locum, mutatur in zere uocem magnam: ut אראה uidebor, יראה uidebitur, & יראה uisus est, seu apparuit.

EXEMPLAR PASSI-
uorum uerborum in
sexto ordine.

נמק נתם	liquefactus est, tabuit.
נתמות	consummatus es,
נתמותי	consummatus sum,
נתמו נגלו	consummati sunt,
נמקותם	tabuistis,
נתמונו	consummati sumus,
נתמות	consummata est,
נתמות	consummata es,
נתמותן	consummata estis.

Habet

ELEMENTALIS

Habet nun passiuua litera punctum ca-
mez, nisi quando uerbum in prima &
secunda persona extenditur una sylla-
ba, tunc mutatur in scheua. Per dages
distinguuntur uerba huius ordinis à
uerbis quarti ordinis: & signatur per
dages illud una duplicium literarum.

Participium præsens, בינוני

נתם נקל נבר	consummatus,
נתמים	consummati,
נתמה נברה	consummata,
נתמות	consummata.

Infinitiuus, מצור

המק	liquefieri, tabescere:
להמק	ut liquefieret.

Imperatiuus, צווי

התם	esto consummatus,
התמו	sitis consummati.
התמי	fis consummata,
התמינה	sitis consummata.

Hic primū dages index est nun pas-

H 3 suæ

INSTITVTIO

suæ literæ, alterum literæ duplicatæ.

Futurum, עתיד

אחם אחם אחם יחם consummabor,
נתם נתם נתם יחמו consummabimur.

Et quando prima non est capax puncti dages, mutatur punctus literarum et in zere uocem magnam: ut אהה in zere uocem magnam: ut אהה conterar, ירר in teneritudinem redigetur. Inueniuntur etiam quædã quæ desinunt in holem, ut יחום deuastabitur, יחמו deuastabuntur.

EXEMPLAR VERBORVM
passiuorum septimi ordinis.

In his quæ incipiunt à iod & desinunt in he, nullū inuenitur passiuum, præter unū ירה iecit, quod in futuro passiuo iuenitur habere ירה proiecietur, sagittabitur: Exodi decimonono.

Poterit autem hoc pacto per omnes modos coniugari.

In præterito, ירה proiectus est.

In infi-

ELEMENTALIS

In infinitiuo, יורה

In imperatiuo, יורה

In futuro, יורה & cætera.

Inuenitur quoque ירה timuit, habere passiuam uocem: ut in præterito ירה formidatus est, יורה formidatus es.

In participio, יורה terribilis.

In infinitiuo & imperatiuo, יורה

In futuro, יורה uel יורה timebor: & cætera.

Porro quæ incipiunt à nun & desinunt in he, raro quoque inueniuntur in uoce passiuæ, & inter multa hoc unum inueni, נטה inclinatus est, נטיי inclinatus, ינטו inclinabuntur: Jeremiæ sexto. Reliqui modi fiunt cõformiter uerbis secundi & quinti ordinis.

Hactenus explicuimus coniugationem primam siue kal per omnes ordines, iam idem agemus in secunda coniugatione, quæ est piel.

H 4 Secunda

INSTITVTIO

SECUNDA CONIUGATIO

Coniugatio secunda uocatur **פבר**
 idest grauis, quia media radica/
 lis semper grauatur puncto dages, un/
 de & à quibusdam uocatur **פבר דגוש**
 coniugatio dageffata: uocatur etiam à
 forma ipsa **פעל** piel: nam uerba eius
 constant his punctis: ut **דבר** loquu/
 tus est, **חקר** inuestigauit: & cætera.
 Et ponitur hæc cōiugatio propter uer/
 ba neutra primæ coniugationis, quæ
 sunt hic transitiuæ: aut si sint in prima
 coniugatione transitiuæ, sunt etiam in
 ista transitiuæ, sed habent hic efficacio/
 rem significationem: ut **פתח** aperuit,
 in prima coniugatione: & **פתח** impe/
 tu aperuit, uel aperiendo effregit, in se/
 cunda coniugatione. Sic **שלח** misit,
 cuius scilicet relictus expectatur in kal,
 in piel uero **שלח** emisit, ablegauit.

Item

ELEMENTALIS

Item exempla quæ hic sunt ex neutris
 transitiuæ, **שבן** quieuit, mansit, in pri/
 ma coniugatione. In piel uero **שבן** po/
 suit, collocauit. Sic **מלא** plenius fuit,
 & **מלא** impleuit: **טמא** immundus
 fuit, **טמא** inquinauit: & cætera.

Habet tamen hæc coniugatio sicut
 & cætera, uerba quædã propria quæ
 non inueniuntur in kal, & sunt hic neu/
 tra: ut **דבר** loquutus est: habet etiam
 quædã transitiuæ, quæ in prima quoq;
 coniugatione non inueniuntur, ut **חקר**
 inuestigauit, **חקר** ordinauit: & cætera.

Libuit & id hic annotare, quod om/
 nium ordinum uerba in hac coniuga/
 tione sine ullo defectu & quiete coniu/
 gantur: idq; propter mediam literam
 dageffatã, quum defectus nun primæ
 radicalis literæ aut defectus tertiæ radi/
 calis (quando secūdæ similis est) signa/
 ri non possit per dages, quod prius ra/
 tione

INSTITVTIO

tionem coniugationis occupat mediam
radicalem. Sic nec iod in tertio ordine
aut aleph hic quiescere possunt in uoce
magna, quandoquidem uox magna
ante dages locum non habeat. Idem
sentiendum quando media est guttu/
ralis aut res litera: tunc enim plerumque
dages & hirec mutantur in uocem ma/
gnam: ut בָּרַךְ benedixit, אֲבָרַךְ be/
nedicam, בָּאֵר declarauit, אֲבִיאֵר de/
clarabo: & cætera. In quarto uero ordi/
ne loco dages duplicatur tertia radica/
lis: ut אָרָם surrexit, fit אָרָרָם crexit:
de quibus multa habes in Grammati/
ca. Huc etiam pertinent omnia uerba
octauæ ordinis, quæ quatuor con/
stant radicalibus literis: ut
בָּרַס & cætera.

Nunc inspice exempla.

Coniuga

ELEMENTALIS

CONIUGATIO PIEL
in primo uerborum
ordine.

Præteritum, עָבַר

דָּבַר דָּבַר	loquutus est,
דָּבַרְתָּ	loquutus es,
דָּבַרְתִּי דָּבַרְתֶּם	loquutus sum,
דָּבַרְתֶּם	loquuti sunt,
דָּבַרְתֶּם	loquuti estis,
דָּבַרְנוּ	loquuti sumus,
דָּבַרְתָּ	loquuta est,
דָּבַרְתְּ	loquuta es,
דָּבַרְתֶּן	loquutæ estis.

Habet hæc coniugatio duplicem for/
mam: una habet hirec, zere: & altera,
hirec, pathah: ut ostendunt exempla à
principio præteriti posita. Quando li/
tera media radicalis est res, mutantur
dages & hirec in zere: ut בָּרַךְ benedi/
xit, בָּרַכְתָּ benedixisti, בָּרְכוּ benedixe/
runt

INSTITVTIO

runt. Idem obseruatur nonnunquam in his quæ mediam literā habent gutturalem: ut מאן renuit, מואנת renuisti, מאנו renuerunt. Dixi nonnunquam. quia in multis id non obseruatur: quemadmodum in בער eliminauit, בערת exterminasti. Sic טהר mundauit, טהרת mundaſti. רחם misertus est, רחמת misertus es.

Participium præſens, בינוני

בִּינְנֵר מִבְּרַר loquens, masculi.
 מִבְּרָרִים מִבְּרָרִים loquentes, masculi.
 מִבְּרָרָה מִבְּרָרָה loquens, foemini.
 מִבְּרָרוֹת מִסְּפָרוֹת loquentes, foemi.

Participium hoc præſens haud differt à præterito, niſi quod habet mem literam à fronte ſuperadditam, & mutat punctum hirce in pathah, & quæ in præterito habent zere, ſubſtituunt in hoc participio punctum uocale camez: ut מִבְּאָר explanans.

Parti

ELEMENTALIS

Participium præteritum, פְּעוּל

מִסְּפַר מִבּוֹאֵר numeratus,
 מִסְּפָרִים מִאֲדוּמִים numerati,
 מִסְּפָרָה מִסְּפָרָה numerata,
 מִסְּפָרוֹת numerata.

In hoc participio ante mediam dages fatam ponitur kybuz: quando autem media non est capax dages, mutatur dages unà cū kybuz in holem uocem magnam: ut ab אִישׁ desponsauit, מְאֹרֶשׁ desponsata, מְבֹרָךְ benedictus, & cum uau ſurec מְבוֹאֵר declaratus. Inuenitur etiam (licet raro) hatephcamez poni loco kybuz, ut exemplum hic ſignatum monſtrat.

Infinitiuus, מְקוּר

יְבַר סֵפֶר loqui, numerare:
 בָּרַךְ בְּאֵר benedicere, explanare:
 לְסַפֵּר ad numerandum:
 בְּרָבַר in loquēdo, dū loqueretur

מִסְּפַר

INSTITVTIO

מִסְפַּר à numerando.

Quæ desinunt in gutturalem, mutant interdum zere in pathah: ut à שָׁלַח dimisit, שָׁלַח dimittere, בָּלַע deuorare: & cætera.

Imperatiuus, צוּרִי

סָפַר רַבֵּר numerata, loquere, mascu.
 סִפְרוּ רַבְרוּ numerate, masculini ge.
 סִפְרִי numerata, fœminini gene.
 סִפְרֵינָה numerate, fœminini ge.

Et quæ mediam non dageffant, בָּרַךְ benedic, בְּאֵרוּ explanate, אֲרִשִׁי de/sponsa tu mulier. Non itaq; differt imperatiuus in forma ab infinitiuo.

Futurum, עֲתִיר

אֲרַבֵּר אֲסַפֵּר loquar, numerabo,
 תִּרְבֵּר תִּסְפֹּר loqueris, loquetur,
 אֲבָרַךְ אֲבָרְכֶם benedicam, benedices,
 נִרְבֵּר נִבְאֵר loquemur explanabimus
 תִּרְבְּרוּ תִסְפְּרוּ loquemini, loquentur,
 תִּסְפְּרִי numerabis, fœminini:

תִּסְפֹּר

ELEMENTALIS

תִּסְפֹּר numerabit, fœminini gen.
 תִּסְפְּרֵינָה numerabitis, numerabunt, f.
 Hic duo sunt obseruanda: primum, quod in hac coniugatione, mem utriusque participij & literæ futuri temporis habent scheua: alterum, quod participium præsens, infinitiuus, imperatiuus, & futurū habent unam formam, nisi quod participium huic communi formæ superaddit mem, infinitiuus literas אִיהֶן & futurum literas כְּבָלִם omnes cum scheua punctuatas.

EXEMPLAR VERBORVM

secundī ordinis in coniugatione piel.

נִבְחַח נִבְחַחֵי cornupetij, sonuit,
 נִבְחַחְתָּ cornupetijsti.

Coniugantur uerba huius ordinis in piel omnino ut uerba perfecta, sine ullo defectu primæ literæ nun, & ratio huius est, quod media ex ipsa coniugatione

INSTITVTIO

gatione habet dages, & ob id nun nō potest abijci, quia defectus ille nō posset signari per dages, quum sequens littera prius ex ipsa cōiugatione habeat dages, nec unum dages possit duo signare officia, neq; duo dages possint poni in una littera. Quę mediā habent gutturalem, plerunq; seruāt formam communem: ut נאץ execratus est, נאך maledixit: à quo inuenitur quoq; נארת maledixisti: Psalmo octogesimo monono. Sic dicitur נהל & נהל duxit: & cætera.

Participium præsens, מִבְּנֹי

מִבְּנֵי melodiam faciens.

Participium præteritum, מְעֹל

מְעֹל cornupetitus.

Infinitiuus, מְקוֹר

מְקוֹר melodiam facere.

Imperatiuus, צוֹר

צוֹר fac melodiam.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurum, עָצִיר

עָצִיר faciam melodiam.

Omnes personæ omnium modorum formari debent ut in perfectorum ordine.

EXEMPLAR VERBORVM

tertij ordinis in coniu-
gatione piel.

Coniugantur & huius ordinis uerba more perfectorum: nec potest prima radicalis iod uel aleph quiescere in uoce magna, propter mediam dagestam: ut יסר castigauit, יסר fundauit, מיסר castigans, יסר castigare, יסר castiga, איסר castigabo.

EXEMPLAR VERBORVM

quarti ordinis in coniu-
gatione piel.

Quartus ordo qui habet mediam radicalem uau litteram quiescentē, non potest formare piel per dages, ob id quod dages & quies simul stare ne-

I quæcant

INSTITVTIO

queant: sed quia dages forte est loco li-
 teræ, & hic dages poni non potest, du-
 plicamus loco eius tertiam radicalem,
 & habemus quoq; piel in hoc ordine:
 ut si à קום surrexit, uolo facere piel,
 non possum dicere קום quia iam ex
 uau quiescente factum est uau mobi-
 le, quod quidē dages recipere potest:
 sed manēte uau in sua quiete, fieri non
 potest ut per dages fortificetur: dupli-
 co igitur loco dages literam mem, & di-
 co קומם erexit. Vides hic primū ma-
 nere quietem, deinde loco dages scribi
 mem, & tertio uerbum ipsum more
 piel desinere in zere, quarto ex kal neu-
 tro fieri piel trāstitium. Quin & mem
 litera participij atq; איתו literæ futu-
 ri, hic punctuantur cum scheua, sicut in
 præcedentibus ordinibus: de quo ui-
 de disputationem Elia in Grammati-
 ca sua.

Præto

ELEMENTALIS

Præteritum, עבר

קומם שובב	erexit, conuertit, masc.
קומם	erexisti, masculini ge.
קוממתי	erexi, communis gen.
קוממו עוררו	erexerunt, communis:
קוממתם	erexistis, masculini ge.
קוממו	ereximus, communis:
קוממה	erexit, foeminini gene.
קוממת	erexisti, foeminini ge.
קוממתו	erexistis, foeminini ge.

Participium præsens, בינוני

מקומם	erigens, masculini gener.
מקוממים	erigentes, masculini gen.
מקוממה	erigens, foeminini gener.
מקוממות	erigentes, foeminini gen.

Participium præteritum, פעול

מבונן מחולל	paratus,
מבוננים	parati,
מבוננה	parata,
מבוננות	parata.

Differt hoc participium à participio

I 2 præ

INSTITVTIO

præfenti per camez, & raro inuenitur.

Infinitiuus, מִקּוֹר

קוּמַם בּוֹנֵן erigere, parare:
לְקוּמַם בְּקוּמַם ad erigendum.

Imperatiuus, צוּי

קוּמַם בּוֹנֵן erige, para:
מוֹתְחוּ קוּמְמוּ interficite:
מוֹתְתֵי בּוֹנֵי interfice:
קוּמְמֵנָה erigite.

Futurum, עֲתִיר

אֶקוּמַם אֲמוֹתְתָא erigam, occidam:
תֶּקוּמַם יְקוּמוּם eriges, eriget:
נֶקוּמַם תִּקְוּמוּם erigemus, erigetis
יִקְוּמוּם תִּקְוּמוּמֵי erigent, eriges:
תִּקְוּמוּמֵנָה erigetis, erigenr.

EXEMPLAR VERBO

rum quinti ordinis in
coniugatione piel.

Non differunt uerba huius ordinis
in coiugatione piel à uerbis perfectis,
nisi quod ratione literæ he recipiunt
mutatio

ELEMENTALIS

mutationes illas quas habent in coniu-
gatione kal: hoc est, mutant in præteri-
to he literam in iod, in infinitiuo defi-
nunt in oth, & in futuro in he, præce-
dente fægol.

Præteritum, עֲבַר

הִבַּח גִּלְהָ expectauit, reuelauit:
הִבַּיִת גִּלְיָתֵי expectasti: & cætera.

Et quæ mediam dageffare nequeunt,
mutant hirec in zere: ut עֲרַח עֲרִיִת nu-
dauit, nudasti: sic זֵרֵחַ זֵרִיתֵי uentilauit,
uentilauit.

Participium præfens, בִּינוּנֵי

מִחַבַּח מְעֵרַח expectans, masculi.
מִחַבִּים מְעֵרִים expectantes, comm.
מִחַבַּח מְחַבֹּת expectans, fœmini.

Participium præteritum, פִּעוּל

מִחַבַּח מֵגִלְהָ expectatus,
מִחַבַּח מְחַבֹּת expectata: & cætera.

Infinitiuus, מִקּוֹר

חֲבוּת גִּלְהָ expectare, reuelare.

INSTITVTIO

Imperatiuus, צווי

חבט גלח expecta, reuela:

חפו חפי expectate, expecta:

חפינת expectate, sceminini gene.

Futurum, עתיר

אחבה חחבה expectabo,

יחבה יחבו expectabit, expectabūt

EXEMPLAR CONIUGATIONIS PIEL, IN SEXTO ORDINE.

gationis piel, in sexto ordine.

Sextus ordo nonnunquam usurpat in piel uerbum primitiuū, ut חתה quod coniugatur haud secus quàm רבר aut aliud uerbū perfectū. Sequitur etiam non raro formam piel quarti ordinis, ut est uerbum סובב circūduxit, חוקק legē tulit: & sic de similibus, quæ haud secus quàm uerba de quarto ordine in piel coniugantur: ut חוקק חוקקת & in participio בחוקק legem statuens: & cætera. In septimo ordine nulla aut pauca

ELEMENTALIS

pauca inueniuntur uerba, quæ sub coniugatione piel inflectuntur.

EXEMPLAR CONIUGATIONIS PIEL IN OCTAUIO ORDINE.

Quum iste ordo complectatur uerba quæ quatuor radicalibus constant literis, ea autem solum in coniugatione piel inueniantur, ut supra memorauimus: constat illis potissimū appropriatam istam coniugationem. Et licet non habeant dages, habēt tamen formam dagesatorum, & suppletur dages per literam tribus radicalibus superadditam, & ueniunt plerūq; ex duplicatis: ut à גלל fit גלגל rotauit, uoluit: & à קלל dicitur קלקל rubiginem amouit. Sūt etiam aliqua quæ quatuor distinctis constant literis: ut ברבל inuoluit, ברסס demolitus est. Et hæc omnia sic coniugantur, In præterito, ברבל ברבלת

INSTITVTIO

In participio præsentis temporis,

מְבַרְכֵים מְבָרֵס

In participio præterito,

מְבָרַח

In infinitiuo & imperatiuo,

בְּבָרַח

In futuro,

אֲבָרַח אֲבָרֵב

& cætera, ut in uerbis perfectis.

Sunt tamē hæc duo posteriora exempla magistralia, quorum prius significat sibilare, & posterius dispensare.

FORMATIO PVAL SEV

passiuæ uocis piel, per omnes ordines.

Non differt forma huius passiuæ à forma actiuæ uocis, nisi quod mutat hirec in kybuz, & ubi mediâ non est capax punctuli dages, mutatur kybuz in holem uel in uau surec. Et inuenitur hæc coniugatio tantum duos habere modos, præteritum scilicet & futurum, imperatiuum nunquam, infinitiuum & participium præsens raro habet. Dico non habere

ELEMENTALIS

habere imperatiuum, eo שלא תִּבְרַח שָׁם quod non fiat mentio nominis sui agentis: id est, actio ab alio infertur passio, & nõ potest præcipi alicui, ut ab alio uel ametur uel beneficijs foueatur uel in numerum ciuium inscribatur & cætera. Coniugantur itaq; uerba huius passiuæ uocis in hunc modum,

סָפַר אֶפֶל numeratus est,
סָפַרְתָּ סָפַרְתִּי numeratus es, sum,
סָפַרְתֶּם סָפַרוּ סָפַרְתֶּם numerati sunt, estis,
סָפַרְתָּ סָפַרְתָּ numerata est, es.

Et quando mediâ non est capax puncti dages, בָּרַךְ benedictus est, בָּרַכְתָּ Et à בָּאֵר fit בּוֹאֵר declaratus est. In futuro superadduntur præterito literæ אֵיתָן cū scheua, ut אֲסַפֵּר numerabor, אֲבָרַךְ benediceris, & אֲסַפֵּר numerabitur. Idem sentiendum de uerbis pual in secundo & tertio ordine. In quarto ordine raro inueniuntur uerba huius

INSTITVTIO

huius coniugationis, quale est הוללתי
formatus sum. Quintus ordo non dif-
fert à primo, nisi quod ratione he ter-
tiæ radicalis, aliam habet terminatio-
nem in futuro, & in secūda atq; prima
persona præteriti mutat more consue-
to he in iod. Exemplis non est opus.

CONIUGATIO TERTIA

Tertia coniugatio uocatur à forma
ipsa הפעיל hiphil, & obtinet à
fronte augmentum he, & iod ante la-
med poal: ut in primo ordine השפיר
fecit custodire. In secundo uerò or-
dine deficit nun prima radicalis, & lo-
co eius dagessatur altera radicalis: ut à
נפש appropinquauit, הגיש obtulit,
applicauit: sic à נפל cecidit, הפיל de-
iecit. In tertio ordine mutatur iod
in uau holem, ut à ישב sedit, הושב
collo

ELEMENTALIS

collocauit, à ירע cognouit, הוריע no-
tificauit. Sunt tamen aliqua quæ reti-
nent literam iod, ut à טוב bonus fuit,
היטיב benefecit: sic à ינק suxit, הניק
lactauit. In quarto ordine, hæc for-
ma seruatur à קם surrexit, הקים ere-
xit, & רם eminuit, הרים eleuauit, &
מת mortuus est, המית interfecit, &
האיר luxit, האיר illustrauit. In
quinto ordine, propter tertiam radica-
lem literam, quæ est una ex אחרי non
interponitur iod litera inter ain & la-
med: ut à גלה fit הגלה transtulit,
הגלית transtulisti, litera he mutata in
iod. A מציא uero, fit המציא fecit
inuenire. In sexto ordine, à סב
fit הסב reduxit, הסבות reduxisti,
הסבותי reduxi: & cætera. In se-
ptimo ordine, à גטה fit הגטה incli-
nauit uel extendit, הגטית inclinasti, &
הטו inclinauerunt.

Coniuga

INSTITVTIO

CONIVGATIO HIPHIL
per omnes ordines, & pri/
mò in perfectorum
ordine.

Præteritum, עבר

הִכְרִיל הָעֵבִיר	separauit, traiecit:
הִכְרַלְתָּ הָעֵבֵרֶת	separasti:
הִכְרַלְתִּי חֲכָמוֹתַי	separauit, sapui:
הִכְרִילוּ הַכְּרֵלָהִים	separauerūt, rastis
הִכְרַלְנוּ	separauimus,
הִכְרִילָה הָעֵבִירָה	separauit, scemini.
הִכְרַלְתְּ הַכְּרֵלָהִים	separasti, rastis.

Hæc forma regulariter seruatur in omnibus uerbis hiphil, nisi quod prima radicalis litera quando est gutturalis, mutat hirec sub he in sægol.

Participium præsens, בינוני

בִּמְסַקֵּיר בִּיעֵבִיר	constituens, maf.
מִמְסַקִּירִים	constituens, m.
מִמְסַקֵּירָה מִעֵבִירָה	constituens, fœ.

ממק

ELEMENTALIS

מִמְסַקֵּירֹת constituentes, scemini.
Abijcitur in hoc participio litera he, &
pro מִמְסַקִּירִים dicitur מִמְסַקֵּיר Notan/
dum quoq; quale punctū habet mem/
huius participij, tale habet literæ אֵיתָן
in futuro, nempe pathah.

Participium præteritum, פֻּעוּל
מִמְסַקֵּיר מִמְסַקֵּירִים separatus,
מִמְסַקֵּירָה מִמְסַקֵּירֹת separata.

Et hic quoq; abijcitur he, & dicitur
מִמְסַקֵּירֹת pro מִמְסַקֵּירִים ut scilicet uitetur
multitudo seruilium literarum.

Infinitiuus, מְסַקֵּיר

מְסַקֵּיר & מְסַקֵּירִים constituere,
לְהִכְרִיל בְּהַכְרִיל ad distinguendum.
Et quando prima litera est gutturalis,
לְהִתְרַשֵּׁת ad tacendum.

Imperatiuus, צוּרִי

הִתְרַשֵּׁת הַכְּרֵלָה tace, separa:
הִתְרַשֵּׁת הַכְּרֵלָהִים tacete, separate:
הִתְרַשֵּׁת הַכְּרֵלָהִים tace, scemini ge.
הַכְּרֵלָהִים

INSTITVTIO

הַחֲרִשְׁנָה הַכְּרִלְמָה tacete, fœmininũ
Futurum, עָהִיר

אֲשַׁמִּיעַ אֲבָרִיל	faciam audire,
תִּשְׁמָעוּ וְכָרִיל	facies audire,
נִשְׁמָעוּ הַכְּרִילוֹ	diuulgabimus,
יִשְׁמָעוּ וְכָרִילוֹן	diuulgabunt,
תִּשְׁמָעוּ הַכְּרִיל	diuulgabis, fœmi.
תִּשְׁמָעֶנָּה	diuulgabitis, diuul-
	gabunt.

Mutatur etiam nonnunquam iod hi/
recin zere, ut וְיִכְרַל & distinxit.

EXEMPLAR CONIV-

gationis hiphil in se/
cundo ordine.

Præteritum, עָבַר

הִגִּישׁ הַפִּיל	applicauit, deiecit:
הִגַּשְׁתָּ הַפִּלְתִּי	applicasti, deieci:
הִגִּישׁוּ הַפִּלְנוּ	applicauerunt:
הִגַּשְׁתֶּם	applicastis:
הִגִּישָׁה הַגַּשְׁתִּי	applicauit, fœmininũ
הִגַּשְׁתְּוּ הַפִּלְתִּין	applicastis.

Non

ELEMENTALIS

Non differt hoc præteritum à præteri/
to perfectorum, nisi quod nun prima
radicalis per dages absorbetur. Quan/
do autem media non est puncti dages
capax, nun minime abiicitur: ut à בָּחַל
fit hiphil הִבְחִיל & in futuro אֲבַחֵיל
more perfectorum. In participio præ/
senti מִגִּישׁ & in fœminino מִגִּישָׁה
applicās. In participio præterito מִגַּשׁ
applicatus, מִגַּשְׁתִּים applicati. Vbi pro/
pter dages mutatur uau surec in ky/
buz. In infinitiuo הִגִּישׁ uel הִגַּשׁ Ean/
dem formam habet imperatiuus, ut
הִפִּיל deijce. In futuro אֲפִיל deijciam,
יִפִּילוּ deijcient: &c. Item
נִפְּלֵנוּ deijciemus, נִפְּלֵנוּ cōtingemus: &c.

EXEMPLAR CONIV-

gationis hiphil in ter/
tio ordine.

In tertio ordine mutatur iod prima ra/
dicalis in uau holē, & præmittitur con/
sueta

INSTITVTIO

sueta litera he: ut à **ישב** sedit, הושיב collocavit. Sunt tamen aliqua quæ iud non mutant, ut à **נצק** suxit, fit חיניק lactavit: sic à **ילל** in hiphil, חיליל ululavit.

Præteritum, עבר

הוריע הושיב	notificavit, locavit
הורעת הינקת	notificasti, lactasti
הושבת חיללתי	collocavi, ululavi,
הוריעו הושיבו	notum fecerunt,
הושבתם חיללתם	collocastis,
הורענו הינקנו	notum fecimus,
הוריעה חיניקה	notū fecit, lactavit
הורעת הינקת	notificasti, lactasti
הורעתו	notificastis.

Participium præsens, בינוני

בוביל מוריע	baiulans,
בובילים מוליריס	baiulantes,
מיניקה מיניקות	lactans.

Participium præteritum, פעול

מושב מושבים	collocatus, collocati,
מורעת	

ELEMENTALIS

מורעת מורעת notificata, notificata.

Infinitivus, מקור (cere.

הושיב היטיב	collocare, benefa
להושיב להיניק	ad ponendum,
בהושיב בחיליל	in ponendo,
בהושיב מהושיב	quum collocaret.

Imperativus, צווי

הושיב הוריע	colloca, notifica,
הושיבו הוריעו	collocate,
הוריעי הורעתה	notifica, notificate, fi

Futurum, עתיר

אוריע אושיב	notificabo, locabo,
תוריע היטיב	notificabis,
יוריע בוריע	notificabit, bimus.
תוריעו יוריעו	notificabitis, bunt.
תושיבי תושבתה	notificabis, fœmi.

EXEMPLAR CONIV

gationis hiphil in quar
to ordine.

הבין הביא הרע	paravit, introduxit,
הבנת הבינות	parasti,

K הבי

INSTITVTIO

הבינוהי הכאוי	parauī, adduxī:
הבינו הרעו	paraucrunt:
הקיצוהם הקמתם	euigilastis:
הקמנו הרענו	ereximus:
השיבה הקימה	conuertit, erexit:
השיבות הכאת	reduxisti:
השיבותו השבתו	reduxistis.

Participium præsens, בינוני

משיב מבין	reducens,
מועירים מקימים	excitantes,
מושיבה משיבות	reducens,

Et quando tertia est gutturalis מרע
malum inferens: quod tamen de heth
& ain est accipiendum.

Participium præteritum, פעול

מוקם מומת	erectus, iterfectus:
מוקמים מוכאים	erecti, adducti:
מוקמת מוקמות	erecta, erectæ.

Infinitiuus, מקור

הקם הרע	erigere, malignare:
בהקים לחמית	in erigendo.

Impe

ELEMENTALIS

Imperatiuus, צווי

הקם הסירא	erige, aufer:
הקימו הסירו	erigite, auferte:
הקימי הקמנה	erige, erigite.

Futurum, עתיר

אשים אקם	ponam, erigam:
תריע תאיץ	iubilabis, urgebis:
יקים יריץ	eriget, clarget:
נקים נקימו	erigemus, erigent:
תקימו תקימו	erigetis, eriges:
תקמנה	erigetis, erigent, fœ:

Et quando nun est ultima, absorbetur
in hac ultima persona unum nun per
dages: ut à הויו fit הוננה uel הוננה
intelligere facietis.

EXEMPLAR CONIV /

gationis hiphil in or /
dine quinto.

Præteritum, עבר

הגלה הגלת הראות	transmigrauit,
הגלית הראתי	transmigraisti,
	K 2 הגלו

INSTITVTIO

הגלו הגליתם transmigrauerunt,
הראינו demonstrauiamus,
הגלתה הראתה transmigravit, foemi.
הגלית הגליתו transmigrasti.

Inuenitur he aliquando habere saegol
pro puncto hirec: he uerò finalis litera
more suo in prima & secunda persona
mutatur in iod.

Participium praesens, בינוני

מראה מוגלה ostendens,
מגלים מראים transferentes,
מראה מראות faciens uidere, foemi.

Participium praeteritum, פעול

מוגלה מוגלים translatus,
מוגלה מוגלות translata.

Inuenitur etiam cum hatephcamez, ut
מראה בראת factus uidere.

Infinitiuus, מקור

הגלות בהגלות transferre.

Imperatiuus, צווי

הראת הראו ostende, ostendite.

הראי

ELEMENTALIS

הראי הראינה ostende, foeminini g.
עתיר Futurum,

אעלה העלה faciam ascendere,

יעלה בעלה faciet ascendere,

העלו יעלו facietis ascendere,

הראי הראינה ostēdes, foeminini ge.

Inuenitur etiam pro אפנה per apoco
pen אפן potissimum quando a fron-
te accedit copula uau.

EXEMPLAR VERBO-

rum hiphil in sex-

to ordine.

הסכ התם reduxit, perfecit:

הסבות החלותי reduxisti, incepi:

הסבו הסבותם reduxerunt, xistis.

הסבנו החלוננו reduximus:

הסבה הסבותי reduxit, foeminini:

הסבותו הסבותו reduxistis, foeminini.

Participium praesens, בינוני

מסב מתם reduces, perficiens:

מסבים מתמים reducentes:

K 3 מסבה

INSTITVTIO

מִסְבָּה מִסְבָּה מִסְבֹּת reducens, fœmininũ

פְּעוּל Participium præteritum,

מוֹסֵב מוֹסֵב מוֹסְבִים reductus, reducti:

מוֹסְבָה מוֹסְבָה מוֹסְבוֹת reducta, reductæ.

מִקְוֹר Infinitiuus,

חָסַב לְחָסַב חָסֵב reducere.

צוּי Imperatiuus,

חָסְבוּ חָסְבוּ חָסְבוּ reduc, reducite:

חָסְבִי חָסְבִי חָסְבִינָה reduc, fœminini gen.

עֲתִיר Futurum,

אֶסְבֵּ אֶסְבֵּ אֶסְבֵּ reducam:

תֶּסְבֵּ תֶסְבֵּ תֶסְבֵּ reduces, reductet:

נֶסְבֵּ נֶסְבֵּ נֶסְבֵּ reducemus, reductetis:

יִסְבּוּ יִסְבּוּ יִסְבּוּ reducent, reduces:

תִּסְבֵּ תִסְבֵּ תִסְבֵּנָה reductet, fœminini ge.

EXEMPLAR VERBO/

rum hiphil in septi/
mo ordine.

Pauca sunt in hoc ordine, quæ normā hiphil obseruant. Frequentiora sunt, חָשָׂא portauit, אֶנְשָׂא Et חָפָה per/
cussit

ELEMENTALIS

cussit, à uerbo חָפָה Item חָשָׂא inclinauit: & quæ à iod incipiunt, חוֹרַח do/cuit, cuius primaria radix est יָרַח iccit.

Hæc in præterito sic coniugantur,

חָשָׂאת חוֹרַחַת חָשִׂית חָבִית

In plurali numero,

חָשִׂיתו חוֹרַחְתוּ חָשִׂיתוּ חָבִיתוּ

In fœminino genere,

חָבִיתָ חָשִׂיתָ חוֹרַחְתָּ חָשִׂיתָ

In participio præfenti,

חוֹרַחַת מוֹרַחַת מוֹרַחַת מוֹרַחַת

In participio præterito,

חוֹרַחַת מוֹרַחַת מוֹרַחַת מוֹרַחַת

In infinitiuo,

חוֹרַחַת חָשִׂית חָשִׂית חָשִׂית

In imperatiuo,

חוֹרַחַת חָשִׂית חָשִׂית חָשִׂית

In futuro,

אֶחְרַח אֶחְרַח אֶחְרַח אֶחְרַח

Reliquas personas efficias conformi/
ter uerbis quinti ordinis.

INSTITVTIO
EXEMPLAR PASSIVAE

uocis hiphil, quæ hophal uocatur.

Passiuum huius coniugationis uocatur à forma ipsa הִפְעַל hophal: ut ab הִכְרִית succidit, fit הִכְרַת succisus est: & ab הוֹשִׁיב collocauit, fit הוֹשַׁב collocatus est: & cætera. Et inuenitur rarius in alijs modis, quàm in præterito & futuro. Et quantum attinet ad significationem, non differt à passiuo piel, quod est pual.

Præteritum, עָבַר

הִפְקַר הַשְׁמֹר	constitutus est,
הִפְקַרְתָּ	constitutus es,
הִפְקַרְתִּי	constitutus sum,
הִפְקַרוּ	constituti sunt,
הִפְקַרְתֶּם	constituti estis,
הִפְקַרְנוּ הִפְקַרְתָּ	constituti sumus,
הִפְקַרְתָּ	constituta es,
הִפְקַרְתֶּן	constituta estis.

Futu

ELEMENTALIS

Futurum, עָתִיד

אִפְקַר אִפְקַרְתָּ constituar: & cætera.

IN SECUNDO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הִגַּשׁ	adductus est,
הִגַּשְׁתָּ	adductus es,
הִגַּשְׁתִּי	adductus sum,
הִגַּשׁוּ	adducti sunt,
הִגַּשְׁתֶּם	adducti estis,
הִגַּשְׁנוּ	adducti sumus,
הִגַּשְׁתָּ	adducta est,
הִגַּשְׁתֶּן	adducta es,
הִגַּשְׁתֶּן	adductæ estis.

Futurum, עָתִיד

הִגַּשׁ	adducar,
הִגַּשְׁתָּ	adduceris,
הִגַּשְׁתִּי	adducetur,
הִגַּשׁוּ	adducemur: & cætera.

IN TERTIO ORDINE

Præteritum, עָבַר

הוֹבַע notificatus est,

הִדְעָה

INSTITVTIO

הורעת notificatus es,
הורעת הורעת notificatus sum: &c.

עתיר Futurum,
אורע הורע notificabor,
יורע גורע notificabitur: & cætera.

IN QVARTO ORDINE

עבר Præteritum,
הוקס erectus est,
הוקסות erectus es,
הוקמו erecti sunt.

Reliqua huius ordinis uerba non differunt à forma tertij ordinis.

IN QVINTO ORDINE

עבר Præteritum,
הגלה translatus est,
הגלית translatus es,
הגליתו translatus sum,
הגלו translati sunt,
הגלתה translata est: & cætera.

עתיר Futurum,
אגלה הגלתה transcrar: & cætera.

In sexto

ELEMENTALIS

IN SEXTO ORDINE

עבר Præteritum,
הוסב circumdatus est,
הוסבות circumdatus fuisti,
הוסבותי הוסבו circumdatus sum: &c.

עתיר Futurum,
אוסב הוסב circumdabor, circumdaberis
יוסב הוסבו circumdabitur: & cætera

CONIVGATIO QVARTA

QVarta cōiugatio à forma ipsa uocatur **התפעל** habetq; à fronte augmentum syllabæ **הת** & mediam literam semper dageflatā: unde fit ut nūquam in ea uerbum aliquod, cuiuscunq; sit ordinis, possit pati defectum, Et nota q; augmentū illud **הת** omnibus uerbis adijcitur, nisi quādo prima radicalis fuerit una ex literis **ש ז ס פ** tunc enim **ה** augmenti ponitur post litteras

INSTITVTIO

teras ץ ש ו ץ & post ץ mutatur in
 ט sed post ו mutatur in ך licet de
 hoc posteriori in Hebraismo ipso nul/
 lum reperiatur exēplum, sed in Chal/
 daismo duntaxat & apud magistros.
 Exempla: השתבחר pro השתבחר &
 הסתבל pro הסתבל Sic הצטרק pro
 הצטרק Et apud magistros הוצימן pro
 הוצימן Porro significatio huius coniu/
 gationis est retransitiua seu reciproca,
 aut si malis actiuapassiuā, redit enim
 actus in eum à quo profectus est: ut
 ab אהב dilexit, dicis התאהב dilexit
 se: sic à ברך benedixit, fit in futuro
 יתברכו benedicent se: à קדש sancti/
 ficauit, תקדשוהם sanctificastis uos,
 התגלו reuelauerūt seu prodiderunt se.
 Habet tamen quædam uerba peculia/
 ria sibi, quæ non uidentur habere reci/
 procam illam significationē: ut התהלך
 deambulauit, התפלל orauit: & cætera.

Coniū

ELEMENTALIS

CONIUGATIO HITHPAEL

in primo uerborum
 ordine.

Præteritum, עבר

התגדל	השתבחר	magnificauit se,
התגדלת	הצטרקת	magnificasti te,
התגדלתי		magnificauī me,
התגדלו	השתמרון	magnificauerūt se
התגדלתם		magnificastis uos
התגדלנו		magnificauī nos
התגדלה		magnificauit se, f.
התגדלת		magnificasti te, f.
התגדלתן		magnificastis uos fœminini generis.

Media in hac coniugatione semper
 dageffatur, nisi ea non sit capax pun/
 ctuli dages, tunc præcedens punctus
 paruus mutatur in uocem magnā: ut
 התברך benedixit se, התטהר purifica
 uit se. In quo exemplo, tau litera ple/
 tunc

INSTITVTIO

runcq; per punctum dages absorbetur
in teth: ut **הטהר** purificauit se. Sunt
enim tau & teth, literæ eiusdem prola-
tionis, atque ideo facile una abscondi-
tur in alia.

Participium præsens, **בינוני**

מתקדש sanctificans se,
מתקדשים sanctificantes se,
משתמרה obseruans se, sceminis
משתמרות obseruantes se, scemini.

Paul non habet ista coniugatio, sed
benoni actiuūpassiuum satisfacit pro
utroque participio.

Infinitiuus, **מקור**

התקדש להתקדש sanctificare se,
בהשתמר בהשתמר in custodiēdo se

Imperatiuus, **צווי**

הצטדק iustifica te,
השתמרו custodite uos,
התבררו purifica te, sceminis ge.
התקדשנת sanctificate uos.

Futurum

ELEMENTALIS

Futurum, **עתיר**

אחלהך deambulabo,
השתמר custodies te,
יתקדש sanctificabit se,
נתקדש sanctificabimus nos,
תתבררו purificabitis uos,
יצטדקו iustificabunt se,
תתקדשי sanctificabis te, scemini.
תתקדש sanctificabit se, scemini.
תתקדשנת sanctificabitis uos, scem.

EXEMPLAR CONIUGA-

tionis hithpael in secun-
do ordine.

Non differunt uerba secundi ordinis
in hac coniugatione à uerbis primi or-
dinis, quum nun prima radicalis non
possit deficere propter mediam dages,
satam: ut

התנפל deiecit se,
מתנפל deiciens se,
אתנפל deijciam me: & cætera.

Exem

INSTITVTIO

EXEMPLAR CONIUGA/
tionis hithpael in ter/
tio ordine.

Verba tertij ordinis in hac coniuga/
tione non differunt à uerbis primi or/
dinis, nisi quod quædam mutant litte/
ram iod primam radicalem in uau mo/
bilem, & alia non mutant: ut התוודע
cognouit se, & התוודה confessus est,
reum se prodidit: item התניצב consti/
tuit se. In futuro, אתניצב constituam
me, אתודע cognoscam me. Reliquæ
personæ & modi conformiter fiant or/
dini primo.

EXEMPLAR CONIUGA/
tionis hithpael in or/
dine quarto.

Pendet coniugatio hithpael in quarto
ordine à forma uerborum piel, præpo/
niturque duntaxat characteristica sylla/
ba הָהּ ut à קומם erexit, dicitur in
hac

ELEMENTALIS

hac coniugatione, התקומם erexit se,
התקוממת erexisti te, התקוממה ere/
xit se mulier. In participio, מתקומם
In futuro אתקומם Duplicatur itaque
hic sicut & in piel tertia radicalis litera
loco punctuli dages.

EXEMPLAR CONIUGA/
tionis hithpael in or/
dine quinto.

Non differunt uerba quinti ordinis in
coniugatione hithpael à uerbis primi
ordinis, nisi quod ratione he tertiæ ra/
dicalis, in præterito mutant he in iod,
& in infinitiuo terminantur in oth: si/
cut in prima, secunda & tertia coniuga/
tione. Exempla,

התגלה	reuelauit, seu prodidit se,
התגלית	prodidisti te,
התגליתי	prodidi me.
	In infinitiuo,
התגלות	reuelare se.

L In im

INSTITVTIO

In imperatiuo,
 התגלה reucla te: cum zcre.

In futuro,
 אתגלה reuelabo me,
 תתגלה prodes te: cum sægol.

EXEMPLAR CONIUGATIONIS hithpael in sexto ordine.

Non habet sextus ordo in hac coniugatione propriam aliquam formam, sed usurpat uel formam sui perfecti uerbi, uel formam quarti ordinis: ut à סב circuiuit, fit in hithpael התסבב uel התסובב gyrauit se. Posterior tamen forma frequentior est, ut התגלל uoluit se, התגולל uoluit te: & cætera, ut in quarto ordine.

In septimo ordine pauca inueniuntur uerba, quæ formam huius coniugationis imitentur: ut est התורה confusus est, התנבה percussit se.

In octauo

ELEMENTALIS

In octauo quoque ordine, præter unum aut alterum uerbum non inuenitur.

HÆC de uerbis dicta sufficiant. Elias in quibusdam copiosior est, in multis destinat lectorem ad Tabulam coniugationum, multa tractat quæ & ego inter coniugationes tractaui & diligenter inculcaui, sciens quod nihil satis dici & moneri potest in hac extranea lingua propaganda: & ob id nemo miretur, si quædam bis dicta in diuersis inueniat locis.

SECUNDÆ PARTIS

Institutionis Hebrææ
 linguæ, finis.

L 2 De no

INSTITVTIO
DE NOMINE
altera orationis
parte.

VOCANT Hebræi no-
men propriū שם עצם
ut sunt nomina homi-
num, motium, fluuio-
rum: & cætera.

Nomen uerò substantiuum uocant
שם דבר nomen rei.

Et nomen adiectiuum שם תואר
idest, nomen formæ.

Et omne nomen uel est masculinum
uel fœmininum, & pauca inueniuntur
quæ utrunque habent genus.

Masculina constant tribus duntaxat
radicalibus literis, ut

לחם panis,
דבר res, uel uerbum,
ספר liber.

nisi

ELEMENTALIS

nisi quòd adiectiua plerunq; habent
literam iod uel uau interpositam, ut

חסיד pius,
צדיק iustus,
גדול magnus,
ארוך longus: & cætera.

Fœminina uerò habent communi-
ter à fine literam he uel tau adiectam,
nedum adiectiua uerum & substanti-
ua: ut

נקבה fœmina,
אשה & אשת mulier,
מלכה regina,
חומה murus,
בנסה synagoga,
לבנה luna,
גדולה magna,
צדיקה iusta: & cætera.

Sunt tamen plurima, quæ ab hac regu-
la excidunt: nam

חרב gladius,
אבן lapis,

L 3 אס

INSTITVTIO

אם mater,

ארץ terra: & alia multa similia

Itemq; nomina omniu membrorum,
quæ à natura dualitate quadam con-
stant, sunt foemina: ut

יד manus,

רגל pes,

עין oculus: & cætera.

quamuis à fine non habeant superad-
ditam literam he uel tau.

Horum genus cognoscitur uel ex ad-
iuncto uerbo uel adiectiuo, aut ex sub-
iuncto affixo, aut ex plurali foeminini
terminatione, etiam si & hæc termina-
tio nonnunquam fallat: quia sunt non
pauca masculina, quæ habent in plu-
rali numero foemininam terminatio-
nem, quemadmodum sunt

אב pater,

קול uox,

מקום locus,

בור

ELEMENTALIS

בור cisterna.

Sicut è diuerso multa foemina ha-
bent terminationem in plurali nume-
ro masculinam, ut sunt

אבן

קרב

עיר & cætera.

Definunt autem masculina in plurali
numero, in

ים

& foemina in

ות

ut

נער נערים puer, pueri:

נערה נערות puella, puellæ.

Quæ uerò dualitate constant, desi-
nunt in

ים

ut

רגל רגלים pes, pedes:

עין עינים oculus, oculi:

ברך ברבים genu, genua: & cætera.

Iam ad ipsas Nominum inflexiones
ueniendum est.

L 4 De inflex

INSTITVTIO

DE INFLEXIO/
ne Nominum.

Nesciunt Hebraei aliam inflexionem in nominibus quam quæ fit de singulari numero in pluralem, aut de masculino genere in fœmininum, aut de statu absoluto in statum regiminis & affixionis: & hic nonnihil laboris & difficultatis est iuxta diuersas Nominum formas.

Verum ut hic obiter commemorem quod Elias prolixè tractat, notabis, quatuor esse puncta uocalia in Nominibus, quæ mutari solent, licet non semper, nec ubique. Et sunt ista,

- Camez,
- .. Zere,
- .. Sagol,
- .. Holem.

Exem

ELEMENTALIS

Exemplis rem ipsam secundum diuersas formas, ostendemus.

Quæ enim sunt huius formæ, **דָּבַר** aut **קָצִיר** aut **לֵבָב** aut **זָקֵן** mutant in regimine singulari puncta in hunc modum,

דָּבַר יְהוָה uerbum Domini:
זָקֵן בַּיָּת senex domus,
לֵבָב הָאָדָם cor hominis,
קָצִיר הַשָּׂנָה messis anni.

Et cum affixis,

לִבְבוֹ קָצִירוֹ זָקְנוֹ דְּבָרוֹ

Et in plurali numero,

לִבְבוֹת קָצִירוֹם דְּבָרוֹם זָקְנֵם

Et in regimine plurali,

קָצְרוּ זָקְנֵי דְּבָרֵי לְבוֹת

Et cum affixis,

קָצִירוֹ דְּבָרוֹ

Sed cum affixis **הוּ** & **הָם** & **בָּן** & **בָּת** habent formam pluralis constructiui: ut **קָצְרוּם זָקְנֵיהֶם** & cætera.

Hæc

INSTITVTIO

Hæc autem forma,

אבוס præsepe,

אפור humerale,

nihil mutat: nam dicimus in plurali,

אבוסים Et cum affixis,

אפורים cinctorium meum, & cætera.

Hæc autem forma מלך quæ frequens est, nō mutatur in regimine singulari: sed cum affixis quædam nomina mutant primum sægol in pathah, & quædam in punctum hirec: ut

מלכי rex meus,

מלכה regina,

רגלו pes eius,

בגרה uestis eius,

בתרו pars, seu membrum eius.

De quibus hæc datur regula, quòd ea quæ incipiunt à litera gutturali, mutant sægol in pathah, quando eis subijcitur affixum: reliqua mutant sægol in hirec: ut

חסרי

ELEMENTALIS

חסרי pietas mea,

עבדתי seruus meus. item

בגדתי uestis mea,

בתרו portio mea.

Sunt tamen multa quæ extra casum literæ gutturalis, mutant sægol in pathah: ut

זרעי semen meum,

מלכי rex meus: & cætera.

In plurali & eius regimine, non differunt à forma nominis מלכי nisi quòd quædam habent pathah in regimine: ut מלכי ארץ reges terræ.

Et hæc eadem forma, quando media est gutturalis, mutat utrunq; sægol in pathah: aut si tertia est gutturalis, migrat posterius sægol in pathah: ut

שבע פרה צמח

& נער נתל

Et tenent in quatuor dictis mutationibus normam מלך & בגד ut

פרח

INSTITVTIO

פְּרָחִי flos meus,

יָעָרִי puer meus,

Est deinde alia forma nominum,
quæ habet zere & sægol: ut

חֶלֶק עֵשֶׁב סֵפֶר

Et hæc in regimine singulari non mu/
tantur: cum affixis uero mutant zere
in punctum hirec: ut

סֵפֶרִי liber meus,

עֵשֶׁבִי herba eius,

Sunt tamen quæ zere sub litera gut/
turali mutant in sægol: ut

עֵגְלִי uitulus meus,

חֶלְבֵן adeps tuus,

חֶלְקִי pars eius: & cætera.

De quibus solum gustum hic præbe/
mus, quandoquidem in Eliæ Gram/
matica omnia emunctiora inuenies.

Item forma ista,

מוֹת mors,

עָוֹל iniquitas,

est de

ELEMENTALIS

est de quarto ordine: & mutat in regi/
mine uau mobile iu uau quiescens, ut
מוֹת הָאָדָם mors hominis.

Nomina istius formæ

חֶרֶשׁ קָרֵשׁ אֶן

in regimine singulari non mutantur,
sed cum affixis mutatur holem in ha/
tephcamez: ut

קָרְשׁוֹ sanctitas eius.

& in plurali numero, אָזְנִים aures.

At hæc forma,

אוֹצֵר thesaurus,

בוֹבֵב stella,

עוֹלָל infans,

nunquam mutat punctulum holem.

In plurali numero, אוֹצְרוֹת בּוֹבְבִים

In regimine singulari, אוֹצֵר יְהוֹנָה

Sicut à מִקְרֵשׁ יְהוֹנָה dicitur

puncto camez mutato in pathah.

Et cum affixo, אוֹצְרוֹ thesaurus eius.

Habet tamen עוֹלָל in plurali nume/
ro

INSTITVTIO

ro עוללים infantēs: Pſalmo octauo

Porro אורה בובע & ſimilia, non differunt à forma קרש quum litera gutturalis mutet ſægol in pathah: quæ admodum etiã paulò ſuperius diximus de פרה & נער

De nominibus uerò quæ mediam literam habent dageſſatam eſt una regula, quòd nunquam mutantur: ut

גנב

קלם

צדיק

Et quando media non eſt capax punctuli dages, mutatur uox parua in magnam, & illa uox magna non mutatur propter adiectionem affixorum, ſicut nec dages mutatur: ut

פרש est eiufdem formæ cum גנב

גנב Et ut in plurali dicimus

גנבים nullo mutato puncto: ſic

פרשים dicimus מרשים

Sic

ELEMENTALIS

Sic סרים & צדיק ſunt eiufdem formæ, habentes etiã in plurali סריקים & צדיקים iuſti.

Item nomina quæ à principio habent ſcheua, nūquam mutant illud: ut

רבש mel:

זאב lupus,

זאבה lupa:

חמור aſinus,

hinc

חמורי aſinus meus.

Excipiuntur ea quæ habent punctum camez poſt ſcheua. Illa enim in regimine plurali mutant camez in ſcheua, & tunc primum neceſſariò mutantur in hirec: ut à

יקר honor, יקרי

Sic à כתב ſcripta, כתבי

Hæc de masculinis, aut quæ formam habent masculinorum,

Nunc de fœmininis.

Nomina

INSTITVTIO

Nomina foeminina quæ desinunt
in literam he præcedente camez,
habent unam regulam, nempe quod
in prædictis quatuor mutatiõibus mu-
tant literam he in tau.

ut à צדקה dices

צדקת יהוה iustitia Domini,

צדקתו iustitia eius,

צדקות iustitiæ,

צדקותי iustitiæ tuæ,

צדקות יהוה iustitiæ Domini.

Vbi scheua primum mutatur in hirec
propter scheua secundum.

Item ab אכילה comestio, facies

אכילתו אכילת אכילה & cætera.

Vide Eliam in oratione tertia, funda-
mentis octauo & nono.

Foeminina uerò quæ in statu abso-
luto desinunt in literam tau præceden-
te sægol, dageffant literam illam tau in
affixorum subiunctione: ut

עטרה

ELEMENTALIS

עטרה corona,

עטרתו corona eius: &

תפארת decor,

תפארתו decor eius.

Vbi tau primum est litera hæeman-
thica seu denominatiua.

Sunt enim sex literæ, quæ dicuntur
hæemanthicæ, uidelicet istæ

י ת ג מ א ה

quæ quum radicibus adiectæ sunt, de-
nominatiua constituunt: uulgus autem
eas appellat האמנותי Exempli causa,

משקל pondus,

תשלום compensatio.

De quibus uide Eliam in oratione ter-
tia, fundamentis duodecimo & deci-
motertio.

NOMINA SECUNDI OR-
dinis, quæ scilicet deficient

in pe nun.

Nomina quæ deficient in pe poal

M nun

INSTITVTIO

nun assumunt à fronte literam hæc
man hieam mem cum pathah sequen
te punctulo dages:ur

מטע	plantatio,	à
נטע	plantauit:	&
משרח	custodia,	à
גטר	custodiuit.	
מסכה	conflatile:	&
מכה	percussio,	à
גכה	uapulauit.	

In quibus, punctulus dages index est
perditæ nun radicalis literæ.

NOMINA TERTII ORDINIS,
quorum prima radicalis
litera est iod uel aleph.

Quæ ab aleph litera in hoc ordine
incipiunt, minime differunt à per
fectis, quando in formam nominum
rediguntur:ur ab

אמר	dixit,	fit
מאמר	oratio.	

Quæ

ELEMENTALIS

Quæ uerò à litera iod incipiunt,
multiplicem habent formam: & ea tibi
trademus per familiaria quædam
exempla.

Aspice igitur sequentia exempla.

מוצא	exitus,	&
מושב	fessio,	
à	ישב יצא	
מוער	tempus,	&
מוקש	offensio,	
à	יקש יער	

In plurali numero,

מוצאות	&	מושבים
הולכה	generatio,	
הוכחה	correptio,	
תורה	confessio,	
חורה	lex, instructio,	
תוחלת	spes,	
תועלת	utilitas,	
מוטר	disciplina,	&
מוצק	infusorium.	

M 2

Vides

INSTITVTIO

Vides in his exemplis quomodo iod
mutetur in literam uau, accedatq; à
fronte una ex literis hæemanthicis.

At in his,

שנה somnus,
עצה consilium,
רעה scientia.

Iod omnino deficit, assumpta in fine li
tera he fœminina.

FORMAE NOMINVM
quarti ordinis.

Habet etiam is ordo quartus mul
tas & uarias nominum formas,
quas per exempla quoq; tibi ob ocu
los ponemus,

מקום locus,
מלת diuersorium,
משוכת auersio,
מלונה mansio,
תקומת resurrectio,
תלונת murmuratio.

Quæ

ELEMENTALIS

Quæ sub mem denominatiuo ha
bent camez, mutant illud in scheua: ut

מקום יהנה locus Domini.
ור alienus,
גר peregrinus,
סיר olla,
עיר ciuitas,
יום dies,
רור caldarium.
רע malus,
אר pernicies,
קיר paries,
אור lux,
טוב bonus,
שוק platea.

Ex his, quædam non mutantur, alia
uero mutantur: ut sunt,

ימים dies,
ערים ciuitates,
שוקים plateæ,
ורים ollæ.

M 3 Sequitur

INSTITVTIO

Sequitur alia forma, cum iod mobili.

בֵּית domus,

עֵין oculus,

לַיַּל nox.

Hæc mutantur in punctum zere: ut

בֵּית יְהוָה domus Domini.

עֵינַי oculus meus,

לַיְלֹת noctes.

Dicitur tamen בַּיָּמִים pro בֵּיתִים do-
mus, in numero plurali: iod litera quie-
scente in punctulo dages, præter mo-
rem suum.

FORMAE NOMINVM

quinti ordinis.

IS quoq; ordo suas habet formas: ut

מִצְוָה præceptum,

תְּקִיָּה spes,

תְּבִלָּה consumptio.

Et cum literis gutturalibus,

מִחְצָה medietas,

מִאֲוָה concupiscentia.

In quibus

ELEMENTALIS

In quibus nominibus he litera non ra-
dicalis est, sed fœminina litera. Quan-
do autem est radicalis litera, ante se ha-
bet punctum sagol: ut

מִצְנָה acquisitio,

מִחְנָה turma: & similia.

Et hæc nomina mutant in regimine
punctum sagol in zere: ut

מִחְנֵה דָן turma Dan,

מַעֲשָׂהוּ opus eius: & cætera.

He uerò fœminina litera mutatur mo-
re suo in literam tau raphatam: ut

מִצְוַת יְהוָה præceptum Domini.

Item alia nominum forma: ut

תְּכִנִּית similitudo,

תְּבִלִּית consummatio.

Et hæc nomina non mutantur.

Item שֵׁפָה labium,

מִנָּה pars,

פֶּאֶה angulus, &

שָׁנָה annus.

M 4 Quæ

INSTITVTIO

Quæ in regimine singulari habent,

בָּאָה שִׁפְתָּה & cætera.

Item

צָלִי coctio,
קָלִי pulmentum,
שָׁבִי captiuitas,
פָּרִי fructus,
חֹלִי infirmitas,
עֹנִי afflictio.

In quibus nominibus punctus camez more suo mutatur in scheua: ut

צָלִי Et holem in hatephcamez, ut

חֹלִי Scheua uero in פָּרִי & similibus, migrat in sægol, quando in pausa uenerint: ut קָלִי uas uel instrumentum.

Item alia forma,

עֲמוּתָה proximus,
אָחוּתָה soror,
הַנִּיחָה lancea,
שְׁבִיתָה captiuitas,
גְּלוּתָה transmigratio,
חַוּתָה uisio,

שְׁבוּתָה

ELEMENTALIS

שְׁבוּתָה captiuitas,
פְּרוּתָה redemptio,
רְצוּן uoluntas,
קָלוּן ignominia,
בְּנִין ædificatio,
קָנִין possessio.

Quæ habent camez sub prima, mutant illud in statu regiminis in scheua: quæ uero habent camez sub secunda, mutant illud in pathah: ut

אָב pater,
אָחָה frater,
יָדָה manus,
יָגָה piscis,
קָדָה regula,
פָּיָה combustio,
נִיָּה planctus,
רִיָּה irrigatio,

Ex quibus אָב & אָחָה in regimine singulari mutant camez in hatephpathah, assumpto iod in fine loco tertie

INSTITVTIO

tiæ radicalis literæ: ut iam hic uides,

אָחִי עֵנֶר frater Aneri,

אָבִי גוֹיִם pater gentium.

Sic in plurali numero,

אֲבוֹת הַמִּטּוֹת patres tribuum.

Sed absolute

אֲבוֹת patres.

Sic cum affixo,

אָבִי pater meus,

אָסִינוּ pater noster.

Sed cum affixis חֵם & כֵּס mutatur
punctus camez in hatephpathah: ut

אָחִיכֶם frater uester.

Mutatur etiam in אָה camez in pa/
thah magnum & paruum: ut

אָחִים fratres,

אָחִי & אָחִי fratres mei.

FORMAE NOMINVM

sexti ordinis.

HVius ordinis sexti tales sunt for/
mae: ut

חֵם

ELEMENTALIS

חֵם calidus,

בָּל pauper,

טָל ros: &

עוֹז fortitudo,

חוֹם calor,

קוֹר frigus: &

חַן gratia,

שֵׁן dens,

צֵל umbra.

Hæc & eis similia quum mutantur in
pluralem numerū uel in fœmininum
genus, aut suscipiunt affixa, dagesant
alteram radicalem literam: & quæ ha/
bent uocem magnam commutant il/
lam in paruam: ut

חֶמָּה calida,

בָּלִים pauperes,

עוֹזִי fortitudo mea,

שֵׁנִי dens eius.

De quibus uide in Eliæ Grammatica,
in oratione quatta, fundamento unde
cimo

INSTITVTIO

cimo & duodecimo, plura inuenies.

Sed & hoc notandum, quod in pausa, hoc est in fine sententiæ, quem Hebræi uocant פסוק סוף item in membro quod uocant אהנהמה & sæpe in subdistinctione, quam appellant פסוק קטון mutantur uoces paruæ in magnas: puta pathah & sægol in camez, & scheua in camez uel zere uel sægol.

Exempla hic habes,

חבל	pro
הבל	uanitas,
זרע	pro
זרע	semen tuum,
תבחרו	pro
תבחרו	negabitis,
לחם	pro
לחם	panis: & cætera.

Vide sacros Biblicos libros, & ubique deprehendes quo pacto scheua, uel

ELEMENTALIS

etiam puncta minora, mutetur in maiora propter pausas.

HAEC in genere de Nominibus dicta sufficiant. In Grammatica Eliaz Leuitæ hæc omnia latius & copiosius describuntur.

FINIS

IAM expediti à duabus prioribus orationis partibus, transeundum est ad tertiam, quæ & ultima est: in qua inuenies ordine Consignificatiuas dictiones.

De consi

INSTITVTIO

DE CONSIGNIFICATI
tuis dictionibus.

& primò

DE PRONOMINIBVS

ROSSVNT Pronomi
na quemadmodū Ad
uerbia & Praepositio
nes, inter dictiōes con
significatiuas numera
ri: etiam si genus & numerum, ut No
mina habeant.

ITaque Pronomina separata sunt
tria: uidelicet,

אני	&
אתה	ego,
הוא	tu,
הוא	ille.

Declina

ELEMENTALIS

DECLINATIO PRO
nominis Ego.

E Go, communis generis est: & in
singulari numero hoc pacto de
clinatur,

אני & in pausa

אני Ego,

שלי mei,

לי mihi,

אתי me,

ממני à me.

In plurali numero,

אנחנו & apud Rabinos

אנו & quandoque

נהנו Nos,

שלנו nostrum,

לנו nobis,

אתנו nos,

ממנו &

ממנו à nobis.

Infle

INSTITVTIO
INFLEXIO PRO/
nominis Tu.

TV, secunda persona, in masculino
genere, & numero singulari, hoc
modo declinatur:

אתה	Tu,
שלך	tui,
לך	tibi,
אותך	te,
מִמּוֹךְ	à te.

In plurali numero, & masculino ge/
nere,

אתם	uos,
שלכם	uestrum,
לכם	uobis,
אתכם	uos,
מִמּוֹכֶם & מִמּוֹכֵם	à uobis.

IN foeminino genere, & numero
singulari,

את	Tu,
שלך	tui,

לך

ELEMENTALIS

לך	tibi,
אותך	te,
מִמּוֹךְ	à te.

In plurali nūcro & foeminino genere,

אתן	uos,
שלכן	uestrum,
לכן	uobis,
אתכן	uos,
מִמּוֹךְ	&
מִמּוֹכֶן	à uobis.

DECLINATIO PRO/
nominis Ille.

ILle, in masculino genere, & nume/
ro singulari, declinatur hoc pacto,

הוא	Ille,
שלו	illius,
לו	illi,
אותו	eum,
מִמּוֹבוֹ	ab eo.

N In

INSTITVTIO

In masculino genere, & plurali numero,

הם & הווא	illi,
שלם	illorum,
לם	cis,
אתם & אתם	eos,
מם	ab eis.

IN fœminino genere & numero singulari,

היא & היא	Illa,
של	illius,
לה	illi,
אתה	eam,
ממה	ab ea.

In plurali nũero & fœminino genere.

הן & הן	illæ,
שלן	illarum,
לן	illis,
אתן & אתן	illas,
מן	ab illis.

Sic habes tria illa pronomina inflexa.

Varia

ELEMENTALIS

VARIA PRONOMINA

Sunt quoque & alia quædam Pronomina, sed indeclinabilia apud Hebræos: nempe,

אשר	Qui, quæ, quod.
זה	Iste: Et in fœm.
זו & זו	ista.
הלו & הלו	Iste.
אלה & האלה	Illi, Isti:
עצ	Ipsemer.

DE Pronominibus affixis, iam supra mentionem fecimus.

DE ALIIS CONSIGNIFICATIUIS DICTIIONIBUS.

Inter Præpositiones multæ inueniuntur quæ perinde atque Nomina recipiunt affixa. Idem iudicium est de quibusdam Aduerbijs, quorum catalogum hic tibi subiungemus.

INSTITVTIO

אל	A D,
אלי	ad me,
אליו	ad te,
אליהם	ad eos.
על	Super,
עלי	super me,
עליו	super cum,
עליהם	super eos.

Istæ duæ Præpositiones in affixorum susceptione omnino insequuntur formam nominum pluralis numeri masculini generis: mutanturq; cum omnibus affixis sægol in zere, & pathah in camez: nisi cum affixis **בן** & **תן** **תן** **תן** ubi sægol & pathah mutantur in hatphathah.

עם	Cum,
עמי	mecum,
עמנו	nobiscum.

Cum omnibus affixis dagesstatur litera mem.

נגר

ELEMENTALIS

נגר	Coram,
נגרי	coram me,
נגרה	coram ea.
אצל	Iuxta,
אצלי	iuxta me,
אצלך	iuxta te.
בער	Per, pro,
בערנו	pro nobis.
למען	Propter,
למענכם	propter uos,
בעבור	ob,
בעבורה	propter eam.
אחר	Post,
אחריהם	post eos,
Etiam absolute אחרי	post.
ולת	Præter,
ולתם	præter eos,
ולתי	præter me.
Et quandoque iod non est affixum.	
תחת	Sub,
תחתיהם	sub: pro eis.
N ; לבר	

INSTITVTIO.

לבד	Solum
לבדי	solum ego.
את	Cum,
אתו	secum,
אתי	mecum,
אתם	secum,
אתך	tecum.
לפני	Ante,
לפניו	ante eum,
לפניהם	ante eos,
לפניכם	ante uos,
לפניך	ante te.
עוד	Adhuc,
עודו	adhuc ipse.
אין	Non,
אני	non ego,
אנכם	non ipsi,
אנינו	non nos.
איה	Vbi,
איהו	ubi tu: uel sine paragoge he
אין	ubi tu.

בין

ELEMENTALIS

בין	Inter :
ביני	inter me,
ביניהם	inter eos,
ביניכם	inter uos.

ET in hunc modum tu ipse poteris singulis his Præpositiōibus & Aduerbijs adijcere etiam alia affixa. Nos solum per hac uoluimus formā quamdam tibi præscribere generalē, quam tu imitareris. Nihil enim est quod te prohibere potest, quin Præpositioni אף facile adijcere possis mem finale, aut nun finale, aut he fœmininam literam, aut uau : & cætera. Idem de alijs sentiendum est. Sunt & aliæ multæ Præpositiones & Aduerbia, quæ nulum recipiunt affixum, sicut nec Coniunctiones.

TERTIAE PARTIS

Institutionis linguæ

Hebrææ, finis.

N 4 Deac

INSTITVTIO

DE ACCENTIBVS

VOCANT Hebræi ac-
centum טעם Taam,
quod sonat rationem
& gustū: habetq; quæ
libet dictio proprium
accentum, nisi per uirgulam מַחַוּהּ ma-
caph sic pictam — cohæreat ad aliam
dictionem: ut hic, בִּי יִקָּח tunc enim
reputantur duæ dictiones pro una, &
habent unum accentum.

Accentus qui ultimam dictionis syl-
labam possidet, uocatur Chaldaica di-
ctione מִלְרַע milra, quod Hebraice
sic interpretari possit לַתְּחִלָּה

Qui uerò penultimam tenet sylla-
bam, is Chaldaica uoce appellatur mi-
lel, מִלְעֵיל Hebraice uero uocari po-
test לְמַעַל quod una syllaba aut dua-
bus

ELEMENTALIS

bus superiorem in dictione habeat lo-
cum, quàm accentus milra.

Porro figuræ accentuum sunt mul-
tæ, distinguunturq; omnes accen-
tus in duos ordines.

Quidam uocantur Reges, & sunt nu-
mero quindecim.

Alij uerò uocantur Ministri, & sunt
numero septem.

Inter Reges, quatuor aut quinque
sunt, qui ceteris in oratione potentio-
res sunt, distinguentes scilicet orat'o-
nem in sententias, membra, & alias
subdistinctiones.

Qui tenet finem sententiæ uocatur
סוֹפּוֹסוֹפּוֹס soph pasuc, signaturq; his
duobus punctis : præcedente per-
pendiculari uirgula | sub finem lite-
rarum. Et qui sententiam in mem-
bra diuidit, uocatur אֶתְנַחְתָּהּ seu אֶתְנַחְתָּהּ
æthnachta.

Qui

INSTITVTIO

Qui uerò subdistinctiones faciunt,
sunt וְקָה קָטוֹן &

רַבִּיעַ & nonnunquam
סִפְהָא & סִפְהָא

Figuræ horum trium accentuum
additæ sunt nominibus ipsis: item fi-
gura æthnacha, posita est quoque iu-
xta nomen suum.

CAETERVM nolui hic copiosior
esse De accentibus, quum hætenus
ab Elia expectauerimus proprium li-
bellum de illis, quem quidem Romæ
iam diu inceperat & fermè absoluit: sed
in illius proxima depopulatione ami-
sit, & mea sollicitatione iam denuo sub
incudem reuocauit, & iam absoluit, fe-
citque per Typographos multiplicari:
qui quum peruenisset ad manus meas,
curauit ut Latine quoque uersus, multis
inseruire posset. Is è Venetijs, anno
Christi sesquimillesimo trigesimo secū-
do, mihi

ELEMENTALIS

do, mihi ita scripsit, ואחר כך אראוא
להשלים גם בן כפר הטעמים:
Dicit, Postea uidebo ut resarciam librū Ac-
cētuum, absoluto scilicet libro לשונות
המשונות qui est De uarijs & diffici-
libus uocabulis Rabbiorum, quem
tunc conscribebat.

Promisit ergo se daturum librum
Accentuum, promissionique suæ satis-
fecit: & nos pro fine huius nostræ

Institutionis elementalīs, uo-
luimus breuiter indica-
re quid in eo libello

De accentibus
senserit.

Compen

INSTITVTIO

SO COMPENDIUM

ACCENTVVM HEBRAI-
corum, ex Eliæ Leuitæ

ספר טוב טעם

per Seb. Munsterum
excerptum.

Non conuenit inter
Hebræorū gram-
maticos de nume-
ro accētuum. Qui-
dam enim plures
aliī pauciores po-
nūt: præsertim ubi
numerum regum signant. In figuris
non admodum discrepant.

Ponuntur autem triginta figuræ ac-
centuum, & hæc quidem distribuuntur
in treis partes,

Nam

ELEMENTALIS

Nam quatuordecim uocātur מלכים
Reges, quod scilicet dominium quod-
dam habent in oratione, retinentes sci-
licet lectorem & pausam facientes, gu-
stumq; quendam afferentes lectori in
subiecta materia & sanum lectionis in-
tellectum offerentes, quare & טעמים
idest gustus, uocantur, tam hi quàm
omnes aliī accentus.

Sunt deinde undecim, qui משרתים
idest ministri uocātur: & hi obsequun-
tur regibus, faciuntq; lectorem festina-
re in oratione, donec perueniat ad Re-
gem, cui illi ministrant.

Tertiò inueniuntur quinque accen-
tus, qui neq; Reges sunt, neque Mi-
nistri: de quibus infra suo loco dice-
mus.

Regum

INSTITVTIO

Regum accentuum figuræ, nomina,
& situs hic habentur: qui numerari so-
lent quatuordecim.

λ	מְהַנֵּחַ	infra literam
ς	מְהַנֵּחַ	supra literam
:	מְהַנֵּחַ קָטָן	supra literam
⋮	מְהַנֵּחַ גָּדוֹל	supra literam
/	מְהַנֵּחַ	supra literam
⋈	מְהַנֵּחַ שֵׁמֶשׁ	supra literam
ρ	מְהַנֵּחַ	supra literam
ϑ	מְהַנֵּחַ	infra literam
\	מְהַנֵּחַ	infra literam
·	מְהַנֵּחַ	supra literam
<	מְהַנֵּחַ	infra literam
/	מְהַנֵּחַ	supra literam
	מְהַנֵּחַ	inter literas
γ	מְהַנֵּחַ	supra literam

Ministro

ELEMENTALIS

Ministorum nomina, figuræ, & si-
tus: qui in numero sunt undecim.

\	מְהַנֵּחַ	supra literam
s	מְהַנֵּחַ	infra literam
⋮	מְהַנֵּחַ	infra literam
Y	מְהַנֵּחַ בֵּן יוֹמוֹ	infra literam
c	מְהַנֵּחַ	infra literam
ρ	מְהַנֵּחַ	supra literam
/ /	מְהַנֵּחַ פְּשׁוּטָה	infra literas
= =	מְהַנֵּחַ כְּסוּלָה	infra literas
⋮	מְהַנֵּחַ	infra literam
⋮	מְהַנֵּחַ	infra literam
\	מְהַנֵּחַ	infra literam

Quinque postea accentus sunt, qui
neq; reges, neq; ministri appellantur.

Eorū nomina, figuræ & situs, hic sunt,

ξ	מְהַנֵּחַ	supra literam
ρ ρ	מְהַנֵּחַ	supra literam
	מְהַנֵּחַ	inter literas
·	מְהַנֵּחַ	supra literam
	מְהַנֵּחַ	infra literam

Isti

INSTITVTIO

Isti quinque non censentur ministri,
quod paukas constituent inter literas
יהוא & literas בגר בפסח instar omni-
um Regum, necque tamen annumeran-
tur regibus, quia שלשלה non inue-
nitur in Biblijs, nisi septem vicibus: at-
que ob id non attribuitur ei regia di-
gnitas. Eadem ratione קרני פרה
non usurpat sibi regnum, quum con-
tractum habeat imperium, quia non
inuenitur nisi decem & septem vicibus.

Reges uero latissime imperant, quum
millesies & ultra inueniantur. Sic
קגול priuatur regio honore, quia non
uenit nisi post zarca. Et si zarca non
esset, nec sagol unquam esset. Porro
בסיק ob hoc non uocatur rex, quod
numquam ueniat, nisi unus ex ministris
secum statuatur: quemadmodum suo
loco dicitur. Item סילוק erigitur e
numero regum, quod perpetuo ad unum
arctetur

ELEMENTALIS

arctetur locum, nempe ad finem uer-
sus seu sententiae. Quod si dixeris,
אהנה eadem ratione separandum a re-
gibus, quum nunquam ueniat nisi in
medio sententiae: Respondeo, hunc ac-
centum non inueniri in omnibus uer-
bis: quum plurimi sint pesukim, in qui-
bus athnah non inuenitur.

Sunt tamen multi Grammatici, qui
hos quinque accentus numerauerunt
iuter Reges, ponentes scilicet decem &
nouem Reges.

Sic Germani Iudaei ex undecim Mi-
nistris fecerunt tantum septem, qui an-
te Reges duntaxat ministrant, & non
post eos. Tres qui e numero Mini-
strorum semouentur, sunt באילנה
מריבל & עלוי. Quartus uero מרוא
בפולה is comprehenditur sub מרוא
בשוטה

Notandum praeterea, quod omnes
○ memo

INSTITVTIO

memorati triginta accentus inueniuntur duntaxat in uigintiuno libris Biblicis. In his uero tribus libris, Job, Psalterio, & Prouerbijs, quidam accentus mutant nomina, figuras, & tonos: idcirco propter uersiculorū breuitatem.

Quaestio,

Quid opus fuit, ut צלי הטעמים Quid est magistri accentuum, posuerint tam multos accētus, tot & tam uarios Reges & Ministros? Nonne satis fuisset, si singulis dictiōibus unius speciei accentus suppositus fuisset: utpote ubi pausa fuerat faciēda, illic ordinatus fuisset unus rex, quicumque tandem ille fuisset, athnah, uel zakeph, aut rebia, aut pasta, & cætera? Quid opus fuit tam multos & uarios Reges subordinare? Nonne ex tot Ministris unus quoque potuisset facere satis? Quid opus fuit ponere nunc munah, nunc

ELEMENTALIS

nunc mahpach, nūc darga, & cætera? Responsio.

Accentus non ponuntur tantum ad ostendendam pausam aut cursum orationis, ut multi putant: sed extendit quoque sese officium illorum ad modulationem musicam, & orationis ornatum: quum manifestum sit, modulationem & sonorum concertum etiam excitare spiritum, & ipsum ingenium acuerre. Hinc est quod nulla inuenitur dictio, quæ non proprium habeat accentum. Vbi notandum, quod Hispani & Itali non sigillatim exprimunt cantu suo, nisi maiores reges: ministros uero ferme omnes sub una melodia cantant. At Iudæi Germani singulis accentibus, tam Regibus quam Ministris, suas peculiare tribuunt melodias.

Et hic rursus alia oritur quaestio. An accentus simul inuenti sint cum

O 2 punctis

INSTITVTIO

punctis uocalibus, uno scilicet & eodem tempore, & ab iisdem magistris.

Responsio. Mihi uidetur, quod ram puncta uocalia, quam accentuum characteres simul accesserint ad literas, quodque ab eisdem inuēti sint Rabinis. Primum enim aduerterunt, ubi faciendus esset sententiæ finis, & ibi signauerunt duo ista crassa puncta : in balternatim posita. Deinde diuiserunt sententiam in duas medietates commodiori modo quo id fieri potuit, & pausam illam signauerunt figura **פֿתח**. Rursum alias fecerunt minores subdistinctiones à capite sententię usque ad athnah, & ab athnah usque ad finem sententię, adijcentes Reges & Ministros secundum quod illis commodum uisum fuit: ordinē scilicet seruantes in Regibus, ut unus maior & potentior esset altero: primum pausandi locum

ELEMENTALIS

di locum tribuentes Soph pasuch, secundum ipsi Athnah, tertium Zakeph caton : & cætera. Immo zakeph caton, plerumque æqualem fecerunt ipsi athnah: quum non raro propter ipsum puncta uocalia mutantur, parua scilicet in maiora : id quod in Grammatica quoque ostendimus. Vbi uero non magnæ pausæ fuerant faciendæ, illuc ordinauerunt reges minores, respectu semper habentes ad longiores & breuiores sententias. Quando enim uersus breuissimus fuit, non scripserunt in eo athnah, sed tiphcha tantum, & soph pasuc cum Ministris suis: ut

וידבר ה' אל-משה לאמר:

Vbi mercha primum, seruit accentui tiphcha: & alterum, soph pasuc. Virgula uero makaph, quæ adhæret dictioni אל non accensetur accentibus: ut suo loco dicetur.

INSTITVTIO

Quòd si uersus adhuc breuior fuerit, in eo inuenies scriptos mercha dun taxat & tiphcha atq; soph pasuc: ut

ובנין קן השים :

Porro in proluxiori sententia posuerunt athnah & duo tiphchot: unum ante athnah, & alterum ante finem sententiæ: ut hic uides,

בראשית ברא אלהים את

השמים ואת הארץ :

Quòd si uersus adhuc duabus aut tribus dictionibus longior fuit, posuerunt in eo zakeph, aut pasta, aut thebir cum ipsorum ministris.

Et quando uersus longissimus fuit, signauerunt in eo unum, duos aut tres maiores reges: puta pazer, zarka, thelisa gedola: & cætera. quosdam ante athnah, & quosdam post.

In summa, posuerunt Accentus secundum beneplacitum suum: atq; ob id non

ELEMENTALIS

id non est quærendum, quare aliquando usi sint zarka, aliquando pazer aut rebia, & similibus. Et fortassis id non fecerunt sine certa ratione, quum doctissimi fuerint, & longe superauerint intelligentiam nostram.

Notabis quoq; hic, quod in his uersibus in quibus athnah non est signatum, rarissime inuenitur unus ex regibus maioribus, sed semper habent accentum tiphcha. Exemplum habes Genesis capite septimo,

כל אשר נשמה רוח הים באפיו

מכל אשר בקרבתו מהו :

id est, Quicquid habuit flatum & spiritum uitæ in naribus suis, quod fuit in arida, mortuum est.

De regibus, מתרגמים

Sunt ex regibus quidam, qui sese speculariter consequuntur: sunt alij quorum neuter alterum unquam sequitur

INSTITVTIO

tur. Qui sese consequuntur sunt pazer, pasta, zarka, zakeph utrunq; thebir & legarme. Qui sese non consequuntur, sunt gæres, gerasim, thelisa, tiphcha rebia, athnah & soph pasuc. Inter eos qui sese consequuntur, quidam sæpius repetuntur in uno & eodem uersu, præsertim pazer: ut primi Paralipomenon decimoquinto,

וְבָרְכָהוּ יְהוָה וְיִצְחָק וְגֹמֵר

PORRO accentus qui nec Reges nec Ministri sunt, nunquam sese consequuntur, præter unum pelic.

Idem est iudicium de Ministris, nisi quod munah & mercha non raro sese consequuntur.

NOTANDVM etiam hic, quod omnes figuræ Regum signantur supra literas: præter quinque, quæ sub litera pinguntur. Ratio hæc signatur: Athnah & soph pasuc plerunque mutant puncta

ELEMENTALIS

puncta uocalia: atque ob id signantur & ipsi sub litera iuxta ipsa puncta uocalia. Tiphcha uero quoniam est Rex, accedens ad athnah & ad soph pasuc, habet & ipse locum sub litera. Et thebir, quandoquidem propinquus est ipsi tiphcha, nec unquam est sine eo, sortitus est quoque sedem sub litera. Iethib autem quum semper præcedat puncta uocalia, designatus est ei locus iuxta ipsa infra literam.

Cæterum, Ministri omnes scribuntur sub literis: præter thalsa, cadma & pasta, quæ supra literam sibi uendicant locum. Ratio hæc signatur: Thalsa, in figura nullum habet discrimen à thelisa: & ideo sicut thelisa supra literam scribitur, sic quoque thalsa, nisi quod Rex tenet initium dictionis, & Minister finem. Cadma uero & pasta, quoniam uirgulæ sunt à dextra ad sinistra

ascen

INSTITVTIO

ascendentes, conformitatem habentes cum tiphcha quæ infra literam scribitur, necessario supra literam ueniūt scribendæ: alioquin si infra scriberentur, nulla esset differentia inter eas & uirgulam tiphcha.

Restant adhuc duo accentus, pesic & legarme: & hi dicuntur fratres esse, scribunturq; neque supra neque infra literam, sed ponuntur inter duas dictiones.

De potestate regum.

Docetur in Grammatica, decem & nouem Reges unam & eandem habere pausandi rationem inter literas **וְהָיָה** & **בְּגַר בָּסֵת**. Sed quantum attinet ad rationem distinguendi sententiam, differunt inter se: quum gradus inter eos sint, & summum locum teneat soph pasuc, secundum athnah, tertium zakeph, quartū thebir, quintum

ELEMENTALIS

tum tiphcha: deinde zarka, pazer, karne para: & cætera.

Notabis etiam hic, nullum esse regem qui non habeat unum aut plures ministros: exceptis tribus regibus, qui nullum unquam habent Ministrū: & hi sunt, zakeph gadol, iethib, & schalschælet. Alij quoq; Reges ueniunt aliquando absq; Ministris, præsertim quando scribuntur ab initio sententiæ aut post athnah: sed in alijs locis non carent Ministris: sicut rursum nullus unquam inuenitur Minister sine Rege: nec Rex ullus mutatur in Ministrum, & e contra: nisi quod munah quum uenerit ante legarme, transmutatur in Regem. Et schalschælet aliquando est Rex, aliquando Minister: sicut suis locis dicitur.

Notandum quoq; quod interdum unus Rex bis uenit in una dictione: præter

INSTITVTIO

præsertim zarka, pasta, & sægol: idem iudicium est de thalsa ministro. Hi enim accentus quum ultimam dictio- nis exigant syllabam, dictio autē ipsa sit millel: hoc est, requirat accentum in penultima: necessario uenit accentus in duobus signandus locis.

SUNT etiam quatuor Reges, qui semper exigunt post se quatuor alios Reges. Nam post zarka, uenit sægol: post thebir, tiphcha: similiter post za- keph gadol, tiphcha: & post tiphcha, athnah aut soph pasuc. Sic Minister thelisa, non patitur secum, nisi Mini- strum unum: & mercha geminatum, nunquam ministrat, nisi ipsum præce- dat darga. Item, quidam Ministri non seruiunt, nisi uni Regi: ut mah- pach ministrat ipsi pasta, & iarrah ben iomo ministrat karne para. Sunt deinde duo Ministri, quorum quilibet

ELEMENTALIS

bet non seruit, nisi duobus Regibus: nempe darga, qui seruit thebir & re- bia, & mercha seruit tiphcha atque soph pasuc. Cadma uero seruit tri- bus Regibus & quatuor Ministris.

DE FIGVRIS

accentuum.

Hic primum ostendam, quales figuras habeant Ministri, illi enim præcedunt Reges.

Figura מונח

Munah, est instar literæ nun: uoca- turq; alio nomine שופר ישר cornu rectum, aut שופר הולך cornu pro- cedens: seruitq; frequentius, quàm om- nes alij Ministri. Seruit autem omni- bus Regibus, præterquàm his tribus, soph pasuc, tiphcha, schalschælet. Nec est ullus Minister, qui frequentius in una sententia repetatur, quàm iste mu- nah. Seruit & omnibus alijs Mini- stris

INSTITVTIO

stris, his exceptis cadma & mercha,

Figura עלוי

Ilui, non differt à munah: uocaturq̃
tunc ilui, quando præcedit accentum
athnah, aut accentum zakeph. Similiter
quando uenit ante zakeph, & scribitur
sub litera secunda, uocatur ilui: ut
טַפְּכֶם וְשִׁיכֶם

Figura מכרבל

Mecharbel, est eadem cum munah:
uocaturq̃ tunc mecharbel, quando
præcedit accentum zakeph, & scribitur
sub litera prima: ut מִי-גִוִי גְרוֹל
Deuteronomij quarto: & רַגַע אַרְבָּר
Ieremiæ decimo octauo.

Figura מהפך

Mahpach, est quasi caph inuersum:
quidam tamen signant ipsum, ut nun
inuersum: uocantq̃ eum שׁוֹפֵר תַּפּוֹךְ
Et non seruit nisi accentui pasta: ut
וַיֵּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי מִשְׁחָה

Figura

ELEMENTALIS

Figura דרגא

Darga, conformis est ascensui sca-
la: uocaturq̃ à quibusdā שׁוֹפֵר גְּלָגַל
Seruitq̃ Regibus thebir & rebia, &
Ministris cadma atque munah: ut
פָּרַע שְׂכֶם בְּאֵרֵי & cætera.

Figura תלישא קטנה

Telischa ketanna, est instar clypei
caudati: unde & à nonnullis uocatur
תַּלְשָׁא atq̃ תַּרְסָא Et non ministrat
nisi accentui azla siue gares, quando
scilicet post ipsum uenit cadma. Veni-
unt autē in quatuor locis post ipsum
cadma & azla in una dictione: ut
יְהוֹי בֶל-הַנְּזִפְלִים Iehosuah octauo.
Veniunt quoque duo thelisoth in di-
ctione una: ut Geneleos trigelimo se-
ptimo, וַיִּקְוֹמוּ

Figura קומא

Cadma, est uirgula una in medio
dictionis, à dextra ad sinistram ascen-
dens

INSTITVTIO

dens: quam quidam uocant (& rectè quidem) אֲזְלָא quia pergit ut ministrat. Germani uero Iudæi uocant azla regem, quem alij appellant גַּרְשׁ uel סָרְס. Seruit autē cadma, his quatuor Ministris, mahpah, darga, munah, mercha: & tribus his Regibus, zarka, azla, thebir.

Figura מִרְכָּא

Mercha, quæ magis מִרְכָּא fuerat appellanda, sed quiescit aleph litera in zere: ab alijs uocatur מִרְכָּא quæ uox communis est huic Ministro & uirgulæ מִרְכָּא siue גַּרְשׁ. Et est mercha uirgula sub litera, descendens à dextra ad sinistram: respondetq; concentus eius nomini suo, quia uocem habet simplicem & extensam. Ministrat autem duobus his Regibus, tiphcha & soph pasuc: ut

את השמים ואת הארץ:

Ministrat

ELEMENTALIS

Ministrat & interdum regi zarka. Et quando ministrat regi tiphcha, duplicatur nonnūquam mercha: uocaturq; tunc מִרְכָּא בְּהוֹלָה ab alijs autem תִּרְוּ הוֹטְרִין idest, gemina uirgula.

Figura יִרְה בּוּ יוֹבוּ

Iæra ben iomo, est similis lunæ unius dici: hoc est, lunæ cornutæ: quam alij uocant גַּלְגַּל & non ministrat nisi karne para.

Figura מֵאֵיֵלָא

Meaiela, non differt à figura tiphcha: neque unquam uenit unica in dictione, nisi sequatur athnah, soph pasuc aut tiphcha, intercedēte uoce una: ut מֵאֵיֵלָא גַּלְגַּל Geneseos octauo. Venit quoque decem & octo uicibus inter cadma & zarca.

Hactenus de figuris
Ministorum.

P

De figu

INSTITVTIO

De figuris Regum
accentuum.

Primò de figura נרָא

Figura נרָא quam hic supra lite-
ram ך uides signatam, nunquam
uenit sine Ministro, nisi quum obtinet
principium uersus, aut mox sequitur
accentum athnah uel rebia. Habet au-
tem quatuor Ministros, munah, ilui,
thelisa atque cadma. Inuenitur quoq̃
(sed raro) ei seruire mercha: ut

בֵּיהֶשֶׁא אֵת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Item quando ipsum præcesserint duo
munah, alterum uocatur ilui. Venit
quoq̃ aliquoties meaiela inter azla &
zarca: ut Geneleos trigesimo,

וַיָּבֵא יַעֲקֹב מֵהַשְּׂרָה

Item duo zarca super una dictione: ut
נָסְרָה primi Regum secundo.

Figura רביע

Rebiha, est punctus unus supra
litræ

ELEMENTALIS

literæ medium. Holem uerò signa-
tur in angulo literæ: deinde rebia quo-
què debet esse crassior punctus, quàm
holem. Habet autem duos ministros,
munah & darga. Ministrat etiam ei
munah quinquies in eadem dictione
ut habes in quadagesimo quinto ca-
pite Geneleos תַּעֲצֹבֵי

Figura פֶּשְׁטָא

Pasta, est uirgula obliquè consur-
gens in ultima dictionis litera: habetq̃
quinque ministros, inter quos præci-
pui sunt mahpach & mercha. Reliqui
sunt munah, cadma, thelisa. Veniunt
etiam aliquando duo pasta in una di-
ctione, quādo illa scilicet est millel: hoc
est, quando exigit accentum in penul-
tima: ut תַּפְסֹתָ

Figura יתיב

Iethib, est conformis figura mah-
pach, nisi quod est minor: & non scri-
bitur

INSTITVTIO

bitur, nisi in initio paruarū dictionum, idest monosyllabarum, aut quæ sunt millel: & ideo à quibusdam uocatur שופר מוקדם idest, cornu præfixum. Seruit autem accentui pasta. Venit ali- quādo etiam post ipsum rex zakeph.

Figura זקת קטן

Zakeph caton, duo punctula sunt supra litram: habetq̄ peculiarem mi- nistrum munah, licet non semper. Ve- niunt etiam interdum duo zakeph si- ne intermedio ministro: sicut etiā post pasta nullum habet ministrum. Non- nunquam mediat munah inter duos zakeph. Porro quando munah ante zakeph uocetur ilui uel mecharbel, su- præ indicauimus, ubi Ministrorum fi- guras & officia conscripsimus. Item quādo regem zakeph præcedunt duo munah, primum uocatur mecharbel, & secundum ilui. Aliquando quum di- ctio

ELEMENTALIS

ctio aliqua habet tria uocalia, signatur in ea zakeph sine ministro, & ad ini- tium dictionis ponitur uirgula in hūc modum, וְהָבְתוּ וְהַבְשִׁיר

Idem fit, quando duæ dictiones per macaph cohærent: ut אֲבִיר־שָׁחַם

Et quidam uocant hanc uirgulam בַּיָּדַף asserētes illam poni loco בַּיָּדַף quæ in omni dictione signari debebat, quæ habet tres uoces coniunctas: sicut & munah atque zakeph aliquando ue- niunt in una & eadem dictione loco uirgulæ mathæg: ut הַאֲנָשִׁים & פֶּאֶשֶׁם & נֶאֱבְרָהֶם & cætera.

Figura זקת גדול

Zakeph gadol, habet erectam uir- gulam, & duo punctula ad dextram subalternatim adiuncta: nec habet mi- nistrū, sed semper sequitur post ipsum accentus tiphcha. Venit etiam quan- doq̄ zakeph caton inter hunc accen-

P 3 tum

INSTITVTIO

tum & tiphcha. Venit & iethib ali/
quando post zakeph magnum. Item
thebir quādoq; ponitur inter zakeph
magnum & tiphcha. Regula.

Post zakeph magnum perpetuo ue/
nit unus ex maioribus accentibus.

Figura תביר

Thebir, est uirgula curua habens in
medio punctum paruum: ministratq;
ei darga, non tamen ubiq;, sed quādo
intersunt duo uocalia: ut וַיִּלְכוּ חַצְעָה

Extra hunc casum ministrat ei mer/
cha: ut וַיְבֹא מִשְׁתֵּה

Inueniuntur tamen quindecim loca,
ubi inter darga & thebir solum unus
inuenitur punctus uocalis.

Figura טפחא

Tiphcha, quam alij טפחא uocant,
est uirgula una obliquè descendens
uersus dextram: habetq; ministerum
mercha, exceptis quatuordecim locis,

ubi

ELEMENTALIS

ubi mercha geminatum ei ministrat.
Inueniuntur etiam octo loca, in quibus
mercha ministrat regi tiphcha in ca/
dem dictione. Autores Masoreth uo/
cant ipsum מַאֲוִלָּה Quod si extra
hos casus inueneris hāc uirgulam, no/
ueris eam esse מַתָּה & non mercha.

Notabis etiam, nullum unquam
inueniri pasuc, seu Biblicum uersum,
in quo non inuenitur tiphcha. Post
tiphcha uenit athnah aut soph pasuc.
Item in quocunq; uersu inuenitur ath/
nah, ibi inueniuntur duo tiphcha, unū
ante athnah & alterū ante soph pasuc.
Et si inter athnah & soph pasuc nul/
lus uenerit accentus, satisfacit tiphcha
quod athnah præcedit, pro utroq;: ut

בְּאֶשֶׁר בְּתַחֲלִיֶּה וְאִיֶּזֶי:

Geneseos quadragesimoprimo,

Figura אהנה

Athnah, habet ferè similitudinem

P 4 literæ

INSTITVTIO

literæ teth inuersæ: ministratq; ei ac-
centus minah ilui. In undecim locis mi-
nistrat ei מאילא Notandum etiam
hic, accentum athnah semper obtine-
re medium sententiæ, ubi scilicet pausa
fuerit faciendâ, siue id fuerit prope siue
longe à capite uersus, immo aliquan-
do cadit in primam dictionem: ut

ויסעו ויחי חתת האלהים

Genesis trigesimoquarto. Et tunc uo-
catur סתפא uel סתפא Ratio nomi-
nis ignoratur. Porro in breuioribus
uerbis loco athnah ponitur accen-
tus tiphcha.

Figura פור

Pazer, est sermè conformis zade fi-
nali: & non habet ministrum alium,
quàm munah simplex, aut geminatū,
aut implicatū. Sed quādo uenit ab ini-
tio sententiæ, aut mox post athnach,
tunc nullum habet Ministrum. Scri-
buntur

ELEMENTALIS

buntur etiam nonnunquam duo, tria,
quatuor aut quinq; pazer, unum mox
post alterum, sine alio intermedio ac-
centu. Post pazer uero communiter se-
quitur thalsa, & post thalsa cadma. Se-
quitur quoquè nonnunquam thelisa
magnum, & aliquando (etiam si raro)
gerasim.

Figura תלישא גדולה

Thelisha gedola, non differt à figu-
ra thelisha minoris, nisi quod Mini-
ster scribitur à fine dictionis, Rex au-
tem scribitur ab initio: habetq; Mini-
strum munah, aliquando unum, ali-
quando duos, tres, quatuor, quinque,
aut sex. Nunquam est sine ministro,
nisi quum ponitur à capite uersus aut
post athnah aut post pazer. Inuenitur
etiam semel thelisa geminatum in dua-
bus dictionibus, quarti Regum deci-
moquarto.

Figura

INSTITVTIO

Figura טַרְס או גַרְשׁ

Tæres siue gæres, est uirgula in me-
dio dictionis ad dextrum latus confur-
gens, quam quidam uocant אַזְלָא Su-
prà etiam ostendimus, quando ante
גַרְשׁ uenit minister, ille uocatur cad-
ma: & accentum illum gæres, Germa-
ni Iudæi uocant azla: ut

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֶחַד

Quando uero accētum azla non præ-
dit cadma, tunc azla uocatur gæres.
Famulatur huic accentui aliquādo mu-
nah: ut הַזֶּה הַנֶּחֱד Numeri trigesimo-
primo: quando scilicet minister signa-
tur in prima litera. Sin fuerit in secun-
da litera, erit cadma: ut בְּיַקַח אֶרֶץ

Porro quando duo Ministri præce-
dunt, primus semper est thalsa, & se-
cundus cadma uel azla. Est etiam ali-
quādo cadma & azla in dictione una:
ut וְהִסִּירוּתָי & וְסִלַּחְתִּי

Gemina

ELEMENTALIS

Geminatur quoq; interdum iste accē-
tus, & ex גַרְשׁ sit גַרְשִׁים ut
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב

Regula. Minister peculiaris ipsius
azla, est cadma: & si accentum cadma
præcesserit minister alius, hic erit mu-
nah simplex, geminatum uel etiam tri-
plicatum. Exemplum habes Ieremiæ
oçtauo capite.

Figura גַרְשִׁים

Geraschim, quam alij uocant tera-
sim טַרְסִים habet plerunq; pro mi-
nistro munah: ut הַזֶּה הַנֶּחֱד Genesis
uigesimo septimo: & שְׁמוֹת קְבוּרָה Ge-
nesis quinquagesimo.

Figura לְגַרְמֵי

Legarme, est uirgula confurgens
inter duas dictiones, instar חֶפְסִיק
non quod uirgula illa sit accentus, quū
non cadat supra aut infra literam: sed
munah quod eam præcedit, illud mi-
nistrat

INSTITVTIO

ministrat: & uirgula ipsa, signum est munah supplere regium officium: unde & לְגַרְמֵי uocatur, quod interpretatur solus: quoniam omnia alia, munahim ministrant, & solum illud quod mox præcedit uirgulam legarme, regio fungitur honore. Sequitur etiam plerūq; post legarme, munah aliud: & post munah, rebia: nisi quum legarme obtinet initium uersiculi, tunc illico sequitur rebia: ut Geneleos tertio,

וְאִיבָה אֲשִׁירָה

Inueniuntur præterea undecim loca, ubi post legarme sequitur azla cum cadma. In summa, non ueniunt post legarme, nisi hi quatuor accentus: rebia, azla, pasta, & pazer. Ei autem ministrant duo hi accentus, munah & mercha.

Hactenus De regibus.

Figuræ

ELEMENTALIS

Figuræ & officia quinque accentuum, qui neq; Reges sunt neque ministri.

Figura פְּסִיָּקוֹ

Pesic, conformis est legarme: uenitq; solum inter ministrum & regem, nempe inter mahpach & pasta, inter darga & thebir, inter mercha & tiphcha, inter munah & athnah, inter munah & pazer. Inuenitur etiam pesic post pesic: ut ludicum duodecimo,

מִרְעָעוּ עִבְרָתוֹ לְהִלְחֵת

idest, Quare transisti ad pugnandum?

Figura סְגוֹל

Sagol, quam alij uocant סְגוּלָה conformis est puncto uocali sagol, nisi quod inuerse ponitur supra literam. Et uenit semper post accentum zarca, excepto uno loco Isaiæ quadragesimo quinto. Venit etiam plerūq; absque ministro

INSTITVTIO

ministro. Et quum habet ministrum,
seruit ei munah.

Figura קרני פרה

Figura חקרני פרה est talis ut hic uides pictam supra literam פ Quidam tamen signant ipsam instar cornuum uaccæ, taliter ו. Significat enim carne para, cornua uaccæ. Inuenitur autem decem & septem uicibus in sacra Biblia, & ministrat ei פרה בן יומור una cum munah. Exempla habes Numeri trigesimo quarto, & Esther septimo.

Figura שלשלה

Schalshæleth, sic pingitur ξ respondens uoci suæ, quia instar catenæ est: & non habet ministrum, propterea quod nunquam uenit nisi à capite uertus: habetq; semper post se pelic. In uniuersa autem Biblia non inuenitur nisi septies: nempe Genesis trigesimo nono, Leuitici quinto, & cætera.

Figura

ELEMENTALIS

Figura סלוק

Siluc, est soph pasuc. Et hic multi errant, putantes duo puncta quæ in sine sententiæ subalternatim ponuntur, esse accentum soph pasuc: quum potius signum quoddam sint sine sententiæ adiectum. Accentus uero soph pasuc, qui etiam siluc uocatur, est uirgula recta, scripta sub litera: seruitq; ei mercha, & in quinque locis uenit meaila in eadem dictione. Exempla habes Leuitici uigesimo primo, Isaiæ octauo, Hoseæ undecimo, & cætera.

NOTANDVM quoq; hic, quod nullus uersus in scriptura inuenitur, in quo simul omnes duodecim Reges inueniantur: sed secūdi Paralipomenon uigesimo quarto, scribitur unus uersiculus, in quo decem signantur Reges in uno pasuc: & est iste,

וַיִּקְבֹּץ אֶת הַמֶּלְכִים וְגוֹמֵר

In quo

36

INSTITVTIO

In quo uersiculo hi duo Reges desunt
 תיב & thebir: alij omnes inueniuntur
 in eo. At secundum illos, qui nouem/
 decim ponunt Reges, deerunt adhuc
 alij quidam, nempe schalschæleth, gæ
 res, gerasim, zakeph gadol, thelifa ge/
 dola & pelic. Scribitur etiam quar/
 ti Regum primo uersus unus, in quo
 omnes nouemdecim reges signantur,
 præter pazer caton & pazer gadol,
 atque schalschæleth: nam complecti/
 tur sedecim reges & omnes ministros,
 præter istos duos, darga & galgal.
 Incipit autem sic,

באמרו אליו לכן שובו

Vide ibi si libet.

QVID PER VOCABVLA

מלרע & מלעיל in hoc
 opusculo intelligatur.

EXplicuimus hætenus omnium
 accentuum figuras, & discrimina
 quæ

ELEMENTALIS

quæ inter reges & ministros sunt, iam
 ostendam quem locum sibi uendicent
 in dictione, quando ponendi sint à ca/
 pite uel calce dictionis aut in medio.

Notandum ergo, quod omnes di/
 ctiones, quantum attinet ad accētuum
 rationem, diuiduntur in duas partes:
 quædam enim sunt מלרע hoc est, ha/
 bent accētum in ultima: aliæ uero sunt
 מלעיל hoc est, habent accētum in pe/
 nultima aut antepenultima.

Item quædam sunt milra, & tamen
 ob facilem mutationem fiunt millel.
 Sunt autem duæ species earum dictio/
 num quæ sunt millel. Prima est, quan/
 do accentus signatur in prima dictio/
 nis litera. Altera, quando signatur in
 medio dictionis. Quando uero accen/
 tus residet apud ultimum dictionis uo/
 cale, erit milra. In uerbis, facilis est
 mutatio sedis accentus: idcō propter

Q tres

INSTITVTIO

tres causas: nempe, propter קירוב accessum dictionis, מוסק pausam, & חיבור conuersionem.

Propter accessum dictionis: ut קרא uocauit, cum milra. At hic קרא לילה, cogit millel in לילה uerbum קרא esse quoq; millel. Requiritur tamen hic treis conditiones: nempe, quod dictio posterior sit millel, & accentus sit sub uel supra literā primam, & non secundam: id quod ex his exemplis aduerte re potes, יקום milra, איש יקום millel, יקום אורחו milra: Iob uigesimo quinto. Secunda conditio, quod accentus qui est in dictione prima, sit minister, & non rex: ut שמוע עבר Genesios uigesimo quarto. Vbi licet עבר sit millel, tamen non cogit שמוע esse millel. Tertia conditio, quod prima dictio non habeat dages forte: ut בבר ליהם. Item in participio praesenti pluralis

ELEMENTALIS

ralis, אבלי להם, Et in paul foemini ni generis, quum uenit in regimine, נעצובה רוח

Secundo, מוסק uariat accentum. Grammatici uocant hunc modum, הפסק Et habet potissimum locum in athnah & soph pasuc, atq; alijs pausantibus accentibus: ut sunt zakeph, rebia, thebir, & tiphcha: qui interdum mutant & uocalia & accentus, praesertim millel in milra. Vbi sciendum, quod accentus nunquam uenit in litera quae signatur puncto scheua: nisi sub pausa, scheua mutetur in camez, zere aut holem, & tunc accentus milra commutatur in millel: ut שמוע & שמוע. Sic רברו & רברו

Tertio, הפוך mutat sedem accentus, quando scilicet uau pathatum mutat futurum in praeteritum: tunc enim ex milra fit millel: quod intelligendum est

INSTITVTIO

est de uerbis tertij, quarti, quinti & sexti ordinis: in perfectis autem hæc regula non habet locum. Regula,

Omnia futura, in quibus inueniuntur duo uocalia coniuncta in fine absque scheua & absque intermedio puncto dages, & post uocem ultimam sequitur quies explicitè uel implicitè, à fronte autem accedit uau hippuch, erit dictio illa millel.

Ex qua regula patet, futura kal non mutari in millel: quia habet scheua inter uocalia, & in defectiuis in pe nun est dages: ideo non mutantur in millel.

In alijs uero ordinibus, ubi non est dages uel scheua, fit mutatio milra in millel: exemplum, וַיֹּאבֵל & cum uau hippuch וַיֹּאבֵל. Sic à יֹאמַר dicimus וַיֹּאמַר at in pausa dicitur וַיֹּאמַר cum milra. Sic à יִרַר fit וַיִּרַר Excipitur וַיִּצַח quod est milra: id est propter quietem

ELEMENTALIS

tem aleph. Itè à יָקוּם in futuro, cum uau hippuch וַיָּקוּם & in hiphil וַיִּקָּם & in duplicatis וַיִּקָּל Item in quiescentibus in tertia he, וַיִּבּוּ וַיִּצַר Et sine uau, יָעַשׂ תָּפֶן Regula,

Omne futurum quod habet duo uocalia, quorum alterum est sægol, aut pathah loco sægol, est millel.

De uirgula וַיִּגָּה idest uirgulus, quæ & בִּיגָה idest retinaculum uocatur.

Est & alia uirgula, quæ rectè sub litera scribitur: quæ non est accentus, sed uocatur à quibusdam בִּיאָרִיר productionis nota: ab alijs רָקוּם frenum, & ab alijs בִּיגָה retinaculum seu postomis, quæ ori equi imponitur, quæ equus ducitur atq; dirigitur in suo gressu: sic ista uirgula moderatur lectionem, ne tumultuariè sed tardè & distinctè atq; cum gratia exprimatur.

Q 3 Addi

INSTITVTIO

Additur autem dictionibus ab initio ante accentū, aut in medio dictionum, sed nūquam iuxta ultimum uocale inuenitur. Distinguitur proinde uirgula ista in sex species.

Prima habet **מתגי המלכים** idest retinacula regalium uocalium, quādo scilicet in dictione aliqua inueniuntur tria regalia uocalia sine intermedio scheua aut dages, & accentus signatur iuxta ultimū regium uocale, tunc uox prima habet retinaculū: ut **אנכי אליהו**

Vocalia regalia sunt quinque uoces magnæ, & duæ paruæ, sagol scilicet & pathah. Iuxta alias uoces paruas non uenit retinaculum, quod plerunque post illas ueniat aut dages aut scheua: unde istæ & similes dictiones, **אברהם** **ישׁוּאל** **זבֿרון** nunquam recipiunt retinaculum. Scheua tamen post secundum regem non impedit: ut **יִהְיֶה** **וְשֵׁא**

ELEMENTALIS

Idem est iudicium, quando uenit rex post accētum tertio regi adiectum: ut **יִהְיֶה בְרַבְרָנִי חֲרָצִיעַ** Aut si tribus regibus à fronte accesserint uocalia impertinentia retinaculo: ut **וְהַיְשִׁיתוּ וְהַתְּחַלְתֶּם** Aut si à fronte accesserit rex alius ad tres reges, ut **הַאֲנֹכִי** Quod si dages aut scheua uenerit post regem tertium, habet retinaculum locum sub quarto rege: ut **וְאַתָּה הַרְמוֹנִים הַהֲרִטְמוּם** Vertitur etiam aliquando retinaculum in accentum ministrum, & tunc ueniunt minister & rex in una & eadem dictione: sed quod nūquam fit, nisi quando rex fuerit zakeph paruum, tunc uertitur retinaculum in munah: ut **בְּאִשׁוֹם** **וְהַעֲצִים** Item quando cadma & azla ueniunt in una dictione, retinaculum mutatur in cadma: ut **נִינְצָאוּ וְהִבְיֹאוּתִים** Hæc de prima specie retinaculorum.

Q 4 Secun

INSTITVTIO

Secunda species habet retinacula uocalium. Et hic notandum, quod scheua fit mobile post uocalia magna, præceditq; semper scheua illud retinaculum: ut אמרו ימינך שופטים. Idem est iudicium quādo mutatur uox illa magna in par uam: ut גבלך ישמר. Mutatur autem & istud retinaculū in munah ante zakeph paruum, ut ירך manus tua: & in cadma ante azla, ut זכור Deuteronomij decimoquinto.

Tertia species habet retinacula gutturalium. Constat autem gutturales literas execrari scheua purum, sed quum illud suscipiunt, accedit simul uel pathah uel sargol & sæpe camez: & uox quæ hatephatū punctum præcedit, ferè semper habet retinaculum, siue uox illa fuerit magna siue parua: ut יעמר יאסות תועבת ביאנו יעבור

ELEMENTALIS

Idem iudicium est de hateph/pathah, quod scribitur sub litera mox geminata: ut צללו רבבוה בחררם. Item in alia forma: ut וזחב הארץ. Genesis secundo, וקרב לבו Psalmo quinquagesimooctauo.

Quarta species habet retinacula capitalia, ut וישלחו Gene/sis trigesimo septimo, ויברכהו וירבהו. Et cum duplici scheua in medio dictio nis, ויפתחו וישמעו. Item duplex retinaculum inuenies in hac forma, הנערה ויעמר ויעבור. Et cum mem præpositione מועשיו מועקב. In quibus exēplis post initialem literam sequitur litera dageffata, deinde litera hatephpathah. Necessè est etiam ut dictio habeat accentum regalem. Item sub uau initiali surecato sequenti accentu regali, ובעבור ולמועזים. Habet quoq; omne uerbū hithpael ante

INSTITVTIO

ante scheua primū uirgulam mætheg,
quando habet accentum regalem : ut,
מִשְׁחָתוֹם וַיִּתְּקֵנוּ Item quando
dictio aliqua habet duo uocalia absq̄
scheua & dages, exigens accētum mil/
ra, poniturq̄ in regimine mediāte uir/
gula macaph, uenit mætheg sub uoca/
li priori: ut קְבֻרַת רָחֵל idest, sepultu/
ra Rahelis. מַעַם פְּרַעָה

Præter memorata retinacula inue/
niuntur & alia quædam, quæ בְּכָרִים
idest aliena uocantur, qualia sunt hæc,
שְׂבַבַת זָרַע & חֶסְרֵי יְהוֹנָה & תְּרַשָׁא
לְחֵיוֹת יְהוֹנָה & וַיְהִי־ הָאָרֶץ
& יְהִי־ item omne mem scheuatum
quod non est seruire, & accedit he haie/
dia aut he interrogationis, habet ante
se retinaculum: ut הַמְבַסָּה & הַמְלֻבָּר
posito retinaculo ad latus sinistrum li/
teræ he. Sed quando scribitur ad latus
dextrum, est he interrogationis: ut,
הַמְבַסָּה

ELEMENTALIS

הַמְבַסָּה Post he haiedia semper se/
quitur dages, at uirgula mætheg enit
illud. Huc quoq̄ pertinent ista exem/
pla & similia, בּוֹיָעַר לְצַבָּאָר

Item paruæ quædam dictiones exi/
gunt ante se retinaculum: ut מַעַם
בְּעַם לְעַם בְּעַם Sic מַעַל מֵאֵתָה & cætera.

De גְּעִיָּה idest
mugitu.

MVgitus, est uirgula mætheg, quæ
uenit iuxta scheua: ubi lector ali/
quantulum retinet uocem suam. Vbi
notandum lectionem talis scheua fie/
ri tripliciter. Quando enim post sche/
ua illud sequitur una gutturalium, pro/
latio eius declinat ad uocale quod ha/
bet litera gutturalis: ut תִּיְהִי תִיְהִי, רֵעִי
duu. Quando uero post scheua sequi/
tur iod, migrat scheua in hirec: וַיְהִי
uijedeu, בֵּינָה מוֹשֶׁה בֵּינָה מוֹשֶׁה
Ante alias uero literas prolatio scheua
ucrgit

INSTITVTIO

uergit in pathah: ut שלמים schale-
mim, לבב lafaf. Regula,

Omne mugiens scheua quod in Bi-
blijs inuenitur, profertur instar pa-
thah: nisi quū uenerit post ipsum una
gutturalium uel litera iod, tunc tenet
normā illam, quam iam signauimus.

De uirgula macaph.

HAEC uirgula supernē connectit
duas dictiones, uocatur מִקָּף
quasi כיבוב quia sic contrahit duas di-
ctiones, ut ille legatur quasi una essent:
uude & à quibusdam uocatur סְמוּךְ
subiunctio. Subiungitur autem ple-
runque dictionibus paruis: ut sunt,

גַּם אֵךְ רַק אִם עַל אֵל
& similes, in hunc modum

גַּם-אִשָּׁה עַל-הַשָּׁמַיִם עִם-אֱלֹהִים
אֵךְ-הַפֶּסַע Item dictio אֵת cum sa-
gol habet semper uirgulam macaph:
quando autem habet accentum, signa-
tur

ELEMENTALIS

tur cum zere. Idem iudicium est de qui-
busdam alijs dictionibus, ut sunt בָּן
בֵּן שֵׁם Dictio quoq; בָּל quando
habet accentum, punctatur cum ho-
lem: & sine accentu, cum camez & ma-
caph. Item omnes dictiones mono-
syllabæ, quæ desinunt in unam litera-
rum יהוה ut sunt או מִי כִי לֹא זֶה
quando præcedunt dictionem millel,
habent plerunq; macaph: ut מִי-זֶה
לֹא-בָאָה כִי-נָפֵשׁ Ante rebia uero
macaph non habet locum: ut או נָפֵשׁ

Inuenitur quoq; non raro macaph
inter nomen & uerbum, inter uerbum
& nomen, itemq; inter duo nomina:
at inter duo uerba nūquam inuenitur.
Venit autem plerunque inter duas di-
ctiones, quarum prior est milra & po-
sterior millel: ut מִשְׁפַּט-נֶדֶק iudi-
cium iusticiæ, לְמוֹרֶצֶת docuit sci-
entiam. Item hic וְשִׁמְרֶצֶת pro-
pter

INSTITVTIO

pter macaph, holem mutatur in camez hatuph. Idem iudicium est de similibus. Inuenitur etiam לעשות לו & לבנות לה & בנות לוט in quibus exemplis, holem non mutatur in camez hatuph: cuius una ratio est, quod tau litera non est radicalis: altera, quod uau plenum in his exemplis scribitur. Sic post uau surec, quando non est ultima quiescens, non sequitur macaph, nisi surec mutetur in kybuz:

ut נאם יהוה Sunt tamen ubiq; exceptiones, quas breuitatis gratia omittimus.

QUARTÆ PARTIS
Institutionis sacræ
linguæ, finis.

De abbre

ELEMENTALIS

DE ABBREVIATVRIS HEBRAICIS,
autore Seb. Munstero.

BBREVIANT HEBRAI Dictiones suas duplici modo.

Vno, quod tollunt unam uel duas literas à fine dictionis, & consignant literam ultimam uirgula quadam erecta: ut,

נקב	pro	נקבה
ישן	pro	ישראל
מלכ	pro	מלכים

Alio modo, quod accipiunt solum initiales dictionum literas, & illas fignant duabus uirgulis: uocantq; huiusmodi literas (integras scilicet Dictiones representantes) ראשי תיבות idest, capita dictionum.

Etia

INSTITVTIO

ET IN hunc modum generales
quasdam abbreviaturas habent, quæ
omnibus Iudæis usque adeo sunt in
usu, ut de his nemo facile dubitet: qua-
les sunt quæ sequuntur, sermè ordine
literarum alphabeti Hebraici.

הַקְּדָה	pro	הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא	ideft	Sanctus benedictus ipse.
אָמַר	pro	אָמַר בְּרוּךְ הוּא	ideft	dixit benedictus ipse
אָמַר דָּוִד	pro	אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹם	ideft	dixit David, qui est in pace.
אָמַר	pro	אָמַר חֲפִסוּק	ideft	dicit uersus Biblicus.
אָמַר עָלַי	pro	אָמַר עָלַי	ideft	tametsi, licet.
אָמַר רַבִּי	pro	אָמַר רַבִּי	ideft	inquit Rabbi.

גַּע

ELEMENTALIS

גַּל	pro	גַּל עֵדֶן	ideft	Paradisus.
אַחַב	pro	אַחַר בֵּר	ideft	postea.
רַחֵל	pro	רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְכַרְכָּה	ideft	Magistri nostri quorum memoria sic in benedictione.
אֶרֶץ	pro	אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל	ideft	terra Israel.
אִם	pro	אִם יַעֲרֵךְ יְהוָה	ideft	si iuuerit deus.
אִם כֵּן	pro	אִם כֵּן	ideft	si sic, igitur.
אָמַר לוֹ	pro	אָמַר לוֹ	ideft	dixit ei.
אֲפֹשֶׁר	pro	אֲפֹשֶׁר	ideft	possibile est.
אָמַר שְׁלוֹמֵהּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם	pro	אָמַר שְׁלוֹמֵהּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם	ideft	Dixit Salomo, pax super eum.

R בַּח

INSTITVTIO

- בגה pro בגבורה יי idest
cum dei fortitudine.
- ברח pro ברכרי הימים idest
in Verbis dierum:
hoc est, in Paralipomenon libro.
- בו pro בשר ודם idest
caro & sanguis.
- במש pro במלות שונות idest
uarijs dictionibus.
Hac abbreviatura
frequentissimè utitur
Rabbi David Kimhi.
- בנלה pro ברוך גותו ליעת בח
Benedictus qui dat
lasso uirtutem.
- בה pro בראשיה רבה idest
Genesis magna. Est
liber quidam sic uocatus.

ראת

ELEMENTALIS

- ראת pro ואת האמר idest
& si dicas.
- בר pro בית דין idest
domus iudicij.
- בה pro בית המקדש idest
domus sancta: hoc
est, templum Hiero-
solymitanum.
Capitur etiam pro
בעזרת האל idest
cum auxilio dei.
- גב pro גם בו idest
etiam sic.
- רא pro דבר אחר idest
uerbum aliud.
- רמ pro דרך משל idest
figuratiue.
- רה pro דברי הורה idest
uerba legis.
- האע pro החכם אבן עזרא idest
sapiens Aben Ezra.

R 2 הגל

INSTITVTIO

- הזל pro הצבר למעלה idest
memoratum est su/
pra.
- עה pro עליו השלום idest
Qui est in pace. Sic
loquūtur de his qui
piē mortui sunt.
- וגו pro וגומר idest
& cætera.
- הזל pro ויש לומר idest
& est dicendum.
- הימ pro ויש מפרשים idest
sunt qui exponunt.
- היה pro ויובתן הרגם idest
Et Ionathan inter/
pretatus est.
- הזל pro רוצה לומר idest
uult dicere.
- ובו pro וכלי idest
& reliqua.

וצע

ELEMENTALIS

- וצע pro וצריך עיון idest
Opus est aduertē/
tia.
- הזל pro זכרונו לברכה idest
eius memoria sit in
benedictione.
Capitur etiam pro
זה לשונו idest
Hæc interpretatio
eius.
- הזל pro זכר צדקה לו idest
Memoria iusticiæ
sit ei.
- הזל pro חכמינו זכרונם לברכה idest
sapientes nostri bo/
næ memoriæ.
- הזל pro יש אומרים idest
sunt qui dicunt.
Item pro
יהוה אל הים idest
Dominus deus.

R 3 יה

INSTITVTIO

יז pro יום הכפורים idest
 dies expiationum.
 יט pro יום טוב idest
 dies solennis.
 יב pro יש מבקשים idest
 sunt qui exponunt.
 יצ pro ישמרתי צורנו idest
 custodiat eum crea-
 tor noster.
 ירה pro ירום תורו idest
 exaltetur magnificen-
 tia eius.
 ית pro יתעלה idest
 exaltetur.
 Capitur quoq; pro
 יתברך idest
 qui sit benedictus.
 Item capitur pro
 יונתן תרגב idest
 Jonathan interpre-
 tatus est.

י

ELEMENTALIS

יח pro יחזק idest
 Dominus.
 לב pro כל בך idest
 à deo, tantum.
 בא pro כי אם idest
 nisi, sed.
 בג pro בחז גדול idest
 sacerdos magnus, seu
 pontifex.
 באה pro בן הוא אמר idest
 sic ipse dixit.
 בלוז pro בלומר idest
 quasi diceret.
 במש pro כמו שאמר idest
 secundum quod dixit.
 בש pro כל שבו idest
 quanto magis.
 לא pro לשון אחר idest
 expositio alia.
 לטא pro לקסר תורה idest
 libro legis.

R 4 לעש

36

INSTITVTIO

לעש	pro	לְעֶרֶב שַׁבָּת	ideft	ad uesperam sabbati.
בְּמִי	pro	מִבֵּל מְקוֹם	ideft	nihilominus, omnino.
מִזֵּ	pro	מִשְׁקַל אַחֵר	ideft	forma alia.
מִזֵּ	pro	מִאֲרֵחַ הַגּוֹלָה	ideft	lumen captiuitatis.
מִרְעָה	pro	מִשַּׁח רִבִּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם		Moses magister no/ ster, pax super eum.
מִרְ	pro	מִתַּן תּוֹרָה	ideft	datio legis.
מִרְ	pro	נֹחַח עֵרֶן	ideft	requies eius Paradi/ sus.
מִלֵּ	pro	נִרְאָה לִי	ideft	uidetur mihi.
מִלֵּ	pro	סֵפֶר תּוֹרָה	ideft	liber legis.

עא

ELEMENTALIS

עא	pro	עֵנֶן אַחֵר	ideft	res alia, uel negocium aliud, sensus alius.
עב	pro	עַל דְּוָר	ideft	per modum.
עג	pro	עָלָיו הַשְּׁלוֹם	ideft	super eum pax. Capitur quoque pro עֵנֶן הַזֶּה
			ideft	res ista.
עד	pro	עֲבוֹדַת זָרָה	ideft	idololatria.
עה	pro	עַרְבָאן	ideft	hucusque.
עי	pro	עַל יְרֵי	ideft	per manus.
עכ	pro	פִּירוּשׁ	ideft	glossa, expositio.
על	pro	עַרְבָאן לְשׁוֹנוֹ	ideft	hucusque expositio eius.

עמ

36

INSTITVTIO

- עז pro על משקל idest
secundum formam.
- עט pro עם שלום idest
cum pace.
- פא pro פירוש אחר idest
expositio alia.
- פל pro צריך לומר idest
necesse est dicere.
- פק pro קהלה קודש idest
congregatio sancta.
- פף pro קל והומר idest
facile & difficile.
Capiturq; pro argu-
mento à minore ad
maius.
- ר pro רבי idest
Rabbi, magister.
- רה pro ראש השנה idest
initium anni.
- רל pro רוצח לומר idest
uult dicere.

רזל

ELEMENTALIS

- רזל pro רבותינו זקונם לברכה idest
Rabbini nostri quo-
rum memoria est in
benedictione.
- רעה pro רבינו עליו השלום idest
Doctor noster, qui
est in pace.
- רשי pro רבי שלמה ירתי idest
rabbi Schlomo Iarthij.
- רת pro ראשי תיבות idest
capita dictionum.

SUNT & alia abbreviaturæ,
sed nos communiore
duntaxat anno-
tauimus.

ELEMENTALIS INSTI-
TVTIONIS SEB.
MVNSTERI
FINIS

ספר חכמה

GRAMMA-
TICA ELIAE
LEVITAE

QVAM IPSE AP-

pellat Librum

clectum,

per

SEBAST. MVNSTERVM

ex Hebraismo in Latinum

olim uersa, nunc denuo

recognita & Scho-

lijs illustrata.

ELIAE
LEVITAE GER-
MANI IN GRAMMA-
ticam Hebraeam
Præfatio.

Sebastiano Munstero
interprete.

ANNO A CREA-
tione mundi, quin-
quies Millesimo
ducentesimo septua-
gesimo, excitavit
dominus spiritum
cuiusdam pruden-
tis & in omni scientia periti viri, cui
perspicax erat ingenium: nempe do-
mini Georgij (gloria eius magnifice-
tur

PRAEFATIO

tur) qui scrutatus uerba oblectatione plena, desiderioq; flagrans singulari ad eam scripturam quæ rectissima in libris linguæ nostræ sanctæ habetur, me seruum suum, minimum quidem inter Grammaticos, ELIAM Leuiten natione Germanum, uocans dixit: Quid tu hic agis Elia? Surge obsecro, & æde librum aliquem, qui complectatur uerba elegantia, unde grammatica doceatur linguæ sacræ: præsertim quum omnes Grammaticales libri, saltem quos me uidere cõtigit, non sufficiant implere desiderium meum, aut extinguere sitim quam habeo ad huius linguæ דברי Nam sunt qui plus æquo proluxi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et sunt rursus qui adeo succinctè scripserunt, ut etiam omittant ea quæ maximè in hac scientia tractari debue

ELIAE

ti debuerant. Quapropter accingè (quæso) ut uir fortis lumbos tuos, & elige tibi inter hæc duo extrema medium iter, & profer nobis arcana artis Grammaticæ Hebrææ, præsertim ea quæ ab alijs sunt neglecta, & tamen ueluti necessaria tradi debuerant, & compone ex his librum unde multi erudiantur, qui stet in signum populorum, quod gentes inquirant, inueniantq; refrigerium animæ suæ. Factum est autè quum aures arrexissem uerbis illius, illaq; placuissent, surrexi satisfactorius desiderio eius, & excitatus iussu illius cœpi cōscribere librum istum, paruum quidem mole, sed magnum qualitate. Nam complectitur regulas quasdam succinctas, utiles atq; cuius necessarias, qui cupit proficere in semitis sacræ linguæ. Nec prolixus ero in his quæ scripta sunt à Grammaticis

PRAEFATIO

maticis ante me, quum omnes libri Grammatici illis redundant: sed principale propositum meum in ista ædificatione erit, scribere regulas quasdam & res huiuscemodi, in quibus nullus hominum me hactenus anteuertit. Nec tamen intermittam uerba aliqua optima quæ scripserunt ingeniosi Grammatici in uarijs librorum suorum locis, hic aliquid, modicum ibi & modicum ibi: sed ea in unum congeram, & explicabo ea, redigens in Regulas & Fundamenta, quo scilicet facilius à studiosis memoriæ commendentur.

Istud autem ubique locorum habebis pro certo signo, aliquid de corde meo explicatum aut innouatum, si inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorem, digito ostendentis & more suo loquentis: huc respice, & noui quippiam inuenies:
eritq;

ELIAB

eritq; hoc ueluti libri indicium & auctoris sui sententia. Ceterum, temperabo mihi ab ijs, quæ minimè insequuntur normam & proprietatem Grammaticæ: uersaborq; in ijs, quæ simplicem & cõmunem tenent usum, quæq; iudicium certum præ se ferunt, puta tale uel tale. Quod si occurrerit dictio aliqua, aut aliqua, quæ ordinem uariant consuetum, excipianturq; à communi regula, non occurrabor circa illas: potissimum si fuerint dictiones, quas Grammatici uocant Extraneas, seu compositas. De his enim iam cœpi cõponere librum paruum, in quo suam habebunt expositionem.

Hoc quoq; te scire uolo Lector, me Biblicos uersus, quos in hoc libro citaturus sum, signaturū nomine illius libri, in quo uersus ille inuenitur: nec
S 2 hoc

PRAEFATIO

hoc contentus, annotabo etiam numerum capitum in quo sententia illa continetur, idque iuxta ordinem quem Christiani obseruant in uiginti quatuor Bibliis libris, qui sectiones illas lingua sua, capitula uocant. Et certe uideo id necessarium esse, & ingentem hinc haberi commoditatem, quum subito certere possis, in quo libro & capite certa quæque contineatur autoritas. Nam multoties id euenire uidemus, ut quispiam sciat in quo Biblico libro certa quædam contineatur autoritas, & tamen aliquando per integrum diem, aliquando per duos dies illam quærit, fatigatque se non modicum, donec inueniat ingressum portæ seu caput loci, ubi illa scribitur sententia. Et uerum quidem est, autores תמסורת hoc est Traditionis (qui scilicet Annotationes scripserunt, & Collationes fecerunt Bibliarum

ELIAE

blicarum dictionum) iam distinxisse singulos quosque libros in certas quasdam subdiuisiones, uocantes quamlibet earum ספר hoc est, ordinem: & præter id quod distinxerunt quinque libros legales in quinquaginta duas diuisiones, partiti quoque sunt eos in quosdam ordines, asserentes librum Creationis habere duodecim diuisiones & ordines quadragintatres: librum autem Exodi, undecim diuisiones & ordines uigintinouem. Idem sentendum de alijs. In hunc quoque modum diuiserunt reliquos Bibliorum libros in ordines: utpote librum Iosue in trigintaquatuor ordines, librum Ieremiæ in triginta & unum ordines: & sic de alijs, magnum taxantes iuxta magnitudinem suam, & paruum iuxta modulum suum. Hinc igitur robur uirile suscipiens, miratus sum quare non

PRAEFATIO

consueverint in Israel hoc modo signare in capite singulos ordines, per modum I II III IIII V VI VII & cætera, magistros imitantes Traditionis, qui hoc ordine libros signauerunt. Hoc quoque notandum, Christianos distinxisse tam librum Samuelis quam librum Regum atque librum Paralipomenon, quenque horum in duas partes. Vnde ubicunque inuenis signatum, Samuelis secundo: uolo per id indicare quicquid scribitur ab eo loco, Et fuit post mortem Samuelis. & sic deinceps. Quando autem inueneris, Regum secundo: intelligas ab eo loco, Et peccauit Moab. & sic consequenter. Proinde per Paralipomenon secundum, uolo indicare id quod sequitur ab eo loco, Et roboratus est Salomon.

Porro contextum huius libri diuisi in qua

*Id initium
est 2 Regum
apud nos.
Initium 3
Regum*

ELIAE

in quatuor Orationes: quarum duæ explicant Verba, & aliæ duæ Nomina. Et rursus quamlibet Orationem subdistinxi in tredecim Radices, seu Fundamenta: id est iuxta tredecim fundamenta legis fidei nostræ. Et ita consurgunt ex quatuor Orationibus, quinquaginta duo Fundamenta: quorum signum numerale est nomen meum, אלהי. Subdistinxi insuper quodlibet Fundamentum in minores sectiones, signauique illas per numerum 1 2 3 4 5 6 & cætera.

Cæterum, qualis utilitas hinc tibi sit accessura, haud puto opus fore ut id hic scribam, quod neminem latet.

Vocauit autem nomen libri istius, LIBRUM ELECTUM. Idque ob triplicem rationem. Primum, quod is liber sit electus atque bonus, & totus similagineus absque

S 4 ullo

PRAEFATIO

ullo fuffure. Deinde, quod cōscriptus
fit in fauorem studiosorum iuuenum,
qui uiriliter in eo sese exercent in die/
bus iuuentutis suæ atque in electiori
illa ætate, beneq; sit in nouissimo cor/
di eorum. Tertio, ut habeat cogno/
men rarum & diuersum, ideo nomine
Electo, cognomino ipsum.

PRAEFATIONIS

FINIS

Gramma

 GRAMMATICA

ELIÆ LEUITÆ GERMANI
SEB. MVNSTERO
INTERPRETE

Vnà cum Scholjs ipsius
interpretis.

ELIAS

RATIO prima explicat &
declarat ordinem atque par/
tem uerborum, diuiditurq;
in tredecim fundamenta.

MVNSTERI SCHOLION

VT nos uolumen aliquod fecerni/
mus in libros uel tractatus, & li/
brum rursus distinguimus in capita,
capita autem in paragraphos: ita Elias
hanc Grammaticam taxauit in qua/
tuor orationes, orationem in tredecim
fundamenta, & fundamentum in cer/
ta signa.

Elias

ORATIO

QUOMODO OMNIUM VER/
borum radices in octo secernan/
tur parteis seu ordines. Fun/
damentum primum.

Elias.

N primis sciē
dū, multipli/
ces illas radi/
ces lingue san/
ctæ in dupli/
cia secerni uer/
ba: tota uerò
uerborū con/
geries distinguitur in sex classeis seu or/
dines: & rursus quilibet ordo habet se/
ptem cōiugationes, & unaquæq; con/
iugatio sex tempora: quodlibet uerò
tempus duo genera, quodlibet genus
duos numeros: quilibet numerus tres
perfo

PRIMA

personas, & quælibet persona habet
propriū atque peculiarem loquendi
modum: quæ omnia nunc sigillatim
explicabo.

Seb. Munsterus.

Radicem uocant Hebræi prima/
riam aliquam & nudam ipsam dictio/
nem, à qua per adiectionem literarum
fluunt personæ, numeri, genera, nomi/
na, & reliqua id genus discrimina.

Elias.

2

Duplicia illa uerba quæ in Hebra/
ismo inueniuntur, sunt, פעל עומר
uerbum neutrum, & פעל יוצא uer/
bum transituum. Neutrum, ut חלך
iuit, עמד stetit, ישב sedit: & alia his
similia, quæ nos stantia uocamus: eo
quod operatio ipsa, seu significatio
stet in persona agentis, nec foras ex/
tra ipsum prodeat. Transituum, ut
בקר uisitauit, שמר custodiuit, &

Verbum
neutrum
trans/
situum.

הרג

ORATIO

הרג occidit, & alia his similia, quæ ob id transitiva uocantur, quòd operatio seu significatio transeat extra personam agentis. Differunt autem in multis uerba neutra à transitivis, quemadmodum infra in hoc nostro compendio declarabitur.

sex ordines uerborum.

3 Verba quæ in sex ordines seu classis digeruntur, sunt uerba perfecta, defectiua, duplicata, atque tres species quiescentium nempe quiescentia in prima radicali litera, quiescentia in secunda litera, & quiescentia in tertia litera. En hi sunt sex ordines. Sunt tamen & alij uerborum ordines, ut quiescentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus, & quadrata, hisq; similia. At omnes illi posteriores ordines sunt compositi, nascunturq; ex iam commemoratis sex ordinibus, ut iam infra dicetur.

Munste

PRIMA

Seb. Munsterus.

In septimum ordinem reijciuntur quiescentia in extremitatibus, ut אפה ירה Aut deficientia in prima & quiescentia in tertia, ut וטה נכה Aut deficientia in utraque extremitate, ut est נתן dedit. Octauus autem ordo habet uerba quatuor essentialium literarum, ut est כרכל

Elias

4

Coniugationes uerò sunt septem: tres actiuæ, quas parentes uocare possumus: & tres passiuæ, quas proles appellare placuit: & una actiuapassiuæ, seu parens & proles, nempe quæ partim est agens & partim patiens, hoc est, retranstitiua reciprocaq; significationis, ut suo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ sunt, לעל leuis, פעל seu ככר grauis, הפעיל hiphil: Passiuæ uerò sunt נפעל פועל הפעל niphal

ORATIO

phal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit
& patitur, uocatur **הִתְפַּאֵל** hithpael.

Seb. Munsterus.

Nos commodiori uia omneis con-
iugationes Hebræorum redigere pos-
sumus in quaternarium: ut scilicet pri-
ma more Latinorum complectatur a-
ctiuam uocem atq; passiuam: sic secun-
da atq; tertia: quarta uerò sub una for-
ma habet utranq; significationē, acti-
uam scilicet & passiuam.

Elias.

5

Sed & hoc notandum, quòd inue-
nitur adhuc & alia coniugatio quæ uo-
catur **מְרֻבֵּעַ** quadrata: ut **שֹׁפֵט** fuit
iudicans, **שֹׁפֵטָה** fuisti iudicans, &
cætera: de qua dicemus infrà in ordine
quiescentium in ain siue media radica-
li, oratione secunda, fundamento octa-
uo, signo secundo. Vbi quoq; osten-
dam claris rationibus & æquis, quòd
hæc

PRIMA

hæc coniugatio non debet uocari con-
iugatio propria & per se.

Seb. Munsterus.

Docet Elias eo loco, hanc coniuga-
tionem propriè piel esse in quarto or-
dine: nam quum in eo ordine media li-
tera sit uau quiescens, quæ non est ca-
pax puncti dages, dages autem sit in-
scribendum, duplicatur tertia radicalis
loco dages.

Modi as
pud He-
bræos,
tempora.

Elias.

6

Sex tempora, sunt sex operationes:
nempe **עָבַר** præteritum: **יָבִיט** in-
termedium, idest participiū præsens:
פָּעַל participium præteritum: **בֹּקֵר**
infinitiuus: **צֹוֶה** imperatiuus: **עָתִיד**
futurum.

Masculi-
na & fe-
minina
uerba.

Duo uerò genera
sunt: **זָכָר** masculinum, & **נְקֵבָה** fe-
mininum.

Duo numeri sunt:
יָחִיד singularis, & **רַבּוּי** pluralis.

Tres personæ sunt: uidelicet, **נִבְחָה**
præsens:

ORATIO

præfens, **נִסְתַּר** absens, & **בְּעַרְיָא** quæ loquitur pro seipsa. Loquendi modus proprius & peculiaris cuiusque personæ nascitur ex additione unius aut duarum literarum super tres literas essentielles: ut sunt literæ **תְּהִימוּן** in fine personarum præteriti, & literæ **אִיָּן** in capite personarum futuri.

Seb. Munsterus.

Habent uerba apud Hebræos masculinum & fœmininum genus, haud secus quàm nomina. Per loquendi modos, intellige distinctas formas personarum præteriti atque futuri.

FUNDAMENTVM SECVNDUM, quomodo memoratæ octo diuisiones inter se differant.

Elias I

Notabis quoquè & hoc, quòd quum dixerimus in singulis ordinibus

PRIMA

dinibus esse septem coniugationes: id solum uerū est in parte illa quæ complectitur uerba transitiva. Nam alia pars quæ habet neutra, non habet nisi treis coniugationes, uidelicet actiuas, quum coniugationes passiuæ, illis non sint necessariae. Nam uerba neutra in seipsis sunt passiuua: ut iam indicauimus capite seu signo secundo. Sunt tamen pauca quædam quæ inueniuntur in coniugatione niphāl & hithpacl: ut ab **הִלַּךְ** iuit, habes Psalmo centesimo nono **בַּעַל בְּנִסְוָהוּ וְהִלַּכְתִּי** idest, Quali umbra quum ipsa declinat, pertransi. Sic **קוּם הִתְהַלֵּךְ בְּאַרְצֵךְ** idest, Surge, ambula, uel fac te ire in terram: Genesis decimotertio. Et alia his similia, quæ significandi habent modum, iuxta accommodationem rei.

Seb. Munsterus.

Neutra quæ sub passiuua uoce in-
T terdum

ORATIO

terdum inueniuntur, formam habent uerborum Latinorū, quæ sub eadem significatione inueniuntur sub actiua & passiuua uoce: ut cœno, cœnauī, & cœnatus sum. Sic לָרַץ euasit, לָרַץ ereptus est.

Elias. 2

Et quod dicimus, unamquamque coniugationem habere sex tempora, seu modos: id non intelligi debet, nisi de tribus cōiugationibus actiuis: quia alijs quatuor non competit paul, hoc est, participium præteritum, quum in seipsis includant passionem: immo quibusdam earum non competit imperatiuus, quemadmodum declarabimus in suis quibusque locis.

3 Quod etiam dicimus, cuilibet modo esse duo genera: id quidem uerum est pro omnibus modis, solo infinitiui excepto: cui regulariter nō competit

PRIMA

petit genus, quia ferè similis est nomini, & idcirco communis est omnibus: uocaturq; מַיִם idest scaturigo seu fons quia ex ipso scaturiūt omnes modi uerborum. Item quum dixerimus, unumquodq; genus habere duos numeros: id competit omnibus modis, præterquam infinitiui.

Seb. Munsterus.

Est apud Hebræos ut apud Latinos infinitiuis incertæ personæ, incerti numeri, atq; incerti generis. Et dicitur esse fons aliorum modorum, non quod formæ aliorum modorum trahantur ab eo, quum in defectiuis & quiescentibus infinitiuis sæpe prima destituatur essentiali: sed quod modus significandi ab ea fluat, & in diuersa discriminetur tempora.

Elias. 4

Et quum rursus dixerimus utrumq; T 2 nume

ORATIO

Personæ tantum in præterito & futuro numerū habere tres personas, id non habet locum nisi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent nisi unam personam: id quod uidere licet in benoni & paul, id est utroque participio, quod habet duntaxat personam absentem. Et si quispiā eam uelit usurpare pro alijs personis, necesse est ut superaddat dictionem connotatiuam: hoc est, pronomen præsens addat uerbo præsentis, & dictionem connotatiuam seu pronomen loquens pro seipso copulet cum persona loquente pro seipsa: ut **אתה פוקר** tu uisitans seu uisitas, **אני פוקר** ego uisitans seu uisitato, **אתם פוקרים** uos uisitantes seu uisitatistis, **אנחנו פוקרים** nos uisitantes seu uisitamus, **את פוקרת** tu mulier uisitas, **אתן פוקרות** uos mulieres uisitatistis. Idem sentiendum de paul. Imperatiuus uero non habet nisi personam

PRIMA

nam præsentem & in prospectu constitutam: nec possumus eo uti pro reliquis personis, quum non præcipiamus nisi præsentis.

Seb. Munsterus.

Habent solum præteritum & futurum tres distinctas formas personarum: utrunque uero participium habet duntaxat unam formam, sed quæ per pronomina distrahitur ad tres personas. Circumloquuntur proinde Hebræi tempus præsens per participium præsens.

Elias.

5

Diximus præterea, quod quælibet *prima persona* habeat propriam loquendi formam: quod uniuersaliter non est *personæ communis generis.* uerum, sed duntaxat pro præsentis & absentis: at loquutio loquentis pro seipso est communis masculo & fœminæ. Et si dixeris, nonne loquutio absentium,

T 3 hoc

ORATIO

hoc est, tertia pluralis, etiam communis est masculis & foeminis: ut est וירפא uisitauerunt, uiri uel mulieres: Respondemus, id non inueniri, nisi in praeterito solum.

Seb. Munsterus.

*Personae
singulae
res &
plurales.* Pro eo quod nos dicimus, prima, secunda, & tertia persona: Hebraei dicunt, loquens pro se, loquens ad praesentem, & loquens de absenti. Sic in plurali, loquentes pro se, loquentes ad praesentem, & loquentes de absenti.

Elias. 6

Regula. Omnis loquutio hominis diuiditur in quatuor parteis, uidelicet In singularem & pluralem masculini, & in singularem & pluralem foemini: habetque quaelibet earum treis loquutiones, praesentem, absentem, & loquentem pro seipsa. Et sic nascuntur In quolibet modo, duodecim loquutiones

PRIMA

tiones: tres scilicet pro masculino singulari, & tres pro masculino plurali, res pro singulari foeminini, & tres pro plurali foeminini: sed quia in praeterito tres sunt communes pro masculis & foeminis, ut iam explicuimus, relinquuntur in eo nouem duntaxat loquutiones.

Seb. Munsterus.

Praeteritum habet primam personam utriusque numeri, & item tertiam personam pluralis numeri in una forma atque communi genere: & sic remanent tantum sex distinctae formae, quae cum prioribus tribus comunibus nouenarium efficiunt.

Elias. 7

Sic quoque in futuro debuerant esse duodecim loquutiones: sed quia duae personae in eo communicant, nempe Loquentes pro seipsis, non

T 4 relin

ORATIO

relinquuntur in eo nisi decem loquutiones. *Nota* Præterea quum tertia persona pluralis fœminini, & item secunda pluralis fœminini habeant unam formam, ut dictio וִיִּשְׁבְּבוּ uisitabunt & uisitabitur, ministrat pro utraque persona: illa tamen non uocatur communis uel comunicas: idq̄ propter duas causas: Vna est, quod omnes personæ quæ æquales seu communes inueniuntur, de quibus iam mentionem fecimus, communes sunt mascululo & fœminæ: quod hic non est. Altera, quod significatio eius non est eadem: quia una est ad absentes, altera ad præsentem. Sic quoquẽ faciemus duas loquutiones de תִּקְוֶה. Ideoq̄ non potest uotari communis, quum una significatio sit ad præsentem uirum, & altera de absente muliere, nec interpretemur unam ut alteram

PRIMA

teram: & idcirco non uocatur communis.

FUNDAMENTVM TERTIVM, in quo explicantur tria nomina imposita tribus literis radicalibus: explanatur quoq̄ definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

Elias. 1

Hucusq̄ loquuti sumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere: nunc uero loquemur de eisdem in particulari. Ante omnia autem necesse est, ut scias quodlibet uerbum linguæ Hebraicæ, siue id sit de perfectis siue de imperfectis, habere tres literas radicales. Et iam quidem conuenit inter Grammaticos, ut exigant omnem radicem ad formam dictionis פֶּעַל uocantq̄ primam literam cuiusque radicis pe (quum prima

פֶּעַל
Lydius
lapis uerborum
nominum
litera

ORATIO

litera in פּעל sit pe) secundam ain, tertiam uero lamed. Unde omnes radices, in quibus deficit uel quiescit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quiescentia in pe aut in ain aut in lamed. Porro in Oratione secunda, fundamento sexto, capite sexto, declarabimus differentiam quæ est inter defectiua & quiescentia.

Seb. Munsterus.

Quia in lingua sancta omnes radices seu themata tribus constant radicalibus literis, facile fieri potuit apud grammaticos, singulas singulorum thematum literas appellari literis huius radices פּעל ut in radice שׁמַר secundum analogiam istam uocamus Schin pe, mem ain, & res lamed: hoc est, ut in פּעל pe habet primum locum, ita in שׁמַר schin: & cætera.

Elias

PRIMA

Elias.

2

Memineris igitur, in omni loco ubi inueneris scriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal, tam in uerbis quam in nominibus, intelligi literam dictionis primam, literam secundam, & literam tertiam. De qua re adhuc loquemur in Formis nominum, in principio Orationis tertiam.

3 Nota, quod omne uerbum uocatur perfectum, seu est de ordine perfectorum, in quo non est una litera rum אָתָּר nec est nun prima radices: quia tunc non deficit unquam una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio quare uocetur perfectum. Verbum uero quod habet à principio literam radicalem nun, illud dicitur esse de ordine defectiuorum. Nam deficit nun in imperatino & futuro: sicut à אָתָּר appropinquauit, dices אָתָּר appropinqua

Verbuna
perfectu

ORATIO

qua, **אָנֹכִי** appropinquabo, **אָנֹכִי** appropinquabit: & cætera. Succedit autem dages in locum defectus nun: ut declarabitur in ordine suo. Proinde uerbum in quo est una ex literis **אָחֵר** dicitur esse de ordine quiescentium: & nos quidē iam declarabimus modum quietis eorum.

Seb. Munsterus.

Quando una harum literarū **אָחֵר** inuenitur in radice aliqua, uerbum illud non erit de perfectorum ordine, nisi aleph poneretur in medio radicis, & he poneretur primo aut secundo loco, & uau in medio esset consonās, aut etiam iod in medio esset mobilis, id est consonans: ut iam Elias sigillatim de illis explicabit.

Elias. 4

Quiescit aleph Aleph, quiescit in capite uel in fine uerborum: sicut ab **אָכַל** comedit

PRIMA

dit, dices **אָכַל** comedam, **אָכַל** comedet, & cætera: quiescente aleph in holem. Et in fine: ut **קָרָא** uocauit, **קָרָא** uocasti, & cætera. In medio autem non quiescit: ut **שָׁאַג** rugiuit, **שָׁאַל** interrogauit, & similia. Litera he non quiescit, nisi in fine uerbi: ut **גָּלָה** reuelauit, **עָשָׂה** fecit, & similia. In capite autem & medio non quiescit: ut **תָּרַג** occidit, **בָּהַל** horruit, & similia.

Vau non quiescit nisi in medio: ut **קוּם** surrexit, **שׁוּב** reuersus est, & similia. At in capite uel fine nunquam inuenitur uau essentielle. Iod non quiescit nisi in capite: ut à **יָרַע** cognouit, **יָשַׁב** sedit, dicimus **אָרַע** sciam, **יָרַע** sciet. In medio uero non inuenitur essentielle in uerbis, iuxta quorundam sententiam: & in fine nunquam uenit essentielle, iuxta omnium opinionem.

Seb.

ORATIO

Seb. Munsterus.

Quiescere dicitur litera quādo non legitur, id quod propriū est literarum אהו quæ non leguntur quando non punctantur, etiam si expresse scribantur. Sæpe etiam dicuntur quiescere, quando non scribuntur, sed in uocem aliquam magnam coguntur. Voces magnæ sunt holem, zere, carnez, surec. Exempla habes in Elia.

Elias.

5

Duplicata Verbum in quo sunt duæ literæ essentialis similes in fine dictionis, dicitur esse de ordine duplicatorū. Et pauca inueniuntur quæ duas primas literas habent simileis: & ea quidem imitantur normam perfectorū: ut à ברה dicimus ארה leniter incedam: Isaia trigesimo octauo. Et à שש Ezechielis trigesimo nono, ושישי & sextabo te, seu in sex parteis diuidam te

PRIMA

te. & ושישי אה-האיפה id est, & sextabitis ephi: Ezechielis quadragesimo sexto. Et ferè nullum aliud inuenies in uerbis, quod geminet primam literam radicalem. In nominibus uero plura inueniuntur: ut ברה ברה processit stella: Numeri uigesimo quarto. Et משוח בשש colorando cum minio: Ieremiæ uigesimo secundo. Et בבה עינו pupilla oculi sui: Zachariæ primo. & similia pauca.

Seb. Munsterus.

Tantum ea uerba uocamus duplicata, quæ secundam & tertiam radicalem habent simileis. Quæ uero primam & tertiam, aut primam & secundam simileis habent, inter duplicata non ponimus. Exempla habes in Elia.

Elias.

6

Verba uerò in quibus pe & lamed sunt similia, in perfectis nec unum

ORATIO

unum inuenies. Et dictio יקלעו רם
 absorbebunt sanguinem: Iob trigesi/
 monono. non habet pro radice עלע
 quemadmodum id in libro Composi/
 tionis indicabo. Sed in radicibus im/
 perfectis inuenitur תנה sicut נתן de/
 dit: & alia quædam pauca. In nomi/
 nibus plura inueniuntur, præsertim
 cum schin: ut שמש sol, שרש radix,
 שלש tres: & alia quædam.

FUNDAMENTVM QVARTVM
 in quo incohatur declaratio sex modo/
 rum, qui operationes uocantur. Ex/
 plicantur autem bini & bini,
 initio sumpto à præte/
 rito & futuro.

Elias. 1

NOueris itaq; præteritum & futu/
 rum esse fundamenta seu origi/
 nes omnium modorum seu operatio/
 num, poteritq; homo per hos duos
 modos

PRIMA

modos satisfacere & loqui uice omniū
 aliorum modorum. Et is quoq; usus
 est Bibliæ, quæ abutitur illis modis lo/
 co præsentis, infinitiui & imperatiui:
 quemadmodum postea dicemus.

*Præteri/
 tum & fu/
 turū, præ/
 cipui mor/
 di.*

2 Proinde literæ, quæ seruiunt
 præterito, significantes distinctas lo/
 quentium personas, sunt hæc, תהימן
 ponunturq; semper in fine. Quæ au/
 tem ministrant futuro, sunt illæ, תהימן
 præficiunturq; capiti uerborum. Ve/
 rum non opus est ut hic diu morer,
 indicando modum ministerij earum,
 quum id uidere liceat in Tabula coniu/
 gationum, quam auxiliante Deo com/
 ponam in fine libri.

Seb. Munsterus.

Istæ sex literæ תהימן radicibus
 subiunctæ constituunt omnes perso/
 nas præteriti: tau, ut שמרת custodi/
 uisti: he, ut שמרה custodiuit mulier:

V uau

36

ORATIO

uau, ut שמרו custodiuerunt: Et per compositionem וי שמרתי cu/ stodiui, ושמרתם ut שמרתם custodiui/ stis, ושמרתם ut שמרתם custodiui stis uos mulieres, ושמרתם ut שמרתם custodiuiimus.

Elias.

3

Scias quoque, adhuc tres esse literas quæ seruiunt in capite præteritorum & futurorū, & sunt ex numero earum literarum, quæ literæ עניו idest negocij uocantur, quarum signum seu memoriale est שנה De quibus amplius loquemur in tractatulo Officiorum.

Inter has principalior est uau, cuius ministerium duas habet formas: Vnum uocatur uau וואו idest coniunctionis, cuius conditio explicabitur in memorato tractatu. Alterū uocatur uau וואו idest conuersionis: nam præter id quod est copula, uertit præteritum in futurum, & futurum in præteritum, quem

PRIMA

quemadmodum declarabimus.

4

Vnde quum uolueris mutare præteritū in futurum, pones uau in capite eius: ut à שמר custodiuit, ושמר יחיה idest, Et custodiet Dominus: Deuteronomij septimo. quod idem est ac si diceres ושמור & custodiet. Sic ושמרו בני ישראל idest, Et custodient filij Israel: Exodi trigesimo primo. quod idem est perinde ac si diceretur ושמור & custodient. Punctatur autē uau illud semper cum scheua, nisi quum necessitas aliud exegerit punctum quàm scheua, tunc enim uertitur aut in surec aut in pathah aut in hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu Officiorum.

Seb. Munsterus.

Naturale punctum literæ uau coniunctiuæ, est scheua: at illud ante literas וואו mutatur in surec, & ante literas

V 2 teras

ORATIO

teras gutturales hatephatas in pathah uel sægol, & ante iod scheuatum in hi rec. Et quando mutat futurum in præteritum, habet pathah loco scheua sequente dages. Ante aleph uerò literam futuri temporis, quæ non est capax dages, mutatur pathah illud in camez. De hoc uide infra signo undecimo huius fundamenti.

Elias. 5

Quod si dixeris, In quo cognoscam an uau sit **חִבּוּר** idest coniunctiuum tantum, aut **הִפּוּךְ** idest conuersiuum? In hoc cognosces: quando non præcedit ipsum uerbum præteritum aliud, tunc est uau conuersiuū: sin præcedat aliud uerbum præteritum, tunc est uau coniunctiuū: ut **מִי פָעַל וְעָשָׂה** idest, Quis operatus est & fecit? Isaiæ quadragesimoprimo. Sic quādo duo uau scribuntur **וַיִּבְרָא וַיְהִי אֵל וַיְהִי אֱמֶר** idest

PRIMA

idest, Et clamauit iste ad istum, & dixit: Isaiæ sexto. En illa duo uau, sunt uau coniunctionis: eo quod ante illa scriptum sit, **וַיִּרְאֶה אֵת יְהוָה** idest, Et uidi Dominum. quod est uerbum præteritum: idē propter uau camezatum, quod scribitur in capite eius, & mutat futurum in præteritum.

Seb. Munsterus.

Sensus huius loci est, quod uau scheua non semper mutat præteritum in futurum, potissimum quando in eadem sententia præcedit uerbum absolutum præteriti temporis, aut futurum tempus conuersum per uau pathah in præteritum.

Elias. 6

Quod si quæras, Nunquid **יִבְקַח** operiet, & **וַיִּעוֹפֵף** & uolabit: quæ sunt uerba futuri temporis, præcedunt iam commemorata uerba: Responde
V 3 mus

ORATIO

mus, id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco præteriti, præsertim in locis ubi loquens in loquendo consuevit esse continuus, ut sunt duo superius memorata exempla. Tale quoque est על מי יהנה יתנו hoc est, Secundum uerbum Domini castrametabantur: Numeri decimo. Sic per totum istud caput, futurū usurpatur loco præteriti. Aliud, תהרוס קמין השלה חרוגך, conteres insurgētes contra te, mittes iram tuam: Exodi decimoquinto. Sic פכה יעשה איום id est, sic faciebat Iob: Iob primo capite.

7 Scias quoque morem esse scripturæ, ut loquatur in præterito loco futuri: id quod frequēs est in uerbis prophetiis. Nam uerbum adeo clarum est corā deo, perinde ac si iam factum esset. Sed quum recenset rem gestam, id non obseruatur.

Novē

PRIMA

8 Noucris quoque dictiones seu uerba secundæ & primæ personæ singularis numeri, habere & aliud signum per quod cognosci potest uau coniunctiuum à uau cōuersiuo. Nam quando illæ personæ habent uau coniunctiuum, habent plerunque accentum מלעיל id est supra (qui scilicet penultimam occupat syllabam,) ut ואכלתי השאה היום id est, Et consumpsi peccatum hodie: Leuitici decimo. ודברתי על הנביאים id est, Et loquutus sum per prophetas: Hoseæ duodecimo. Horum iudicium non aliud est, quam si uau non esset additum. Quando uero habent uau cōuersiuum, tunc ferè semper habent accentum מלרע subtus, id est in ultima: ut ושמרת את כל חסיו id est, Et custodies omnia legitima eius: Exodi decimoquinto. ודברתי משפטי Et loquar iudicium

V 4 meum

ORATIO

meum: Jeremiæ primo. Et ita sit per omnes coniugationes omnium ordinum, exceptis quiescentibus in lamed aleph uel he, quæ semper habent accentum in penultima cum uau & sine uau: ut וְקָרַאת & damabis, וְבָנִיתָ & inuenies, וְבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיקָה & coques: similiaque eis. Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem personis præteriti, ut scias utrum habeant accentum in penultima uel ultima.

Quintus
ordo ac/
centū ha/
bet in pe/
nultima.

Seb. Munsterus.

Vocabula ista, millel & milra, Chaldaica sunt: significatque prius, locum penultimum dictionis quem accentus occupat: & posterius, syllabam ultimam: id quod Hebræi per supra & infra explicant. Nec refert utrum accentus supra literam aut subtus scribatur. De hoc habes supra in tractatu De accentibus.

Elias

PRIMA

Elias

9

Vnde scias, quinque ex illis perfonis semper habere accentum מילעיל *Accentus in ultima*

ideft in ultima, cum uau & sine uau.

Sunt autem istæ, פָּקַד פָּקַדוּ פָּקַדָה

פָּקַדְתָּ פָּקַדְתָּם פָּקַדְתֶּם

Et duæ ex eis semper sunt מילעיל

ideft habent accentum in penultima cum uau & sine uau: &

sunt פָּקַדְתָּ פָּקַדְתָּם

Sunt præterea

duæ ex eis, quæ absque uau sunt semper millel, & cum uau interdum sunt

millel & aliquando milra: & sunt הָאָהָרָה

& הָאָהָרָה ut scripsimus. Et hæc

regula est uniuersalis per omnes coniugationes perfectorum uerborum.

10 Nota, quod tres sunt perfonæ absentes: nempe, פָּקַד פָּקַדוּ פָּקַדָה

quæ proprium habent iudicium quando construuntur cum dictione parua,

uel quando coniunguntur cum dictione millel, tunc enim & ipsæ habent mil-

lel: ut

lel: ut

lel: ut

lel: ut

lel: ut

ORATIO

iel: ut קרא לילה idest, Vocauit noctem: Geneleos primo. ושאל לו id est, Et rogauit eum: Numeri trigesimo septimo. וקראו לו idest, Et clauerunt ei: Deuteronomij trigesimo quinto. בגרו בה idest, Præuaricati sunt in eam: Threnorum primo. & רות רבקה בה idest, Ruth adhæsit ei: Ruth primo. & similia.

11 Nota etiam, quod in futuro est aliud signum, per quod cognoscas uau coniunctionis à uau conuersionis: nempe, quod uau coniunctionis habet punctum scheua, ut וישמור וישמור nisi iod fuerit scheuatum, tunc enim habet hirec: quæ admodum declarabitur in tractatu Officiorum. Sed uau conuersionis semper habet pathah, ut ויאמר & dixit, וירבר & loquutus est: & similia. Nec excipitur ab hac regula nisi aleph, quæ quū sit

PRIMA

sit litera gutturalis, uenit uau coniunctionis iuxta eam cum pathah: ut, ויאברכו ויאברכו idest, Et benedicam ei, atq; multiplicabo eum: Isaiæ quinquagesimoprimo. Sed uau conuersionis uenit iuxta eam cum camez: ut, ויאברכו גם ברוך יהיה idest, Et benedixi ei, etiam erit benedictus: Geneleos uigesimo septimo.

Seb. Munsterus.

Vau coniunctio in prima coniugatione mutans futurum in præteritum habet pathah sequente dages. Idem iudicium est in tertia & quarta coniugatione, hoc est, in hiphil & hitphael. In piel uero habet pathah tantum, & nō sequitur dages. At uau scheuatum non mutat futurum tempus: & illud scheua in piel, mutatur in hirec ante litteram iod, in pathah ante aleph, & in surec ante tau & nun.

Elias

ORATIO

Elias. 12

Sed & hoc notabis, quod in lin-
guis gentium tres sunt species præte-
riti: uidelicet præteritum perfectum,
præteritum imperfectum, & præteri-
tum quod iam perfectum est: at in lin-
gua sancta ueniunt ista tria præterita
in una forma, & iuxta exigentiam rei
interpretandum est unumquodq; illo-
rum iuxta tres illas differentias.

*Vnū præ-
teritū a/
pud He-
bræos*

15 Et ut id apertius uideas, da-
bimus tibi similitudinem in dictione
פָּקַד quæ inuenitur in Biblijs sub me-
morata triplici forma: nempe, וְהָוָה
פָּקַד עָלַי idest, Et ipse uisitauerat me
ad ædificandum ei domum: Ezræ pri-
mo: quod est præteritum perfectum.
וַיְהִי כִּי פָקַד אֶת שָׂרָה idest, Et Domi-
nus uisitabat Saram: Geneseos uigesi-
mo primo: quod est præteritū imperfe-
ctum. Nam idem est quod הָיָה מוֹקֵד
fuit

PRIMA

fuit uisitans. בִּי פָקַד יְהוָה אֶת-עַמּוֹ
idest, Quia uisitauit Dominus popu-
lum suum: Ruth primo: quod est præ-
teritum iam trāfactum. Nam idem est
quod קָבַר פָּקַד idest, iam uisitauit.

14 Sic itaq; uau conuertens
futurum in præteritum, mutat ipsum
plerunq; in præteritum imperfectum:
ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיִּרְבֵּר & loquu-
tus est, וַיִּקַּח & accepit, וַיִּתֵּן & de-
dit: quæ sunt exponenda ut הָיָה אֹמֵר
fuit dicens, siue dicebat: הָיָה מוֹרְבֵר
fuit loquens, siue loquebatur: הָיָה לוֹקֵחַ
fuit accipiens, siue accipiebat: הָיָה נוֹתֵן
fuit dans, siue dabat. Sunt tamen ex-
ceptiones in quibusdam locis, quando
scilicet ipsum præcedit præteritum per-
fectum, tunc enim & ipsum reddend-
um est in præterito. Exemplum: בִּי
מֵצֵט אֲשֶׁר הָיָה לִּי לִפְנֵי וַיִּפְרוּץ לְרוּב
וַיִּבְרַר יְהוָה אוֹתִי idest, quoniam mo-
dicum

ORATIO

dicum quod fuit tibi coram me & au-
ctum est in multum, & benedixit Do-
minus mihi: Geneleos trigesimo. En
hæc sunt quasi פרו & פרו propter
uerbum פרו quod illa præcedit.

15 Verum scias, quod non est
uis ulla in uau, ad mutandum futurum
in præteritum quod iam transijt, nisi in
paucis locis: ut וישלח יצחק את-יעקב
וישלח וילך פרוה ארום idest, Et misit Isaac Ia-
cob & abiit in Mesopotamiam: Gene-
leos uigesimooctauo. quæ sunt, quasi
iam misit, & iam abiit: quæadmodum
exposuit Rabbi Schlomo Iarhij.

FUNDAMENTVM QVINTVM,

in quo explicantur participia præ-
sentis & præteriti temporis.

Elias. 1

36
Scias itaque, quod operatio seu a-
ctio quæ fit in tempore præsentis,
uocatur operatio intermedia, quia est
media

PRIMA

media inter præteritum & futurum,
hoc est בינוני participium præsens
componitur ex præterito & futuro.
Exemplum. Quando dicis, ראוהו
אוכל idest, Ruben comedit: sensus
est, quod iam cæpit comedere, & ad-
huc comedet. Vbi & hoc aduerten-
dum, quod Hebraismus non habet
uerbum proprium, quod significet i-
stud tempus præsens: quia id quod
nos uocamus בינוני intermedium,
uocatur secundum ueritatem פעל
הפועל nomen operans, & est uerius
adiectiuum quàm uerbum.

2 Est tamen differentia inter illa,
quia nomen poel, siue בינוני non po-
test uerificari nisi de homine pro tem-
pore quâdo fit ipsa operatio. Nomen
autem תואר idest formale, seu adie-
ctiuum, uerificatur etiam de homine
habente illam formam, pro tempore,
quando

ORATIO

quando nullam perficit operationem.
 Exemplum: גִּנֵּב furans, & גֵּנֵב fur.
 Et quidē גִּנֵּב dicitur de homine pro
 hora qua actu furatur: sed גֵּנֵב est no-
 men formale denominans hominem
 qui consuetudinem habet furandi: qui
 etiam pro hora quando dormit uoca-
 tur fur. Et hoc est quod exposuit rab-
 bi Schlomo Iarhij super hunc locum
 Exodi octauo, וְאִם בָּיִתְךָ אֵתָּה לְשֵׁלֶחַ
 idest, Et si renuis tu mittere: & cætera.

Seb. Munsterus.

Frequens est in Hebraismo, ut par-
 ticipia absoluantur à tempore & transi-
 eant in nomina absoluta, manente ea-
 dem forma: ut שׁוֹמֵר usurpatur pro
 custodiente & custode, & בּוֹרֵא capi-
 tur pro creante & creatore: & sic de si-
 milibus multis. Discrimen obseruari
 potest per adiectum nomen. Nam si
 illud ponitur in genitiuo, poel est no-
 men

PRIMA

men absolutum. Sin accusatiuus sequa-
 tur, poel erit participium præsens. Ac-
 cusatiuus deprehenditur ex interposi-
 to articulo אֵת sicut infra signo sexto
 & septimo docetur.

Elias.

5

Sic quoquē paul, idest participium
 præteritum uocatur בִּיבֹרֵי interme-
 diū: quia operatio eius facta est in tem-
 pore præsentis, componiturq; ex præ-
 terito & præsentis. Exemplum. Quan-
 do dicis הַבַּיִת בְּבוֹי domus extructa:
 sensus est, quod iam extructa sit, du-
 retq; adhuc. Et hæc est differētia quæ
 est inter ipsum & inter niphāl, idest
 passiuum. Nam quum dicis הַבַּיִת
 נִבְנָה domus extructa: possibile est do-
 mum illam iam esse dirutam aut com-
 bustam. Paul uero habet similitudi-
 nem nominis formalis, & differentia
 quæ est inter ipsum & inter formale,

X

non

ORATIO

non est alia quam sit differentia quæ est inter benoni & nomen formale: de quo iam supra scripsimus.

Seb. Munsterus.

Hoc participium præteritum sicut & præsens, nonnunquam absoluitur à tempore & fit purum adiectiuum: ut *מכה* percussus, qui iam uel olim est percussus. Sic *ספר בתוב* liber scriptus, qui scilicet non est impressus, sed ante mille annos calamo exaratus, & adhuc existens. At *ספר בתוב* liber scriptus, uerificatur etiam de libro iam olim abolito. Non tamen constanter obseruatur ista differentia.

Elias.

4

Aliquando quoque ministrant adiectiua ipsa loco benoni & paul, præsertim in uerbis neutris: nam illa ut plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum de *גבר* præualuit, non dices

Adiectiua
sup-
plent par-
ticipia.

PRIMA

dices *גבור* ualens, aut *גבור* ualidus factus: sed *גבור* ualidus, quod est nomen formale, loco utriusque. Sunt quorundem multa ex illis, quæ non habent paul, sed benoni uenit loco utriusque: ut à *ישוב* sedens, & *עומר* stans: non opus est ut dicas, *ישוב* sessus, *עומר* status: quum *עומר* sit idem qui *עומר* sedens & sessus.

5 Et quoniam hæc duo participia benoni & paul, sunt similia nominibus, hinc est quod etiam septem hæc literæ *משה וכלב* ministrant illis, perinde atque nominibus: quæ admodum id explicabitur in tractatu Officiorum.

Seb. Munsterus.

Sensus est: hæc duo participia admittunt à fronte præpositiones à, ad, in, secundum, iuxta, instar, quod, æque ut nomina: id quod exemplis clarissimis demonstratur in libello quem

X 2 Elias

36

ORATIO

Elias ædidit De literarum seruilium officijs.

Elias. 6

Et ecce dabimus tibi aliquas regulas, per quas cognoscas quando participia capiuntur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quando inueneris iuxta participia seu iuxta nomina formalia unã ex literis ministerialibus בבלם tunc capiuntur adiectiue & non participialiter: ut אהיהפל בקושרים idest, Ahitophel inter conspiratores: secundi Regum decimosexto. בנשה באשר idest, Sicut scenerator sic mutuum accipiens: Isaiã uigesimoquarto. לעושה אורים idest, Factori luminum: Psalmo centesimo trigesimo quinto. משומרים לבוקר idest, Ab obseruantibus auroram seu lucem matutinam: Psalmo centesimo trigesimo. & similia multa quæ omnia formaliter capiunt

PRIMA

capiuntur, eo quod quatuor istæ literæ non seruiunt uerbis nisi in infinitiuo, qui etiã quodammodo gerit formam nominis: sicut explicuimus in Fundamento secundo, capite tertio: & ob id uocatur à quibusdam grammaticis nomen פועל idest uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שוה ministrant participio benoni, solent etiam in hunc modum seruire præterito & futuro: ut declarauimus in Fundamento secundo, capite tertio: & tunc illa participia poterunt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoscenturq; per alia signa quæ nunc indicabimus tibi. Scias igitur, quod participia uerbaliter accepta non construuntur, nec ueniunt unquam in statu regiminis: & propterea quando inueneris benoni & paul in constructione (ut רועה צאן idest, Pastor ouium:

X 3 Gene

ORATIO

Geneseos quarto. **וְעוֹם יְהוָה** idest, Iratus Domini: Prouerbiorum uigesimo secundo. Sic **שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת** idest, Custodes custodiae: Numeri decimo. **גְּאוּלֵי יִגְדְּלוּ** idest, Redempti Domini: Psalmo centesimo septimo. & alia his similia.) sunt adiectiua & non participia.

Seb. Munsterus.

Quia utrunque participium solet transire in nomen, diligenter est obseruandum quod hic scribitur: nempe, quod participia participialiter capta non mutantur in punctis, sed nominaliter capta in statu regiminis, mutant puncta more aliorum nominum, cum quibus in forma communicant: ut si dicas, **רוֹעֵה צֹאן** cum saegol, erit sensus, Pascens oues: qui scilicet actu pascit. at tunc plerumque interponitur articulus **אֵת** Sin **רוֹעֵה** cum zere scribas

PRIMA

bas, id quod fit in regimine: erit sensus, Pastor ouium: etiam si actu non pascit oues. Siquidem omnia nomina quinti ordinis desinentia in saegol, mutant in regimine saegol in zere: participia autem quae regunt accusatiuum, sicut uerba ipsa à quibus descendunt, saegol non mutant in zere, sed actum ipsum in subiectum transmittunt casum absque ulla punctorum mutatione. Participia autem praeterita participialiter accepta, formam habent adiectiuorum, & non mutantur in punctis: ut **וְעוֹם יְהוָה** idest, Iratus deus. Quando uero ponuntur in regimine, sunt nomina absoluta: ut **וְעוֹם יְהוָה** idest, Iratus Domini: hoc est, qui est in ira Domini, uel cui iratus est Dominus. De participio praesenti, Elias adhuc dilucidius in mox sequentibus signis.

X 4 Elias

36

ORATIO

Elias.

8

Est adhuc & aliud signum, nempe quod omne benoni post quod uenit dictio אַת est benoni, & non adiectiuum. Exemplum, נַח אָמַר יְהוָה עַל תְּרַעֲמֵי חֲרָעִים אַתְּ יְצַאנִי idest, Sic dicit Dominus super pastores pascentes gregem meum: Ieremiae uigesimaliter. ubi primum est formale, quia non construitur: secundum uero est benoni, id quod arguit dictio אַת Annumerantur etiam huic regulæ dictiones seu pronomina ista אֲתָה אֲנִי אֲתָם eum, te, me, eos: & omnia affixa quæ construuntur cum paul.

Seb. Munsterus.

Hoc uult, quod participia capiuntur participialiter, si post benoni sequantur hæc pronomina אֲתָה אֲנִי אֲתָם uel eorum nomina, aut participijs paul subiuncta fuerint affixa memoratis

PRIMA

moratis affixis correspondetia: ut לְיוֹרָךְ natus tuus, אֲהוּבִי dilectus meus.

Elias.

9

Quinetiam quando construuntur cum pronomibus secundæ & primæ personæ: ut הַשׁוֹמֵר אֲתָה אֲנִי idest, Num custos fratris mei ego? Genesio quarto. אֲנִי הוֹלֵךְ idest, Ego ambulo: Genesio uigesimalio octauo. אַתָּה עוֹשֶׂה לְעַם idest, Quæ tu facis populo: Exodi decimo octauo. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים idest, Nos facimus: quarti Regum septimo. אַתֶּם עוֹשִׂים idest, Vos facitis: Ieremiae quadragesimo quarto. omnia ista sunt formalia & non participia: quia ut dicere non potes אַתָּה פָּקַד tu uisitauit, אֲנִי פָּקַד ego uisitauit: & cætera. sic non poteris dicere אַתָּה פּוֹקֵד tu uisitans, אֲנִי פּוֹקֵד ego uisitans, participialiter. immo bene usurpabis has uoces pro nomine formalis quem

ORATIO

quemadmodum scripsimus. Habemus & alia quædam optima signa, his quæ annotauimus haud dissimilia: uerum quia hæc opus habent magnis præfationibus, consultò illa hic omitimus, loquuturi ore tenus de ijs ad discipulos.

FUNDAMENTVM SEXTVM,
in quo explanatur infiniti-
uus & imperatiuus.

Elias.

NOta, quod literæ infinitiuo seruiens, sunt **בבלם** Nec opus est, ut illis annumerem literam uau, quum illa indifferenter seruiat uerbis, nominibus, & dictionibus consignificatiuis: præter dictionem **א** & præter uocabula quorum initialis litera est he admiratiuum: ut docebimus in libro Compositionis.

2 Scias quoque, infinitiuum ut
plu

PRIMA

plurimum non uenire absque literis **בבלם** nisi coniunctus fuerit alteri uerbo: ut **שמור השמרון** idest, Custodiendo custodietis: Deuteronomij undecimo. **אמר הארון** idest, Perdendo perdetis: Deuteronomij duodecimo. & similia. Venit autem sic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunque præcedit uerbum ipsum cui coniungitur, paucis exceptis locis, ubi ipsum sequitur: ut, **ויברך ברוך** idest, Et benedixit benedicendo: Iosue uigesimoquarto. & similia. Sed quãdo infinitiuus iungitur imperatiuo, semper sequitur ipsum: ut **שמעו שמוע** idest, Audite audiendo: Isaie sexto. & similia. Et id quoque fit ad augendam significationem imperatiui.

3 Notabis & hoc, quod litera
frequentius seruiens infinitiuo est la-
med

ORATIO

med: ut לשמור ad custodiendum,
 לזכור ad recordandū: & similia. Etiam
 quando uenit absq̄ literis bachlam, &
 non adhæret uerbis, significatio eius
 ut plurimum non alia est quàm si ha-
 bcret expressam literam lamed adiun-
 ctam: ut תסבלת עשׂוה idest, Stulte
 præsumpsisti facere: Geneleos trigesi-
 moprimo. ראה פניך idest, Videre fa-
 ciem tuam: Geneleos quadragesimo/
 octauo. quæ sunt sicut לעשׂוה לראוה
 ad faciendum, ad uidendum. Sic quan-
 do infinitiuus uenit loco imperatiui, ut
 זכור את־יום idest, Recordando diei:
 Exodi uigesimo. שמור את־הרשׁ id-
 est, Custodiendo neomeniam: Deute-
 ronomij decimoquinto. & similia, quæ
 sunt exponēda perinde ac si scriberen-
 tur לשמור ad recordandum, לשמור
 ad custodiendum: uel capiūtur simpli-
 citer pro imperatiuis, ut זכור שמור
 Porro

PRIMA

Porro in omnibus coniugationibus,
 præterquàm in coniugatione kal, non
 est differētia siue scribendo siue legen-
 do, inter infinitiuum quando caret li-
 teris בכלם & inter imperatiuum sin-
 gularem.

Seb. Munsterus.

Forma imperatiui & infinitiui est
 eadem in tribus his coniugationibus,
 piel, hiphil, & hithpael: solum in con-
 iugatione prima kal, hi duo modi in-
 ueniuntur dissimiles in forma: idq̄ in
 actiua uoce tantū: in passiuua enim uo-
 ce similes sunt. In quarto ordine etiam
 in actiua uoce non differunt inter se.

Elias.

4

Et quum iam dixerimus, infiniti-
 uum non habere tempus: notandum
 est etiam illud, quando uenit cum lite-
 ris bachlam, est in eo quædam tempo-
 ris ratio: nam beth & caph ut plurimū
 impor

ORATIO

important tempus præteritum : ut,
 בְּנִסּוּעַ הָאֵרֶץ idest, Quum proficisceretur
 arca : Numeri decimo. בְּשִׁמוּעַ idest,
 Quum audiret Esau: Gene-
 feos uigesimosexto. quæ idem sunt ac
 si diceretur, בְּאִשְׁרֵי נִסֵּעַ idest, Quum
 profectus fuisset. בְּאִשְׁרֵי שָׁמַע idest,
 Quum audisset. Cæterum cum lamed
 & mem, plerunq; significat tempus fu-
 turum: ut לְשִׁמּוֹר אֶת-דֶּרֶךְ idest, ad cu-
 stodiendū uiam: Genesis tertio. מִדְּבַר
 עִם יַעֲקֹב idest, à loquēdo cum Iacob:
 Geneleos trigessimoprmo. quæ futuri
 habent rationem. Vbi hanc regulam,
 tibi in manus trado: Omne mem infi-
 nitio ministrans, exponitur perinde
 ac si deficeret ab eo lamed: ut, מִדְּבַר
 à loquendo, à transeūdo: quæ
 idem ualent ac מִלְּעִבּוֹר מִלְּרַבֵּר ab eo
 quod transibit, ab eo quod loquetur.
 & sic de reliquis. Hactenus de infini-
 tiuo

PRIMA

tiuo : nunc loquemur De imperatiuo
 Seb. Munsterus.

Regula ista est sic intelligēda, quod
 mem infinitiui plerunq; negationem
 importat, & infinitiuus ipse rationem
 habet futuri temporis: id quod com-
 mode per literam lamed explicatur: ut
 לְדַבֵּר ad loquendum: מִדְּבַר pro
 מִלְּרַבֵּר ne loquatur, uel ne loquaris,
 uel ne loquar.

Elias.

5

Scias nunquam usu uenire, ut litera
 seruilis capiti imperatiui præficiatur, so-
 lo uau excepto. Et quum iam dixerim
 us imperatiuum non habere nisi se-
 cundam personam: addimus nunc &
 hoc, absenti quoque posse imperari,
 idēq; per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה
 פָּרַעַח וַיִּמְקַר בְּקִרְיֹתֵימֵינוּ faciat Parao &
 cōstituat præpositos: Genesis quadra-
 gesimoprmo. & similia multa.

In hunc

ORATIO

6 In hunc quoque modum uenit imperatiuus secundæ personæ loco futuri, præsertim in præceptis affirmatiuis: ut תספר לך idest, Numerabis tibi: Deuteronomij decimosexto. תעשה לי idest, Facies mihi: Exodi uigesimo: & similia. Sic in forma præteriti cum uau conuersiuo, ut ואחבת אתה idest, Et diliges Dominum: Deuteronomij sexto. וענית ואמרת idest, Et respondebis & dices: Deuteronomij uigesimo sexto. & similia. Quæ autem ueniunt in forma imperatiui simpliciter, pauca reperiuntur: ut כבד אתה idest, Honora patrem tuum: Exodi uigesimo. שמע ישראל יהוה idest, Audi Israel Dominum: Deuteronomij sexto. & similia. Præcepta uero negatiua nunquam ueniunt nisi in forma futuri: ut לא תרצח לא תנאח לא תגנוב idest, Non occides, non mœcha

PRIMA

mœchaberis, non furaberis: Exodi uigesimo. Nec poterimus dicere לא רצח לא גנוב idest, Non occide, non mœchare, non furare: quia nunquam uenit imperatiuus post unam harum dictionum אתה לא רצח או לא גנוב aut quæ his sunt similes.

7 Præterea illi qui loquitur pro seipso non competit imperatiuus uniuersaliter, quum nemo sibi ipsi imperare soleat. Venit quoque interdum imperatiuus in forma deprecationis aut petitionis, præsertim respectu dei benedicti: quemadmodum id sæpe in libro Psalmorum inuenitur. Ponuntur etiam aliquando iuxta eum dictiones הנה או אנה idest, O, obsecro: ad indicandum præcandi formam: ut שמע הנה idest, audi quæso: Danielis nono. אנה יהוה idest, Obsecro Domine, salua quæso: Psalmo centesimo decimo
 Y mœcha

ORATIO

moctauo. Inuenitur quoq; imperatiuus in forma hyperbolæ uel subnationis, aut potius exprobrationis: ut שמח בחור idest, Latere adolescens: Ecclesiastæ duodecimo. באו ביתאל idest, Venite in Bethel: Amos quarto. & similia pauca.

FUNDAMENTVM SEPTIMVM in quo explicatur significatio septem coniugationū: & primo quidem explicatur modus significandi coniugationis לָל idest, leuis.

Elias. 1

Coniugatio prima, est una ex parentibus: uocaturq; לָל בני idest, est, coniugatio leuis: & hoc ob alleviationem suam. Nam non est in ea dages, necq; habet pro signo suo additionem literæ: sicut ceteræ coniugationes tam actiuæ quàm passiuæ habent signum

Coniugatio quæ leuis.

PRIMA

num distinctiuum: nempe dages uel additionem literæ unius aut duarum cum dages: quæadmodum uidebis in Tabula coniugationū, quam ædemus in fine istius libri, auxiliante Domino. Seb. Munsterus.

Coniugatio prima kal, non habet dages, ut piel: nec literam characteristicam ut hiphil: nec syllabam à fronte adiectam, ut hithpael: ideo leuis appellatur. Habet tamen in passiuæ uoce superadditam literam, uel dages loco eius.

Elias. 2

Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eum qui operatur actionem in semetipso. Et hinc est, quod nulla alia uerba quàm neutra, in hanc coniugationem reponi deberent: ut הלך iuit, עמד stetit, ישב sedit: & his similia. Id quod potissimum

Y 2 mum

36.

ORATIO

imum locum habet in ordine quiescentium, quorum uerba ut plurimum in coniugatione kal sunt neutra: ut **נָתַן** exiuit, **קָם** surrexit, **שָׁב** reuersus est: & similia. Sic quoque alia duæ formæ, nempe **פָּעַל** & **פָּעוּל** sunt plerumque neutra: quemadmodum declarabimus in Oratione secunda, fundamento primo, signo secundo.

Seb. Munsterus.

Habet coniugatio prima in suo themate triplicem formam: ea quæ frequentissima est, fit per camez & pathah: ut **שָׁמַר** Quæ rarior, fit per camez & zere: ut **זָרַץ** Quæ rarissima, fit per camez & holem: ut **יָבֵל** potuit.

Elias.

5

In hunc modum, dignum fuerat ut coniugatio kal ubique haberet significationem neutram. Quod autem illi discernunt

PRIMA

cernuntur quædam uerba transitiva, id fit contra morem suum: facileque à nobis ratio afferri posset, quod id fiat: uerum quia delectamur breuitate, omittimus illam rationem, & ad alia scribenda accingimur. Poterò gignit hæc coniugatio ex se prolem, uocaturque **בְּפָעַל** idest passiuum kal.

Seb. Munsterus.

Videtur hic esse mens Eliæ, quod in prima coniugatione kal, solum uerba neutra fuerant reponenda: in piel, transitiva: in hiphil, transitiva ad tertium: & in hithpael, retransitua. Ut, **שָׁבַב** iacuit, in kal: **שָׁבַב** posuit, in piel: **הִשְׁבִּיב** fecit iacere, in hiphil: & **הִשְׁתַּבַּב** posuit seipsum, in hithpael. Sed hanc normam lingua sancta non tenet: quum in kal plurima transitua inueniantur: ut **שָׁמַר** custodiuit, **בָּשַׁח** unxit, **הָרַג** occidit, **בָּרַח** succidit: &c.

Y 3 Et ca

Seb.

ORATIO

Et ea in piel, nihil adijciunt significationi, nisi uehementiam quandam: ut **לָשׁוּ** misit, **לָשׁוּ** ablegauit.

FUNDAMENTVM OCTAVVM
de significatione coniugationis passiuæ.

Elias.

Coniugatio secunda uocatur **בְּנִי** **לְמַעַל** coniugatio passiuæ, & est proles coniugationis kal: & hæc quidē habet quatuor species, idē iuxta quadruplicem eius distinctam significationem. Significatio primæ speciei est peculiaris huic coniugationi, connotatq̄ eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplum. Quando dicis de parente seu actiua coniugatione, **אָכַל** comedit: dices de prole, **אָכַל** comestus est. Vbi uides quomodo filius, id est passiuum, recipit actionem comestionis à patre, qui est coniugatio leuis.

Dignum

PRIMA

Dignum igitur erat, quod non formaretur passiuum nisi à uerbis transitiuis: sed accidit ei id quod accidit parēti suo, hoc est, quemadmodum recipiuntur in coniugationem leuem uerba transitiuæ, præter conditionem suam: ut supra scripsimus in Fundamento suo, sic recipiuntur in hanc coniugationem passiuam uerba, quæ ex seipsis passionem quandam significant: quod tamen est contra passiuorum naturam.

Seb. Munsterus.

Ut à uerbo **חָלַךְ** incessit, fit passiuum **חָלַכְתִּי** ambulauit: **בָּצַל** euasit, **בָּצַל** liberatus est: & similia pauca inueniuntur more deponentialium in passiuæ uoce: ut supra quoq̄ dictum est, & exemplum dedi de **צָנַח** & **צָנַח** cœnatus est.

Elias.

Species secunda habet uerba, quæ

Y 4 carent

ORATIO

carent parente: hoc est, quæ non inueniuntur in coniugatione leui, sed tantum in passiuâ: ut **נִשְׁבַּע** iurauit, **נִלְחַם** præliatus est, **נִשְׁעַן** innixus est: & similia, quæ haud secus exponuntur, quàm si essent de coniugatione leui.

Seb. Munsterus.

Hæc tria uerba, & pauca alia (si modo quædam sint) coniugantur sub passiuâ uoce: & tamen habent actiuam significationem, sicut apud Latinos uerba deponentalia.

Elias.

5

Species tertia continet uerba, quæ habent parentem neutræ significationis: ut **וַיִּקְרַב בְּעַל חֲבִיתָא** idest, Et appropinquabitur paterfamilias: Exodi uigesimo secundo. **וַיִּגַּשׁ בְּיַד מֹשֶׁה** idest, Et accessit Moses: Exodi uigesimo quarto. **וַיִּשְׁבְּתָא אֶרֶץ** idest, Terra habitans: Exodi decimosexto. **וַיִּתְקַח חֲרָבָא** idest

PRIMA

est, Fuit uerbum: tertij Regum primo. & similia. Dicunt tamen Grammatici, quod omnia ista uerba iam enumerata, & alia his similia, non ueniunt à uerbis kal: quoniam uerba neutra non gignant ex se aliquod passiuum, sicut nec paul seu participium præteritum habent, ut scripsimus in Fundamento suo: sed habent pro actiuâ uoce coniugationem piel uel hiphil, & ab illis recipiunt passionem suam: sicut dictio **וַיִּשְׁבְּתָא** recipit lectionem suam à **מִיִּשְׁבֵּב** quod est de coniugatione piel, & non ab **יֹשֵׁב** quod est participiū præsens kal. Idem sentiendum de alijs.

Seb. Munsterus.

Possumus hic dicere, quod hæc uerba & eis similia non differunt à uerbis illis, quorum mentionem supra fecimus in prima specie uerborum passiuorum: hoc est, inueniuntur in utraque coniuga

ORATIO

conjugatione sub eadem significatione
neutra.

Elias. 4

Species quarta continet uerba,
quæ habent parentem, seu actiuam
uocem, transitiuam quidem, sed quæ
interdum ex se gignit filium, seu passi-
uam uocem, quæ non recipit lectio-
nem à parente sed à seipsa: & est tunc
significatio eius seu significatio uerbi
neutri simpliciter, uel exponitur perin-
de ac si esset de conjugatione hithpael:
ut **וְעָמַשׂא לֹא נִשְׁמַר** idest, Et Ama-
sa non est custoditus: secundum Regum
uigesimo. hoc est, **לֹא הִשְׁמַר** non
custodiuit se: nam glossa eius est, quod
non custodiuit seipsum. Sic **וְנִמְכַר לְךָ**
idest, Et uenditus tibi: Leuitici uigesi-
mo quinto. Ut dicunt sapientes nostri
bonæ memoriæ, loquitur hic uersus
de uedente seipsum necessitate cogentem.
te. Sic

PRIMA

te. Sic **וְהִשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגְמַל** idest, Et ap-
prehenderit manus illius & redemptus
fuerit: Leuitici uigesimo quinto: hoc est
quod redemerit seipsum. Sic **וַיִּחַררְהָאִישׁ וַיִּלְכְּתֵהוּ** idest, Et expauit uir, &
apprehensus est: Ruth tertio: uult di-
cere, quod complexus fuerit seipsum.
Sunt adhuc & alia non pauca loca,
præter illa.

5 Scias etiam, quod ab hac
specie uenit imperatiuus in hac coniu-
gatione: ut **חֲשַׁמְרֵךְ לְךָ** idest, Custodi-
tus sis tibi: Geneleos trigesimo pri-
mo. **הִפְרֵר נָא מֵעַלַי** idest, Separa-
re nunc à me: Geneleos decimotertio
capite. quæ exponuntur pro **חֲשַׁמְרֵךְ**
idest, Custodi te: & **הִפְרֵר** idest,
Separa te. Sic quoque uenit impera-
tiuus aliarum duarum specierum: ut,
הִשְׁעֵר innitere, **הִגַּשׁ** accede: & simi-
lia. Sed à prima specie, quæ scilicet
recipit

ORATIO

recipit actionē de manu alterius, non uenit imperatiuus: ut à **נָשַׁבַר נִלְבַּר** & similibus, non dices **נִשְׁבַר** contractus sis, **נִלְבַר** captus sis, **נִשְׁרַח** combustus sis. Similiter non uenit paul uniuersaliter in niphāl, neque in alijs passiuis uocibus, eo quod istæ cōiugationes ex seipsis includant passionem, & non opus habeant participio passiuo.

Seb. Munsterus.

Si illis quæ actionem ab alio recipiunt, nihil potest imperari, quomodo **CHRISTVS** in Euangelio dixit ad leprosum, **הִטָּהַר** idest Mundare: & ad mutum **הִתְחַתֵּן** quod nos corruptè legimus, effeta: idest Adaperire: Dicendum, quod imperiū ipsum sequuta est uis & effectus, potuit enim ipse imperare, & simul imperatū præstare.

Fun

PRIMA

FVNDAMENTVM NONVM.

de significatione coniu-
gationis piel.

Elias.

I

Coniugatio tertia, nēpe piel, quæ & dageffata uocatur, etiam ipsa est parens seu actiua, habens semper ainpoal, seu mediam radicalem dageffatam. Habet autem quatuor species, quarum quælibet propriam habet significandi rationem. Prima species continet uerba, quæ huic cōiugationi sunt propria, & nō inuenitur in prima cōiugatione kal. Et est significatio eorum, ut significatio coniugationis kal transcuntis in unum: ut **שָׁמַע** auribus percepit, uel aurem accommodauit: **חִקַּח** inuestigauit, **אָפַת** aptauit: Ecclesiastes duodecimo: & his similia, quæ significant agentem, qui scilicet agit in alium.

Sp̄s

Bl.

ORATIO

2 Species secunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus, sed in coniugatione kal sunt neutra: ut שָׁבַח qui euit, הָלַךְ ambulauit, & his similia: & quando habent formam piel, tunc transeunt ad duo: ut אָהַל tabernaculum constituit: Psalmo septuagesimo octauo, עָרוּם הָלַכְו idest, Nudum fecerunt incedere: Iob uigesimo quarto. Quorum significatio est conformis significationi coniugationis hiphil transeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in Fundamento suo.

3 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, sed sunt in utraq; coniugatione transitiuæ significationis: & nõ est ulla differetia inter ea, nisi quod in piel habent efficaciorẽ significationem, quàm in coniugatione kal: ut,

שָׁלַח

PRIMA

שָׁבַר & שָׁבַר misit, שָׁבַר & שָׁבַר confregit: & similia.

Seb. Munsterus.

Hæc uerba in piel addunt significationi primæ coniugationis quandam uehementiam & constantiam: ut אָכַל comedit, אָכַל immoderatè & more porcorum comedit, רָדַף persequutus est, רָדַף anhelanti animo insequutus est: פָּתַח aperuit ostium, uel simile quod iterũ claudatur, פָּתַח effringendo & uiolenter aperuit.

Elias.

4

Species quarta complectitur uerba quæ inueniuntur tam in kal, quàm in hac coniugatione: sed sunt in utraq; neutra, nisi quod in hac habent fortiorẽ significationem quàm in kal: ut, שָׁעַר צִמָּה idest, Crinis tuus creuit, seu floruit: Ezechielis decimosexto. & פָּתַח תְּסַבֵּר aperuit se uua acerba:

Can

36

ORATIO

Canticorum septimo. quæ idem signi-
cant quod פהה & זמה nisi quod
addunt aliquam constantiam. Porro
uerbum quod in kal sit transitiuum &
in piel neutrum, huiusmodi nullum in-
uenitur: nam ista coniugatio non con-
struitur, nisi propter uerba transitiuua.

Seb. Munsterus.

Adducitur exemplum de uerbo
זמה quod Propheta eo loci sub me-
taphora meretricis, quæ ante annos
pubertatis incipit meretricari, ostendit
populum Israeliticum mox postquam
deo regeneratus fuerat, cultum dei re-
liquisse, & idololatriæ in ipsa iuuentu-
te operam dedisse.

Elias.

5

Sed & hoc notandum, quod in hac
coniugatione inueniuntur uerba, qui-
bus in omnibus alijs coniugationibus
nulla similia inueniuntur: & hæc qui-
dem

PRIMA

dem sunt, quæ contrariam habent a-
ctionem: ut ירשנו את המזבח idest,
Et cinerabunt altare: Numeri quarto:
hoc est, amouebunt cinerem, seu exci-
nerabunt altare. Sic תבואתי תשרש
idest, Prouetum meum radicabit: Job
trigesimoprimo: hoc est, eradicabit ra-
dices. Sic מסעה פורה idest, Ramifi-
cans ramum: Isaiæ undecimo: hoc est,
deramificans, seu auferens ramos: &
his similia.

Seb. Munsterus.

Multa passim apud Hebræos in-
ueniuntur uocabula, contrariam in di-
uersis locis habentia significationem:
ut קרוש sanctus, קרש scortum,
חטא peccauit, חטא à peccato expia-
uit, חלל laudauit, חולל stultus, in-
gratus: & cætera.

Elias.

6

Verum scias, quod id non uenit nisi

Z in

ORATIO

in uerbis à nominibus deriuatis, ut illa sunt quæ iam commemorauimus: id quod latius declarabimus in tractatu Specierum, specie secunda. Tamen non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, sed in eo duntaxat quod Biblia sacra in hunc modum usurpat. Cæterum, parturit & hæc coniugatio prolem: hoc est, passiuam uocem, quæ pual uocatur: de qua nunc dicemus.

FUNDAMENTVM DECIMVM,
in quo explicatur significatio
coniugationis pual.

Elias.

1

Coniugatio quarta uocatur בעל נאסציר צפ à piel nec habet nisi significationem unam, quæ semper est passiuam de manu alterius, nempe à piel actiua uoce, à qua recipit lectionem suam & passionem inam & ipsa dagestatur

PRIMA

tur ut parens eius. Exemplum. Quem admodum in parente seu actiua uoce dicitis ספר ספר numerauit, expiauit: sic dices in prole seu passiuam uoce ספר ספר numeratus est, expiatus est. Vbi non fit mentio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordatione: & idcirco uocant hanc coniugationem, ושלם ספר שם פעלו hoc est, quæ non recordatur nominis sui agentis.

Seb. Munsterus.

Est igitur passiuum huius coniugationis simile passiuo primæ coniugationis, secundum primam speciem, quæ & ipsa in passiuo recipit actionem ab actiuo: atque ob id imperatiuus non competit ei, sicut supra Fundamento octauo, signo quinto, dictum est. Sin aut talia occurrant in imperatiuo, exponenda sunt neutraliter uel retransitiue: ut eodem Fundamento, signo quarto

Z 2 dictum

36

ORATIO

dictum est: ut si ad infirmum dicam;
 אָרַם in kal, uel אָרַם in piel, idest sa-
 nare: non præcipio ei, ut absolutè per
 alium sanetur, quum id non sit in eius
 potestate: sed ut seipsum curet, uel a-
 pud alium medelam quærat qua cu-
 retur. Alij fortassis aliter explicabunt
 hunc nodum. Nam nullus Hebræus
 grammaticus hic mihi satisfacit.

Elias.

2

Idem intelligendum de coniuga-
 tione אָרַם quæ nascitur ab hiphil:
 nam de utraque idem est iudicium,
 quū & illa semper recipiat passionem
 suam de manu alterius. Et hinc est,
 quod in nulla earum est imperatiuum,
 neq; in ulla earum inuenitur unum ex
 participijs: non quidem in pual, nisi in
 paucis locis: sed ubi participium capi-
 tur loco nominis formalis: ut אָרַם אֶת
 אֶתְּרָבִי idest, Et rubus non confu-
 mitur

PRIMA

mitur: Exodi tertio. לְבָנֵי הַיֶּלֶד idest
 Pueri nato: Iudicum decimotertio: &
 similia. At in cōiugatione hophal uni-
 uersaliter non inuenitur participium.
 Sed nec infinitiuus inuenitur in una
 harum coniugationum, nisi raro. Et
 cum literis אָרַם nunquam inueni-
 tur: id quod fusius declarabitur Ora-
 tione secunda, fundamētis secundo &
 tertio. Et ita nō remanet in eis, nisi præ-
 teritum & futurum.

Seb. Munsterus.

In summa hoc uidetur uelle, nul-
 lum passiuum habere imperatiuum,
 quod formatur à uerbo purè transiti-
 uo: hoc est, quod recipit passionē suam
 ab actiuo, nisi uolueris imperatiuum
 illum exponere retransitiue, ut idem sit
 agens & patiens. Sed illa retransitiua
 significatio potissimum habet locum
 in prima cōiugatione, & raro aut nun-
 quam

Z 3

quam

36

ORATIO

quam in passiuo ptel aut hiphil.

Elias.

5

Dicunt autem quidam Grammatici, quod etiam futurū pual & hophal nō ueniat in usum nisi pro duabus personis: nam aiunt deficere ab eo primas personas: argumētum hinc sumentes, quod in Bibliis libris non inueniatur nisi uno in loco, nēpe **מִבְּטֵן לְקִבְרֵי אֲבֹתַי** idest, De uētre ad sepulchrum ducar: Iob decimo: quod est futurum primæ personæ de quiescētibus in pe iod. Verum, nō deesset mihi quod obijcerem illis, nisi præsens locus prohiberet sermonis prolixitatem.

FUNDAMENTVM VNDECIMUM, in quo declaratur significatio coniugationis hiphil.

Elias.

1

Coniugatio quinta, quæ est hiphil, est etiam parens seu actiua: habetq̃

PRIMA

Habetq̃ quatuor species, quarum quælibet habet propriam significationem. In specie prima sunt uerba, quæ in coniugatiōe kal sunt neutra, in hac autem transeunt ad duo: & hæc potissima est ratio, quæ hiphil deriuetur à kal: unde & frequentius hæc coniugatio inuenitur in ordine quiescentium, quum illic sit habitaculum uerborum absolutorum: quemadmodum scripsimus in Fundamento septimo, capitulo secundo. Exemplum. à **קָם** surrexit, **שָׁב** reuersus est: dices **הָקִים** fecit surgere seu erexit, **הָשִׁיב** reduxit: & cætera. Idem accidit uerbis perfectis: quia à **שָׁכַב** iacuit, & **רָכַב** equitauit, dices **הָשָׁכַב** fecit iacere seu collocauit, **הָרָכַב** fecit equitare: quæ omnia transeunt ad duo.

Seb. Munsterus.

Ego non uideo discrimen aliquod

Z 4 inter

ORATIO

inter uerba hiphil & piel à uerbis neu-
tris primæ cōiugationis deriuata, quā-
tum attinet ad significationem: nam
ex æquo à קם surrexit, dicimus in
piel קומם erexit, & הקים erexit: sic
à שבב iacuit, in piel שבב collocauit:
& in hiphil השביב posuit. Id tamen
uerū est, quod quædam neutra transfe-
runtur à kal in piel, quæ significationi
neutræ solum quandam energiam in
piel addunt: ut est צפה & צפה
Item, quædam sunt in kal transitua
ad duo, quæ in piel quoq; transeunt
ad duo, sed cum efficaciori significatio-
ne: at in hiphil, transeunt ad tria.
Pro exemplo accipe אכל comedit,
אכל uorauit, האכיל cibauit: uerum
huiuscemodi uerba, non multa inue-
niuntur.

Elias.

2

Species secunda continet uerba,
quæ

PRIMA

quæ in coniugatione kal transeunt ad
duo, in hac autem coniugatione trans-
eunt ad tria: ut à radice אכל comedit,
qui actus transit ad secundum, dices
האכיל fecit comedere, quod transit
ad tria. Exemplum, הואכילך מן
idest, Cibans te manna. הואכילך את-
המן idest, Et fecit te comedere manna:
Deuteronomij octauo. Vides hic tres
personas. Dominus sanctus & bene-
dictus, est cibans: Israel, comedens: &
manna, id quod comeditur.

3 Species tertia habet uerba,
quæ non inueniuntur in coniugatione
kal: ut חרש tacuit, השבים mane
surrexit, השליך proiecit: & similia,
quæ non inueniuntur in kal, sed habent
modum significandi kal.

4 Species quarta complecti-
tur uerba quæ sunt neutra, tam in kal,
quàm in ista coniugatione: ut פּרעה
הקריב

36

ORATIO

הִקְרִיב idest, Pharao accessit: Exodi
 quartodecimo capite. וַיִּעַקֵּק מִשָּׁם
 idest, Et mouit se inde: Geneseos duo/
 decimo capite: qua: eiusdem significa/
 tionis sunt cum עָתָק & קָרַב Et
 istorum sunt pauca numero. Tamen
 quidam ingeniosi Grammatici aliter
 docuerunt: nempe, quod non sint neu/
 tra, sed quod deficiat ab eis res in qua
 transit actio: ut sit ita sensus, וַיִּפְרַעַח
 מִהַחֲנוּי הִקְרִיב idest, Et Pharao fecit
 accedere exercitum suum. Sic ab
 וַיִּעַקֵּק מִשָּׁם deficit אֶת־לוֹ ut sensus
 sit ita, Et mouit inde tabernaculum
 suum. Sic intelligendum de reli/
 quis locis. Gignit autem & hæc con/
 iugatio prolem, hoc est, passiuam
 uocem: & uocatur nomen
 eius hophal:

Funda

PRIMA

FUNDAMENTVM DVODECIMI
 mum, in quo explanatur signifi/
 catio coniugationis hophal.

Elias.

Coniugatio sexta, hophal uoca/
 tur: & est proles, hoc est, passiuæ
 uox ipsius hiphil: unde & additionem
 habet literæ he, sicut parens eius. Ha/
 bet autem duas species. Vna est, quan/
 do coniugatio kal est neutra: ut à קָם
 surrexit, dices הִקְיַם erectus est: & in ho/
 phal, הִקְיַם erectus est. En significa/
 tio eius est, ut significatio coniugatio/
 nis pual, quum הִקְיַם sit ille qui erigi/
 tur per manus alterius.

² Species secunda est, quando
 uerbum in coniugatione kal est transi/
 tiuum, tunc hophal recipit passionem
 per aliquod intermedium, sicut & pa/
 rens eius (hoc est, hiphil) agit opera/
 tionem suam per intermedium. Exem/
 plum

ORATIO

plum, חֲבֵרַת מִנְהַח נֹסֵךְ idest, Exterminatum est sacrificium & libamen: Iohelis primo. Ecce hic inueniuntur tres personæ: (ut ita dicam) Locusta, uitis, & sacrificium. Nam locusta, est quæ exterminat: uitis, quæ exterminatur: & ea exterminata, exterminatur consequenter & sacrificium. Proinde omnes aliæ proprietates ipsius hophal, æstimandæ sunt iuxta cōditiones comparis sui pual: quemadmodum id iam declarauimus in Fundamento suo.

FUNDAMENTVM DECIMUM /
tertium, in quo declaratur significatio coniugationis hichpael.

Elias. 1

Coniugatio septima uocatur coniugatio בְּחַפְזֵי de qua iam diximus, quòd sit parens & proles: hoc est, actiua & passiuua. Nam tota actio eius

PRIMA

eius est retransitiua, quum recipiatur ab ipso agente: ut וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיָּיתֶם קְדוֹשִׁים idest, Et sanctificabimini, & eritis sancti: Leuitici uigesimo: hoc est, sanctificabitis uos ipsos: & hæc significatio est ei propria.

Seb. Munsterus.

Rabbini in Commentarijs utuntur plerūq; hac coniugatione pro passiuo kal & piel, nisi quòd à fronte adijciunt literam nun: ut וְהִתְקַדְּשְׁתָּ confirmatus est, וְהִתְקַדְּשְׁתָּ sanctificatus est.

Elias. 2

Habet autem & aliam significationem, nempe quòd aliquando similis est recipienti passionem, quum tamen non recipiat. Exemplum, וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ idest, Et benedicet se in corde suo: Deuteronomij uigesimonono: hoc est, Cogitabit in corde suo, quòd sit benedictus, quum tamen non sit.

Sic

ORATIO

Sic, *וְיָמְעוּר וְאִין בַּל מְתוֹשֵׁשׁ*
וְהוּן רַב idest, Est qui diuitem se facit
 & non omnia, est qui depauperat se &
 habet substantiam multam: Prouer/
 biorum decimotertio. Est autem sen/
 sus, Ostēdit se diuitem uel pauperem,
 & non est sic. Et similia multa.

5 Id tamen non accidit nisi uer/
 bis absolutis. Licebit quoq; tibi ut idē
 facias in quibusdam, etiam si non inue/
 niantur in Biblicis libris. Sed caue, ne
 id facias in uerbis transitiuis. Et ut in/
 summa dicam, coniugatio ista non egre/
 ditur unquam extra seipsam. Nec at/
 tendas uerba illorum, qui falso aiunt
 inueniri quædam loca ubi sit trāsitiua:
 ut, *בַּל בְּלִי עַץ תְּחַטְּאוּ* idest, Om/
 nia uasa lignea expiabitis: Numeri tri/
 gesimoprimo. *וְהַחֲתִילֵם אֶת-הָאָרֶץ*
 idest, Et sorte diuidetis terram: Nume/
 ri trigesimoquarto: & similia. Hæc qui/
 dem

*Hithpael
 nunquam
 trāsitiua.*

PRIMA

dem bene possemus exponere in for/
 ma retransitiuorum, sed non est hic lo/
 cus immorandi.

4 Præterea sunt quædam uer/
 ba, quæ in nulla alia coniugatione q̄
 in hithpael inueniuntur: quale est,
וְהִתְפַּלֵּל orauit, *וְהִתְפַּלֵּל* deprecatus est:
 & similia. & illa quidem exponuntur,
 perinde ac si essent de coniugatione
 kal. Vnde est regula notabilis, quod
 omne uerbum quod in aliqua (præter
 quàm in kal) coniugationum inueni/
 tur, est exponendum ac si esset de kal:
 ut in niphāl, *נִשְׁבַּע* iurauit, *נִלְחַם* pu/
 gnauit: & in hiphil, *הִשְׁבִּים* mane sur/
 rexit, *הִשְׁלִיךְ* proiecit: de quibus scri/
 psimus etiam in suis coniugationibus.

Regula

Orationis primæ
 finis.

Secunda

36

ORATIO

SECUNDA ORATIO.

Elias.

RATIO secunda explicat differentias, quas inter se habent coniugationes in punctis & literis superadditis, & per quæ signa unam ab alia discernere queas, siue in perfectis siue in imperfectis uerbis. Distinximus autem & illam Orationem in tredecim Fundamenta.

Seb. Munsterus.

VT ex priori oratione didicisti distinctos modos significandi coniugationum, ita in hac Oratione debito ordine seruato, tibi proponuntur formulæ singularum coniugationum: quomodo uerba in unaquaque coniugatione à præterito per omnes modos usque ad futurum sint mutanda in punctis uel

SECUNDA

uel ratione personarum uel ratione numeri, uel etiam ratione generis. Item, quid potentiores accentus nonnunquam efficiant in punctis.

FUNDAMENTVM PRIMVM,
in quo explicatur punctuatio
coniugationum kal & item
niphali, idque in perfectis,
& signa earum.

Elias.

Coniugatio kal aliud signum non habet, nisi quod super tres literas radicales nullam extraneam recipit literam, nec unquam habet dages. In præterito habet camez, idque in omnibus personis, excepta secunda pluralis utriusque generis, in qua camez uertitur in scheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut **קָרַעַת** & **קָרַעוּ** uisitastis.

a Aïn

ORATIO

Ainpoal uero habet pathah per omnes personas, excepta tertia pluralis & tertia singularis foeminini, quæ habet scheua mobile: ut פקרו uisitauerunt, פקרה uisitauit.

Seb. Munsterus.

Hic tibi incipienti necessaria est Tabula Hebraicarum coniugationum, quam inspicias: si hæc quæ hic tractantur, uelis cum fructu legere, & sanè intelligere.

Elias. 2

Scias etiam, quod tertia singularis masculini uenit in triplici forma: nempe, פעל פעל פעל quæ omnes inueniuntur in una sententia Biblica: Exodi quadragesimo capite, ולא יכול מושר לבוא אל-אהל מועד כי-שבנו עליו הענו וקבור יהורו מלא את-המושבו. cuius hæc interpretatio est, Et non potuit Moses uenire ad tabernacu

SECUNDA

naculum, eo quod quiesceret super ipsum nubes, & gloria Domini impleuit tabernaculum.

Seb. Munsterus.

Vbi שבו וכל & מלא sunt tres illæ formæ, quæ in prima inueniuntur coniugatione.

Elias. 3

At in reliquis personis præteriti, ueniunt ea quæ desinunt in zere, iuxta illorum formam quæ desinunt in pathah. Exemplum. Sicut à שמר dices שמרת שמרת & cætera: sic à הפץ desiderauit, dices הפצת הפצת desiderasti, desiderauit: & cætera. Porrò tertia pluralis & tertia singularis foeminini, quando ueniunt in pausa, redeunt ad priorem punctum zere: ut, הפצת הפצת Ea uero quæ habent pathah in pausa, migrant in camez: ut, פקרו פעל Et quæ sunt de forma פעל

36

ORATIO

ea retinēt holem per omnes personas præteriti, excepta tertia persona pluralis & tertia singularis fœminini. Nam illæ habent scheua: ut יָבֹלוּ potuerūt, יָבֹלָה potuit. In pausa uero redeunt ad pristinum punctum holem: ut לְהוֹצִיאָהּ אֶת הַפִּיגִים וְלֹא יָבֹלוּ idest, Vt educent pediculos, & non potuerunt: Exodi septimo capite.

Seb. Munsterus.

Hæc sunt diligenter obseruanda, quia ubiq; in Biblicis libris occurrunt huiuscemodi exempla, præsertim sub his tribus accentibus, soph pasuc, athnahtha, zakeph katon, & nonnunquam sub rebia & tarha.

Elias. 4

Scias quoq; quod formæ פָּעַל & פָּעוּל ut plurimum non ueniunt nisi in uerbis neutris: ut יָצַו senuit, מָלֵא impleuit, seu plenus fuit, אָדָּק adhæsit

SECUNDA

sit, שָׁכַח quieuit, חָרַל cessauit, קָטַל emarcuit: & pauca inueniuntur transitiva, qualia sunt חָפֵץ desiderauit, & אָהַב dilexit. Sed forma פָּעוּל semper inuenitur in uerbis neutris: ut יָבֹל potuit, יָגוּר timuit, & קָטַמְתִּי מִבַּל חֲתָמִים idest, Minor fui omnibus misericordijs: Geneseos trigesimo secundo. Ideo non habent benoni neque paul, quemadmodum scripsimus Oratione prima, fundamēto quinto, signo quarto: sed uenit nomen formale locoutriusque, idq; in forma præteriti: ut, וְאַבְרָהָם זָקֵן idest, Et Abraham senex seu senescens: Geneseos uigesimo quarto: quod est nomen formale. וַיְהִי בִי וַיִּזְכַּק יִצְחָק idest, Et fuit quum senuisset Isaac: Genesis uigesimo septimo: quod est præteritum. Sic וְלֹא יָבֹל מֹשֶׁה idest, Et non potuit Moses: Exodi quadagesimo: quod est præteritum. Et

a 3 non

ORATIO

non inuenitur ab eo nomen formale in aliquo uersu Biblico: sed magistri nostri bonæ memoriæ utuntur eo pro adiectiuo, quum dicunt **אֵינוּ יָכוֹל** non est potens, **אֵינֶם יְכוֹלִים** non sunt potentes. Proinde reliqui modi horū uerborum incedunt pariter uno ritu, nec est differentia inter tres formas.

Seb. Munsterus.

Inuenitur tamen nonnunquam à uerbo **שָׂנֵא** odiuit, participium **שׂוֹנֵא** odiens: sicut & ab **אָהַב** dicitur **אוֹהֵב** amans. Sed Elias diceret hæc esse nomina pura.

Elias.

5

Benoni, seu participium præsens, habet pe punctatum cum holem per omnes personas, & ain cum zere, sed hoc solum in singulari: ut **פּוֹקֵר** uisitans. Sed in reliquis personis uertitur in scheua, ut fieri solet. Exemplum,

פּוֹקֵר

SECUNDA

פּוֹקְרִים uisitantes, **פּוֹקְרָה** uisitans seu uisitatrix, **פּוֹקְרוֹת** uisitantes. Scias etiam, quod fœmininum plerumq; uenit cum tau finali litera, ut **פּוֹקְרָה** & ratio cum he, ut **הוֹלְכָה** ambulans: Jeremiae tertio. De quo amplius loquimur in Oratione sequenti.

6

Paul, seu participium præteritum habet pe camezatum in singulari: ut **פְּקוֹר** uisitatus: sed in reliquis personis uertitur camez more suo in scheua: & in omnibus personis habet ain schurec: ut, **פְּקוֹרִים** uisitati, **פְּקוֹרָה** uisitata, **פְּקוֹרוֹת** uisitata.

Seb. Munsterus.

Notandum, quod ferè omnia nomina quæ incipiunt à puncto camez, quando ponuntur in regimine, uel augentur una syllaba, mutant camez illud in scheua: ut **דָּבַר** uerbum, **דְּבָרִי** uerbum meum, item **פְּקוֹרָה**

a 4 de

ORATIO

de quo infra in Nominibus, latius
Elias. 7

Forma
infinitivi

Infinitivus habet sub pe camez, ut
בְּקוֹר Sed cum literis כְּבָלִים uertitur
in scheua. Aliquādo etiam habet sche
ua sine literis bachlam: ut עַתְּ סְפוֹר עֵת
רְקוֹר idest, Tempus plangendi, tem
pus saltandi: Ecclesiastes tertio: & simi
lia. Omnia autē utriusq; formæ exem
pla habent holem in ain: & literæ ba
chlam punctantur cum hirec, habetq;
litera mox sequens uirgulā raphe: hoc
est, manet lenis: ut, לְבָקוֹר בְּבָקוֹר
בְּבָקוֹר Excipitur litera mem, post quā
semper uenit dages, ut מְבָקוֹר Quod
fit ad designandum defectum literæ
nun: id quod in tractatu Cantici ube
rius declarabitur.

Seb. Munsterus.

Litera mem quando est præpositio
habet hirec & sequitur dages, quod
repræ

SECUNDA

repræsentat defectum nun literæ. Ab
soluta enim præpositio est מִן & pro
מִן בְּבָקוֹר fuerat dicendum מִן בְּבָקוֹר sed
contrahuntur duæ dictiones in unam
per elisionem literæ nun. Ante guttu
ralem uero literā, in qua dages locum
non habet, mutantur dages & hirec
in zere uocem magnam: ut מִתְּרַג ab
occidendo.

Elias.

8

Imperatiuus singularis habet pe *Formaim*
scheuatū & ain cum holem signatum, *peratiui.*
iuxta modum infinitiui, quādo habet
literas bachlam. In plurali uerò mascu
lini, & in singulari fœminini, pe habet
hirec: eo quod in litera ain sit iam sche
ua: quod latius declarabitur in Oratio
ne tertia, fundamento decimo, capite
secundo. Sic quoq; quando singularis
masculini habet in fine additionem li
teræ he, punctatur pe litera cum hirec:
ut

ORATIO

ut **שכבה עמי** idest, Dormi mecum: Genesis trigesimonono. **שלחה הנער** idest, Mitte puerum: Genesis quadragesimotertio. Et hoc intellige de ijs uerbis, quorū ain habet pathah: ut **שלח** & similia. Sed quando ain habet holem, punctuatur pe cum hatephca/ mez: ut **א זכור לי** idest, Memento mei: Nehemiae decimotertio. Sunt tamen quæ ab hac regula excidunt, de quibus nobis hic non est negocium.

9 Futuri rationem iam didicisti. Nam signum eius est **איתו** idest, in capite uerbi: & punctuatur non secus quàm imperatiuus. Commenda/ bis itaq; hanc regulam memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum cōiugationibus, addendæ sunt imperatiuo literæ **איתו** & emerget futurum. In hac uero cōiugatione, literæ **איתו** semper pun

SECUNDA

punctuatur cum hirec, excepto alephi quod habet sægol, eo quod sit gutturalis litera. Sunt qui etiam aliam afferunt rationem, sed prior magis mihi probatur. Et nota, quod scheua semper quiescit post **איתו**

10 Præterea sciendum, quod prima persona utriusque numeri uenit aliquādo cum additione he in fine: ut **אזכרה אלהים** idest, Recordabor dei: Psalmo quadragesimo secūdo. **נשלחה אנשים** idest, Mittemus uiros: Deuteronomij primo. Secunda uero & tertia persona pluralis masculini habent interdum additionem nun in fine: ut **למען ילמדו** idest, Propterea discant: Deuteronomij quarto. **שמור השמרות** custodiendo custodietis: Deuteronomij secundo. Et conditio illa tam nun q̄ he, est uniuersalis per omnes coniu/ gationes omniū ordinum, exceptis his quæ

ORATIO

quæ quiescunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: quum alioquin in eis quiescat he, litera radicalis: ut **הָגַלְה** reuelabo, reuelabit. Sed & hoc notandum, quod additio literæ he in fine nunquam inuenitur quando litera futuri temporis est iod uel tau, nisi in duobus aut tribus duntaxat locis: sed quæ ob eorum paucitatem hic omittimus.

11 Notandum quod inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquando habent holem in fine, & aliquando pathah: ut **וַיִּשְׁבוּת הַמֶּן** idest, Et cessauit manna: Iosue quinto. **לִמָּה הַשְׁבָּה** idest, Quare quiescit opus? Nehemix sexto: & similia. Sunt alia quæ semper ueniunt cum pathah, & sunt plerumque neutra: ut **יִשְׁבֵּב** dormiet, **יִרְבֵּב** ascendet equum, **יִשְׁוֹרן** idest, Et impinguatus est Israel

SECUNDA

Israel & recalcitrauit: Deuteronomij trigesimo secundo: & similia. Sed ea quæ habent holem sunt plerumque transitiva, exceptis illis quorum lamed poal est ain uel heth: illa enim semper deficiunt in pathah: ut **יִשְׁמַע** audiet, & **יִשְׁלַח** mittet. Idem sentiendum, quando ain poal est ain uel heth: ut **תִּשְׁחַד** idest, Deridebis eos, subsannabis omnes gentes: Psalmo quinquagesimo nono. Excipiuntur ab hac regula, **וַיִּנְהוּם עָלָיו** idest, Et fremet super eum: Isaiæ octauo. **מָה אֶעְזֹב** idest, Quare indignabor? Numeri uigesimo tertio. Et nota, quod omnes istæ formæ sunt communes imperatiuo: nam imperatiuus & futurum habent eandem formam in punctatione, sicut scripsimus supra in nono signo.

12 Coniugatio passiuæ habet pro

ORATIO

pro signo suo additionem nun in capi-
te, & est leuis ut parēs eius: nam dages
non habet. Præteritum habet per om-
nes personas literam nun, pūcto hirec
signatam à capite, & scheua quiescens
post illud nun. Ainpoal uero patha-
tur, & retinet in pūctuatione formam
& modum parentis sui.

13 Benoni, seu participium præ-
sens, habet etiam nun superadditum,
sicut præteritum: nisi quod ain came-
zatur per omnes personas: ut נִפְקֵר
נִפְקֵרוּם נִפְקֵרְתָּ נִפְקֵרְתֶּם
Exemplum aliud,
רוּחַ נִשְׁבַּרְתָּ idest, Spiritus contractus:
Psalmo quinquagesimo. Et habet sem-
per accētum מִלְרַע hoc est, in ultima,
etiam extra pausam. & אַחַת מִתְּנָן לָא
נִשְׁבַּרְתָּ idest, Vnum ex his nō est con-
fractum: Psalmo trigesimoquarto: ubi
habet accentum מִלְעִיל idest, in pe-
nultima: quia est præteritum scemini-
num

SECUNDA

num. Non autē ita uenit præter quā
in pausa: extra pausam uero, habet
semper scheua: ut, נִשְׁבַּרְתָּ קָרִית הָיוּ
idest, Cōtrita est ciuitas uanitatis: Isaie
uigesimoquarto. Paul non est hic, ut
iam suprā docuimus.

14 Infinitiuus uenit cum de-
fectu nun, passiuæ literæ: & ob id da-
gessatur pe, ad repræsentandum illius
literæ defectum. Et ut dages illud for-
te fiat, necesse est, ut literam he ponat-
mus ante pepoal: ut הִפְקֵר וִיפְקֵר
uifitari. Sic enim dages fortio-
rem habet prolatio-
nem, quum dages nunquam sit forte
à principio dictionis, nisi alia præcedat
litera: quemadmodum declarabitur in
tractatulo Cantici.

Seb. Munsterus.

Forma infinitiui & imperatiui pas-
siuæ uocis, est diligenter aduertenda,
ne adiectam he ךְ literam suspiceris
esse

ORATIO

esse he hiphil. Sed non facile poteris hic errare, si radicem ipsam intuearis. Quando enim tres radicales literæ expressæ manent, & prima habuerit dages forte, signum est illic deficere nun passuam literam.

Elias.

15

Quinetiam cum literis bachlam solet he illud uenire, exceptis paucis locis ubi deficit he litera: ut, בעטה עולל idest, In deficiendo paruulum: Threnorum secundo. לענוה בופני idest, Ut humilietur à facie mea: Exodi decimo. ובקשלו אל יגל לבך idest, Et quum lapsus fuerit ipse, non latetur cor tuum: Prouerbiolorum decimo.

16 Imperatiuus semper habet literam he, sed futurum ea litera opus non habet, quum literæ איתו quæ præficiuntur futuro, fortificent dages. Regula. In hac coniugatione, literæ nun

SECUNDA

nun נ he ה & hæ quatuor literæ איתו semper hirecantur: & imperatiuus atque futurum semper habent pepoal dageffatum atque camezatum, nisi quando est pepoal una ex quinque istis literis אהעהר tunc enim he & איתו habent punctum uocalem zere: quemadmodum in tractatulo Cantici latius declarabitur.

Seb. Munsterus.

Habent hæ quatuor literæ איתו & litera he ה ante literas gutturales punctum zere, propter dages quod in literis gutturalibus signari non potest, & tamen est signandum, quum teneat locum literæ nun: ut ubi א נפקר fit אפקר אפקר Ab נאחב fit אאחב diligar, יאחב diligetur. hoc est, dages ponitur ad hirec, & fit zere: & repræsentat iam zere uox magna, defectum literæ nun.

b Fun

36

ORATIO

FUNDAMENTVM SECVNDVM

in quo docetur quomodo punctu-
anda sit coniugatio piel & pual
in perfectorum ordine, &
item quæ illius sunt
signa.

Elias. 1

Coniugatio piel habet in ain pro
signo punctum dages, idq; per
omnes modos. Totum præteritū ha-
bet sub pe hiree, & sub ain pathah,
præter quàm in tertia singulari mascu-
lini, in qua ain habet plerunq; zere: ut
מִסָּפַר numeravit. Inuenitur quoq; cum
pathah: ut אֶבַד perdidit, שָׁבַר con-
fregit: Threnorum secundo: & similia
pauca. Tertia uero persona pluralis &
tertia singularis fœminini habet sche-
ua mobile (ut est mos eius) sub litera
dagesifata: ut מִסָּפְרוּ & מִסָּפְרָה nume-
rauit.

Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

Integram formam præteriti habes
suprà in nostra Grammaticali Institu-
tione, unà cum reliquorum modorum
formis: uide ibi, & nihil erit tibi hic alie-
num aut difficile.

Elias. 2

Participium præsens & præteri-
tum semper habent à fronte additio-
nem literæ mem scheuata: sed in parti-
cipio præsentis sequitur post illud sche-
ua pathah, ut מִסָּפֵר numerans: &
in participio præterito, sequuntur tria
puncta, ut מִסָּפַר numeratus. Ho-
rum modorum signa, sunt מִסָּפֵר
Habet autem benoni sub ainpoal in
singulari masculino zere, sed in reli-
quis personis habet scheua: ut מִסָּפְרָה
& cætera. Porro in paul seu
participio præterito habet per omnes
personas ainpoal, camez: ut מִסָּפְרוּ
b 2 מִסָּפְרָה

ORATIO

בִּפְקָרִים & cætera horum similia.

5 Infinitiuus habet sub se pathah, & sub ain zere: ut פָּקַר Literæ uero בְּבָלִם habent scheua, excepto בּ quod semper habet hirec: ut, בִּפְקָר בִּפְקָר לִפְקָר מִפְקָר Cæterum, imperatiuus singularis conformis est infinitiuo: ut פָּקַר Sed pluralis & foeminini habet scheua mobile, ut פָּקְרוּ פָּקְרִי & in plurali foeminini migrat scheua in zere, ut פָּקְרְנָה In futuro addendæ sunt literæ אִיתָן imperatiuo, ut אִפְקָר אִפְקָר & cætera: signanturq; puncto scheua, ut mem benoni.

4 Regula generalis. In omni coniugatione quæ habet in participio præsentis mem superadditum, imitantur literæ אִיתָן punctuationem mem participij: idq; in omnibus ordinibus, præterquam in hiphil quiescetiū in ain, cuius rationem illic tibi assignabo.
Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

In tribus posterioribus coniugationibus, idest in piel, hiphil & hithpael, literæ futuri temporis, habent regulariter punctum quem habet mem litera participij: nempe in piel habent punctum scheua, in hiphil pathah, & in hithpael hirec: id quod coniugationum formulæ tibi clare ostendunt. In quarto tamē ordine fallit regula: nam illic mem litera habet punctum zere, & literæ אִיתָן habent camez.

Elias.

5 Quod si ain poal fuerit una ex literis אִתָּע migrat pferunq; dages ad punctum qui est sub litera præcedenti: & is punctus si fuerit hirec, mutatur propter aduentum dages in zere: si autem sit pathah, uertitur in punctum camez: quemadmodum declarabitur in tractatu Cantici.

b 3 Seb.

ORATIO

Seb. Munsterus.

Exempla. Pro באר dicitur באר declaravit: & in imperatuo באר declarabo, pro אבאר. Sic in futuro אבאר declarabo, pro אבאר. Simile est ברך pro ברך benedixit, & in imperatuo ברך pro ברך benedixit. Hic uides, quomodo dages in mediam radicalem scribendum, ponitur ad punctum primæ radicalis literæ, & ex puncto hirec facit zere, atque ex pathah facit camez.

Elias. 6

Proinde licet he & heth non recipiant punctum dages, tamen plerūq; debiliores sunt quam ut dages ante se propellant, & mutent punctum paruum in magnum: ut טהר mundavit, בחר selegit, מהר acceleravit. Sic in coniugatione hithpaël, ut מתחרים appropriantes, מתלהשים mussitantes.

Con

SECUNDA

7 Coniugatio pual habet pro signo suo literam ain dageffatam, idē ^{Pasiuum} per omnes modos, ut parens eius. Pra ^{pid} teritum, in omnibus personis habet pe tribus affectum punctis: in reliquis uero punctis, non differt à forma parentis sui.

Seb. Munsterus.

Hoc est, tam in præterito quam in futuro, prima radicalis habet kybuz, secunda pathah, & literæ futuri temporis scheua.

Elias. 8

Participium præsens singularis simile est præterito, nisi quod ain camezatur: ut פקר פקרים & cætera. Participium præteritum & imperatiuus hic non habent locum, quin & imperatiuus raro in hac coniugatione inuenitur: habet autem pe tria puncta, id est kybuz, & ain holem: ut גבב גבבתי

b 4 furan

ORATIO

furando furto sublatus sum: Genesios
quadragesimo. Cum bachlam uero re-
gulariter non inuenitur. In futuro, lite-
ræ איהו habent scheua, ut parens e-
ius: & pe habet tria puncta, ut præteri-
tum. Exemplum, אָפֵקוּ יִפְקֹוּ & cæ-
tera. Et quando ainpoal fuerit guttura-
lis, qualem tunc habeat formam decla-
rabitur in tractatu Cantici.

Seb. Munsterus.

Quando media est gutturalis, quæ
dages non recipit, mutatur kybuz in
punctum æquiualem kybuz & da-
ges: ut puta in uau holem, uel uau su-
rec: ut אָ בָרַךְ idest benedixit, non sit
passiuum בָּרַךְ quia deest dages in li-
tera media radicali: illud igitur posi-
tum ad kybuz, mutat ipsum in uau
holem, & dicitur בִּוְרַךְ idest, bene-
dictus est: item בִּוְאָרַךְ idest, declara-
tus est.

Fun

SECUNDA

FUNDAMENTVM TERTIVM,
in quo declaratur modus punctuandi
coniugationem hiphil & hophal in
perfectis, & quæ habeant signa.

Elias.

1

Coniugatio hiphil, habet pro si-
gno he in capite, & hirec magnū
sub ainpoal. Præteritum habet per om-
nes personas he hirecatum in capite,
& hirec sub ain: sed quod solū inueni-
tur in utraq; tertia persona & in tertia
singularis fœminini: ut הִפְקִירָהּ הִפְקִירָהּ
הִפְקִירָהּ In reliquis autem personis
uenit loco eius pathah, id est ad alleuia-
tionem punctorum. Alioquin enim
multiplicarentur uocalia & syllabæ: ut
הִפְקִירָהּ הִפְקִירָהּ הִפְקִירָהּ & cætera,

Seb. Munsterus.

In prima & secunda persona utri-
usque numeri abijcitur litera iod ad ui-
tādum syllabarum multiplicationem:
nam

ORATIO

nam si diceremus **הַפְּקִירָה** habere-
mus quatuor syllabas: mussitat enim
scheua post hirec & iod uocem ma-
gnam: sed in **הַפְּקִירָה** sunt tantum
tres syllabæ.

Elias. 2

Participium præsens habet addi-
tionem literæ mem à fronte, punctua-
turq; cum pathah. Participium uero
præteritum habet literam mem cum
schurec radici superadditum: & post
utriusq; participij mem, sequitur sche-
ua quiescens, ut **מוֹפְקִיר** & **מוֹפְקִירָה**
Horum signum est **מִפְּקִירָה** Proinde
omnes personæ benoni habent hirec
magnum sub ainpoal, & in paul ca-
mez magnum.

Seb. Munsterus.

Hirec magnum uocatur, iod liter-
era, si eam præcedat hirec. Camez ue-
ro magnum est, post quod non uenit
punctus

SECUNDA

punctus dages: item, camez paruū
est, post quod uenit punctus dages: ut
in dictione **לִפְּהָ** nam primum camez
est paruū, alterum uero magnum.

Elias. 3

Nota etiam, quod in utroq; partici-
pio scribi debuerat litera he cum pa-
thah, legendumq; **מִתְּפַקִּיר** & in paul
מִתְּפַקִּירָה sed propter allucinationem uo-
calium abijcitur he, & ponitur uocale
eius, nempe pathah sub mem, dici-
musq; in benoni **מִפְּקִיר** & cætera:
& in paul, **מוֹפְקִיר** & sic de alijs.

4 Infinitiuus habet etiam à
fronte literam he, sed pathatam, ut sci-
licet discriminē habeatur inter ipsum &
inter præteritum. Ain uero habet ze-
re, ut **וְתִקְבֵר לְבוֹ** id est, Et aggrauādo
cor suum: Exodi octauo: & similia. sed
cum blachlam nunquam uenit sine hi-
rec, ut **לְחַקְטִין אֵיפָה וְלַחֲגִירִיל שָׁקֵל** ad
minoran

ORATIO

minorandum mensuram & ad maiorandum pondus: Amos octauo capite: & similia.

5 Imperatiuus singularis masculini semper habet sub ain zere: ut, **תָּקַדְךָ אֶת-הַלְוִיִּם** idest, Constitue Leuitas: Numeri undecimo. Quando uero in fine habet additionem literæ he, ain punctuatur cum hirec: ut **תִּקְשִׁיבָה** aduerte, **תִּשְׁמְעֵנָה** auribus percipe. Plurale uero masculini & singularis fœminini semper habent hirec: ut **תִּקְשִׁיבֵי** & pluralis fœminini habet zere, ut **תִּקְשִׁיבֵי** Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplum Biblicum in hac persona.

6 Formam futuri iam didicisti, nempe quod literæ **אֵיתָן** ponendæ sunt ad imperatiuum, ut **אֲתִקְדֵּךָ** ubi tamen dicendum fuerat **אֲתִקְדֵּךָ**
יִתְקַדֵּךָ

SECUNDA

יִתְקַדֵּךָ & cætera cum he: sed abijciuntur he, cuius rationē iam supra scripsimus in benoni. Habet autem ain plerumque hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formam imperatiui: ut **יָבֵרָה** idest, Exterminabit Dominus: Psalmo duodecimo. **יִבְרַל אֱלֹהִים** idest, Et diuisit deus: Genesios primo.

7 Coniugatio hophal habet pro signo additionem literæ he in capite, ut parens eius. Præteritum in omnibus personis habet literam he cum hatephcamez, ut **תִּקְדָּר** uel cum tribus punctis, ut **וַתִּשְׁלַח מִבֵּית מִקְדָּשׁוֹ** idest, Et proiectum est habitaculum sanctuarij eius: Deuteronomij decimo. Potest quoque tempore necessitatis uenire cum uau schurec, ut **הוֹפְקָר** formam scilicet tenendo quiescentium, ut **הוֹרָר** depositus est, **הוֹקָם** crectus est. Nam hæc tria puncta pro fratribus
bus

ORATIO

bus computantur, & uenit saepe unum loco alterius, potissimum in coniugatione pual & hophal.

Seb. Munsterus.

Vnde in Commentarijs, Hebraei loco kybuz & hatephcamez semper scribunt literam uau: pro uau autem mobili, scribunt plerumq; & in rarioribus dictionibus duo uau: sicut & pro iod mobili, idest consonante, scribunt duo iod: ut ענין pro עני & לוח pro לוח

Elias.

8

Non est in hac coniugatione benoni, nec paul, neq; imperatiuus. Infinitiuum quoq; raro habet, & is quidem punctuatur cum hatephcamez, & ain poal cum puncto zere: ut תמלה לא תמלה idest, Vastando non es uastata: Ezechielis decimosexto capite. Cum literis כולם regulariter non inue

SECUNDA

inuenitur. Literæ uerò איהו in futuro habent hatephcamez, idq; ad exprimendum coniugationis signum. Debuerat autem futurum sic formari, אהפער. Verum de hoc iam superius mentionem fecimus in participio praesenti hiphil.

FUNDAMENTVM QVARTVM

in quo explicatur punctuatio coniugationis

התפעל

Elias.

1

Signa coniugationis hithpael sunt She & tau atq; dages in ain. En habes tria signa. Praeteritum in omnibus personis habet he à fronte hirecatum, & post illud sequitur tau cum scheua quiescente: & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam coniugationem: sed & pe habet dages, at illud est dages leue, quum

ORATIO

quum ueniat post scheua: de quo in li/
bello Cantici.

Seb. Munsterus.

Habet pepoal dages, quando sci/
licet est una ex literis כגד בפה solet
enim scheua illud leue poni cum me/
moratis literis, quando scribuntur à
principio dictionis, aut ueniunt post
scheua quiescens, sicut in hoc loco.

Elias. 2

Præterea in præterito, pe semper
pathatur: residuum uero coniugatio/
nis, tam quo ad lectionem quam quo
ad punctuationem non differt à con/
iugatione piel.

Seb. Munsterus.

Vt התטבל tinxit se: hæc forma
punctorum in nullo modo mutatur,
ubicq; enim manet הטבל In præteri/
to adijcitur à fronte litera he, & in par/
ticipio mem hirec, & in futuro איהו

Hirec

SECUNDA

Hirec infinitiuus & hirec imperatiuus
non differunt à forma præteriti.

Elias. 3

Participium præsens habet addi/
tionem literæ mem in capite cum pun/
cto hirec, & ipsum sequitur tau cum
scheua quiescente. Et hic quoq; abijci/
tur litera he. Nam sic formari debue/
rat מהתפטר quemadmodum scripsi
mus in benoni hiphil, sed dicimus
מתפטר Paul, seu participium præte/
ritum non est in hac coniugatione.

4 Infinitiuus non differt à præ/
terito, nec abijcitur litera he, etiam si ac/
cesserint literæ bachlam. Sic imperati/
uus semper retinet he: sed in futuro ca/
dit he, ut in participio præsentis: & pun/
ctuantur literæ איהו cum hirec, ut in
coniugatione kal & niphil. Habet e/
tiam plerunq; ainpoal zere, ut אההלך
לפני יהוה idest, Ambulabo coram

c Domino

ORATIO

Dornino: Psalmo centesimo decimo/
sexto. & raro uenit cum pathah: ur,
אל תתחרר לפני מלך idest, Ne glo/
rieris coram rege: Prouerbiorum uige/
simo quinto. & alia similia. Quando
autem ainpoal fuerit gutturalis, expli/
cabitur tibi forma illius in tractatulo
Cantici.

Seb. Munsterus.

Forma ista est, quod dages pathah
in uerbis habentibus mediam guttura
lem, aut res literam, mutatur in camez
uocem magnam: ut התפאר אתפאר
בהתפאר idest, decorauit se.

Elias.

5

Sed & hoc diligenter notabis,
quod per totam coniugationem tau
hithpaal semper praecedit pepoal, seu
primam radicalem literam: quemad/
modum supra quoque scripsimus: nisi
quando pepoal fuerit una ex literis

זשץ

SECUNDA

זשץ tunc enim alia erit illius forma:
Si tau uenerit ad literas samech uel
schin, ponitur tau ipsum post pepoal:
ut וישמר הקות עמרי idest, Et ob/
seruabit leges Amri: Micheae septi/
mo. וישתבל החגב idest, Et impin/
guabit se locusta: Ecclesiastici duode/
cimo. Cum zade uerò, uertitur ה in
ט ut מה נצטרק idest, Quomodo
iustificabimur: Geneseos quadragesi/
mo quarto. Et cum zain uertitur in da/
leth, ut הוציאתו למימר idest, Pro/
ducitis tempus ad loquendum: Danie/
lis secundo capite.

6

Videtur tamen nobis, non
subesse ratione, ut deriuemus hoc po/
sterius uerbum ab הוציאתו id est ob
duas causas. Vna est, quod illa sit di/
ctio Syriaca: altera, quod in מסורה
inuenitur ita scriptum: הוציאתו qui/
dem scribitur, & legitur הוציאתו

c 2 Etest

ORATIO

Est una de duabus dictionibus quæ leguntur cum dalet & scribuntur sine eo. Sed est adhuc dubium apud illos, num scribi debeat cum dalet aut absque eo, etiam si inueniamus magistros in Thalmud sic consueuisse facere, dum dicunt *נָרְבָן לִי זָבִי* paratus ei hinnulus, *בִּרְצוֹן עָרִיב* obnoxius factus iuri: uerum non est cōueniens, ut sic agamus in lingua Hebraica: nam iisdem Magistri dicere consueuerunt, Phrasis seu lingua Biblica seorsum, phrasis Thalmud seorsum.

Seb. Munsterus.

Hoc est, habet purus Hebraismus in sacris Biblijs suum regulatum modum loquendi, habet & Thalmud suum confusissimum chaos & irregularem loquendi formam, ut qui uerum Hebraismum callet, in Thalmud nihil ferè sine præceptore intelligat.

Elias

SECUNDA

Elias. 7

Insuper quum scrutati fuerimus totam Bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal sit zain, quæ opus habuerit pro sua inflexione coniugatione hithpaal, sed satisfacit illis coniugatio niphali in quarta sua significatione: quemadmodum dictum est Oratione prima, fundamento octauo, signo quarto. Porro dictionem *רָחַצוּ הַיָּדַי* idest lauamini, mundamini: Isaiæ primo capite: inuenies in libro Compositionis. Sic dictionem, *וְהַשׁוּטְטֵנָה בַּגִּרְוֹת* idest, Circuite per sepes: Ieremiæ quadragesimono: inuenies quoque in eodem Compositionis libro. Verum nunc uertam faciem meam ad explicandum defectiua, & deinde quiescentia, atque tandem duplicata, compendiosius quopotero.

e 3 Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM QVINTVM

in quo declaratur ordo deficientium in pe nun, quale est גַּשׁ appropinquavit.

Elias. 1

Coniugatio kal seu leuis, in hunc modum formatur. Præteritum & utrunq; participium formantur sicut in perfectis. Sic infinitiuus plerūq; integre uenit, ut גָּבַל תְּבֹל idest, Cadedo cades: Esther quarto. Sic תְּלוֹךְ idest, Eundo & proficiscendo: Genesis duodecimo. Sunt etiam quæ ueniunt cum defectu nun, & cum aditione tau in fine loco nun pe poal: ut גָּשׁ appropinquare. Sed & imperatiuus plerūq; uenit integre: ut גִּצֹר idest, Custodi fili mi: Prouerborum sexto. Venit quoq; cum defectu literæ nun, ut גַּשׁ uel גֹּשׁ uel גַּשׁ appropinqua. Sic שֶׁל בְּעֵלְךָ idest, Solue

SECUNDA

Solue calciamentum tuum: Exodi tertio. Et in plurali, גֹּשׁוּ uel גָּשׁוּ accedite. Et in fœminino singulari, גֹּשִׁי גֹּשׁוּ idest, Accede huc: Ruth undecimo. & in plurali גָּשְׁנָה uel גֹּשְׁנָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura, quia non inueniuntur in sacris Biblijs.

Seb. Munsterus.

Verba huius ordinis plerūq; abijciunt in infinitiuo, imperatiuo & futuro nun primam radicalem literam: in multis etiā manet, præsertim in his quorum media radicalis est gutturalis, ubi scilicet defectus nun nequit signari. In infinitiuo loco nun abiectæ literæ adijcitur uerbo in fine litera tau. Idem fit in tertio ordine.

Elias. 2

Futurum plerūq; uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in c 4 ain

ORATIO

ainpoal: ut **אָפּוּל** accedam, **אָפּוּל** ac-
cedet: & cætera: cum puncto pathah,
uel cum holem, ut **אָפּוּל** cadam, **אָפּוּל**
cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ
ueniunt integre: ut **וְתוֹרָתוֹ יִגְדֹרֵר** id
est, Et legem eius custodiant: Psalmo
centesimo quarto. Quando uero ain/
poal est gutturalis, uenit radix illa ut
plurimum integre. Exemplum. **לֹא**
תִּנְאָח idest, Non mœchaberis: Exodi
uigesimo. **וְלֶחֶם סֵתוּרִים יִגַּעַם** idest,
Et panis absconditus dulcescit: Pro/
uerbiorum nono. **תִּינְתָה בְרָא** idest,
Num rugiet onager? Iob sexto: & si/
milia. Excipiuntur tamen pauca, in qui/
bus literæ **אֵיתוּ** ueniunt cum puncto
zere loco literæ nun: ut **מִי יִתֵּן עָלֵינוּ**
idest, Quis opprimet nos? Ieremiæ de/
cimo. **וְתָחַם בְּלִי תַעִיר** idest, Et uoci/
ferata est tota ciuitas: Ruth primo ca/
pite. & similia.

Coniu

SECUNDA

5 Coniugatio piel & pual in
defectiuus nun, quādoquidem utraq;
semper habeat mediam radicalem lite
ram dageffatā, ut iam didicisti: in hoc
ordine semper uenit integre, quū non
sit uia qua defectus nun signari possit.
Siquidem non poteris ponere dages
in ainpoal, quod suppleat defectum li
teræ nun, quum iam ex ipsa coniuga/
tione litera illa habeat dages: nec com/
petūt duo dages in unam literam, nec
unum dages signare potest duas res.
Hinc igitur est, quod ea uerba semper
integra ueniunt.

Seb. Munsterus.

Habeto pro regula generali, quod
omne uerbum de secundo & tertio or/
dine est uerbū perfectum in hac secun/
da coniugatione, hoc est, talia uerba
nunquam abiiciūt nun aut iod in hac
coniugatione, sicut nec in hichpael.

Elias

In piel
nullus de
fectus

ORATIO

Elias. 4

Et nota, quod non est differentia in isto ordine inter personas præteriti niphāl, & personas præteriti piel: quia tam illa quàm ista habent ainpoal dagessatum, licet diuersa ratione. In niphāl quidem dagessatur, ad repræsentandum defectum nun radicalis literæ. In piel uerò est signum coniugationis: ut, לא נבר שוע לפני כל idest, Non cognoscitur diues ante pauperem: Iob trigesimoquarto: quod est præteritum in niphāl. item, נבר אל הים אותו idest, Agnouit eum deus: primi Regum uigesimotertio: quod est præteritum in piel. Et in hunc modum, cognosces in omni loco, iuxta rei congruentiam & tenorem sententiæ, num oblatum uerbum sit niphāl uel piel. Sunt & alia signa, per quæ discrimen notari potest: uerum, non est hic locus ubi diu

SECUNDA

diutius immorandum nobis sit.

Seb. Munsterus.

Habetur in uigesimoquarto capite Exodi, ונש בשה לבדו quod ego sæpe sic legi, Et penetrabat Moses solus: quasi esset uerbum piel. At multi Hebræorum exponunt passiuè, nempe in hunc modum, Et adductus est Moses solus. Idem sentiendum Exodi capite trigesimoquarto, ubi scriptum est, נגשו כל בני ישראל idest, Adducti sunt omnes filij Israel.

Elias. 5

Coniugatio hiphil & hophal in defectiuis literæ nun non differt, quantum attinet ad puncta à perfectis, nisi quod deficit nun radicale, & loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uerò hithpaal uenit integra, sicut in perfectorum ordine: & huius rei rationem

ORATIO

nem signauimus supra in coniugatione piel.

Seb. Munsterus.

Non omnia, sed maior pars uerborum in hoc ordine abijciunt in hiphil primam radicalem nun: nam à בָּחַל fit הִתְחַיֵּל idest, Fecit hæreditare. In hithpael nullum uerbum huius ordinis potest uenire cum defectu nun, eo quod defectus non possit signari, quum media radicalis litera ratione coniugationis habeat dages.

Elias.

6

Præterea sciendum, quod sunt quædam radices, quarum pepoal est *Defectiua* in pe iod idest: & hæ quoque insequuntur normam defectiuorum in pe nun, uocanturque defectiua in pe iod. Sunt autem omnes radices, quæ pro ainpoal habent zade: ut יָצַב stetit, יָצַג posuit, יָצַע strauit, יָצַד fudit, יָצַר forma-
uit

SECUNDA

uit, יָצַח accendit. Hinc enim dices, יָצַג אֲבֹלוֹת עַמִּים idest, Constituet terminos populorum: Deuteronomij trigesimo secundo. יָצַח אֲצִיגָה נָחַ idest, Constituam nunc: Genesis trigesimo tertio. וְאֲצִיעַ שְׂאוֹל idest, Et sternam infernum: Psalmo ceterimo trigesimo nono. יָצַק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁה idest, Et fudit oleum super caput eius: Genesis uigesimo octauo. בָּטַרְם אֲצַרְךָ idest, Prius quam formarem te: Ieremix primo. וַיָּצַח אֵשׁ בְּצִיּוֹן idest, Et succendit ignem in Sion: Threnorum undecimo. In quibus omnibus, zade dagesatur loco iod pepoal.

Seb. Munsterus.

Hec uerba non mutant in hiphil iod primam radicalem literam, in uauholem: sed abiecto iod, dagesant zade mediam radicalem: & in kal non faciunt in futuro tempore more uerborum
rum

ORATIO

rum tertij ordinis, iod quiescere in zere uoce magna, sed abiecta iod litera dageffant zade, more uerborum secundij ordinis: unde uocantur defectiua in pe iod.

Elias.

7

Cæterum radix יצא exiuit, excipitur à memorata regula. Est etiam alia radix, nempe יקח idest gyravit: cuius ainpoal non est zade, & tamen dicimus ab ea. ויקח בי הקיפו idest, Et fuit quum gyrassent: Iob capite primo. ubi punctus dages in litera kuph ponitur loco iod pepoal: de quo adhuc aliquid loquemur in quiescentibus pe iod.

8 Est quoq; & alia quædam radix, cuius pepoal est lamed, uenitq; iuxta modum defectiuorū in pe nun: & est radix illa לקח idest accepit, tulit: à quo dices, אקח idest accipiam, יקח

SECUNDA

יקח accipiet, supplente dages literam lamed pepoal. Nec inuenitur lamed aliud præter istud, quod ullo modo deficiat. Deficit autem illud, quod tam frequenter hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipsum: ut, ויקחו אליך idest, Et accipient ad te: Numeri decimonono capite. וקחה פת לחם idest, Et accipiam frustum panis: Geneseos capite decimo octauo. In quibus exemplis, kuph est lenes, & non dageffatum, sicut & in radice נסע De qua ויסעו ויקחו idest, Et profecti sunt atque castrametati: Numeri trigesimotertio: & similia. Vbi litera samech dageffari debuerat, sed raphatur propter frequentem usum radicis נסע

Seb. Munstetus.

Omnis litera, præter gutturales literas, dicitur raphari quando non dageffatur

ORATIO

gestatur, etiam si non sit una ex literis בגר בפה non quod omnibus imponatur raphe, quod solum est sex iam memoratarum literarum, sed hæc uirgula raphe denotat hic laxationem. Laxari autem litera dicitur, quando non fortiter per punctum dages, sed leniter absq; dages profertur.

Elias. 9

Sunt tamen qui dicunt, uocabulum לקח duas habere radices, nempe לקח & נקח A לקח formantur præterita & participia, à נקח uero futura: sicut & uocabulum הליך inuenitur habere duas radices, uidelicet הליך & ילך Ab הליך formantur præterita & participia, & à ילך futura, ut ילך uadam, ילך uadet: & cætera. Sed prima opinio conueniētiore apparet propter multas rationes, quas hic breuitatis causa omittimus.

Funda

SECUNDA

FUNDAMENTVM SEXTVM,
in quo declaratur ordo quiescentium in pe aleph & iod, ut

sunt אָמַר & יָשַׁב

Elias. 1

Coniugatio quiescentium in pe aleph, uenit integra usque ad futurum. In futuro enim quiescit aleph radicale: ut אָמַר dicam, יָאמַר dicet: & cætera: ubi dici debuerat יָאמַר & cætera.

Seb. Munsterus.

Quiescunt hæc uerba in futuro dupliciter: in prima enim persona sic quiescit aleph in holem, ut expresse non scribatur: in reliquis uero personis litera aleph scribitur, sed non legitur, quia non habeat proprium punctum. Omnis autem litera quæ non legitur, quiescit quantumlibet scribatur. Vnde in propositis exemplis, holem scribi de-

d bet

ORATIO

bet supra literas איהו & non super
aleph quiescente.

Elias.

Et nota, quando יאמר & יאמר
ueniunt cum uau conuersuo, mutatur
pathah in sægol: ut יאמר & dixit,
והאמר & dixisti. Quādo uerò ueniūt
in pausa, redeunt ad pristinā formam
uidelicet desinentia in pathah: ut יאמר
והאמר איוב יאמר idest, Et respondit Iob &
dixit: Iob tertio. וצערה פניה והאמר
לו idest, Indurauit faciem suam, & di-
xit ei: Prouerbiorum septimo. Et quia
dictio לו est dictio parua, perinde
est ac si finis sententiæ terminaretur in
dictionem והאמר

Seb. Munsterus.

Est etiam alia regula in tractatu Ac-
centuum, quod יאמר desinit in sæg-
gol, quando habet accentum in penul-
tima, & in pathah quando accentus
scribi

SECUNDA

scribitur in ultima dictionis syllaba.

Elias.

Sciendum quoq; quod residui hu-
ius coniugationis modi ueniunt ut in
perfectis, nec unquam quiescit in eis li-
tera aleph: nisi quod in quibusdam eo-
rum mutantur puncta, idq; propter li-
teram gutturalem aleph. Sic in cæteris
gutturalibus literis, nempe אהעה mi-
grat punctus hirec sub nun passiuā li-
tera: & item hirec sub he hiphil, in sæg-
gol: & litera gutturalis quæ uenit post
nun & he, punctuatur cum hatephsæg-
gol uel cum hatephpathah: quemad-
modum declarabo in libello Cantici.

Seb. Munsterus.

Sensus est, ubi reliquæ literæ ha-
bent purum scheua, literæ gutturales
scheuandæ habent scheua mixtū cum
pathah uel sægol: & litera mox præce-
dens habet sægol uel pathah: ut ubi

d 2 à

ORATIO

à צבל dico, in futuro יצבל Ab עמר
dico אעמר & יעמר Idem iudicium
est de similibus.

Elias.

4

Inueniuntur denique aliquæ radi-
ces ex quiescentibus in pe aleph, quæ
integræ ueniunt, etiam in coniugatio-
ne kal: ut ab אסת & אסר dicitur
תאסת colligam, תאסר colliget,
תאסור uinciam, תאסור uinciet. Ra-
tio autē huius est, quod rarius illis uti-
mur, ideo non rescindimus ab eis pri-
mam literam.

5 Coniugatio kal ordinis quie-
scentium in pe iod (ut est ישב sedit)
formatur iuxta normam perfectorum
uerborum, à præterito usq; ad infini-
tium. Quin & infinitiuum aliquādo
ut in perfectis formamus, præsertim
quando alteri uerbo coniungitur: ut,
ירור ירורו idest, Descēdendo descen-
dimus

SECUNDA

dimus: Genesius quadragesimotertio,
sed frequētius uenit cum defectu iod,
& tunc loco eius scribitur in fine uerbi
litera tau: ut שבת בחר idest, Seden-
do in monte: Deuteronomij duodeci-
mo capite.

Seb. Munsterus.

Infinitiuus in hoc ordine quando
abijcit literam iod & recipit tau, pun-
ctuatur duobus sægol, nisi quando ul-
tima est gutturalis, tunc migrat utrun-
que sægol in pathah: ut à ירע fit in
infinitiuo ירעה pro ירעה scire. Sic à
יחא permisit, fit infinitiuus יחאה

Elias.

6

Imperatiuus etiam patitur defe-
ctum iod: ut שבו sedete: &
cætera. Et meminisse te oportet nul-
lum esse in forma ipsa discrimen inter
infinitiuum & imperatiuum huius or-
dinis & infinitiuum & imperatiuum or-
dinis

d 3 dinis

ORATIO

dinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est, ne erres in illis aut similibus.

Seb. Munsterus.

Vt à ירע dicitur רע cognosce, & רעה cognoscere: sic à גש fit גש propinqua, & גשה propinquare. Coincidunt igitur hæc duplicia uerba in imperatiuo & infinitiuo.

Elias.

7

At literæ איתו patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuus nun, איתו punctuantur cum hirec sequente dages, ut תגש וגש & cætera. In isto autem ordine habent zere, quod est uox magna, repræsentans uidelicet iod in ipsa quiescens. Illud enim iod expresse non scribitur, nisi in paucis locis: ut אילכה שולל id est, Incedam dispoliatus: Michæ primo. & similia.

Pler

SECUNDA

8 Plerunque etiam dum iod scribitur, habet איתו hirec & ain pathah: ut איתו sugam, איתו suget, איתו possidebo, איתו possidebit, איתו bonus ero, איתו bonus erit: & similia. Quando uero iod non scribitur, tunc איתו & ainpoal signantur cum zere: ut אשבו sedebo, אשב sedebit: & cætera. Inueniuntur quoque aliqua quæ ueniunt cum dages loco iod literæ quiescētis, ut אצוק dicitur אצוק רוחי id est, Effundam spiritum meum: Isaia quadragesimo quarto. & אצוק שמן id est, Effudit oleum: Genesis uigesimo octauo. Sic à אצור dicitur אצור id est, Prius quam formarem te: Jeremia primo. & similia.

Seb. Munsterus.

Sunt igitur uerba incipientia à litera iod in triplici differētia: quædam & maior quidem pars faciunt in futuro

d 4 iod

ORATIO

iod literam quiescere in zere uoce magna sub literis איהו Alia retinent iod & punctuant literas איהו more primæ conjugationi consueto: ut אירש יירש Tertia abscondunt iod per dages in secunda radicali litera, quæ scilicet secundam radicalem literam habent zade: de quibus paulo superius mentio fit, nempe Fundamento quinto, signo sexto. Est etiam unum, quod iod mutat in uau surec, nempe יבל potuit, אובל potero.

Elias.

9

Hæc autem uerba uocantur defectiua in iod, & non quiescentia in iod: quia imitantur in futuro, modum defectiuorum in pe nun. Et hæc est regula notabilis in Grammatica. Quando uenit dages loco literæ deficientis, tunc uocatur dictio illa, dictio defectiua: sin uenerit unum ex uocabulis magnis

SECUNDA

gnis loco literæ, uocatur dictio illa: Dictio quiescens, seu ex ordine quiescentium.

10 De his autem prius uidisti, quum in præcedenti Fundamento, signo sexto, scripserimus multa esse uerba defectiua in pe iod, habentia pro ainpoal literam zade: & quum huius rationem indagaremus per omnes libros Grammaticos, nullam inuenimus. Vnde uisum est nobis promptam reddere rationem, nempe hanc: quando quidem zade & samech magnam habent affinitatē in prolatione, & præsertim quando zade non est dagestatum. Et multi sint homines, qui penitus nullam faciunt differentiam inter has duas literas dum proferunt eas, præsertim Galli: ut si ab illis sit proferendum futurum uerborum, יצב יצג יצד & similia: utpote אצב stabo, יצג

ORATIO

יָצַד locabit, iuxta normam quiescentium in pe iod, audies eos literam zade proferre in hunc modum, אָסַב יָסַב
Et hinc mihi uidetur, quod zade labente iod dagesatur, quo fortiorem & duriolem habeat expressionē. Scripsimus tamen iam in præcedenti Fundamento, quod pauca sunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus est ea hic repetere.

Seb. Munsterus.

Non est dubium, quin in hac lingua institutor eius uoluerit cauere omnem ambiguitatem quæ ex consimilitudine nasci posset dictionum prolatione: id quod in multis aduerbiis potest exemplis: atq; ideo non pauca contra communem normam uidentur peccare, quum tamen necessitas distinctæ prolationis illam exegerit diuersitatem: id quod in uerbis רָאָה & יָרָא uidere licet

cet

SECUNDA

cet. Itē in coniugatione hithpael, quando prima radicalis litera est schin, ut in השתמר Potest & id notari in dictionibus אָשָׁה & אִישָׁה & multis similibus: ut taceam de istis uerbis quæ primam literam habent iod & secundam zade: & cætera.

Elias.

11

Coniugatio passiuæ habet per totum præteritum literam nun cum uau in holem quiescente: poniturq; uau illud loco iod radicalis. Idem fit in participio præsentis. In reliquis uerò modis, uau fit mobile: & punctuatur coniugatio ut in perfectis. Exemplum. אָ יָדַע cognouit, dices יָדַעְתָּ cognosce sci & cognitus sis, אָ יָדַעְתָּ cognoscar, יָדַעְתָּ cognoscetur: & cætera. Mutatur autē iod in uau, quo dages ipsum perceptibilis fiat, & melius in uau quàm in iod cognoscatur.

Munste

ORATIO

Seb. Munsterus.

Regulariter tertius ordo in passiva uoce, mutat iod in uau: uau autem illud in præterito & participio est quiescens: in infinitiuo & imperatiuo atque futuro est mobile, propter punctum dages signandum.

Elias.

12

Coniugatio piel & pual in hoc ordine sine defectu ueniunt. Non est enim possibile, ut quiescat litera iod & ponas dages post ipsum, quod est signum huius coniugationis: quum dages nunquam uenire soleat post literam quiescentem.

13 Coniugatio hiphil per totum præteritum habet he sequente holem loco iod radicalis literæ: ut הושיב collocauit, הושבת collocasti: & cætera. Sic per totam coniugationem literæ in capite superadditæ habent holem

SECUNDA

lem, ut in benoni: מושיב collocans, in infinitiuo & imperatiuo הושיב collocare & colloca, ut in præterito. In futuro, אושיב collocabo, יושיב collocabit: & cætera. Excipitur participium præteritum, in quo post literam mem semper sequitur schurec, id est per totum hiphil, non tam in perfectis quam in imperfectis uerbis. Punctuatur autem ainpoal per totam istam coniugationem, sicut in perfectis.

Seb. Munsterus.

Solum initium in ista coniugatione & ordine differt ab initio hiphil uerborum perfectorum, nempe quod iod prima radicalis litera mutatur in uau, holem: reliqua non differunt à uerbis perfectis.

Elias.

14

Id quoque hic aduertendum, quod illa uerba quæ in futuro kal interdum
reti

ORATIO

retinent iod radicalem literam expres-
se scriptam, quorum supra mētionem
fecimus: hic quoq; in coniugatione hi-
phil, iod non abijciunt: sed habent an-
te iod, zere uocem magnam, quæ iod
ipsum explicet: ut à יטב bonus fuit,
dices הטב הטב אטב idest, Benefaciendo
beneficiam: Geneseos trigesimo secun-
do capite. Et à נמן dicitur אמ השמאל
ואימניה idest, Si sinistram tenueris,
ego dextrā eligam: Geneseos decimo-
tertio. Sic ab ילל ululauit, אספיה
ואיללה idest, Plangam & ululabo:
Micheæ primo. In hunc quoq; mo-
dum he præteriti, infinitiui & impera-
tiui, & mem participij præsentis ha-
bent zere: ut הטיב מטיב beneficien-
do beneficiens, הטיבו ררביבם idest,
Benefacite uias uestras: Ieremiæ septi-
mo. & similia.

15 Coniugatio hophal in hoc
ordina

SECUNDA

ordine habet he punctuatū cum schu-
rec: ut יוספה חורר idest, Et Ioseph de-
missus est: Genesis trigesimo. Eadem
forma est in quiescētibus ain: ut הוסם
erectus est: & in duplicatis, הוסב cir-
cundatus est. In tribus his, he habet
schurec, nec est differentia inter ea quo
ad punctuationē: in reliquis uero per-
sonis præteriti, est discrimen inter du-
plicata & inter quiescentia in pe & ain:
quemadmodum declarabitur in hac
Oratione, fundamento duodecimo, si-
gno octauo.

16 Coniugatio hitpael per om-
nes modos uenit integra: ut à ילר ge-
nuit, ניהלרו idest, Et geniti sunt: Nu-
meri primo capite. Et à יעץ consuluit,
ויהיעצו idest, Et consilium inierunt:
Psalmo octogesimo. & similia. Ta-
men sæpe uertitur litera iod in uau mo-
bile, iuxta rationem quam signauimus
suprà

ORATIO

suprà in niphāl: ut à יָרַע cognouit,
 בְּהַתְּרַע יִרְאֵה idest, Quum cognitus
 esset Ioseph: Genesios quadragesimo
 quinto. & à יָרַח iecit, הִתְּרַח עָלַי
 idest, Et proijciat super cum: Leuitici
 decimosexto. & similia.

Seb. Munsterus.

Ratio quam suprà in niphāl signa-
 uit, non potest satisfacere huic loco: il-
 lic enim sit uau mobile, ut punctus da-
 ges habet in eo locum: hic autem non
 est opus punctulo dages in litera uau,
 quum nulla litera post scheua recipiat
 dages, præter בָּגַד בֵּית

FUNDAMENTVM SEPTIMVM
 in quo declaratur punctuatio coniu-
 gationis kal & niphāl uerborum
 quiescentium in ain uau,
 quale est קוּם

P Præteritum singulare in hoc ordi-
 ne, habet

SECUNDA

ne habet sub pe camez ad designan-
 dum quietem literæ uau, etiam si non
 sit mos, quod camez repræsentet lite-
 ram uau, sed potius aleph. Nam solet
 holem repræsentare uau, & illud ho-
 lem hic uertitur in camez, quo præteri-
 tum kal in ordine conforme fiat reli-
 quis ordinibus, qui omnes in præteri-
 to kal habent camez sub pe, exceptis
 duplicatis: id quod fusius declarabitur
 in Fundamēto duodecimo huius ora-
 tionis, signo secundo.

Seb. Munsterus.

Quæ ueniunt ex duplicatis, faciunt
 præteritum in pathah, ut differant à
 præterito uerborum quarti ordinis: ut
 hic dicis קָם surrexit, illic uerò קָם cir-
 cuiuic: & in secunda persona קָמָה sur-
 rexisti, קָמָה circuiuisti: & cætera.

Elias.

Inuenitur etiam aleph scriptū post
 camez

ORATIO

camez in dictione **וְקָם אֶת־שָׁמַיִם** idest,
Et surrexit uastitas: Hoses undecimo.
ubi quiescit. Inuenitur quoq; mobile,
nempe in dictione **וְיָשְׁבָה וְיָחַדְתָּ** id
est, Et alta erit atq; sedebit: Zachariae
decimoquarto. Et ista duo aleph sunt
loco uau. Sic quoque in tertia pluralis
masculini, & tertia foeminini singula/
ris, pe camezatur. Et quando habet ac
centum in penultima, indicium est uau
quiescere: ut **קָמוּ** surrexerunt, **קָמוּ**
surrexit: sed in reliquis personis pe pa/
thatur, ut **קָמוּ** surrexisti, **קָמוּ** sur
rexi: & cetera. Et hoc fit propter sche/
ua quod quiescere solet per totum pra/
teritū kal: alioquin si pe camezaretur,
non posset scheua quiescere, sed moue
retur: quemadmodum id fufius decla
rabo in tractatu Cantici.

Seb. Munsterus.

Nunquam enim uenit post scheua
mobile

Accentus
modum
mutat

SECUNDA

mobile dages siue leue siue forte: muta
tur igitur hic camez in pathah, ne sche
ua post camez mobile fiat, atq; tau li/
tera primæ & secundæ personæ post
scheua mobile priuetur dages.

Elias. 3

Venit quoq; praeteritum cum ze/
re iuxta formam **פָּעַל** ut **פָּאָסַר מוֹת**
אֶהְרֹן idest, Ut mortuus est Aharon:
Deuteronomij trigesimo secundo. **בִּי**
מֵהוּ בָּל הָאֲנָשִׁים idest, Quonia mor/
tui sunt omnes uiri: Exodi tertio. Et in
forma **פָּעוּל** habes Geneseos quadra
gesimoquarto: **הִבְקַר אֹר** idest, Ma
ne illuxit. Item **בִּי-אֹרוֹ עֵינַי** idest,
Quoniam illuxerunt oculi mei: primi
Regū decimoquarto. & similia pauca.

4 Participium praesens per to/
tum habet sub pe camez, nec est diffe/
rentia inter hoc participium singularis
masculini, & tertiam personam singu/
laris

e 2 laris

ORATIO

laris masculini præteriti: ut בא אחיר idest, Venit frater tuus cum dolo: Geneleos uigesimo septimo. ubi ponitur in præterito. Item אנכי בא idest, Ego uenio ad te in densitate nubis: Exodi decimono- no. quod est benoni. In fœminino ue- rò genere est discrimen aliquod: nam præteritum est בלעיל hoc est, habet accentum in penultima: ut רחל באה idest, Rahel uenit: Geneleos uigesimo nono. Sed participium est בלרע hoc est, habet accentum in ultima: ut בתו באה idest, Filia eius ueniens: Geneleos uigesimo. Venit etiam benoni cum zere quando est de forma פעל ut ברי ביה idest, Quoniam mortuus tu: Isaia trigesimo septimo. Et in forma פעול ut טוב טובים idest, bonus, boni.

Seb. Munsterus.

Ut in uerbis primi, secundi & tertij
ordinis

SECUNDA

ordinis, inueniuntur hæ tres formæ in præterito kal בָּקַר cum camez & pa- thah, חָפַץ cum zere, יָבַל cum ho- lem: ita in quarto ordine, ubi thema est monosyllabum, inuenitur hæ tri- plex forma, ut קָם surrexit, אָוַר lu- xit, מָתָה mortuus est: in secunda per- sona מָתָה אָרַתָה קָמַתָה

Elias.

5

Participium præteritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes isti modi ueni- unt cū schurec, præsertim infinitiuus: ut לא אוכל קום idest, Non potero surgere: Threnorū primo. Item in im- peratiuo, קום קרא idest, Surge, inuo- ca: Ionæ primo. Eandem formam ha- bet פעול licet à uerbo קום formari nō possit, quum sit uerbum neutrum: sed à uerbo שום licebit formare par- ticipium præteritum, quum sit uerbum transitiuum: nam dicimus שום possi-

e 3 tus

ORATIO

us, **שומים** positi, **שומה** posita: ut
מן אבשלום היתה שומה idest, De
 Absalom fuit posita: secundi Regum
 decimotertio. Inuenitur quoq; infini/
 tiuus & imperatiuus cum **holem**: ut,
קום יקומו idest, Surgendo surgent:
 Ieremiæ quinquagesimonono. **פור**
התפררה idest, Dissipando, dissipa: &
 cætera: Isaiæ uigesimoquarto. Impera/
 tiuus, ut **שוב אלי** idest, Et reuertere
 ad me: Ieremiæ tertio. **בול אה-בני**
ישראל idest, Circumcide filios Israel:
 Iosue quinto capite.

6 In futuro, literæ **איהו** ca/
 mezantur ad repræsentandū ainpoal,
 nempe literam uau: ut **אקום** surgam,
יקום surget: & cætera. Vau uero surc/
 catum & expresse positum, non est ain/
 poal, sed uau protractiois: sicut est uau
 in **אפקור** & **אפקור** & cætera. Sunt
 tamen qui dicunt, uau illud esse radica

le

SECUNDA

le: demonstrantq; id per hæc exempla
יקומו תקומו in quibus remanet uau.
 Si enim non esset radicale, dicendum
 esset **יקמו תקמו** iuxta formā **יקרו**
 ubi uau extruditur.

7 Sunt etiam qua: inueniun/
 tur cum **holem**, ut **אל תקוץ בתובהתו**
 idest, Ne fastidium habeas in corre/
 ptione eius: Prouerbiorum tertio. Sic
 quoq; in **בסורה** hoc est, in Bibliæ
 Annotationibus & collationibus ubi/
 cunq; inueneris **הוס** & **הוס** sem/
 per habet **holem**, præter unum quod
 habet schurec: ut **לא תהוס עינם** id/
 est, Non parcet oculus eorū: Ezechie/
 lis nono. Sic ubicunq; inueneris scri/
 ptum **הוס** semper habet schurec.
 Porrò in pausa uenit futurum semper
 cum **holem**: ut, **יהי ראובן ואל ימות**
 idest, **Viuat Ruben & non moriatur:**
 Deuteronomij capite uigesimosecun/
 do

e 4 do

ORATIO

do. **שְׁלֹשִׁים שָׁנָה נִימֹתָ** idest, Triginta annorum & mortuus est: Geneseos octauo. Sed extra pausam redit holem in camezhateph, id est potissimum cum uau conuersuo: ut **וַיָּקָם אַבְרָהָם** idest, Et surrexit Abraham: Geneseos uigesimoquarto. **וַיִּקְצַץ מוֹאָב** idest, Et abominatus est Moab: Numeri uigesimo secundo. Sic quoque sine uau hipuch seu conuersuo quando subiungitur dictioni paruæ: ut **יָשֵׁב נָא אִפְרַיִם** idest, Auertatur quæso ira tua: Isaiæ duodecimo. **תָּשֵׁב נָא נַפְשׁ הַיֶּלֶד** idest, Reuertatur obsecro anima pueri: tertij Regum decimosextimo. In quibus exemplis alterum camez uocatur hatephcamez, non obstante quod nullum punctum camez iuxta ipsum scheua scribitur: de quo clarius & perspicacius aliquid inuenies in nostro Cantici tractatulo.

Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

In libro Cantici facit Elias discrimen inter hatephcamez & camezhateph. Hatephcamez expresse scribitur cum scheua: sed camezhateph non scribitur cum scheua, & tamen potest ipsum sequi dages, unde & camez paruuum uocari potest.

Elias.

8

Coniugatio passiuua habet in præterito nun camezatum pro tribus personis absentibus: ut **כָּבִיּוּ** paratus est, **כָּבוּוּ** parati sunt, **כָּבוּנָה** parata est. In reliquis uero personis uertitur camez more suo in scheua, & holem migrat in schurec: ut **כָּבוּוֹתִי** idest, Quoniam paratus fui: Isaiæ decimo capite. **נִפְּגַעְתִּי וְנִרְבַּאתִי** idest, Dissolutus & contritus sum: Psalmo trigesimo octauo. ne scilicet sint duo holem pariter.

9

Participium præsens in singulari

ORATIO

gulari non differt à præterito: at in reli-
quis personis migrat carnez in scheua:
ut **נָבֹוֹן** **נָבֹוֹן** rectus, recti: & cætera.
Infinitiuus & imperatiuus ueniūt cum
he hirecato à capite sequente dages,
haud secus quàm in perfectis: ut **נָבֹוֹן**
paratus esto. Et in futuro **נָבֹוֹן**
parabor, parabitur: & cætera.

Seb. Munsterus.

Dages illud succedit in locum nun
passiuæ literæ, præponiturq; in impe-
ratiuo & infinitiuo litera he, ut dages
illud forte fiat.

FUNDAMENTVM OCTAVVM
in quo probabiliter ostenditur coniu-
gationem piel, quæ est in isto or-
dine, esse coniugationē illam
quam aliqui grammatici
uocant quadratam.

Elias. 1

Nunc de Coniugatione piel &
pual

SECUNDA

pual, præsertim quum peruenimus
ad eum locū, cuius meminimus à prin-
cipio Orationis primæ, in quo proba-
bimus, coniugationem quadratam re-
gulariter non inueniri, aut certe in pau-
cis uerbis. Sciendum igitur, quod qui-
dam Grammatici dixerunt super his
uerbis **הִאֲבִלְהוּ אֵשׁ** idest, Deuorabit
eum ignis: Iob undecimo. & **לִלְשֹׁנִי**
בְּסֵתֶר idest, Detrahentē mihi in secre-
to: Psalmo centesimoprimo. **לְמִשְׁפָּטִי**
אֲתַחְזֹוּ idest, Iudicantem me depreca-
bor: Iob nono. hæc exempla esse de
coniugatione quadrata, idq; propter
hatepheamez quod est sub pepoal eo-
rum: scheua uero aiūt esse loco holem
ad representandum uau quiescentem
literam post pepoal: ut sint radices eo-
rum **אֲבִלְהוּ** **לִלְשֹׁנִי** **שׁוֹפֵט** quarum
quælibet constare uidetur quatuor es-
sentialibus literis.

Attamen

ORATIO

Attamen ingeniosiores Grammatici confutant illorum opinionem, qui taliter sentiunt: aiuntque, non adducendam rationem ex memoratis tribus exemplis, quum alia præter illa non inueniatur. Nam uolunt illa omnino esse irregularia, aut certe composita, quem admodum id declarabimus in libello Compositionis, de singulis mentionem facturum in suo loco. Et quod ultra dicunt, in isto ordine inueniri uera quadrata: ut à בון dicitur בון Intellectum præstitit, ubi uau quiescens est ainpoal, & hinc sequuntur duo nun, quæ sunt duo lamedpoal: ut sic constet uerbum illud quatuor radicalibus literis: & in hunc modum, huiusmodi uerba iuxta illorum interpretationem, uera quadrata uocari possunt. Solent ingeniosiores Grammatici ad hoc re-

שובב

SECUNDA

שובב קומים בון & similibus, duplicari lamedpoal: sed ea sunt de coniugatione piel dageffata & non quadrata, ut ipsi dicunt. Et quoniam uau in illis est litera quiescens, non potest fieri uere more coniugationis piel dageffetur, quum dages nunquam ponatur in litera quiescente, sed loco eius duplicatur lamedpoal, diciturque בון pro בון parauit, seu direxit.

Seb. Munsterus.

Hæc diligentissime sunt obseruanda, nempe quod loco dages duplicatur tertia radicalis, præsertim quum litera dageffata ualeat literam duplicatam, & uau quiescens non sit capax punctuli dages. Quod autem hæc uerba sint de coniugatione piel, probant memlitera participij atque literæ futuri temporis איהו quæ punctuatur cum scheua, sicut omnia uerba piel. Probatur id

בון

ORATIO

quoque ex hithpael, ut Elias iam declarabit: & ex transitiva significatione huius coniugationis.

Elias.

Et huius ratio colligi potest ex hithpael uerborum huius ordinis, in quibus etiam duplicatur lamed poal loco puncti dages: dicimusque **התבונן** pro **התבונן** parauit se. Eadem ratione in pu al, quod dageffari debuerat, dicimus **בארץ תהומות חוללת** idest, Dum non essent abyssi concepta sum: Prouerborum octauo. ubi dicendum alioquin fuerat **חולתי** Sic **מיחה מן ערי גבר בוננו** idest, A Domino gressus uiri disponentur: Psalmo trigesimo sexto. quod est de coniugatione pual, & scribitur loco **בנו** Idem sentiendum in futuro, ut **במזר יסוער מגורו** idest, Sicut palea deturbabitur ex horreo: Hoseæ decimotertio. Item **ימולל ויבש** idest

SECUNDA

est, Excidetur & arescet: Psalmo nonagesimo. Quæ sunt de coniugatione pual huius ordinis. Qui autem dicunt ea esse de coniugatione quadrata, necesse est ut dicant ea esse uerba neutra. Sed nos longè aliter sentimus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione ista transitiva. Præterea & id nobis potest esse suffragio, quod memorata coniugatio quam illi quadratam uocant, habēda sit pro piel, quod eam æque sæpenumero inueniamus transitiuam ut coniugationem piel, quæ fermè semper est transitiva: ut scripsimus in Fundamento suo. Proinde licebit & alia ratione ostendere hanc coniugationē usurpari loco piel. Nam si aduerteris participium præsens & præteritum, uidebis utrunque à fronte habere literam mem scheuatam, ut in piel: quin & hæ quatuor literæ **בבלם** atque

ORATIO

atque איתו habent scheua iuxta mo-
rem ipsius coniugationis piel. Est ta-
men differentia aliqua inter benoni &
paul: quia benoni desinit in zere: ut,
משׁוּבַּב נְחִיבוֹת idest, Reducens semit-
tas: Isaiæ quinquagesimo octauo. Paul
uero desinit in camez: ut וְהוּא מְהוֹלֵל
מִבְּשָׁעֵינוּ idest, Et ipse uulneratus pro-
pter iniquitates nostras: Isaiæ quinqua-
gesimo tertio capite.

4 Regula. Coniugatio piel
in isto ordine habet pe punctuatum
cum holem, ad representandum lite-
ram uau quiescentem, quæ radice ain-
poal est, & duplicatur in ea lamed poal
loco dages Punctum uero literis à ca-
pite addendis substernendum est sche-
ua, iuxta formam coniugationis piel.
Eandem formam seruat coniugatio
pual, nec est inter hanc & illam diffe-
rentia uila, nisi in ipso significato: ut,

בּוֹנֵי

SECUNDA

בּוֹנֵי הַצֵּם idest, Parauerunt sagittam
suam: Psalmo decimosexto. quod est
de coniugatione quam nos piel uoca-
mus. & וּמֵיֶיךָ מִזְעָרֵי גֵבַר בּוֹנֵי idest
Et à Domino gressus uiri diriguntur,
quod est de coniugatione pual. Item,
וְהוֹלֵלָה יָדָי idest, Et formauit manus
eius: Psalmo octuagesimonono. de cō-
iugatione piel. Sic לְפָנַי גְּבֻעוֹת הוֹלֵלָהִי
idest, Ante colles formata sum: Pro-
uerbiorum octauo capite. quod est de
coniugatione pual, quemadmodū su-
prà scripsimus.

Seb. Munsterus.

Omnia itaq; uerba quarti ordinis,
quæ in prima coniugatione sunt neu-
tra, fiunt in hac coniugatione quadra-
ta, siue piel transitiva: ut à קָם surre-
xit, רומם crexit, רָם eminuit, רומם
exaltauit, שׁוּבַב reuersus est, שׁוּבַב re-
duxit: & cætera.

¶ Elias

ORATIO

Elias. 5

Coniugatio hiphil habet per totum præteritū à capite literam he cum zere, & in tribus tertijs personis habet literam pe hirecatam: ut **הָקִים הָקִימוּ** In reliquis uero personis eadem litera habet pathah, ut **הָקִימָהּ** & cætera. tametsi in illis personis litera pe aliquando retineat hirec, sed tunc he habet hatephpathah uel hatephsægol. Exemplum, **הָקִימוּתִי** crexisti, crexi: & **הָקִיצוּתִי** exuscitaſti, exuscitaui uel euigilaui: unde **הָקִיצוּתִי כִּי יְהוָה יִסְמְכֵנִי** idest, Euigilaui quoniam Dominus sustentabit me: Psalmo tertio.

Seb. Munsterus.

Coniugantur uerba hiphil in ordine quarto in præterito duplici modo: nempe sic, **הָקִים הָקִימָהּ הָקִימוּתִי** uel **הָקִים הָקִימוּתִי הָקִימוּתִי** Et habent ple

SECUNDA

plerunq; eandem cum uerbis piel ſignificationē: ut **קָוַם** uel **הָקִים** crexit, uel **הָשִׁיב** uel **שָׁבַב** reduxit.

Elias. 6

Participium præſens habet mem cum zere, ut he præteriti. In reliquis uero personis uertitur zere more ſuo in ſcheua: ut **מָקִים** erigens, **מִקְיָמִים** erigentes: & cætera. Participium præteritum habet mem ſchurecatū, ut ubique habere ſolet in coniugatione hiphil. Exemplum, **מוֹקְמִים** erectus, **מוֹקְמִים** erecti: & cætera. Infinitiuus & imperatiuus ambo habent he camezatū, quo ſcilicet diſcrimen aliquod ſit inter ipſos & inter præteritū. Pe poal uero habet zere: ut **הָקִים** erige, erigere. At cum literis bachlam pe habet hirec: ut **בְּהָקִים** & **לְהָקִים** &c. Sic quoq; imperatiuus pluralis maſculini & ſingularis ſceminini habet hirec: ut **הָקִימוּ** erigite,
f 2 הָקִי

ORATIO

תקיימי erige: & cætera. ut iam in perfectorum ordine etiam scripsimus.

7 Futurum habet sub literis איתן camez, quum potius habere deberet zere, sicut habet mem participij præsentis: de quo iam scripsimus regulam, nempe in coniugatione piel uerborum perfecti ordinis, Oratione secunda, fundamento quarto.

Seb. Munsterus.

Ibi dictum est, literas איתן in punctis semper conformes esse puncto, quem habet mem participij præsentis: sed fallit hic regula, ubi mem habet zere, & literæ futuri temporis habent camez.

Elias.

8

Habet autem futurum sub literis איתן camez, quo discrimen aliquod sit inter ipsum & futurum kal, quod in quiescentibus iod sub איתן habet zere

re

SECUNDA

te: ut אשב sededo, ישב sedebit: & cætera. Et hæc est ratio, quur literæ איתן hic punctuantur cum camez sicut & in kal eiusdem ordinis, nisi quod uerba in kal habent pe cum schurec: ut אקום surgam, יקום surget: & cætera. hic autem in hiphil pe habet hitec: ut אקים faciam surgere, seu erigam, יקים eriget: & cætera.

9 Coniugatio hophal iam à nobis est descripta in quiescentibus pe iod, in Oratione ista, fundamento sexto, signo duodecimo. Coniugatio etiã hithpael iam descripta est superius in coniugatione piel, Fundamento isto, signo secundo: nempe quod soleat uenire cum duplicato lamedpoal, & id loco dages: ut התבונן התבוננת intellexit, intellexisti: & cætera. Participium præsens, מתבונן intelligens. In infinitiuo התבונן intelligere: quæ forma

f 3 non

ORATIO

non dissimilis est præterito. Futurum,
 אֶתְבַּרְכֵּנּוּ intelligam, יִתְבַּרְכֵּנּוּ intelliget:
 & cætera.

FUNDAMENTVM NONVM,
 in quo declaratur ordo quiescen-
 tium in lamed aleph, ut est
 קָרָא idest, clamauit.

Elias. 1

Coniugatio kal habet per totum
 præteritum literam aleph quie-
 scentem præcedente eam camez, exce-
 pra tertia persona pluralis, & tertia sin-
 gularis fœminini, ubi aleph mouetur,
 ut קָרָאוּ clamauerūt, קָרָאָה clamauit.

Seb. Munsterus.

Mouetur in his duobus exemplis
 aleph, eo quod proprium habet pun-
 ctum uocale. Reputatur autem uau su-
 rec pro puncto ipso aleph supposito.

Elias. 2

Porrò in participio præsentis & præ-
 terito

SECUNDA

terito quiescit aleph, sed tantum in sin-
 gulari masculino, in reliquis autē perso-
 nis mouetur: ut קָרָא uocans, קָרָאִים
 clamantes: &c. קָרוּא uocatus, קָרוּאִים
 uocati: &c. In infinitiuo קָרָא uel קָרָא
 Et cum literis bachlam קָרָאָה
 Venit quoque interdum cum tau super-
 addito, more quiescentiū in lamed he:
 de quibus in sequenti Fundamento di-
 cemus. Exemplum, לְבַלְתִּי קָרָאתֵנוּ
 idest, Non uocando nos: Iudicū octa-
 uo. לְפִי קוֹלָאת לְבַבִּי idest, Ad imple-
 dum Babylonem: Ieremiæ uigesimo-
 nono. & his similia.

3 Sic igitur est in multis locis
 permutatio quædã huius ordinis cum
 quiescentibus in lamed he, in qua re nos
 hic non prolixi erimus, quandoquidē
 nihil negocij nobis sit cum his quæ ex-
 ciipiuntur à regula. Imperatiuus, קָרָא
 uoca, quiescente aleph: in reliquis au-

ORATIO

tem personis mouetur: ut קראו uoca
te, קראי uoca, קראנה uocate: quod
etiam uenire solet cum defectu literæ
he: ut קראו לו ויאכל להם idest, Vo/
cate eum & comedat panem: Exodi
undecimo. Accidit quoq; quod tam
litera aleph quam nun quiescunt, nem
pe in dictione hac, קראו לי מרה id/
est, Vocate me amaram: Ruth primo.

4 Proinde hæ quatuor literæ
איהן haud secus punctuantur quam
in perfectorum ordine, quiescitq; lite
ra aleph quando claudit ipsam dictio
nem: ut אקרא יקרא & cætera. Sed
quando post literam aleph sequitur a
lia litera, mouebitur ipsum aleph: ut
יקראו clamabunt, תקראו clamabitis,
תקראי clamabis. In plurali tamen fœ
minino quiescit, ut Exodi primo, ביי
מלקחיהם תקראנה idest, Quoniam uo
cabunt prælium.

Omnes

SECUNDA

5 Omnes autem residuæ con
iugationes insequuntur istam normā,
nisi quod in eis uenit zere ante aleph li
teram quiescentem in personis præteri
ti: ut בקרא uocatus est, בקראת uoca
tus es: & cætera: המציא fecit inueni
te, המצאת fecisti inuenire.

FUNDAMENTVM DECIMVM,
in quo declaratur punctuatio ordinis
quiescentium in lamed he, ut
est גלה reuelauit.

Elias.

1
C Oniugatio kal habet in præteri
to quadruplicem formā. Prima
est, quod he litera quiescit in sine uer
bi: ut גלה reuelauit. Secunda, quod
absconditur: ut גלו reuelauerunt. Ter
tia, uertitur in tau raphatum: ut גלתה
reuelauit mulier. Quarta, in reliquis
personis uertitur in iod quiescens: ut,
גלית reuelasti, גליתי reuelauit: & cæ
tera

ORATIO

tera. Et in omnibus his personis, pe ha
bet punctum camez, ut in perfectis.

Seb. Munsterus.

Differunt uerba huius ordinis à re/
liquorum ordinum uerbis, propter he
tertiam radicalem, quæ in præterito se
cundum diuersas personas habet mul
tiplicem uarietate: in imperatiuo quo
quæ & infinitiuo & futuro, discrepat in
ipsa terminatione à reliquis uerbis kal.
Punctuatio autē primæ literæ non ua
riat à communi forma kal.

Elias.

2

Scias quoque, quod in tertia pluralis
& in tertia singularis fœminini, uerti
tur he aliquando in iod literam mobi
lem: ut ab חָסָה sperauit, צוֹר חָסִיו בוּ
id est, Creator, sperauerunt in eo: Deu
teronomij trigesimo secundo. Item בָּךְ
חָסָה נַפְשִׁי id est, In te sperauit anima
mea: Psalmo quinquagesimo septimo:
existen

SECUNDA

existente camez semper ante iod mo/
bile, quo latius ipsum proferas. Nam
debuerāt sic scribi, חָסִיו sperauerunt,
חָסָה sperauit: iuxta formam פָּקְרוּ
פָּקְרָה ut dixi.

3 In participio præsentis, he quæ
scit, habens plerumque ante se sægol: ut
גִּלְחָה reuelans: quod fit ad distinguen
dum ipsum à quiescentibus in lamed
aleph, quod habet zere: ut קוֹרָא De
quo iam scripsimus in præcedenti Fun
damento. Quando uerò subiungitur
dictioni paruæ uel dictioni habenti ac
cētum in penultima, habebit & ipsum
zere, signabiturque accentus in penulti
ma eius: ut בָּנָה עִיר id est, Et fuit
ædificans ciuitatem: Geneseos quarto.
עוֹשֵׂה מַלְאָךְ id est, Faciens miraculum:
Exodi decimo quinto. & similia mul
ta, quæ enumerantur per Magistros
Traditionis, qui מסוּרָה Masoreth scri
pserunt

ORATIO

psferunt, id est Concordantias uocabu-
lorum scripturæ. Porrò singulare fœ-
minini habet camez ante literam he:
ut עושה אסתר idest, Esther faciens:
Esther undecimo. In utroq; autē plu-
rali, idest masculini & fœminini, ocul-
tatur litera he: ut גולים reuelantes, seu
reuelatores, גולות reuelatrices. Et ha-
bet pepoal in omnibus istis holem, si-
cut in perfectis.

4 In paul uertitur litera he in
iod mobile per omnes personas, pun-
ctuaturq; ut in perfectis. Exemplum.
גלוי reuelatus, גלויים reuelati: &c.

Seb. Munsterus.

Hic litera iod non est mobilis,
quã non sit consonans, sed est nudum
uocale: in plurali uerò & fœminino, fit
mobilis litera.

Elias.

5

Infinitiuus ut plurimum habet he
in

SECUNDA

in fine quiescens, præsertim si sit sine li-
teris בבלם ut ראה ראינו idest, Vi-
dendo uidimus: Genescos uigesimo/
sexto. עשה יעשה לו idest, Faciendo
faciet ei: Prouerbiorum uigesimoter-
tio. Quando uerò infinitiuus alteri uer-
bo non iungitur, habet scheua: ut ראה
בניך idest, Videndo faciem tuam: Ge-
nescos quadragesimooctauo. חסבלת
עשה idest, Stulte fecisti agendo: Ge-
nescos trigesimo. Quando uero habet
annexam unam ex literis בבלם uerti-
tur he litera in uau quiescens, acceditq;
in fine litera tau. Exemplum, בגלות
in reuelando, בגלות quum reuelaret:
& cætera. quin & absque literis בבלם
retinet nonnūquam hanc formam: ut
הארץ גלות idest, Reuelare terram: Lu-
dicū decimoseptimo: & similia pauca.

Seb. Munsterus.

Habet igitur iste infinitiuus tripli-
cem

ORATIO

gem formam, purus, qui scilicet est sine literis bachlam, desinit in holem, manente litera he: & is habet sub pepoal uno modo camez, & alio modo scheua. Qui uero est cum literis bachlam, desinit in הו oth.

Elias.

6

Imperatiuus singularis habet in fine he quiescens, præceditque ipsum punctus zere: ut הלה reuela. In plurali masculini & singularis foeminini, absconditur he, ut גלי גלו. In plurali uero foeminini uertitur he litera in iod quiescens, præceditque ipsum sægol: ut על שאול בבינה idest, Super Saul flete: secundi Regum primo. uel absque litera iod, ut צאנה וראנה idest, Egredimini & uidete: Canticorum tertio. In futuro ponas literas איהו super imperatiuum, & habebis propositum. Punctuatur autem hic ut in perfectis. Et nota, quod

SECUNDA

quod omnes iam memoratae regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cōuersione literæ he in iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendæ de omnibus uerbis huius ordinis, tam in kal quàm in alijs coniugationibus. Nam sunt communes omnibus septem istius ordinis cōiugationibus: punctuaturque pepoal, & literæ superadditæ (ut sunt, litera mem in utroque participio, literæ bachlam in infinitiuo, literæ futuri איהו) in singulis coniugationibus sicut in perfectis. Nec operæpretium esse puto, ut hic singula reperam: & alijs exemplis rem semel demonstratam, denuo inculcem. Pergamus ad cætera.

Seb. Munsterus.

Sensus est, ut in kal he in secunda & prima persona præteriti mutatur in iod, & in infinitiuo in oth: sic in piel & hi

ORATIO

& hiphil hæ mutationes accidunt eis
 ut גלה גלות reuelasti, גלות reuelare.
 Et in hiphil, הגלה הגלות Et in infini
 tiuo, הגלות Idem fit in hithpael.

Elias.

6

Sed hoc necesse est ut scias, multa
 esse futura in hoc ordine, quæ interdū
 ueniunt in kal cum defectu literæ he:
 ut אגל reuelabo, יגל reuelabit, תגל
 reuelabis, punctuanturq; cum hirec
 & sagol: sed & cum literis איהו inue
 niuntur habere zere: ut אל תפן idest
 Ne respicias: Numeri dccimosexto.
 ותלך ותחע idest, Et abiit atq; errauit:
 Geneleos dccimosexto. Sic in passiuo,
 אגל reuelabor, תגל reuelaberis, יגל
 reuelabitur, cum hirec & camez. Et in
 piel, אגל reuelabo, יגל reuelabit,
 תגל reuelabis. cum scheua & pathah.
 In coniugatione uerò pual & hophal
 cum defectu literæ he non inueniuntur
 hæc

SECUNDA

hæc uerba. In hiphil, אגל faciam re/
 uelare, יגל faciet reuelare, תגל facies
 reuelare: cum sex punctis. In hithpael
 אהגל prodam me, יתגל prodet se,
 תתגל prodes te.

8

Nota etiam, quod raro is de/
 fectus cōtingit, nisi quando uerbo ad/
 iunctum fuerit uau conuersiuū. Exem/
 plum in kal, ויבן אל הים idest, Et ædi
 ficauit deus: Geneleos undecimo. In
 passiuo, ויבן אל הים idest, Et obuiam
 factus deus: Numeri uigesimotertio.
 In piel, ויבן אל הים idest, Et præcepit
 deus: Geneleos undecimo. In hiphil,
 ויבן ויבן idest, Et fecit respicere cau/
 dam: Iudicum dccimoquarto. In hith/
 pael, ויתגל בתוך אהלו idest, Et dis/
 cooperuit se in medio tabernaculi sui:
 Geneleos nono.

Seb. Munsterus.

Hæc frequentissima sunt in libris
 g Hebræ

ORATIO

Hebræorum sacris, ut scilicet acceden-
te uau hippuch, à fine corruat tertia ra-
dicalis he, ut וּבָּאוּ pro וּבָּאוּ & ædifi-
cavit: וּבָּאוּ pro וּבָּאוּ & præcepit:
וּבָּאוּ pro וּבָּאוּ & fecit: & cætera.

Elias.

9

Aduerte quoq; & illud תִּנְסֶה רֶכֶב idest, Nunquid si tenta-
uerimus loqui tecum molestus eris? &
postea scribitur, תָּבֵא אֵלַי וְתִלָּא id-
est, Veniet ad te & molestus eris: Iob
quarto. Pauca autem inueniuntur abs-
que uau conuersiuo: ut אֶל-תִּסֶּן אֶל-
מִנְחָתָם idest, Ne respicias ad munus
eorum: Numeri decimosexto. וְסֹרֵר
אֶחָד אֶל-תִּגְלֵל idest, Et secretū alterius
ne reueles: Prouerbiorū uigesimoquin-
to. וַעֲשֵׂה יְהוָה עִמָּכֶם idest, Faciat Do-
minus uobiscum: Ruth capite primo.
& similia.

10 Sic quoq; imperatiuus singu-
laris

SECUNDA

laris uenit interdum cum defectu he
ut in piel, צַו אֶת-בְּנֵי idest, Præcipe
filijs: Leuitici sexto. Item, גַּל עֵינַי id-
est, Reuela oculos meos: Psalmo cen-
tesimo decimonono. Et in hiphil, ut
הִרְבַּב בְּבִסְנֵי idest, Multiplica, laua me:
Psalmo quinquagesimo primo. תָּרַח
מִמֶּנִּי idest, Desine à me: Deuteron-
omij nono. Et in hithpacl, ut שָׁבַב עָלַי
מִסְתַּח וְהִתְחַלּוּ idest, lace super lectum
tuum & fac te infirmum: secundi Re-
gum decimotertio. In kal uero & ni-
phal non uenit imperatiuus unquam
cum defectu literæ he.

11 Nota etiam, quod quatuor in-
ueniuntur radices, quarum lamed poal
he nūquam quiescit, sed perfectorum
more semper expresse scribitur in eis:
& sunt istæ, גָּבַהּ בְּמִתָּה גָּגַהּ תָּמִית, Hino
etiam est, quod punctuantur cum ca-
mez & pathah ut uerba perfecta,

g 2 & non

ORATIO

& non ut quiescentia in he, quæ semper habent duplex camez: ut בנה קנה & עשה גלה & his similia. Punctuantur autem priora quatuor uerba cum pathah sequēte punctulo mappic, quod literā he semper stabilem demonstrat & quæ nunquam reiñciatur. Nam à גבול dices בן גבול בנות ציון idest, Quoniā superbierunt filia: Sion: Isaiæ tertio. ויגבה יהוה עבאות idest, Et eleuatus est Dominus exercituū: Isaiæ quinto. cum mappic. Sic de isto במה לך בשרי idest, Concupiuit ad te caromea: Psalmo sexagesimotertio. poteris dicere, במהת במהתי & cætera. tametsi non inueniatur. Sic de גגה Iob decimo octauo. לא יגה שביב אשו idest, Non splēdebit flamma ignis eius. ubi litera he habet punctum mappic. Item de תמה habes Psalmo quadragesimo octauo. תמה ראו בן תמה idest

SECUNDA

est. Ipsi uiderunt sic admirati sunt. אל תתמה על תהפץ idest, Non mireris super desiderio illo: Ecclesiastici quinto. cum mappic. Porro ויתמהמה Genesim decimonono. תתמהמה ותמהו Isaiæ uigesimonono. & his similia, habent pro radice uerbum מהמה quod est ex quadratis, ideoq; non comprehenditur inter memorata quatuor uerba. Est proinde cōtrouersia de isto uerbo, ותלה ארץ מצרים idest, Et defecit terra Aegypti: Genesios quadragesimo septimo. utrum sit à radice לאה uel à להה Et hinc dicitur במתלהלה idest, Sicut fatigans se: Prouerbiorum uigesimo sexto capite. Verum, nihil ad nos de ista concertatione.

Non enim est nobis
negocium de re/
trufis.

ORATIO

FUNDAMENTVM VNDECIMVM, in quo explicatur modus punctuandi coniugationem kal & niphali in ordine duplicatorum.

Elias.

Vocamus duplicata uerba, ea quæ habet duas posteriores literas similes: ut est סבב circuiuit, שלל spoliavit, וצ totondit: & alia his similia. De reliquis uero speciebus duplicatorum, iam diximus in Fundamento tertio, oratione prima, capite undecimo. Iam uero notabis, quædam ex illis esse duplicata uerba, quæ interdum ueniunt iuxta morem uerborum perfectorum: ut à סבב שלל וצ dicimus סבבת שללת וצ & similia. nec opus est ut illa declarem, quum perfectorum seruet normam. Sed ueniunt plerumque cum defectu unius literæ duplicatæ

SECUNDA

tatæ, & tunc altera dageffatur ad re-
presentandum defectum amissæ literæ: ut סבבת circuiisti, pro סבבת & סבבת circuiui, pro סבבת. Et si quæras, quæ duplicatarum literarum deficiat: Respondco, Cogimur dicere, literam ainpoal deficere, iamedpoal uero dageffari. alioquin si contrarium fieret, non esset uirtus in dages ad re-
presentandum amissam literam, quum punctus dages non in præcedenti sed sequenti litera ostendat defectum. quod bene notabis & memoriæ commedabis, quum sit notabilissima regula in Grammatica.

Officium
dages

Seb. Munsterus.

Inueniuntur tamen quædam uocabula, in quibus dages ostendit defectum sequentis & non præcedentis literæ: ut est ויסב & reduxit: & alia quædam, quorum Elias meminuit in libro

ORATIO

compositionis seu irregularium uocabulorum.

Elias.

2

Per totum præteritum pepoal pathatur, quo discrimen sit inter ista uerba & inter quiescentia in ain, in quibus pe camezatur: & præterea pe hic pathatur propter dages, quod uenit in reliquis præteriti personis post pathah: ut סְבוּתָי סְבוּתָי & cætera. In quibus exemplis, si samech camezaretur, non posset sequi dages, quandoquidē dages non soleat uenire post camez uocem magnam.

5 Ob eandem rationem participiū præsens habet quoque pathah: ut קָבַע קָבַע & cætera. Etiam illa quæ iuxta magistros מְסוּרָת sunt camezata: ut est תָּם וְנֶשֶׁר idest, Integer & reclusus: Iob primo. à quo dicimus in plurali, וְנֶחְבְּרוּ וְנֶחְבְּרוּ תָּמִים idest, Et pariter

SECUNDA

ter erunt immaculati: Leuitici secundo. ubi dageffatur. At hic צָרִיק תָּמִים idest, Iustus, integer: Geneseos sexto. תָּמִים scribitur cum camez, quia est singulare masculini, à quo dicimus in plurali תָּמִימִים iuxta formam תָּסִיר תָּסִירִים Et nota, quod non est differentia inter præteritum & participium singulare masculini, nisi in modo significandi: ut תָּם תָּבַסָם idest, Consumpta est pecunia: Geneseos quadragesimo septimo. quod est præteritū. Item וְכָבַד וְכָבַד idest, Et mundum cor: Psalmo decimo quinto. quod est participiū formale. At in fœminino genere est differentia inter præteritum & participium, quia præteritū habet accentum in penultima: ut תָּמַעַב וְתָמַעַב idest, Confugium & formidauit: Ieremiæ quadragesimo octauo. Participium uero habet accentum in ultima: ut וְלָשׁוֹן רָבָה

ORATIO

רַבָּה idest, Et lingua tenera: Prouer-
biorum uigesimoquinto. Participium
uero præteritum nunquam uenit nisi
integrū: ut וַאֲתָ שָׂרוּר idest, Et tu de-
uastatus: Ieremiæ secundo. Sic וְשָׁלַח
רַחוּמַי idest, Et dimitte oppressos:
Isaiæ quinquagesimo octauo. & cate-
ra. Infinitiuus & imperatiuus habent
holem, quatenus scilicet differentia sit
inter ipsos & inter præteritū atq; parti-
cipium præsens. Exemplum de infini-
tiuo, סוּב אֶת-הַחֶרֶב הַזֶּה idest, Circum-
eundo montem istum: Deuteronomij
secundo. Item de imperatiuo, סוּב רַבָּה
לְךָ idest, Reuertere, similis esto tibi:
Canticorum secundo. סֹבֵר צִיּוֹן idest,
Circuite Sion: Psalmo quadragesimo/
octauo. סֹבֵר עִיר idest, Circui ciuita-
tem: Isaiæ uigesimo tertio. Vbi post ho-
lem uenit dages, tamen non sit consue-
tudo eius ut ueniat post uocē magnā.
Venit

SECUNDA

Venit autem hic post holem propter
accentum millel, hoc est propter accen-
tum in penultima syllaba positum: id
quod tibi clarius explicabitur in tracta-
tu nostro Cantici.

Seb. Munsterus.

Quando post uoces magnas se-
quitur punctus dages, tunc accentus
non ponitur in ultima, sed in penultimā:
ut לִמָּה idest, quare.

Elias.

4

Futurum habet sub literis אֵיתָן ca-
mez, haud secus quā in ordine quie-
scentium in ain. Est tamen differentia
inter hoc & illud futurū. Nam in istis
pe plerunq; habet holem: ut וְחִנּוּתִי
אֵת אֲשֶׁר אֲחֻן idest, Et miserebor cui
miserturus sum: Exodi trigesimo secun-
do capite. Sic in plurali, שׁוּל תְּשׁוּלוּ
לָהּ idest, Dimittendo dimittetis ei:
Ruth secundo capite. רֹחוּב יוֹשְׁבֵי קַלְעָה
idest

ORATIO

ideft, Laudabunt habitatores petrae: Isaia quadragesimosecundo. Sic יסבו תסבינה אל מותיכם ut תסבו תסבינה id est, Circūdabunt manipuli uestri: Geneseos trigesimo septimo. Quiescentia uero in ain habent plerunq; schurec, ut suo loco scripsimus. Sunt etiam qui dicunt, literas איתו habere dages post se, ut יהוה perficiam, יהוה perficiet: & caetera. De quibus loquemur in coniugatione passiuā, quae mox sequitur istam.

5 Coniugatio passiuā habet in tribus tertijs personis praeteriti literam nun camezatam, & pepoal punctuatur uel cum zere uel cum pathah uel cum holem, una scilicet ex tribus formis iuxta quas coniugatio kal in perfectorum ordine punctuari consuevit, nempe בעל בעל בעל de quibus suo loco supra diximus. Exemplum de illis quae

SECUNDA

quae habent pathah, בקל ואתה id est, Vilefactum est hoc: quarti Regum tertio. ונסב הגבול id est, Et circumdatus est terminus: Numeri trigesimo quarto. והם השמש ונמס id est, Et incaluit sol & dissolutum est: Exodi decimosexto. ubi נמס habet duplex cametz, id est propter pausam. Proinde reliquae personae dagesantur, ut נסבו על הבית id est, Circumdati sunt super domum: Geneseos decimonono. נסבותם נסבותו & caetera. Exemplum de his quae habent zere, נמס בהור, מיצי id est, Dissolutum est in medio viscerum meorum: Psalmo uigesimo secundo. נסבה אלי id est, Conuersa est ad me: Ezechielis uigesimo sexto. Quae uero habent formam holem, ea duntaxat in plurali inueniuntur: ut נבגולו id est, Et conuoluentur seu plicabuntur sicut liber: Isaia trigesimo quarto

ORATIO

ro. נגזזו ועבר idest, Tondetur & pertransibit: Nahum primo. Possumus quoq; in singulari dicere בגזז בגזז iuxta formam נמוך idest, Oppressus est. cuius radix in sermonibus Magistrorum nostrorū hæc esse deprehenditur, מוכך Hinc est illud Psalmo centesimo sexto, וימכו בעוניהם idest, Et humiliati sunt ob iniquitatē suam. Cæterū omnes tres formæ in reliquis personis præteriti ueniūt iuxta unum modum, ut נסבנת circundatus es, נקלות uilipensus es, נגלות conuolutus es: in quibus omnibus, ain poal dagessatur ad indicandam literam duplicatam. Inueniūtur tamen pauca quæ leuia sunt, hoc est, quæ carent puncto dages: ut, נבקה רוח מצרים idest, Euacuatus est spiritus Aegypti: Isaiæ decimonono. ורחבה ונסבה idest, Et dilatabitur atq; circundabitur: Zachariæ decimoquar

SECUNDA

ro. נקטה נפשי בחיי idest, Attædiata est anima mea in uita mea: Iob quartodecimo. quæ regulariter sic scribi debuerant נבקה נסבה נקטה & cætera.

6 Participium præsens singulare per totum habet camez: ut, עם נקרה נקרה idest, Cum purificato purificabis te: secundi Regum uigesimosecundo. Et cum zere: ut, לב נמס idest, Cor liquefactum: Nahum secundo. Item נקל מתינתן לי עבר idest, Vilipensus es ut non possis esse mihi seruus: Isaiæ quadragessimonono. Reliquæ uero duæ formæ habent dages: ut, אנחנו נמסים idest, Nos liquefacti sumus: Ezechielis trigessimotertio. Sic quoq; debuerat dici נמסים cum punctulo dages: & cætera. Infinitiuus uenit cum puncto holem per modum quiescentium in ain: ut, חבוק חבוק idest, Dissipando dissipabitur: Isaiæ uigesi

ORATIO

trigesimoquarto. uel cum zere, ut **הָבִים**
יָבִים idest, Dissoluendo dissoluetur: se-
 cundi Regum decimosexto. Sic impe-
 ratiuus habet uel holem uel zere iuxta
 formam infinitiui. Poterit quoq; ha-
 bere pathah sicut & futurum, ut indi-
 cabimus. Nam solet imperatiuus imi-
 tari formam futuri, quemadmodum
 id iam semel aut bis annotauimus.
 Aliæ uero personæ imperatiui dages-
 sant ainpoal, ut **הִבְקֹה הִבְקִי** & cætera:
 uel **הִבְסֹה הִבְסִי** & cætera. Futurum
 tenet formam quiescentium in ain: ut,
אֶשֶׂה וְאֶשְׂתָּה idest, Deuastabo & ab-
 sorbebo: Isaiæ quadragesimosecūdo.
יִתּוּם כִּרְיוֹ idest, Consummabitur fru-
 ctus eius: Ezechielis quadragesimose-
 ptimo. **וַיִּרְוֶם אַחֲרָיו** idest, Et tacuit
 Aharon: Leuitici decimo. Et nota,
 quod haud parua controuersia est in-
 ter Grammaticos de istis dagesstatis,
 nam

SECUNDA

nam quidam uolunt ea esse de coniu-
 gatione kal: id quod hinc probant,
וְאָבֹה אֹהֵו סְחֹוֹ idest, Et comminui
 eum commolendo: Deuteronomij no-
 no. ubi absq; dubio **אָבֹה** est de con-
 iugatione kal, id quod ex sequenti pro-
 nomine **אֹהֵו** aduertit potest. Alij ue-
 ro dicunt, ea uerba esse de coniugatio-
 ne niphah, sumentes argumentum ex
 puncto dages, quod literam passiuam
 nun repræsentat. Nos uero dicimus,
 quædam eorū esse de kal, & quædam
 de niphah seu passiuua uoce, cognoscitq;
 poterunt ex ipsa significatione & teno-
 re sententiæ. Nec est nobis hic diutius
 immorandum. Id tamen certò scias,
 quod futurū huius coniugationis sem-
 per terminari debet in pathah: ut, **לֹא**
יִמָּד idest, Non mensurabitur: kloseæ
 secundo. **יִבָּל בְּבוֹר יַעֲקֹב** idest, Atte-
 nuabitur gloria Iacob: Isaiæ decimose-
 h ptiuo

ORATIO

primo. Et quando ainpoal habet punctum, & si sequitur uau schurec, tunc dageffabitur: ut, יתמו חטאים idest, Consummabuntur peccatores: Psalmo centesimo octauo. Sic יששו חבתיים idest, Diripientur domus: Zachariae decimo quarto. Quando uero pepoal est una ex gutturalibus, habent literæ zere: ut זאל-תתה idest, Et non pauebis: Deuteronomij primo. יתמו תמו ואל-אתתה אני idest, Et pauebunt ipsi & non pauebo ego: Ieremiae decimo. Et aliquando seruatur hæc ipsa forma in alijs quàm gutturalibus literis: ut זאל בעינייה idest, Et uilis factus sum in oculis eius: Geneseos decimo sexto. נתקע בת ירר idest, Et amotus est neruus fœmoris: Geneseos trigesimo secundo. Inueniuntur etiam quædam sine puncto dages, ut ירמו פאבו idest, Similes erunt lapidi: Exodi decimo

SECUNDA

mo quinto. יתמו ימו בני idest, Et finiti sunt dies luctus: Deuteronomij trigesimo tertio. Quæ regulariter hoc pacto scribi debuerant, ירמו יתמו. Sunt tamen qui dicunt, ea esse ex kal, de hac scilicet forma ירום ותתום. De quibus supra quoque abunde scriptimus in signo tertio.

FUNDAMENTVM DVODECIMUM, in quo declarantur aliæ coniugationes uerborum duplicatorum.

Elias.

Coniugatio piel in hoc ordine uenit plerunque more uerborum perfectorum, ut קלל קללת uilipendit, uilipendisti: & cætera. Sic הלל הללת laudauit, laudasti: & cætera. & de his non opus est ut aliquid hic dicamus. Sed hic idem ordo insequitur interdum normam piel uerborum quiescentium

ORATIO

scientium in ain, nam duplicatur loco dages lamedpoal: de quo iam supra scripsimus Fundamēto octauo huius orationis: dicimusq; à רמם Psalmo nonagesimonono. רממו ה' אלהינו idest, Exaltate Dominum deum nostrum. sic ארומם ארומם ירומם exaltabo, exaltabit: sicut in quiescentibus in ain, à בון dicimus בון בוננו & cætera.

Seb. Munsterus.

Fieri etiam potest, ut רומם hic sit piel de quarto ordine: nam inuenitur רם & רמם in eadem significatione: tamen si posterius rarius occurrat.

Elias. 2

Ratio autem istius conformitatis est hæc. Quum uerba duplicata habeant duas posteriores literas similes, haud facile potuerunt maiores nostri pro coniugatione piel mediam radicem dagessare: quum ex illa dagessatione

SECUNDA

tionem, una litera in eadem radice quodammodo triplicaretur, Nam ipsa radix in hoc ordine duplicat secundam literam: & præterea si media dagessaretur, illa quoq; ratione dages ualeret duplicem literam, & ita eadem litera continuo triplicaretur. Hinc igitur est, quod interdum reiecto dages ponitur pro eo litera uau quiescens: & per hoc soluitur dubium de multis uerbis, utrum sint de quiescentibus in ain, aut ex duplicatis.

Seb. Munsterus.

Soluitur quidem dubium, sed non tollitur ambiguitas, quæ nascitur ex conformitate huius & quarti ordinis: nam si à שרם formes piel שומם omnino habebit formam piel quarti ordinis: sic enim à קם sit קומם idest, erexit. Opus est igitur in hac conformitate, radicum cognitione.

h 3 Elias

ORATIO

Elias.

3

Porro participium præsens & præteritum, non ueniunt unquam nisi integra: ut *מסבב מסבב* circumdans, circumdantes: *מהלל מהלל* laudatus, laudati: & cætera. Vnde omnia quæ inueneris in forma *מסועל* participij præsentis, aut in forma *מסועל* participij præteriti, ut est apud Isaiam uigesimooctauo, *משבב נתיבות* idest: Conuertens semitas. & *מסועל ומסועל* idest, Augurans & incantans: Deuteronomij decimooctauo. *מהולל* idest, Et ipse uulneratus propter peccata nostra: Isaiæ quinquagesimotertio. *מרום על כל ברכה* idest, Eleuatus super omnem benedictionem: Nehemiæ nono. Hæc inquam omnia sunt ex quiescentibus in ain, & non ex duplicatis. Et hæc est opinio Rabbi Aben Ezra in libro Elegantiarum.

Sunt

SECUNDA

Sunt tamen qui ab illo dissentiunt. Inuenitur enim *מהונו ענים* idest, Misericorsator mansuetorū: in Prouerbij. quod est ex duplicatis. Rabbi David Kimhi adducit quoque multa huiusmodi uerba, quæ quiescunt in ain, & duplicant ain poal: id est in libro Radicū suarum.

Proinde hithpaël uenit plerunque cum integra radice, ut *התפלל* orauit, *התחנן* misertus est: & similia. Venit etiam hæc coniugatio interdum in forma quiescentium in ain, ut à *מנר* uenit *נתמנר על תלר* idest, Et mensurauit se super puerum: tertij Regū decimo septimo. Et à *גלל* dicitur *מהגולל בדם* idest, Volutans se in sanguine: secundi Regum uigesimo. & similia.

4 Coniugatio hiphil habet in præterito duplicem modum: & in utroque habet litera he, zere. In primo quoque modo habet pepoal, zere: ut *הסב לב* idest

h 4 idest

ORATIO

idest, Et conuertit cor: Ezræ sexto. **הקל**
הנפת idest, Incepit plaga: Numeri de
 cimo septimo. **העז איש** idest, Impu/
 denter egit uir: Prouerbiorū decimo.
 Alter modus habet sub pepoal pun/
 ctum pathah, ut **המר שני לי מאר** id
 est, Amaram ræ fecit omnipotēs ual/
 de: Ruth primo. Sic quoq; utraq; ter/
 tia persona uenit iuxta hos duos mo/
 dos. Exemplum cum zere, **הסבו אלי**
את ארני idest, Reduxerunt ad me ar/
 cam: primi Regum sexto. **והמושאת**
ההלה idest, Et eleuatio flammæ cœ/
 pit: Iudicū uigesimo. Exemplum cum
 pathah, **המסו** liquefecerunt, **המסו**
 liquefecit. Reliquæ uero personæ præ/
 teriti omnes, insequuntur normā quie/
 scentium in ain, nisi quod huius ordi/
 nis uerba dagesantur: ut, **הסבות את**
לבס idest, Couertisti cor eorum: tertij
 Regum decimo octauo. **והזבותי בבור**
כפי

SECUNDA

בפי idest, Purificaui in mundicia ma/
 tius meas: Iob nono. Quiescentia uero
 in ain raphantur, seu carent punctulo
 dages: ut **השיבות השיבותי** reduxi/
 sti, reduxi: & cætera.

§ Participium præsens habet
 mem cum zere, ut quiescentia in ain.
 Est tamen discrimē aliquod inter hæc
 & illa uerba: quoniam quiescentia in
 ain habent hirec sub pe, ut **מקים** eri/
 gens, **מושיב** reducens. Illa uero ha/
 bent zere, ut **מסב בלי** idest, Redu/
 cens uasa: Ieremiæ uigesimo primo.
מחל להרע idest, Incipiens malignari:
 Ieremiæ uigesimo quinto. Porro reli/
 quæ personæ habent dages, ut **מסבים**
 reducentes, **מסבה** reducens. Quie/
 scentia autem in ain habent raphe seu
 carent dages, ut **מושיבה מושיבים** re/
 ducens, reducentes. Paul habet mem
 cum schurec, ut semper solitus est ha/
 bere

ORATIO

bere. Exemplum, מוֹסֵב reductus, seu
gyratus. & in alijs personis habet da/
ges, ut מוֹסֵב מוֹסֵב Numeri trigesi/
mos secundo שֵׁם מוֹסֵב idest, Con/
uersas nomine. Quiescētia uero in ain
carent dages: ut, מוֹשְׁבִים reducti,
מוֹשְׁבַת reducta: & cætera.

6 Infinitiuus habet literam he
camezatā sequente zere, ut מוֹשְׁבֵי
defluēdo carnem illius. Zachariæ de/
cimo quarto. Venit quoq; cum literis
בבֵּל in illa forma: hoc est, cum zere:
ut מוֹשְׁבֵי ad incipiendum, מוֹשְׁבֵי ad
attenuandum. Verum hic, מוֹשְׁבֵי
idest, Contriuit ad attenuādum: secun/
di Paralipomenon trigesimo secundo.
est infinitiuus de cōiugatione niphāl,
suxta mentem Rabbi Iacob filij Elea/
zari. At rabbi David Kimhi putat esse
de hac coniugatione, ut sit idem quod
מוֹשְׁבֵי habente pepoal pūctum zere,
licet

SECUNDA

licet quiescētia in ain hāc formam non
habeant, sed cum hirec punctuatur, ut
מוֹשְׁבֵי ad erigendum, מוֹשְׁבֵי ad re/
ducendum. Sic imperatiuus quoq; ha/
bet zere, ut מוֹשְׁבֵי idest, Incipe hāc
reditare: Deuteronomij secundo. Reli/
quæ uero personæ habent dages: ut,
מוֹשְׁבֵי reducite. מוֹשְׁבֵי idest, Re/
duc oculos tuos: Canticorum sexto. &
מוֹשְׁבֵי reducite. & hæc omnia habent
accentum in penultima, alioquin non
posset sequi dages.

7 Futurū habet sub literis אֵיתו
camez, non secus quā in ordine quie/
scentium in ain. Distinguuntur tamen
illa ab istis: quia hæc habent in fine ze/
re, ut מוֹשְׁבֵי idest, Incipiā magnifi/
care te: Deuteronomij undecimo. מוֹשְׁבֵי
idest, Leuis erit manus eius: primi
Regum sexto. Quiescētia uero in ain
habent hirec: ut מוֹשְׁבֵי erigam, מוֹשְׁבֵי
eriget

ORATIO

eriget. Et quando habent uau conuer-
suum, mutāt punctum zere in sægol:
ut, וַיִּגַּל אֶת-הָאֶבֶן idest, Et uoluit lapi-
dem: Geneseos uigesimonono. וַיִּדָּבֵר
idest, Et contudit in puluerem:
quarti Regū uigesimotertio. Et in hoc
non differunt à quiescentibus in ain,
quemadmodum suo loco scripsimus.

8 Inuenitur quoq; alia forma,
in qua literæ אֵיֶהוּ habent pathah se-
quente dages: ut וַיִּסַּב אֱלֹהִים idest,
Et reduxit deus: Exodi decimotertio.
וְכִי-תִפְתָּח וְרָבִיב idest, Quia perficies
uias tuas: Iob trigesimoquinto. Inueni-
tur etiam וַיִּסְבּוּ פְּנֵיהֶם idest, Et uerte-
runt facies suas: Iudicum decimoocta-
uo. וַיִּסְבוּ אֶת-אֲרֹנָו idest, Et reduxe-
runt arcam: primi Regum quinto. ubi
literæ samech & beth habēt punctum
dages præter morem suum, quum nõ
sit consuetudo ut ueniant duæ dages
sata

SECUNDA

sata literæ ad deuorandum unam lite-
ram: unde regulariter sic dici debuerat
וַיִּסְבוּ Porro fœmininum plurale ha-
bet scheua: ut, וַיִּחַלְבְּהוּ שִׁבְעַ שָׁנִים id-
est, Et cœperunt septem anni: Gene-
seos quadragesimosecundo capite. &
cætera illi similia.

Seb. Munsterus.

Frequens est in Hebraismo, ut sine
ulla necessitate uox magna mutetur in
uocem paruam atq; dages: quod pos-
tissimum fieri solet in his duabus radi-
cibus חָחַל & סִיחַ Habes & hic ex-
emplum commodum.

Elias.

9
Coniugatio hophal habet in præ-
terito literam he punctuatā cum schu-
rec, ut הוּסַפּ reductus est: de quibus
iam mentionem fecimus in ain. Alia
uero personæ à tertia singularis mascu-
lini, habent dages: ut הוּסַפּוּ re-
ductus

ORATIO

ctus es, **הוּסְבֹוֹתִי** reductus sum: & cætera. Quiescentia autem in ain non habent punctum dages: ut **הוּשַׁבְתָּ** idest, conuersus es, **הוּשַׁבְתִּי** conuersus sum: & cætera. Futurum formatur duplici modo. In uno modo, hæ quatuor literæ **איתו** habent uau schurec: ut **לֶחֶם יוֹרֵק** idest, Panis comminuetur: Isaiæ uigesimo octauo. **יִוְתֵן רָשָׁע** idest, Misericordia fiet impio: Isaiæ uigesimo sexto. Attamen frequentius habent tria puncta sequente punctulo dages: ut, **יָבֵת שַׁעַר** idest, Contretur porta: Isaiæ uigesimo quarto capite. & **לְעֶרֶב יָבֵתוּ** idest, Ad uesperam succidentur: Iob capite quarto. Coniugationem hithpael iam summarie perstrinximus in coniugatione piel, ideo minime est opus ut denuo illam repetam. Veniamus igitur ad cætera, quæ erunt de compositis.

Funda

SECUNDA

FUNDAMENTVM DECIMUM
tertium, in quo declarantur aliquæ regulæ uerborum quæ sunt de ordine compositorum.

Elias.

Scripsimus iam à principio orationis primæ, fundamenta ordinum esse sex, quæ hucusque explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui cõponuntur ex memoratis sex ordinibus, tametsi non sit opus ut tempus teram in illis, quum quisque illorum obseruet formam duplicis ordinis unde cõponitur. Exemplum: hæc radix **נָטָה** inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun, & ex quiescentibus in lamed he: ita ratione nun seruat formam huius uerbi **נָטָה** appropinquauit, & ratioe he insequitur normam uerbi **נָטָה** hoc est, ubicũq; solet desin

ORATIO

deficere litera nun in uerbo נאש uel
ubi solet quiescere litera he in uerbo
גלה ibi quoque deficit litera nun, &
quiescit he litera in uerbo נטה Excipi-
pitur imperatiuus: nam ubi à uerbo
נאש dicis נאש appropinqua, נאש ap-
propinquate, nun reiecto, non poteris
dicere à נטה in imperatiuo טה טה
sed נטה inclina, נטה inclinate. Pari-
formiter à uerbo גלה formatur im-
peratiuus in coniugatione piel גל re-
uela, צי impera, cum defectu literæ
he: sed non poterimus sic dicere, à נטה
in imperatiuo נט inclina.

2 Porro ordo quiescentium in
extremitatibus habet treis species. Pri-
ma habet uerba, quorum pepoal est
aleph, & lamedpoal he: ut אבה uo-
luit, אבה coxit: in quibus uerbis, lite-
ra aleph seruat normam quiescentium
in pe aleph: he uero insequitur formam
quie

SECUNDA

quiescentium in lamed he. Secunda spe-
cies complectitur uerba, quorum pe-
poal est iod, & lamedpoal aleph: ut,
ירא timuit, יראת timuisti: & cætera.
definit autem hæc species in zere, iux-
ta formam פעל Porro in tertia spe-
cie sunt uerba, quorum pepoal est iod
& lamedpoal he: ut ירה iecit, ירה
iecasti: & cætera. ubi iod in utraq; spe-
cie sequitur formam quiescentium in pe
iod, more uerbi ישב idest, sedit: lite-
ra uero aleph imitatur formam quie-
scetium in lamed aleph, iuxta formam
uerbi קרא clamauit. Sic litera he te-
net formam quiescentium in lamed he:
hoc est, imitatur formam uerbi גלה
reuelauit: exceptis infinitiuo & impera-
tiuo, qui integri ueniunt, literam pepoal
retinentes: ut in infinitiuo, א ירא ti-
muit, dices ירא uel ירא time: & eum
litteris בגלם primi Regum decimo o-

ORATIO

ctauo. לירוא מפני דוד idest, Ad timendum à facie David. In imperatiuo, ירא את יהוה idest, Time Dominum: Prouerbiorum uigesimoquarto. יראו מיהוה idest, Timete à domino: Psalmo trigesimalotertio. אר יראו את יהוה קרושי idest, Attamen timete Dominum sancti eius: Psalmo trigesimaloquarto. ubi aleph quiescit (nam uox schurec hæret ad literam res) quo discrimen sit inter istam uocem & inter uerbum יראה uidit: de quo dicitur, בי לא יראני הארס וחי idest, Quoniã non uidebit me homo & uiuet: Exodi trigesimalosecundo. Sic à ירה dicitur, ירה ירה idest, Sagittando sagittabitur, seu Lapidando lapidabitur: Exodi decimonono. Et cum literis בקלס Psalmo undecimo. לירוא במו אופל idest, Ad sagittandum, seu iaciendum in eos obscuritatem.

Seb.

SECUNDA

Seb. Munsterus.

In memoratis tribus speciebus non inueniuntur multa uerba. Prima non habet ultra tria aut quatuor. Secunda habet tãtum unum, scilicet ירא. Quarta quoq; non inuenitur habere ultra quatuor.

Elias.

3

Regula. Omnes species ordinum compositorũ quos hæctenus commemorauimus, nunquã ueniunt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo: exceptis his duabus radicibus. יצא egressus est, נשא tulit seu leuauit, quæ ueniunt cum defectu pe. Exemplum de primo, יצא exire, בצאה in exeundo, & cætera. In imperatiuo, יצא egredere, יצאו exite: & cætera. Sic de altero dicitur נשא idest, tollendo seu leuando: בשאה in tollendo, seu dum tolleret: & cætera. In imperatiuo

ORATIO

tiuo, **שא** tolle, **שאו** tollite: & cætera. Futura in his uerbis sic formantur: à **ירא** timuit, dicitur **אירא** timebo, **אירא** timebit: & cætera. Et à **יצא** exiuit, **יצא** egrediar, **יצא** egredietur: & cætera. Item à **ירח** iecit, **אירח** iaciã, **אירח** iaciet: & cætera. Et cum defectu literæ he, **איר** iaciam, **איר** iaciet: & cætera. iuxta formam **אירח אירח** idest, Et pulchrefactus est in magnificentia sua: Ezechielis trigessimoprimum.

4 Porro ordo deficientium in extremitatibus non inuenitur, nisi in *coniuga* radice **נתן** dedit, quæ in præterito defectum patitur posterioris nun: ut **נתת** dedisti, dedit: in imperatiuo uerò & futuro deficit nun primum, ut **תן** da, **אתן** dabo, **יתן** dabit: & cætera. Proinde in infinitiuo nonnunquã deficit utraq; extremitas: ut **אתל תה** idest, Incipiam dare: Deuteronomij secundo

SECUNDA

cundo. **נתת יהנה** idest, In dando dominum, siue Quum daret Dominus: Numeri uigesimo secundo. Quod quidem sic scribi debuerat **נתנת** iuxta hanc formam **נתנת** idest, in appropinquando. Inuenitur quoq; præteritum eiusdem uerbi deficere in utraque extremitate, nempe in dictione **ואויבוי** **נתת לי** idest, Et inimicos meos dedisti mihi: secundi Regum uigesimo secundo capite.

5 Ordo autem quadratorum *Verba* uerborum, hoc est, quæ quatuor con- *quadrata* stant radicalibus literis: ut est **ושעשע** **יונק** idest, Et oblectabit se infans: Isaiæ undecimo. componitur ex quiescentibus in lamed & ex duplicatis, caditq; he lamed poal, & duplicatur pe & ain. Sic quoq; inuenitur, **תורתך** **ושעשעתי** idest, Lege tua oblectaui me: Psalmo ceteresimo decimonono. Vtrūq;

ORATIO

exemplum est de coniugatione piel. In coniugatione uerò pual, על ברבים, השעשעו idest, super genua oblectabimini: Isaię sexagesimosexto. Et in hith pael, בהקתיך אשתעשע idest, In præceptis tuis oblectabo me: Psalmo centesimo decimonono. Inueniuntur etiam duæ radices quatuor distinctarum radicalium literarum: hoc est, in quibus nulla litera duplicatur: hæ autem sunt, וברסמנח & ברבל Exemplum, וברסמנח idest, Demolietur eam a per de silua: Psalmo octuagesimo. & ורור מברבל idest, Et David indutus: primi Paralipomenon capite decimo quinto.

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum, quæ in hac forma ueniunt: duplicaturq; in eis pepoal post lamed poal: ut à ללל dicitur וגלגלתיך מן השלעים idest, Et uoluam te de

SECUNDA

te de petris: Ieremię uigesimalprimo: Sic à ללל Ecclesiastici decimo, והוא לא פנים קלקל idest, Et ipsum non leue fecit, seu limauit facies. Et item à uerbo סלל habes Prouerbiorum quarto, סלסלית והרוממך idest, Exalta eam, & eleuabit te: Prouerbiorum quarto. & alia his similia. Omnia autem huiusmodi uerba non inueniuntur, nisi in coniugatione piel. Exemplum de quiescentibus in ain, הנהר והנהר idest, Ecce Dominus mutabit, seu transferet te translatione uiri: Isaię uigesimalsecundo. cuius prima radix est טיל Hinc est illud ויטילו את הפלים idest, Et proiecerunt uasa: Ionę primo. Hinc quoq; nascitur illa coniugatio, quam grāmatici uocant quadratam, nempe quæ duplicat lamed poal, ut à שוב fit משובב conuertens, & à קום furrexit, מקומם

ORATIO

erigens. Verum, iam probauimus ea uerba esse de cōiugatione piel, nec diutius hic sistendum censemus.

7 Verbum quinq; literarum essentialium non inuenitur, nisi unum: nempe **הַמְרַמֵּר** ut **הַמְרַמְרוּ מַעֵי** idest, Turbata sunt uiscera mea: Threnorum secūdo. Et in pausa, **פְּנֵי הַמְרַמְרוּ** idest, Facies meæ conturbatæ sunt, seu fletu sordidæ factæ sunt: Iob decimo/sexto. Duplicatur autem in hoc uerbo ain & lamed post tres radicales literas. Nam radix eius est, **הַמֵּר** idest, luto/sum, sordidum seu turbatū fuit. Hæc uerò **לְבִי סִתְרָחַר** idest, Cor meū fluctuat, seu instabile uagatur: Psalmo trigesimo octauo. Item **הַפְּכַרְךָ דֶּרֶךְ** idest, Peruersa est uia: Prouerbiorum decimo quinto. sunt nomina adiectiua sicut & illa, **יֶרְקָרָק** flauus, **אַרְמָרָס** rufus: Leuitici decimo tertio.

Inue

SECUNDA

8 Inuenitur quoq; uerbum unum ex quiescētibus in lamed he, constans quinque radicalibus literibus: nempe, **יְפִיפִיּוּת מִבְּנֵי אָדָם** idest, Pulchrior factus es præ filijs hominum: Psalmo quadragesimo quinto. cuius radix est **יָפַח** duplicaturq; in ea pe & ain, & est de coniugatione kal: sed **הַמְרַמֵּר** est de coniugatione pual: tamen si nihil referret, si ipsum coniugaremus iuxta parentis sui formam, hoc est, in piel: dicēdo, **הַמְרַמֵּר הַמְרַמְרָה** Sic enim aiunt Grammatici, quod omnis radix quæ in parente seu actiua uoce inuenitur coniugari, potest quoq; & in passiuua uoce inflecti: & econuerso, ut **יָפַח בָּא** **יָפַח מֵיַם** idest, Accipiatur queso paulillum aquæ: Geneseos decimo octauo. **וְכִי יִפּוּ מַיִם עַל זֶרַע** idest, Et quoniam dabitur aqua super semen: Leuitici undecimo. quæ ambo sunt de coniugatione

ORATIO

iugatione hophal : ergo poterimus ea
quocq; coiugare iuxta normam paren/
tis sui, idest hiphil, & dicere חלִיקִית tu/
lit, חֲתִיךָ contulit.

9 In hunc itaq; modum si inue/
neris uerbū unum in aliqua certa con/
iugatione, poteris ipsum consequenter
inflexere per totam illam coniugatio/
nem: ut à חֲתִיקִית בְּלֵאֲרֵבֶיךָ idest, Læ/
tificasti omnes inimicos eius: Psalmo
octuagesimonono, poteris in hiphil
formare participium præsens, uidelicet
חֲתִיקִית lætificans: & participium præ/
teritum, חֲתִיקִית lætificatus: & infiniti/
uum atq; imperatiuum חֲתִיקִית lætifi/
care, uel חֲתִיקִית exhilara & exhilara/
re: & futurū, חֲתִיקִית lætificabo, חֲתִיקִית
אֲלֶחֱנֶנּוּ אֶתְּחַנֵּנוּ יְשׁוּעָתָא עַל־יַד עַבְדֵי
חֲתִיקִית idest, Dominus deus no/
ster lætificet nos per manum serui sui
Maschiæ, Amen.

Ora

TERTIA

ORATIO TERTIA

DECLARAT Oratio tertia
uarias formas & משִׁקְלִים
idest Ponderationes Nomi/
num perfectorum: diuiditurq; instar
priorum orationum, in tredecim Fun/
damenta.

Seb. Munsterus.

Ponderationes Nominum uocan/
tur uariæ formæ nominum, ubi
quæ eiusdem sunt formæ & eorūdem
punctorum, seruant communem nor/
mam in sui inflexione: ut sicut à מִלֵּךְ
fit מַלְכִים Sic חָבַל צָרָק & si/
milia, eandem seruant formam, quum
de singulari in pluralem numerū mu/
tatur. Sed Elias ipse iam declarat hanc
ponderationem.

Fun

ORATIO

FVNDAMENTVM PRIMVM,
in quo explicatur quid significet
tur per dictionem משקל
& quomodo nomina
soleant ponderari.

Elias.

1

SCRIPSIMVS iam in
oratione prima funda
mento tertio, quòd ra
dicem unamquaque
consueuerint gramma
tici ponderare iuxta pondus seu for
mam huius dictionis פעל Quemad
modum aut agunt in uerbis, sic quoque
faciunt in Nominibus. Exemplum.
Hoc nomen ארץ terra ponderat seu
exigunt iuxta formam פעל Et חכם
idest sapiens, ponderatur iuxta formam
פעל Similiter ea nomina quae habent
à fronte uel à calce additionem literae
habent similem ponderationem: ut,

משמר

TERTIA

משמר idest custodia, exigitur ad for
mam מפעל & זכרון idest memoria,
ad formam פעלון Sic תפארת pon
deratur per תפעלה & caetera.

Seb. Munsterus.

Summa huius capituli est, quod à
radice פעל fiunt diuersae Nominum
formae per uaria puncta & per adiectio
nem literarum à fronte & calce, item
per subtractionem primae aut tertiae ra
dicalis literae: ut פעל פעל פעל פעל
פעל תפעלה & aliae multae id genus
formae, ad quas reducuntur omnia no
mina quae sub diuersis istis inueniun
tur formis.

Elias.

2

Idem sentiendum de nominibus
quae deriuantur ab ordinibus defecti
uorum & quiescentium. Nam & illa exi
guntur ad formam dictionis פעל hoc
est (ut me intelligas) quando deficit aut
quiescit

ORATIO

quiescit litera à nomine, tunc quoque iuxta formam illam deficit uel quiescit litera una à dictione **פעל** Exemplum, **מטע** plantatio, **בושא** onus: ut in his dictionibus deficit litera una radicalis, scilicet nun, & additur à capite mem litera, sic pondus illarū ad quod exiguntur: nempe **מעל** caret prima radicali, uidelicet **ב** & suscipit additionem literæ **ב** Idem obseruandum in **בוטרה** idest obseruatio, & **מהנרה** donatio: quæ pro suo pondere habent dictionem **מעלה** In his enim omnibus deficit pepoal, additurque à fronte litera mem, & à fine accedit he fœminina litera, saltem in duobus posterioribus exemplis.

Seb. Munsterus.

Hæc omnia non sunt admodum necessaria: sed ad hoc seruiunt, ut scias in nomine defectiuo, quæ litera essentialis

TERTIA

tialis deficiat, prima, secunda aut tertia: ut in nomine **מיתנה** deficit prima radicalis litera nun, & accedit à fronte litera hæmanthica mem, & à calce litera fœminina he.

Elias.

5

Idem quoque fit in quiescentibus in pe iod: ut **שנה** somnus, **רעה** scientia, **ענה** consilium: in quibus omnibus deficit iod pepoal, & accedit in fine he litera fœminini, iuxta formam **עלה** Sic in ordine quiescentium in ain: ut **אור** lux, **יום** dies: quorum **משקל** seu forma est **בול** Idem iudicium est de **סיר** olla, **פיר** paries: quæ habent **בול** pro suo pondere: & **יר** alienus, **ציר** tribulator, habent **פל** pro suo miscal: ut uidebis.

4 Haud dissimilis ratio est in illis quiescentibus, quando habent literam aliquam superadditam: ut **מיקום** locus

cus

ORATIO

cus, מלון diuersorium, quæ sunt de
forma מכול Et תבנית similitudo,
& תרמיה deceptio, habent formam
פעליה Sic de omnibus Nominibus
omnium ordinum agitur. Verum, hic
diligenter aduertendū est, quando hu
iusmodi formas constituis: ut scias,
quæ litera sit radicalis, & quæ ministe/
rialis: ne fortè impingas, & præsertim
in uerbis. Exempli gratia: מוצא אני
מיר ממותה idest, Inuenio ego amario/
rem morte: Ecclesiastici septimo. cuius
miscal est פועל Nam est participium
præsens de coniugatione kal, à radice
מוצא, inuenit: at מאוצרותי
idest, Educens uentum de thesauris
suis: Psalmo centesimo trigesimoquin/
to. illius radix est יצא exiuit: & est in
hoc loco participium præsens de con/
iugatione hiphil, iuxta formam & mi/
scal מועל & cætera.

Idem

TERTIA

5 Idem nunc obseruandum in
nominibus: ut, מפל בר idest, Quis/
quilix frumenti: Amos octauo. quod
habet formam huius מוקל יר idest,
Baculus manus: Ezechielis trigesimo/
nono. Est autem מפל ex defectiuus
in pe nun, habetq; superadditam lite/
ram mem: sed מוקל est ex integris:
estq; mem litera essentialis: sicut & in
simili casu מוקום idest locus, habet
formam שלום idest pax: sed מוקום
est ex quiescentibus in ain, & שלום
ex perfectis. Et hæc quidem tam in re/
gimine quàm in plurali numero inter
se, quātum ad formam attinet, nullam
habent differentiā, sed ut horum pun/
cta sic quoq; illorum mutantur. quem
admodum id latius explicabimus, de
singulis in suis quibusq; locis & funda/
mentis loquuturi.

k Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM SECVN/
dum, in quo declarantur causæ ob
quas puncta in Nominibus
mutantur: & quæ sint pun
cta mutabilia, atq; in
quæ mutantur.

Elias. 1

Sciendum itaq; causas, quæ nomi
na in punctis mutant, esse quatuor:
harum autem signum est כַּבֵּר idest
קַמְיֹבֹת regimen, רַבּוּי pluralis nu/
merus, נְקֻבִיּוֹת fœmininus casus, &
בְּנוּיֹת affixorum subiunctio. Pun
cta uero, seu uoces quæ in nominibus
mutationem admittunt, sunt quatuor:
uidelicet Camez, Zere, Sægol, & Ho
lem. Quin & Scheua, est quasi unum
ex illis: non tamen annumeratur illis,
quia non continetur in summa uoca
lium: quemadmodum dedarabitur in
tractatu Cantici.

Seb.

TERTIA

Seb. Munsterus.

Sensus huius distinctionis est:
quando nomen aliquod constat pun
ctis Camez, Zere, Sægol & Holem,
& est mutandum de singulari in plu
ralem, aut de masculino genere in fœ/
mininum, aut de statu absoluto in sta
tum regiminis uel affixionis, sunt pun
cta illa mutanda secundum Regulas
subscriptas.

Elias. 2

Mutatur autem zere & camez ferè
semper in scheua, & præsertim quan
do ponuntur sub prima litera. Quan
do uero scribuntur sub secunda litera,
migrant in pathah. Exemplum: אָבֵר
in regimine dicis, אָבֵר יְהוָה idest,
Verbum Domini: Geneseos decimo
quinto. Et אָבֵר in constructione di
cis, אָבֵר בֵּיתוֹ idest, Senex domus suæ:
Geneseos uigesimoquarto. Sic cum

k 2 qui

ORATIO

quibusdam affixis singularis numeri. Mutantur quoque in scheua cum aliquibus affixis pluralis, & in constructione, ut singula hæc infra cōspicies Fundamento septimo.

Seb. Munsterus.

Regimen seu constructionem, Hebræi uocant coniunctionem nominatiui & genitiui: ut est, Præfectus urbis, Dominus terræ, Creator cœli. Et in talibus loquutionibus nominatiuus sepe semper mutat puncta, quando in statu absoluto habet unum ex memoratis punctis. Exempla suppeditat hic noster Elias.

Elias.

3

Regula. Omne nomen perfectum, cuius uocale primū est camez, migrat in omnibus memoratis mutationibus in scheua. Idem iudicium est de nominibus, quorum primū uocale est zere.

Est

TERTIA

Est tamen discrimen aliquod inter camez & zere, quia camez mutatur in omni nomine in scheua, quæcunque fuerit uox secunda: sed zere non mutatur, nisi quando uocale secundum fuerit camez.

Seb. Munsterus.

Inueniuntur pauca quæ hanc regulam non seruant: ut à פֶּרֶשׁ fit plurale פְּרָשִׁים equites. Sic תָּרַשׁ & in plurali תְּרָשִׁים artifices. Tamen rabbi Kimhi dicit hæc esse ex dagestatis, nempe quod תָּרַשׁ primam debuit habere per pathah & res dagestata, si illius esset capax.

Elias.

4

Exemplum. Quando uocale primum est camez: ut, קָצִיר קָרוֹל ab his dices in constructione singulari, קָצִיר קָרוֹל uerbum, קָרוֹל magnus, קָצִיר messis, קָרוֹל senex. Et cum affi-

k 3 xis

ORATIO

xis, וקנו קצירו גרולו רבו Et in plu-
 rali, וברים גדולים קצירים וקנים Et
 cum affixo, ובריו גדוליו קציריו וקניו
 Sed in regimine plurali habet sub pri-
 ma litera hirec: ut ובריו גדוליו קציריו וקניו
 Cuius rationem tibi aperiam in Fun-
 damento sexto,

Seb. Munsterus:

Quod hic Elias à pluralibus ab-
 solutis וקצירים & גדולים deducit
 ista pluralia constructiua וקצירי & גדוליו
 nulla potest probari autoritate, quum
 וקציר in plurali faciat וקצירים Et in re-
 gimine וקציר Sed quæ alia forma est,
 quam וקציר Idem sentiendum de
 גדוליו quod nullo pacto deriuari po-
 test à גדול Nam גדול facit in plu-
 rali constructiuo גדוליו & non גדוליו
 Patet id quarti Regum decimo, ubi sic
 habetur גדוליו חעיר idest, Maiores
 uitatis.

Elias

TERTIA

Elias.

5

Ea uero quorum uox prima est
 zere: ut est לבב idest cor, ענב bonus,
 שער crinis: & his similia: zere quoque
 mutant in scheua, scilicet hoc pacto:
 לבבו Et cum affixis, לבבו
 cor eius, ענבו uua eius, שער pilus
 eius: & in plurali, ענבים לבבים & cæ-
 tera. At quando uocale secundum non
 est camez, zere quod est in capitis no-
 mine non mutatur: ut אפור humera-
 le, אבוס præsepe: & in regimine, אפור
 בר idest, Humerale lini: secundi Regū
 sexto. אבוס בר idest, Præsepe uacui-
 tatis: Prouerbiorum decimoquarto. &
 אפור humerale eius, אבוס præsepe
 eius. Idem sentiendum est de singulis
 quatuor memoratis mutationibus, in
 quibus ista forma, quantum ad pun-
 cta uocalia attinet, nullam habet mu-
 tationem.

k 4 De

ORATIO

6 De his uero nominibus quorum secundum uocale est sægol, iam non dicam, ut est סֵפֶר liber, וְעֵגֶל uulnus, עֵשֶׂב herba: & similia. sed explicabuntur Fundamēto sequenti. Inueniuntur quoq; pauca cum quatuor punctis: hoc est, cum duplici zere: ut, חִילֵל בֶּן שַׁחַר idest, Lucifer filius auroræ: Isaiæ decimoquarto. הַבַּל יְיֹשְׁבֵי הָאָרֶץ idest, Orbis & qui habitant in eo: Psalmo uigesimoquarto. Et hæc non inueniuntur in plurali, neq; cum affixis. Sed הַבַּל הוּא idest, Scelus est: Leuitici decimo octauo. quod significat הַעֲבָה abominationē, habet sex puncta: & pro signo utriusq; sint tibi ista, אַרְבַּעָה הֵם קִטְמֵי אֶרֶץ idest, Quatuor sunt parua terræ: Prouerbiorum trigésimo. שֵׁשׁ הָנָה שָׂנֵא יְהוָה idest, Sex ista odit dominus: Prouerbiorū sexto. Prudens intelligit quid per hæc uelim.

Seb.

TERTIA

Seb. Munsterus.

Sensus huius loci est, quod pauca sunt quæ inueniuntur cum quatuor punctis, quæ autem habent formam duplicis sægol: ut est אֶרֶץ illa sunt in magno numero. Trahit autem scripturam ad propositū suum, ut intelligas per parua terræ, ea quæ pauca numero sunt, illa (inquit) quatuor constant punctis. Alia autoritas non tam conuolue quadrat proposito suo.

Elias.

7

Proinde pauca inueniuntur quorum punctum uocale est camez, & secundum sægol: ut אָוֶן uanitas, עוֹל iniquitas, מוֹת mors: & similia: & in illis omnibus est ainpoal uau, & idcirco æquum est ut talia ponantur in numero quiescentium in ain uau: ut declarabimus Oratione quarta, fundamēto quarto, signo quarto.

Nota

ORATIO

8 Nota etiam, quod uocale secundum nunquam mutatur, nisi quando fuerit camez uel zere: talia enim nomina in regimine singulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plurali in scheua, sicut & cum quibusdam affixis pluralis: quemadmodum id declaraturi sumus Fundamento septimo huius orationis.

Seb. Munsterus.

Exempla huius loci sunt דבר & זקן In regimine, דברי & זקני Et in plurali constructiuo, דברי & זקני & cetera his similia.

Elias. 9

Sed in reliquis mutationibus non regulariter mutantur: sicut supra satis monstrauius.

Seb. Munsterus.

In plurali enim absoluto manet camez & zere: ut דברים & זקנים Sic in

TERTIA

in foeminino genere תרשה idest noua, זקנה uetula.

FUNDAMENTVM TERTIVM,
in quo declarantur nomina quae
habent punctum saegol.

Elias. 1

Noueris nunquam inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum sit saegol, quin & secundum uocale sit saegol: ut sunt בגדי uestis, קבר sepulchrum, חסד pietas: & similia. Et forma illa nominum excedit in numero reliquas formas nominum: uocaturque nomina sex punctorum, & habent semper accentum millesimum (hoc est, in penultima syllaba) nec mutantur in regimine singulari uniuersaliter: ut est, בגדי idest, Vestis linorum: Leuitici decimotertio. חסד אל idest, Misericordia dei: Psalmo quinquagesimo secundo. Sed cum affixo singularis uertitur

ORATIO

titur sægol primum in hirec, & secundum in scheua: ut בגרו idest, uestis eius, קברו sepulchrum eius: & alia istis similia.

Seb. Munsterus.

Sunt tamen multo plura, quæ sægol primum mutant in pathah: quem admodum sequenti ostenditur signo.

Elias.

2

Hic etiam aduertendum, quando litera prima est una ex gutturalibus, tunc migrat sægol primum in pathah: ut חסרו idest, misericordia eius, עברו seruus eius: & cætera. Inueniuntur tamen & alia multa, quæ in hoc casu habent pathah, etiã quando prima non est gutturalis: ut à רגלו dicitur רגלו pes eius, & à גפנו fit גפנו uitis eius: & his similia.

Seb. Munsterus.

Multa sunt quæ cum affixis in singulari

TERTIA

gulari & in plurali constructio mutant sægol primum in pathah: & sunt כרם בלב מלך נפש דלה & alia multa. Idem intelligendum est de adiectiuis, quæ de masculino in fœmininum mutantur genus: ut מלך rex, מלכה regina, כלב canis, כלבה canicula, עבר seruus, עברה famula.

Elias.

5

In reliquis autem mutationibus, omnia ista nomina insequuntur normam nominum camezatorum: nam ut à דבר dicitur דברים דבריו Sic à בגר dices, בגרים uestes, בגרי uestes, בגריו uestes eius: & cætera. Et ab חסר fit חסרים חסרי חסרו

4 Scias etiam, quædam nomina inueniri cum sex punctulis, quæ interdum habent tantum quinque puncta, quale est נרר notum, quod quinquies inuenitur habere quinque puncta. & extra

ORATIO.

extra illa loca semper habet sex puncta. Sic שָׁבֵל intellectus seu ingeniū, in quinque locis inuenitur habere sex puncta, & extra illa loca semper habet quinque puncta in hunc scilicet modum שָׁבֵל Sunt denique & alia multa, quæ hic exceptionem habent, & illa possunt cognosci ex Annotatione masoreth מסורה Et nos citabimus in æditione nostra magna, quam secundo incepimus, occasione sumpta ex illo מסורה

Seb. Munsterus.

Liber ille iam æditus est, & à nobis post Venetianam euulgationē denuo publicatus. Nomen operis est, Masoreth hammasoreth.

Elias.

§

Inueniuntur etiam nomina, quæ semper ueniunt cum quinque punctis: ut sunt סֵפֶר liber, עֵשֶׂב uitulus, עֵשֶׂב herba

TERTIA

herba: & similia. Sed nunquam inuenitur aliquod nomen, cuius primum uocale sit sægol & secundum zere.

Seb. Munsterus.

De his nominibus quæ constant quinque punctis, hoc est zere & sægol, paulo post dicetur, quomodo eorum puncta mutantur.

Elias.

6

Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habent sex puncta siue duplex sægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando (uel quæ semper) quinque constant punctis: uno modo quando ueniunt in pausa, hoc est, sub athnah aut fine sententiæ: tunc enim ea quæ sex habent puncta, mutant sægol primum in camez: ut, הוּא יִהְיֶה לִי עֶבֶד idest, Ipse erit mihi seruus: Genescos quadragesimo quarto. Sic יֵצֵא וְעָרֹם יִבְקָה בְּגָדֵי עֵרְוָה idest, Et nudum operiet

ORATIO

operiet uestimento: Ezechielis decimo octauo. & alia his similia. Sunt præterea, quæ etiam cum accentu zakeph sic mutantur: ut, מִתְחַרְחַר בְּאָרְיִי idest, Aemularis cedrum: Jeremiæ uigesimo secundo. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnachtah & sine sententiæ non mutantur: ut מֶלֶךְ rex, פֶּלֶא palea: & illis similia. Verum בָּסֶתּוּ ubique unum punctum mutat, excepto illo loco, נְחֹפֶת בְּבִסֶּתּוּ idest, Oper tus quasi auro: ubi sub pausa athnah retinet sægol. Et quidem huius rei rationē facile possemus reddere, sed temporis angustia id nos hic prohibet. Rursum illa quæ quinque scribuntur punctulis, nunquam habent in pausa punctum camez.

Seb. Munsterus.

Lectio sacrorum Bibliorum, in multis te de his nominibus & eorum muta

TERTIA

mutationibus reddet exercitiozem.

Elias.

7

Alio modo in hoc differunt, quod ea quæ sex habent subnotata puncta, in affixione singulari interdum habent punctum hirec, & interdum pathah: sicut id supra indicauimus: sed illa quæ scribuntur cum quinq; punctis, semper habent hirec: etiam si constant ex gutturalibus literis, nõ mutatur hirec, saltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׁב dicitur in regimine plurali עֵשְׁבוֹת הָרִים idest, Herbae môtium: Prouerbiorum uigesimo septimo. Sic ab עֵקֶב fit מְשִׁיחַ עֵקֶב idest, Vestigia Christi tui: Psalmo octuagesimo nono. Quæ uero mutatur, mutantur in sægol: ut הַלְקִי idest pars eius, עֵגְלוֹ uitelus eius, הַלְבִיִּי adeps eius. Idem obseruatur in regimine plurali, ut הַלְקִי idest partes, עֵגְלֵי uituli: &

l cate

ORATIO

cætera. Per hunc igitur modum poteris ista discernere ab illis.

Seb. Munsterus.

Idem iudicium est de adiectiuis, quæ in fœmininum mutantur genus: ut עגל vitulus, עגלה vitula, חלק & חלקה pars: quod tamen substantiuum est.

Elias.

8

Et nota, quod omnia ista, tam quæ sex constant punctis, quam quæ quinque, quando pro lamed poal habent literam heth uel ain, migrat sægol alterum in pathah: ut צבחה germen, שבה hymnus, פרה flos, שבע septem: & alia his similia. Quod si ain poal fuerit heth litera uel ain, mutatur utrunq; sægol in pathah: ut תהיל torrentis, שחר aurora, בער stultus, בער puer: & similia. Sed פרה pruna, תהיל carbo, ברח mendax: hæc sunt de da
gessato

TERTIA

gessatorum forma. quod hinc dignoscitur, quia non mutantur in plurali numero. Nam dicitur, גתלים בערו id est, Carboes exarscrunt: Psalmo decimo octauo. & בנים פהשים id est, Filij mendaces. Isaia: trigesimo.

Seb. Munsterus.

In his quoq; quæ desinunt in he literam stabilem & incommutabilem, mutatur sægol posterius in pathah: ut sunt, גבה splendor, גבה altitudo. Habent tamen hæc duo nomina locū in sequenti Fundamento. Item in forma בער בתל excipitur unum, nempe לת quod ob mediam gutturalem literam non mutat duplex sægol in duplex pathah. Et singulare רחם non facit plurale רחמים sed רחמים more pluralis constructiui.

Elias.

9

Sed & hoc notandum, quod ista

l 2 omnia

ORATIO

omnia sunt מִלְרַע hoc est, habent accentum in ultima: quæ uero pathatur, illa semper sunt מִלְעִיל hoc est, habent accentum in penultima, sicut illa quæ habent sex & quinque punctula. Et in hoc quoque illa discernuntur ab his quæ constant duplici camez: nam ea semper sunt מִלְרַע ut אֶבֶן idest aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׂן fumus. Aduerte id bene, quia est regula notatu digna.

FUNDAMENTVM QVARTVM
in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox est holem.

Elias. 1

Sciendum quâdo uocale primum in aliqua dictione est holem, illud in astixorum subiunctione singulari, & in plurali, atque in regimine plurali mutatur in hatephcamez: sed hac conditione

TERTIA

ditione, quod uox secunda sit sægol, & non alius punctus: ut אָזן idest auris, קֹדֶשׁ sanctitas, הַדָּשׁ mensis: & similia. Hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, וְאֵזְנוֹ אֲזוּבֹתָי & אֲזוּבֹתָי Et cum affixis, אָזְנוֹ aures eius: & cætera. At in regimine singulari nunquam mutantur: ut, אָזְנוֹ אַהֲרֹן idest, Auris Aharon: Exodi uigesimooctauo. & קֹדֶשׁ יְהוָה idest, Sanctitas Domini: Leuitici decimonono: & similia.

Seb. Munsterus.

Habet hæc regula quoque locum in his nominibus quæ ob tertiam gutturalem mutant sægol in pathah: ut אֲרָה in plurali constructiuo dicitur אֲרָהוֹת יְהוָה idest, Semitæ Domini. De quo infra signo quarto.

Elias. 2

Potissimum autem in perfectis, necesse est ut uox secunda sit sægol:

1 3 alio

ORATIO

alioquin in quiescentibus in lamed he mutatur etiam holem, quando uocale secundum non fuerit saḡol. Quod loco suo declarabimus, nempe in Oratione quarta, fundamento nono, capitulo quarto.

Seb. Munsterus.

Exemplum quinti ordinis est, עֹנִי afflictio: à quo, in affixorum subiunctione dicitur עָנִי afflictio mea. Sic חֹלִי idest infirmitas, חֲלִינֵנו infirmitates nostræ.

Elias.

5

Porrò quando in perfectis uox secunda non est saḡol, ut in his, אוֹצֵר idest thesaurus, כּוֹכֵב stella, עֹלִל infans: & similibus: holem quod est in capite regulariter non mutatur. Punctus uerò camez, aut zere, qui est in calce, qualiter illud mutetur iam ostendimus in Fundamento secundo, capitulo

TERTIA

tulo seu signo huius Orationis tertio. Seb. Munsterus.

Mutatur autem punctus camez in pathah, in regimine singulari: ut כָּכַב in plurali constructiuo כְּכָבִי & cætera. Zere uero non mutatur, nisi quod in plurali numero migrat in punctum scheua: ut עֹלָלִים Porro עֹלָלִים habet pro suo singulari עֹלָלִי

Elias.

4

Scripti etiam paulo superius in nominibus quæ sex constant punctulis, Fundamento tertio, capitulo octauo, quod propter heth literam uel ain, posterior punctus saḡol migret in punctum pathah: & hæc eadem regula locum etiam hic habet: nam ab אוֹרָה & כּוֹכֵב dices אֶרְהוּ idest semita eius, & בְּכַעֲנוּ galea eius: & cætera. Quando autem ain poal est una ex literis guttu-

l 4 ralis

ORATIO

ralibus, tunc migrat hatephcamez sub
ainpoal, & pepoal habet punctum ca/
mez: ut ab אהל dicitur אהלו taber/
naculum eius: & à תאר forma, תארו
forma eius.

Seb. Munsterus.

Sunt itaq; hæc nomina גבע ga/
lea, ארה semita, קורש sanctitas, &
גבה altitudo: eiusdē formæ: nisi quod
ultima gutturalis mutat sægol in pa/
thah, sicut & צמה & מלך eiusdem
sunt formæ eadem ratione.

FUNDAMENTVM QVINTVM

in quo declarantur formæ nomi/
num, quibuscunq; alijs à
iam memoratis con/
stent punctis.

Elias.

A Duertendum præterea, quod
pauca inueniuntur nomina, quo/
rum prima uox est schurec. Exemplar

מינים

TERTIA

מינים ועונג idest, Chordæ & orga/
num: Psalmo centesimosecundo. עגיל
וכומן idest, Inauris & murenula: Nu/
meri trigessimoprime. Inuenitur de/
nique tantum unum quod habet ha/
tephcamez, nempe מעשה ידיו אמון
idest, Opus manuum artificis: Canti/
corum septimo. Et sic non restant no/
bis alia puncta quæ explicemus, præ/
ter pathah, hirec, & tria pūcta, hoc est
kybuz: pro quibus tibi unam damus
regulam omnibus satisfaciētem, & est
hæc. Quia enim tria illa puncta sunt
ex minoribus, congruum fuit ut sem/
per post ea sequeretur dages: de qua
re fusius loquemur in tractatu Canti/
ci. Nunc autem nomina dageffata
nunquam mutantur: exempla, אביר
idest magnificus, אביר fortis, אביר
fur, סלם scala. Hinc dices in regimi/
ne אביר הרעים idest, Præcipuus pa/
storum

ORATIO

storum: primi Regū uigelimoprimo:
 בְּבִיר בַּח idest, Robustus uirtute: Iob
 trigesimo sexto. Et in statu affixorum,
 אֲבִירֵי idest magnificus eius, בְּבִירֵי ro
 bustus eius. Sunt tamen pauca quæ
 excipiuntur ab hac regula mutationem
 admittentia.

2 Nota etiam, quod nomina à
 capite scheuata, nunquam mutant illud
 scheua: ut

רֶבֶשׁ mel,
 גְּבִיר uir,
 זֶאֵב lupus,
 תְּמוּרֵי asinus,
 גְּבוּל terminus:

& his similia: in quibus scheua nun/
 quam mutatur. Quod autem inueni/
 tur Canticorum quarto, אֲכַלְתִּי יַעֲרֵי
 עֵם רֶבֶשִׁי idest, Comedi fauū meum
 cum melle meo: putant illud aliam ha/
 bere formam: ut nulla est Nominum
 forma, quæ à communi regula non pa/
 tiatur

TERTIA

tiatur aliquam exceptionem. De quib/
 bus ampliolem faciemus mentionem
 in Præfatione nostri libri Composi/
 tionis: uide ibi.

3 Præterea sciendum, quod uox
 quæ illico post scheua uenit, nunquam
 mutatur, nisi quando fuerit camez: cu/
 iusmodi sunt, בְּתָב scriptura, יָצַר ho
 nor: & his similia. At iam explicuimus
 in Fundamento secundo, signo secun/
 do, quo pacto mutetur camez. Por/
 rò quando ista nomina, de quibus hic
 agimus, ueniunt in regimine plurali,
 uertitur scheua capitale in punctum hi
 rec: ut בְּתָבֵי idest scripturæ: יָצַרֵי ho
 nores: quorum rationem ostendemus
 in sequenti Fundamento.

Seb. Munsterus.

Nomina יָצַר בְּתָב & similia, ha/
 bent in plurali בְּתָבֵי. In regimine
 uero mutatur punctus camez in sche/
 ua

ORATIO

ua: ut **בְּהַבִּי** Sed quia ab initio dictionis ob geminationē, scheua primum regulariter mutatur in hirec, cogimur dicere **בְּהַבִּי** & **יְקָרִי**. De quo nunc Elias tractabit.

FUNDAMENTVM SEXTVM,

in quo fit mentio de his quæ con-
ducunt ad notitiam affi-
xorum nominum.

Elias.

Non inutile uisum est, ut præmit-
tam tibi regulam unam notabi-
lem, quæ conditionem scheua manife-
stet. Nam punctum illud est radix &
fundamentum in affixorum ministe-
rio, præsertim in nominibus perfectis.
Itaq; sciendum, quod nunquam à ca-
pite dictionis duo scheuain simul scri-
buntur, ita ut unum mox consequatur
alterum. Docuimus etiam paulo supe-
rius in Fundamento secundo, signo se-
cundo

TERTIA

cūdo, quod camez & zere migrant in
scheua in capite cuiuslibet nominis.

2 Idem iudicium habetur non-
nunquam de eo in medio dictionis.
Vnde quodcūq; nomen habet ab ini-
tio scheua, etiam si illud ex alio pun-
cto natum fuerit: puta si camez uel a-
lius punctus à principio nominis, mu-
tetur in scheua ratione aliqua quatuor
mutationum quas signauimus à capi-
te Fundamenti secūdi, ueneritq; post
huiusmodi scheua punctus camez
aut zere, & inciderit simul causa ad mu-
tandum punctum camez uel zere in
punctum scheua, certe concurrent in
hoc statu duo scheuain à principio di-
ctionis: sed impossibile est, ut sic pari-
ter maneant, quemadmodum supra
scripsimus, ideo necesse est ut primum
scheua migret in hirec, quoties huius-
modi inciderit casus. Quod ut cla-
rius

ORATIO

rius intelligas, hæc duo nomina דברים
& זקנים capias pro exemplo. Quum
enim obtinuerint locum constructio/
nis, illico in fine litera mem cadit: id
quod explanabitur in Fundamento
huius orationis duodecimo: & tum ne
cesse erit, ut etiam uoces ipsæ alleuien/
tur, nempe ut camez uel zere more
suo in punctum scheua mutantur: quo
facto, erunt duo scheua in à capite di/
ctionis, dicendumq; tunc esset דברי
זקני. Sed quia id non est possibile, ut
illas dictiones sic punctuatas proferre
queas, mutandum est primum scheua
in hirec, dicendumq; דברי זקני idest
uerba, senes.

Seb. Munsterus.

Idem iudicium est de literis seruilibus ובלב quorum naturale punctum
est scheua: unde quando à fronte accer/
dunt ad literam scheuatam, necesse est

TERTIA

ut eorum scheua migret in hirec: ut à
לזכרים dicis דברים. Sic לזכרים
Ante iod uero scheuatum, utrunque
scheua migrat in unum hirec: ut à
יזכר dicimus ויזכר idest, & loque/
tur. Vau tamen quando à capite acce/
dit ad literam scheuatam, mutatur sche/
ua in schurec: ut à זכרים nō dicimus
וזכרים sed וזכרים idest, & uerba.
Regulariter enim habet uau ante lite/
ram scheuatam & ante literas בזכות
schurec loco scheua: paucis exceptis lo/
cis ubi habet camez.

Elias.

§

Hinc liquet illos errare, qui dicunt
in Thalmud, אוחז מקומו לזכרי בהנה,
quia à זכרים fit constructiuum זכרי
sicut à זכרים dicimus זכרי. Et qui/
dem ego uidi in una glossarum, quæ
sunt de ordinada oratione, in qua scri/
ptum habetur: dicitur בהנה לזכרי
&

ORATIO

& non לזכרי quia זכרי idem sonat quod זכרון idest memoria. Nunc autem de masculis sacerdotio aptis, fit in Mischna mentio. Ad quod ego dico, non esse ullum discrimen inter זכרי si ipsum formes à זכר seu זכרון memoria, & inter זכרי quando est à singulari זכר quod est masculus. Nam dicimus à זכר memoria, זכרי memoria: sicut à בגד ueste, בגדי uestes. Et quemadmodum absurdum & contra Hebraismi proprietatem esset dicere בגדי Sic minime conuenit, ut dicamus זכרי

Seb. Munsterus.

Ista sunt intelligenda de absoluto plurali constructiuo, quod sub hac forma absolute, idest sine affixis, nunquam inuenitur: cum affixis autem hanc tenet formam, exceptis his quatuor affixis, הוּ הָם הָם הָם quæ exigunt plurale

TERTIA

ræ constructiuum: ut זכריו memoria, uel masculi eius: זכריהם masculi eorum. Verum de his lege Eliam, ut iam sequitur.

Elias. 4

Porro in statu affixorum, pluralis numerus recipit omnia affixa à capite dictionis cum puncto scheua: ut

זכריו uerba eius,

זקניו senes eius,

זכריו uerba tua.

Excipiuntur illa, quæ in fine habent litteras mem & nun: propter quas opus est quadam uocaliũ alleuiatione: nam cum camez uel zere mutetur in scheua, & sic duo concurrant scheuain: ut

זכריהם uerba eorum,

זקניהם senes eorum.

necesse est ut scheua primum uertatur in punctum hirec, dicatur זכריהם & זקניהם & cætera.

m In

ORATIO

5 In hunc quoque modum hæc nomina כָּתַב & יָקַר atque his similia, quæ à principio habent punctum Scheua: quando ueniunt scribenda in plurali constructiuo, migrat scheua in punctum hirec, diciturque

כָּתַבְתִּי הַקֶּדֶשׁ scripta sanctitatis,
יָקַרְתִּי רוּחַ gloriæ spiritus.

Tametsi hæc exempla non inueniantur in sententia aliqua Biblica, nihilominus sic dicimus per modum coniecturæ.

FUNDAMENTVM SEPTIMVM
in quo explicantur Affixorum modi.

Elias. 1

IN primis est notandum, quod cuiuslibet nomini decem subiunguntur Affixa, seu Pronomina. Literæ autem quæ istud exequuntur officium, sunt numero sex: comprehendunturque signo

TERTIA

igno isto חֲבֻנוּיִם hakenuijm.

Accipe igitur has decem Affixiones per ordinem: & quidem à Nomine דָּבַר dices

דָּבַרְתִּי uerbum eius, masculini ge.

דָּבַרְתָּ uerbum tuum, masculini g.

דָּבַרְתִּי uerbum meum, maf. & fœ.

דָּבַרְתֶּם uerbum eorum:

דָּבַרְתֶּם uerbum uestrum, masculini

דָּבַרְנוּ uerbum nostrum, maf. & f.

דָּבַרְתְּ uerbum eius, fœminini ge.

דָּבַרְתְּ uerbum tuum, fœminini g.

דָּבַרְתְּ uerbum earum:

דָּבַרְתֶּן uerbum uestrum, fœmini.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus istis exemplis habet punctum scheua, & secunda camez: præter ea quæ in fine habent mem literam, uel nun: in quibus camez, quod est sub ainpoal, mutatur in punctum pathah: idque propterea quod pluri-

m 2 bus

ORATIO

bus quàm alia exempla, constant uocalibus.

Seb. Munsterus.

Id non intelligendum est de nudis literis mem & nun à fine adiectis: sed de syllabis **בם** & **בן** accipiendum est, quæ mutant camez alterum in punctum pathah.

Elias. 3

Nunc accipe formam affixorum in plurali numero.

- A דברים** dicimus
דבריו uerba eius, masculini gen.
דברייך uerba tua, masculini gen.
דבריי uerba mea, mascul. & fœ.
דבריהם uerba eorum:
דבריהם uerba uestra, masculini g.
דברינו uerba nostra, mas. & fœ.
דבריה uerba eius, fœminini ge.
דבריך uerba tua, fœminini gen.
דבריתן uerba earum: &

דבר

TERTIA

דברייך uerba uestra, fœminini gen.

4 Hic uides, quod in omnibus istis dictionibus litera prima habet punctum scheua: præter quàm in illis quæ à fine asciscunt literã affixam mem uel nun. Illa enim mutant scheua in punctum hirec, quum duo scheua in punctum hirec, quum duo scheua in principio dictionis simul stare non possint: quemadmodum in præcedenti Fundamento scripsimus. Ponitur quoquè in omnibus memoratis exemplis, iod ante affixum ipsum ceu signum pluralis numeri.

Seb. Munsterus.

Excipitur affixum iod, quod non patitur secum iod plurale: nam minime dicitur **דברייך** sed **דבריי** idest, uerba mea: præcedente pathah. Quando uero præcedit punctus hirec, tunc capitur singulariter: ut **דברייך** idest, uerbum meum.

m 3 Elias

ORATIO

Elias.

5

Proinde notandum, quod affixæ quæ Nominibus subiunguntur, semper significant possessionem quãdam: hoc est, significant rem ipsam per nomen expressam in illius esse possessione, quem affixum ipsum demonstrat.

Exemplum. Quando dicis

עבדו seruus eius, aut

אמיתו ancilla eius:

significatur seruus, aut ancilla huius uel illius. At affixæ quæ uerbis subiunguntur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in patientem transit: ut

בקרז uisitauit eum,

בקרז uisitauit te.

Quod perinde est ac si diceres,

בקרז איתו ille uisitauit istum: aut,

בקרז איתך ille uisitauit te. & cætera.

Quod tibi aliquanto fufius explicabimus in tractatu Affixorum.

Sed

TERTIA

6

Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à Nominum capite seruiunt, habent pro signo memoratiuo משה ובלב Et quoniam propter eas Nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus est ut hic quippiam de illis dicam, sed earum ministerium explicabitur in nostro Officiorum tractatu.

Seb. Munsterus.

Ministeria illarum literarum sunt: quod Mem, est Præpositio à, uel ab. Schin, Qui, quæ, quod.

He, litera articularis.

Vau, coniunctio copulatiua.

Caph, aduerbium similitudinis.

Lamed, articulus accusatiui casus.

Beth, præpositio In.

Sed hæc sex literæ præpositiua, non mutant puncta Nominum, sicut affixæ postpositiua.

m 4 Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM OCTAVVM
in quo declarantur formæ No/
minum fœminini generis.

Elias. I

Sciendum, quod nomina fœmini/
ni generis plerunq; terminantur in
literam he, & litera mox præcedens
punctuatur cum camez: & accentus di/
ctionis cadit in eam literam quæ ha/
bet punctum camez: ut

צְרָקָה	iusticia,
חֵכְמָה	sapientia,
גֹּזֵלָה	rapina,
אֲכִילָה	comestio,
שִׁמְלָה	uestimentum,
עֲבוֹדָה	cultus,
מְלוּכָה	regnum,
בְּהִלָּה	terror:

& alia his similia.

In regimine uero mutatur litera he in
tau, & punctus camez in pathah: sed
alia

TERTIA

alia puncta manent omnino incōcus/
sa: nisi quod ea nomina quæ hanc ha/
bent formā בְּרָכָה qualia sunt בְּרָכָה
idest benedictio, צְרָקָה iusticia: sic
habent in constructione, בְּרַבַּת יְהוָה
idest, Benedictio Domini: Geneseos
trigesimooctauo. צְרָקָה יְהוָה idest,
Iusticia Domini: Deuteronomij trige/
simoprmo. Et cum affixis, בְּרַבְתּוֹ &
צְרַקְתּוֹ & cætera.

Seb. Munsterus.

Excipiuntur, quæ mediam habent
gutturale: ut est צַעֲקָה illa enim pro/
pter mediam hatephatam habet sub
prima litera punctum pathah: ut צַעֲקָה
אָרֶם idest, Clamor hominis.

Elias. 2

Causa uero huius est, quod ca/
mez primum transit in scheua, quod
consequenter uertitur in punctum hi/
rec: ob causam, quam iam supra scripsi
mus

ORATIO

mus in Fundamento huius Oratio/
nis sexto.

Seb. Munsterus.

Concurrunt enim duo scheuain,
sed quia simul legi nequeunt, mutatur
primum scheua in punctum hirec: ut
suprà satis explicatum est.

Elias.

3

Alia autem formæ nihil mutant:
nam dicimus, חַבְמָתוֹ חַבְמָה

/ Sic גּוֹלָה גּוֹלָה

& אֲבִילָה אֲבִילָהוּ

& alia his similia.

4 Regula. He foeminina lite/
ra duplex habet signum per quod co/
gnosci potest. Vnum est, quod semper
habet punctum camez ante se. Alte/
rum, quod necessariò accentus ponen/
dus est sub eam literam quæ habet ca/
mez: hoc est, quod dictio illa habet ac/
centum milra, siue in ultima. Quod si
unum

TERTIA

unum ex his duobus signis defuerit, li/
tera he non constituet nomen foemi/
ninum, sed est uel ociose superaddita,
uel est radicalis: ut קָרָא לַיְלָה idest,
Vocauit noctem: Geneseos primo ca/
pite. גַּחְלָה מִצְרַיִם idest, Torrens Ae/
gypti: Numeri trigesimoquarto. &
אֶרְצָה שְׂעִיר idest, In terram Scir: Ge/
neseos trigesimo secundo: & similia, in
quibus accentus non est in ultima, &
præterea in omnibus eis, he litera est
superaddita, & nomen ipsum est ma/
sculini generis.

5

Porrò quando litera est ra/
dicalis, tunc nomen ipsum est de quie/
scentibus in lamed he: id quod illic la/
tius declarabimus, & præsertim in se/
quenti Oratione, fundamento sexto,
capitulis seu signis secundo & tertio,
dabimus tibi quasdam regulas nota/
biles, per quas discernere debeas he li/
teram

ORATIO

teram superadditam ab he radicali.
 FVNDAMENTVM NONVM,
 in quo declaratur plurale
 nominum foeminini
 generis.

Elias. 1

Nomina foeminina in plurali nu-
 mero plerunque habent in fine
 literam tau: & quæ eam præcedit, pun-
 ctuatur cum holem & uau quiescente:
 ut צדקה iusticiæ,
 חכמה sapientiæ: & similia.

2 Aliquando autem uau illud
 scribitur, & aliquando non scribitur.
 Quod scribitur, uau plenum: & quod
 non scribitur, uau deficiens uocatur: ab
 autore qui fecit תבוכות idest, librum
 Traditionum, seu Collationū scriptu-
 ræ. ut, הולרות idest, generationes:
 quod plurale ubique inuenitur defici-
 ens, demptis duobus locis ubi est ple-
 num

TERTIA

num. Sic צרות idest, tribulationes,
 semper inuenitur integre scriptum.
 Hoc uerò plurale תקות idest, decre-
 ta, in nouem locis repertum, oēties est
 plenum & semel deficiens. Similiter
 pluralia masculina, quæ desinunt in ים
 aliquando patiuntur defectum in iod,
 ut התנינים quod dracones significat,
 ter deficere inuenitur. Et in uocabulo
 צדיקים iod posterius quandoq; inue-
 nitur expunctum. Et in hunc modum
 plurima inueniuntur, quemadmodum
 id auxiliante Domino indicabimus in
 æditione nostra המסורה quam iam
 non semel contestati sumus nos pro-
 pe diem ædituros.

3 Sunt quoq; nomina foemi-
 nina, quæ in singulari numero habent
 he literam foeminini, in plurali uero
 desinunt in ים more masculinorum:
 ut à שנה idest annus, dicitur שנים
 anni

ORATIO

anni: & à נמלה quod est formica,
 נמלים formicæ: & alia his similia.
 Sicut & nomina masculina aliquando
 inueniuntur habere in plurali nume-
 ro terminationem fœmininam: ut ab

אב pater, fit
 אבות patres: & à
 בור puteus, dicitur
 בורות putei. & similia.

Sunt etiam quædam quæ in utranque
 desinunt pluralem terminationē: ut ab

הגור cinctorium, fit plurale
 הגורים &
 הגורות cinctoria.

Sic à דור generatio, dicitur
 דורות &
 דורים generationes.

Verum iam contestati sumus, nos ædi-
 turos libellum unum, in quo explica-
 bimus omnes huiusmodi Nominū
 diuersitates: uocabiturq; nomen illius
 פרק

TERTIA

פרק המורה id est, tractatulus Pro-
 prietatum.

FUNDAMENTVM DECIMVM,

in quo declarantur nomina fœ-
 minina, quæ in singulari
 numero desinunt in
 literam tau.

Elias. 1

Sciendum, quemadmodum parti-
 Scipium præfens fœminini in con-
 iugatione kal, in singulari numero ha-
 bet duplicem formam: nempe פוקרה
 uel פוקרת Et frequentius ista forma
 פוקרה est in usu quàm alia: id quod
 suo loco fufius indicauimus, nempe
 Oratione secunda, fundamēto primo
 & signo quarto: Sic quoq; nomina
 fœminina hanc duplicem formam ha-
 bere inueniuntur, sed frequentius desi-
 nunt in literam he, quàm in tau: sicut
 id ostendimus supra Fundamento o-
 ctavo

ORATIO

Et auo, & in Fundamento sequenti de-
clarabimus quandam differentiā quæ
est inter ea.

2 Scias igitur, quædam esse no-
mina fœminina, quæ in fine habent li-
terā tau, & mox præcedens litera pun-
ctuatur cum sægol: ut

קטורה uapor,
שבולה spica: & similia.

Et frequentius talia nomina scribun-
tur cum duobus sægol in, quæ literam
tau mox præcedunt: ut

אורה pallium,
עטרה corona: & similia.

3 Noueris etiam, quod memo-
rata nomina solum hanc duplicem ha-
bent formam: nam uel habent duplex
sægol, uel habent holem præcedente
uno sægol literam tau fœmininam.
Idem sentiendum de nominibus, quæ
à fronte admittunt literam mem: ut

בגערת

TERTIA

בגערת increpatio,

משקולה ponderatio:

aut habent superadditam literam tau,
ut תבושת ligatura,

תפארת ornamentum.

& punctus qui est ante holem uel sæ-
gol nūquam mutatur, siue ueniat post
eum dages siue non.

4 Porrò modum mutationis
& punctuationis eorum, quando ha-
bent unam ex literis gutturalibus, aut
quando ueniunt in pausa, & alia con-
tingentia, discas & intelliges ex nomi-
nibus trium literarum, & quæ habent
istam in punctis formam: hoc est, quæ
habent holem & sægol, desinunt quæ in
tau fœmininā literā, quale est קטורה
& similia, insequuntur normam horum
nominum הרש קרש uidelicet quod
in statu mutationis, holem migrat in
hatephcamez: ut קטרתי id est, incen-

n sum

ORATIO

sum eius: & similia. ut iam in Fundamento quarto scripsimus.

5 Ea uero quæ constant duplici sægol, ut sunt עטרת אברהם imitantur formam nominum sex puncta habentium: de quibus scripsimus in Fundamenti tertio & quarto. Scias tamen, quod primum sægol nūquam uertitur in hirec, sed duntaxat in punctum pathah: ut

עטרתו corona eius,

תפארתו decor eius: & cætera.

iuxta formam רגל רגלו & similia.

FUNDAMENTVM VNDECIMVM, in quo declaratur quo pacto

affixa subiungantur nominibus

scæminini generis desinētibus

in he uel rau, & quale inter

se habeant discrimen.

Elias. 1

Notādum, quod ea nomina quæ
in

TERTIA

in fine habent he scæmininā literam, mutāt he literam in tau molle, quoties illis aliquod subiungitur affixum: ut

à צדקה dicitur

צדקתו iusticia eius:

& à שמלה fit

שמלתו uestimentum eius:

& similia. Illa uero quæ in fine habent literam he aliquā superadditam, in affixorum subiunctione priuantur litera he: ut à בקנה quod significat pecus, dicitur בקניו בקניו & cætera. Excipitur tamen affixū tertiæ personæ singularis numeri, ubi he fit mobile: ut

בקנהו pecus, uel possessio eius:

בטחו baculus eius.

2 Porro in plurali numero affixa masculina & scæminina pluralia, & itē singularia scæminina tertiæ personæ non abijciunt literam ה he: ut,

בקניהם בקניהו בקניהי

n 2 Alia

ORATIO

Alia uero affixa excludunt literam he:
ut, **מִצְנֵי מִצְנֵי מִצְנֵי** & cætera.

Cæterum, ea nomina fœminina quæ
in statu absoluto desinunt in literam
tau, sub omnibus affixis in singulari
numero dageffant illud tau: ut ab

עֲטָרָה & תְּפִלָּה dices

עֲטָרָתוֹ corona eius,

תְּפִלָּתוֹ decor eius:

& alia his similia: & per hoc discernes
illa ab istis. Vnde cogimur dicere, ista

nomina, **מִלְחָמָתוֹ** prælium eius,

מִשְׁמָרָתוֹ custodia eius:

& his similia, habere singulare absolu-
tum **מִלְחָמָה & מִשְׁמָרָה**

Nam si essent ab **מִלְחָמָה & מִשְׁמָרָה**
in hunc modum subiungeretur affi-

xum, **מִשְׁמָרָתוֹ & מִלְחָמָתוֹ**

tau scilicet literam raphatam habens.

5 Id quoq; sciendum, quod
fœminina pluralia recipiunt affixa ma-

nente

TERTIA

nente duplici signo pluralis numeri:
hoc est, manente iod signo masculini,
& tau signo fœminini: ut,

צְדָקוֹתָיו iusticiæ eius,

צְדָקוֹתֶיךָ iusticiæ tuæ: & cætera.

Sic quæ in singulari cum affixis habet
literam tau dageffatam: de quibus su-
prà scripsimus: in plurali numero quã-

do recipiunt affixa, habent literam tau
raphatam, hoc est mollem: ut,

מִלְחָמוֹתָיו prælia eius,

מִשְׁמֹרוֹתָיו custodiæ eius.

Huius autem rei causa est holem, quum
non soleat post ipsum uenire dages.

4 Nota etiam, quod affixa plu-
ralis masculini & fœminini, plerunq;
in fine subiunguntur cum he litera &
mem, uel cum he & nun: ut,

מִשְׁפּוֹחוֹתֵיהֶם familiæ eorum,

מִשְׁפּוֹחוֹתֵיהֶן familiæ earum.

exceptis paucis locis, in quibus he ex-

n 3 cludi

ORATIO

cluditur: ut, משפחות & משפחות
 Est autem aliqua differentia inter ea,
 & Is qui intelligit expositionem rabbi
 Schlomo Iarhij super hunc uersum,
 וחבל הלונתם idest, Et cessabit mur/
 mur eorum: Numeri decimosextimo.
 intelliget quale sit discrimen inter
 משפחות & משפחות
 & משפחות

Verum, iam statui componere librum
 quendam, in quo exponā omnia uer/
 ba memorati rabbi Schlomonis, quæ
 grammaticaliter commemorat in sua
 glossa super Pentateuchum.

FUNDAMENTVM DVODECI/
 mum, in quo declarantur nomina
 quæ habent ultra treis ra/
 dicales literam aliam
 superadditam.

Elias. 1
Notandum, quod sex sunt literæ
 quæ

TERTIA

quæ nominibus absq; ulla consigni/
 catione superaddi solent, quarum si/
 gnum est האמנותי Et aliquando qui/
 dem à fronte superaddi solent, aliquā/
 do à cake, nonnunquam à fronte & à
 calce. Et aduerte, quod non superad/
 duntur nisi illis nominibus, quæ deri/
 uantur à uerbis: quemadmodum id la/
 tius explicabo in libello Specierum, se/
 cunda specie. Declarabo autem singu/
 las illas literas, in duobus istis ultimis
 Fundamentis, quomodo segregari de/
 beant à radice trium literarum.

2 In primis notandum, quod
 he litera non inuenitur superaddita
 initijs nominum perfectorum, nisi in
 uno duntaxat loco: nempe לחשמעות
 אונים idest, Ad auditum aurium: Eze/
 chielis decimo octauo. Nominibus ue/
 ro imperfectis sæpius inuenitur super/
 addita: ut חזלה defensio, à uerbo
 נצל n 4 נצל

ORATIO

עָוַל euasit: & הִרְנִיחָה dilatatio, à uerbo רָנַח dilatauit: quæ quidem suis in locis excutiam. Porro in fine nominum inueniuntur tria genera hehin. Quoddam constituit fœmininum genus, aliud est radicale, & tertium est superadditum: quod Fundamento octa uo explicuimus.

3 Litera aleph in multis locis solet superaddi nominibus, & tum plerunque punctuatur cum sægol: ut,

אֶצְבַּע digitus,

אֶשְׂרָב stratum,

אֶשְׂבֹּל botrus,

אֶגְרוֹת pugnus: & alia his similia.

Interdum quoque inuenitur habere pathah: ut,

אֶבְנֵי baltheus,

אֶבְרָרַי præpositus,

אֶמְנֵי mendax: & similia.

Quiescit autem scheua semper post litteras האמנותי

Seb.

TERTIA

Seb. Munsterus.

Hoc dicitur, quod litera he emphatica litera habeat pathah sequente punctulo dages, & mem præpositio habeat punctum hirec sequente quoque dages. Quando autem istæ duæ litteræ sunt hæemanthicae, non sequitur punctulus dages.

Elias.

4

Inueniuntur denique nomina in quibus aleph est litera radicalis, quæ scilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium litterarum: de quibus mentionem faciemus in sequenti Oratione, fundamento decimotertio. Et nota, quod illa nomina hæemanthica ferè nunquam admittunt litteram he fœmininam.

5 Sed & hoc sciendum, quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta, saltem

in

ORATIO

in lingua Hebræa, secus in Chaldaica
lingua quam Thargum uocamus, in
ea enim sæpe nominibus à calce super/
addi confuevit: ut,

מַלְכָּא rex,.

עֲבָדָא seruus: & similia.

Sunt etiam quæ literam aleph habent
pro tertia radicali litera, sicut

בַּסָּא solium,

פְּלֵא miraculum.

Verum, illa sunt de quiescentibus in la
med aleph, quorum suo loco non obli
uiscemur. Rursus sunt alia, in quibus
litera aleph loco he usurpari solet: ut,
בְּמִטְרָא לְחַיִּי idest, Quali signum pro
sagitta: Threnorum tertio. Et קְרֵאוּ לִי
מִרְכָּא idest, Vocate me amaram: Ruth
primo. & his similia.

6 Mem quoque superaddi so/
let nominibus à fronte, & tunc plerun
que punctuatur cum puncto hirec, &
scheua

TERTIA

scheua quod uenit post ipsum, quie/
scit, & ultima uox est camez: ut,

מִקְדָּשׁ sanctuarium,

מִשְׁכָּן tabernaculum.

Et cum punctulo holem: ut,

מִזְמוֹר psalmus,

מִכְלִיל ornatus, uel summarium.

& his similia. Quando autem post
mem sequitur litera gutturalis, tunc pa
thatur mem in fauorem gutturalis lite
ræ: ut מִאֲכָל cibus,

מִחֲשׂוֹת denudatio: & similia.

Idem quoque fieri solet extra casum lite
ræ gutturalis, & tunc plerumque talia da
gestantur quando habent subiunctum
affixum, aut quando pluralis numeri
formam habent: ut,

מִטְעָם cibus,

מִרְפֵּי tapetum,

מִחְמֵר desiderium:

de quibus dices & מִרְבָּרִים מִטְעָמִים
מִחֵם

ORATIO

מחמדים Sed & ea quæ sub mem li-
tera habent punctum hirec, interdum
inueniuntur dageflari: ut à משגב fit
משיגבי idest confugium meum: & si-
milis pauca. Omnia autem talia quæ
recipiunt dages, habent penultimam
uocem pathah: sed quæ in punctum
camez uel holem desinunt, nunquam
admittunt dages.

7 Iam etiam didicisti, quod ca-
mezata in regimine mutant punctum
camez in pathah: ut à מקדש dices
מקדש יהוה idest, Sanctuarium Do-
mini: Numeri decimonono. משכן
יהוה idest, Tabernaculum Domini:
ibidem. Item מכל מאכל פרעה id-
est, De omni cibo Pharaonis: Gene-
seos quadragesimo.

8 Sunt etiam aliqua quæ in fi-
ne admittunt he fœmininam literam,
& simul habent mem punctuatū cum
hirec

TERTIA

hirec uel pathah aut cum sægol: ueluti

מלחמה prælium,

ממלכה regnum,

ממשלה dominium.

& in statu regiminis habetur מלחמה

& ממלכה עוג idest, Regnum Og:

Deuteronomij tertio. Item לממשלה

היום idest, In dominium diei: Gene-

seos primo. Inuenitur quoque hæc for-

ma extra statum regiminis: ut מסגרת

טופח idest, Clausura palma: Exodi

uigesimoquinto. את המועדה idest,

Increpationem: Deuteronomij uigesi-

mooctauo. Et cum puncto holem: ut,

משקולה ponderatio,

מחגורה cinctura.

Et iam quidem Fundamento decimo

scripsimus nonnihil de horum condi-

tionibus. Inueniuntur præterea no-

mina, quæ à calce admittunt literam

mem: ut מהאום subito, שלשום nu-

diuster

ORATIO

diustertius: & similia quædam pauca.
 At mem, quod in fine nominum adij/
 citur ad constituendum pluralem nu/
 merum, ut hic רבירים זכרים non uo/
 catur mem superadditum, sed potius
 mem seruire, & præcedit ipsum semper
 hirec magnū: hoc est, hirec simul cum
 iod. Et quādo nomen huiusmodi plu/
 rale uenerit in statum regiminis, cadit
 mem ipsum remanente solo iod: & lite
 ra quæ mox præcedit iod, punctuatur
 cum zere: ut רבירי זקני id quod fusius
 declarabo in tractatu Affixorum.

FUNDAMENTVM DECIMVM
 tertium, in quo declaratur quo pacto

quædam nomina habent super/
 additas literas nun uel tau
 uel iod, à capite uel
 à calce.

Elias.

Litera nun, à fronte non solet su/
 peraddi

TERTIA

peraddi nominibus, nisi in paucis qui/
 busdam Nominibus proprijs: ut sunt
 נפתלי במרוד quæ nos legimus, Ne/
 phtalim, Nemrod: & similia.

2 At in fine dictionis frequen/
 ter inuenitur superaddi, & tūc pepoal
 habet plerunque punctum hirec: ut,

זכרון memoriale,

שלטון potestas.

Et quædam desinunt in camez: ut,

פשתן linum,

הרצו acinus: & his similia.

Inueniuntur quoq; pauca quæ cum
 hatephcamez aut cum tribus punctu/
 lis signantur: qualia sunt,

קרבן sacrificium,

שולחן mensa.

& talia habent plurale fœmininum in
 oth terminatum: ut, קרבנות שלחנות

Inueniuntur quoque multa, in quibus
 nun illud est radicale, reijciunturq; ta/
 lia

ORATIO

lia nomina in classem nominum con-
stantium quatuor radicalibus literis: ut
sunt **חַשְׁמוֹן** legatus,

חַרְבֵּן stimulus.

De quibus nonnihil dicemus in Ora-
tione sequenti, fundamento ultimo.
Inueniuntur præterea multa quæ da-
gestantur: ut sunt

זְכוֹר memoria, seu historia:

שְׂכָרוֹן ebrietas.

etiam quando ainpoal signatur cum
puncto scheua: ut

קֶלְשׁוֹן sarculus,

קֶשְׁשׁוֹן urtica.

& similia pauca in hunc modum da-
gestata.

3 Litera tau superaddi solet no-
minibus à capite, & tunc plerunque
punctuatur cum pathah, etiam extra
casum literæ gutturalis, quiescitq; sche-
ua post ipsum, & uox ultima sæpenu-
mero

TERTIA

mero est uau schurec: exempli causa;

חַמְרוֹר mutatio,

חַמְרוֹק mundus muliebris,

חַמְרוֹג uoluptas.

Inueniuntur denique pauca quædam
cum punctulo hirec uel cum zere: ut,

חַלְמוֹר discipulus,

חַכְרוֹר pallium,

חַרְשִׁישׁ insula,

חַשְׁבֵּץ inclusio: & similia.

Item litera tau inuenitur quoq; habe-
te punctulum hirec: ut,

חַרְהַר abies:

& cum he litera fœminini generis: ut,

חַפְאֲרָה pulchritudo.

Sunt etiam quædam, quæ inueniuntur
habere literam tau tam à fronte quàm

à calce: ut **חַלְבוּשָׁה** uestitus,

חַפְאֲרָה decor: & similia.

Et omnia ista habent accētum mille:
hoc est, in penultima syllaba.

o Inue

ORATIO

4 Inueniuntur subinde quædam quæ à calce duntaxat habent additum tau, & non à fronte: & litera statim præcedens punctuatur cum schurec, & pepoal cum pathah: ut,

מַלְכוּת	regnum,
גְּבוּהוֹת	altitudo,
מַרְרוֹת	rebellio,
שְׁחֵרוֹת	nigredo.

Rurfus inueniuntur aliqua, quæ sub pepoal habent punctulum hirec: ut,

רְפוּאוֹת	sanitas,
שְׁפִלוּת	humilitas,
עֲשָׂווֹת	peruerfitas.

Item quædam habent sub pepoal sequente scheua, punctulum hirec: ut,

יְרִירוֹת	dilectio,
שְׂרִירוֹת	prauitas.

Et in his omnibus sic debet formari plurale, ut iod ipsum moueatur: hoc est, consonans fiat, & non uocale maneat

TERTIA

neat: quemadmodum à מַלְכוּת dicitur in plurali numero אַרְבַּע מַלְכוּתוֹת idest, Quatuor regna: Danielis nono: Sic dicemus שְׁבִלּוּת sterilitates, עֲשָׂווֹת peruerfitates, גְּבוּהוֹת extollentiæ.

5 Reperiuntur quoque aliqua, quæ habent literam tau additam in fine, præcedente punctulo hirec: ut sunt

גַּפְרִית	sulphur,
שְׂאֵרִית	reliquiæ,
תְּכֵנִית	similitudo,
תְּרִמִּית	deceptio,
רֵאשִׁית	principium,
תְּמִישִׁית	quinta pars: & similia.

Et hæc quoque habent in plurali iod mobile, iuxta formam תְּמִישִׁוֹת quod in Thalmud inuenitur. Sic dicitur, תְּכֵנִיּוֹת & cætera.

6 Iod frequenter inuenitur superadditum nominibus proprijs à ca-

ORATIO

pite:ut, יִצְחָק יִצְקָב יִצְחָר & similia.
Ex appellatiuis inueniuntur etiam quædam: ut sunt,

יִצְקָב saccus, seu pera:
יִצְחָר ulula.

quod & in holem inuenitur finiri: ut, יִצְחָר וְיִצְחָר idest, Coruus & noctua: Isaia trigesimoquarto. Sicut & illud Exodi uigesimo octauo capite, סַפִּיר וְיַחֲלוּם idest, Sapphirus & iaspis. Item iod quoque inuenitur superaddi nominibus proprijs in fine: ut, יִצְחָר יִצְחָר & similia pauca. Sed

יְהוּדִי Iudæus,
מִצְרַיִם Aegyptius,
עִבְרִי Hebræus: atque similia.

In his, iod non est litera hæemanthice superaddita, immo potius est gentilis litera: id quod in libello Specierum clarius explicabimus.

Oratio

QVARTA

ORATIO QVARTA

Elias.

QVARTA Oratio multiplices formas nominum imperfectorum & quiescentium declarat: diuiditurque & ipsa in tredecim Fundamenta.

FUNDAMENTVM PRIMVM,
in quo explicantur Nomina quæ defectum patiuntur in peoal nun.

Elias.

1

SCIENDVM hic in primis, quod omnia nomina defectiua in nun habent augmentum à capite, mem: semper punctuatum cum pathah sequente dages, quod repræsentat defectum nun:

0 3 ut

ORATIO

ut, **מִטַּע יְהוָה** idest, Plantatio Do-
mini: **Isaia** sexagesimoprimo. **מִטַּע**
וְשָׂרֵיהָ idest, Arma & lorica: **Iob** qua-
dragesimoprimo. quorū radices sunt,

נִטַּע plantavit,

נִטַּע profectus est.

Sunt quoque quæ in fine recipiunt he
literam fœminini generis: ut,

מַבֵּלָה cadaver,

מִטְרָה custodia.

Et cum puncto zere: ut,

מַגָּפָה plaga, seu cædes:

מִסְבָּחָה conflatile: & similia.

Et hanc formam quoque habet **מִצְבָּה**
idest, statua. quod tamen est de quie-
scentibus in pe iod. Nam idem est de
illis & de ijs quæ deficiunt in pe nun,
iudicium: quemadmodum id indicavi
Oratione secunda, fundamento quin-
to, signo septimo.

2 Didicisti autem iam supra,
quod

QVARTA

quod nomina dagestata non mutan-
tur in punctis: ut est explicatum Ora-
tione tertia, fundamento quinto, signo
primo. In hunc quoque modum occur-
runt nonnunquam nomina, quæ defe-
ctum patiuntur in pe nun, & simul in
lamed poal he quiescunt. Exempla:
מַבְּחָה idest, cædes. & **מַבְּחָה** contentio.
quorum radices sunt, **בָּחָה** & **בָּחָה**
Et litera he, quæ additur nominibus
in fine, est he fœmininum. Sed hic,
מִצְרַתְרָה idest, Angustum stratum:
Isaia uigesimooctauo capite: est à ra-
dice **צָרַע** idest, strauit. Sunt præ-
terea aliqua, quæ in fine habent lite-
ram radicalem: ut **מִטָּה** idest, bacu-
lus: & similia. Ratio uerò per quam
he illud dignoscitur ab he fœminina
litera, est, quia habet ante se punctum
sægol: & id declarabitur latius in Fun-
damento huius Orationis sexto. Item

o 4 exem

ORATIO

exemplum ubi extremitates deficiunt, **מתן** idest, donum: & cum defectu extremitatis utriusque, **מתח** idest, datum, à radice **נתן** idest, dedit.

3 Regula. Quandoquocumque inuenis aliquod nomen, quod à fronte habet mem literam pathatam sequente punctulo dages: non dubites, quin illud sit ex defectiuis in pe nun. Inueniuntur quoque duo in hoc ordine, quæ à fronte habent augmentum he sequente puncto dages: ut **רנח ורחצלה** idest, Dilatio seu respiratio & liberatio: Esther quarto. Sic **חברה בניחם** idest, Cognitio facierum suarum: Isaiæ capite tertio. quorum radices sunt **בצל** & **בבר** Rursus inueniuntur alia duo in hoc ordine, quæ à fronte defectum patiuntur absque ullo superaddito augmento: & sunt hæc, **שיא** idest, eluatio: & **שיג** idest, occupatio, seu apprehen

QUARTA

prehensio: ut, **יעלה לשמים שיאו** idest, Ascendet in cælum altitudo eius: Iob uigesimo. Sic, **ובי שיג לו** idest, Quoniam negocium est illi: tertij Regum decimo octauo. quorum radices sunt **נשא** & **נשא** Nec opus est, pro illis aliquam afferre rationem: quandoquidem pauca numero sint.

FUNDAMENTVM SECVN-

dum, in quo explicantur ea nomina quæ quiescunt in pepoal aleph uel iod.

Elias.

Hic sciendum, quod nullum unquam reperitur nomen, in cuius capite quiescat litera aleph: sed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum: ut ab **אמר** fit **מאמר** idest, dictum: uel **אומר** idest, uerbum. & ab **אבל** idest, comedit

ORATIO

dit: fit מאכל uel אוכל uel אכילה
idest, cibus, & cibatio. Simili modo li/
tera aleph in medio nominis nūquam
inuenitur quiescere: ut à

שאל rogauit, fit
שאלה interrogatio, uel
משאל petitio.

In fine uerò dictionis solet quiescere:
quemadmodum infra ostendam in
Fundamēto huius Orationis octauo,
signo siue capite secundo.

2 Ea uerò quæ quiescunt in pe/
riod, plerunq; habent à capite additio/
nem mem uel tau, punctuaturq; cum
punctulo holem: ut,

מוצא exitus,
מושב confessus: & similia.
habentq; punctum camez in fine: li/
cet sint & alia quæ desinunt in zere: ut,

מוער solennitas,
מוקש offendiculum: & similia.

Et nota

QVARTA

Et nota, quod ea quæ in singulari nu/
mero desinunt in punctum camez, in
plurali quoquē retinent camez illud:
nam à prioribus exemplis hæc plura/
lia formantur,

מושביו sessiones, seu habitationes:
מוצאות egressiones.

Sed illa quæ in numero singulari desi/
nunt in punctum zere, mutant illud
in plurali numero in pūctum scheua:

ut à מופת dicitur
מופתים prodigia:

& à מוקש fit
מוקשים scandala: & similia.

Habent autem omnia ista accentum
milra: hoc est, in ultima syllaba. Et iam
quidem didicisti conuersionem pun/
ctorum camez & zere in fine dictio/
num. Item exemplum, ubi in hoc or/
dine à fronte additur tam in singulari
numero quam in plurali, litera tau,

הושב

ORATIO

תושב habitatio,
 תושבים habitationes.
 Tamen quæ à fronte recipiunt augmentum literæ tau, frequentius in fine desinunt in he fœmininum: ut,
 תולדה generatio,
 תוכחה correptio: & similia.
 Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus: ut,
 תורה laus, uel gratiarum actio:
 תורה instrumentum, seu lex:
 à uerbis ירה & ירה
 Item sunt, quæ in utraque extremitate admittunt tau literam: ut,
 תועלת utilitas,
 תועלת spes: & similia.
 Sunt etiam, licet pauca, quæ habent mem literam in capite, & tau in fine: ut
 מועצה consultatio,
 מורשה possessio.
 Regula. Quodcumq; nomen à fronte

te

QVARTA

te inuenitur habere augmentum mem
 uel tau, sequente punctulo holem, illud
 est ex quiescentibus in pe iod. Excipiuntur tamen quædam à regula: ut,
 והבאתי מורר idest, Et adducam te
 neritudinem: Leuitici uigesimosexto.
 במועל יריהם idest, In studio manuū
 suarum: Nehemiæ octauo. quæ sunt
 ex duplicantibus ainpoal. Inueniuntur etiam pauca, quæ habent literam mem punctuatam cum schurec: ut,
 מוסר disciplina,
 מוצק infusorium: & similia.
 Item inueniuntur alia quæ carent augmento literæ à fronte, sed desinunt tantum in he fœmininum: ut,
 שנה somnus,
 עצה consilium,
 רעה scientia: & similia.
 Et hæc in regimine mutant punctum zere in schewa, & camez in pathah:
 quem

ORATIO

quemadmodum explicatum est in prima Oratione, fundamento secundo.

Sunt præterea alia, sed pauca, quæ in hac forma carent he fœminina litera: & hæc non sunt curanda ob paucitatem eorum: ut est, **זא תאמר לו** id est, Egessionem dices ei: Isaiæ trigesimo. Sic, **בול הרים** id est, Fructus montium: Iob quadragesimo capite. quorum radices sunt

צא exiit, &
יבל protulit.

FUNDAMENTUM TERTIUM,

in quo explicantur nomina quiescentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

Elias. 1

NOtandum in primis, quod multa sunt nomina in ordine quiescentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum puncto camez: ut,

מקום

QUARTA

מקום locus, **מלון** diuerforium: & similia.

Et hæc in statu regiminis & affixionis mutant punctum camez in scheua, more nominum perfectorum: ut,

מקומו מלון & **מקום מלון** & cætera. Quædam habent terminationem pluralem masculinam: ut, **מלונים מקומות**

Quando uero à calce assumunt he fœmininam literam, mem semper habet scheua, sequiturque ipsum schurec: ut,

משובת auersatrix, **מלונת** tugurium, **מבונת** intelligentia: & similia:

Sunt quoque quæ augmentum tau in capite habent: ut,

תקומת erectio, uel resurrectio: **תלונת** murmur: & similia.

Sed absque he fœminina litera nunquam in hac forma inuenitur nomen, quod

ORATIO

quod habeat superadditam literam mem aut tau.

2 Regula. Quodcumq; nomen inueneris à fronte habere augmentum mem cum puncto camez, & in dictis quatuor mutationibus mem illud uel tau uertit camez in punctum scheua: signū est, nomen illud esse ex quiescentibus in ainpoal.

Seb. Munsterus.

Quatuor mutationes illæ sunt, mutatio de singulari numero in pluralē, uel de statu absoluto in statum regiminis, aut de masculino genere in fœmininum genus.

Elias. 3

Inueniuntur quoq; pauca, quæ in fine habent augmentum literæ tau: ut כושת idest, confusio: & iam in præcedentibus didicisti tau in talibus dagessari, quoties illis affixum aliquod subiungitur

QVARTA

fungitur: ut, לבשתך ולבושת idest, In confusionem tuam & in confusionem: primi Regum uigeiimo.

4 Sic quoq; uenit in alia forma: ut, עיוה testimonium, עיוה testimonia.

sicut & supra explicatum est Oratione tertia, fundamento ultimo, capitulo quarto. Inuenitur etiam unum, quod habet augmentum literæ mem in fine: nempe וקס uacuum, uel uacuitas.

FVNDAMENTVM QVARTVM in quo agitur de nominibus quiescentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

Elias. 1

Sunt complura nomina in hoc ordine, quæ penitus nullum habent augmentum, & constant duntaxat literis duabus, semperq; punctuatur per poal

ORATIO

poal uno puncto quinq; magnorum
uocalium. Exempla:

Quæ habent camez superadditū: ut,

זר extraneus,

צר tribulator,

רע malignus.

Quæ habent punctum zere: ut,

גר peregrinus,

אר exitium.

Quæ habent punctum hírec: ut,

סיר olla,

קיר paries,

עיר ciuitas.

Quæ habent punctum holem: ut,

אור lux,

יום dies,

טוב bonus.

Quæ habent punctum schurec: ut,

שוק platea,

בית caldarium:

& cætera istis similia.

At cum

QUARTA

2 At cum uocalibus minori/
bus nunquam inueniuntur. Et nota,
quod prædicta nomina plerunq; non
mutantur: quæ autem mutantur, mu/
tantur in formas commutabiles seu æ/
quiualentes: ut à nomine יום forma
tur plurale cum puncto camez: simili/
ter cum affixis mutatur punctulus ho/
lem in punctum camez: ut,

ימים dies,

ימיו dies eius: & cætera.

Sic à ראש fit

ראשים capita,

ראשיו capita eius.

Itemq; nomen טוב in statu regimí/
nis & affixionis mutat holem in schu/
rec: ut, טוב טובו & cætera.

3 Porro quæ habent camez
& zere, regulariter non mutantur: hu/
ius ratio & causa patebit infrà Funda/
mēto octauo. Sunt quoq; multa quæ
p 2 habent

ORATIO

habent hirec & schurec, & non mutantur: nisi quod עיר quando significat pullum, in plurali numero habet iod mobilem literam: ut עירים & עירות. Sic שוק idest platea, in plurali numero mouet uau ipsum: ut שוקים. Sic קוצ quocq; idest capillus, habet in plurali numero קוצות idest, Cincinnati eius: Canticorum sexto capite. Et ארר inuenitur in plurali numero וברורים idest, Et in olis: secundi Paralipomenon trigesimoquarto.

4 Rurfus sunt alia, quæ in singulari numero habent iod mobile: ut,

בית domus,

זית oliua,

עין oculus,

ליל nox:

& alia his similia, quæ omnia habent accentum millel: hoc est, in syllaba penultima: alioquin necesse esset literam iod

QUARTA

iod dageffare: quemadmodum explicabitur in libello Cantici.

5 Hæc itaq; nomina per omnes quatuor mutationes habent literam iod immobilem: ut in regimine & affixione dices, בית ביתו sic צית ציתו & in plurali numero זיתים idest, oliuæ. Item ליל לילות, nox. Et ab hac regula nihil excipitur, præter uocabulum בתים idest domus, in plurali numero: quod est ualde irregulare, quum in eo dages sequatur uocem magnam, accētumq; habeat milra, hoc est, in ultima.

6 Inueniuntur quoq; in hoc ordine nomina, quæ in numero singulari habent uau mobile: ut,

און uanitas,

עול iniquitas,

מנת mors,

תור medium:

p 3 & alia

ORATIO

& alia his similia, quæ habent camez
& sægol: nec inuenitur hæc forma in
perfectis, quemadmodum memorauimus
in Oratione tertia, fundamento
secundo, capitulo septimo. In statu
uerò regiminis & affixionis quiescit
plerunq; litera uau: ut, בתוך העיר id/
est, In medio ciuitatis: Geneseos deci/
monono. מות ישרים idest, Mors re/
ctorum: Numeri uigesimo tertio capi/
te. Et cum affixis, לפני מותו idest,
Ante mortem suam: Deuteronomij
trigesimo tertio. אל-תובו idest, Ad
medium eius: Leuitici undecimo capi/
te. מחשבות אונן idest, Cogitatio/
nes uanitatis tuæ: Ieremiæ quarto ca/
pite. Item quædam recipiunt aug/
mentum literæ he in fine, retinetq; lite
ra uau mobilitatem suam: ut,

מות mors,
עולה iniquitas.

Et unum

QUARTA

Et unum inuenitur, quod in statu affi/
xionis habet literam uau mobilem:
nempe, ובעולו אשר עשה idest, Et
in iniquitate sua quam fecit: Ezechie/
lis decimo octauo. Præterea, uoca/
bulum פוּא idest uanum, frustra, seu
uanitas, est de forma ista: nisi quod in
punctis habet alleuiationem: nam uer/
titur punctus sægol in scheua, propter
quiescētem literam aleph: quum פוּא
dicendum esset.

FUNDAMENTVM QUINTVM,
de nominibus quiescentibus
in lamed poal aleph.

Elias. I

NOtandum, quod multa sunt no/
mina quæ quiescunt in lamed
aleph, & punctuantur duplici sægol:

ut, פלא miraculum,

פלא carcer,

גבא fouea,

p 4 טנא

ORATIO

סוּא Sporta: & similia.

Et hæc imitantur normam nominum
perfectorum: habentq; aliquando in
affixorum subiunctione punctum hi-

rec: ut, פֶּלֵאוּ miraculum eius,

פֶּלֵאוּ carcer eius:

& aliquando habent punctū pathah,

ut אֶסוּא fit

סוּאךְ sporta tua.

² Sunt etiam aliqua quæ re-
cipiūt punctum carnez iuxta formam

פֶּעַל ut, צִמָּא litis,

צִמָּא exercitus:

& quædam iuxta formam פּוּעַל ut

גוּמָא iuncus,

סוּבָא comessatio:

& unum cum punctulo dages, nempe

בֶּסָא idest, solium: quod in statu regi-

minis non mutatur, sed in affixorum

subiunctione migrat punctus zere in

scheua, abñciturq; dages: ut, בֶּסָאךְ
בֶּסָא

QVARTA

בֶּסָאוּ Idem fit in numero plurali, ha-
betq; formam foemininorum: ut Psal-
mo centesimo uigesimo secūdo, שִׁמּוּחַ
וְשִׁבּוּ בִּסְאוֹת idest, Illic sedebunt solia.

³ Hoc quoq; uocabulum הֶטָא
idest peccatum, est de forma ista, de-
buitq; scribi הֶטָא sed alleuiatur di-
ctio ipsa à punctis, sicut & שׁוּא alle-
uiatur, quod tamen est de forma פֶּעַל
ut diximus in præcedenti Fundamen-
to, signo quarto. Punctuatur autem
heth in dictione הֶטָא cum zere, iuxta
formam illorum nominū quæ quinq;
constant punctis. Vnde & in affixorū
subiunctione habet sægol: ut,

הֶטָאוּ peccatum eius,

הֶטָאם peccatum eorum:

de qua forma dictum est Fundamen-
to tertio Orationis primæ, signo sex-

to. In plurali numero הֶטָאִים peccata.

Illud uerò וּבְרַרְרַ הֶטָאִים idest, Et in
uia

ORATIO

via peccatorum: Psalmo primo: est de
forma dageffatorum, quæ non admit
tunt aliquam mutationem. Nam de
eo dicitur pluraliter in statu regiminis
& affixionis, **הַטְּאִי עֲוֹי** idest, Pecca
ta populi mei: Amos nono. Et **הַטְּאִי**
יִשְׁמִיר idest, Peccata eius delebit: Isaia
decimotertio capite.

Seb. Munsterus.

Nomina quæ mediam dageffant
non mutant priora puncta in plurali
numero, aut in constructiuo uel affi
xorum subiunctione. Posteriora uero
puncta admittunt mutationem.

FUNDAMENTVM SEXTVM,

in quo explicantur nomina

quiescentia in lamed/

poal he.

Elias.

A Duertendum, quod nomina in
lamed he quiescentia, plerumq;
ueniunt

QVARTA

ueniunt cum augmento literæ mem
uel tau à principio: punctuaturq; au
gmentum ipsum cum hirec sequente
puncto scheua: ut,

מִצְוָה præceptum,

מִנְחָה munus,

מִקְוָה spes,

מִקְלָה consumptio: & his similia.

Verum, iuxta literas gutturales signan
tur hæ literæ superadditæ cum pun
cto pathah: ut,

מִחְצָה medietas,

מִחְצָה acerra,

מִחְצָה concupiscentia:

& cætera his similia.

Seb. Munsterus.

Mutant literæ gutturales sub lite
ris hæmanthicis punctulum hirec in
pathah, per illam regulam, quod lite
ræ gutturales hatephatæ punctuant
se & præcedentem literam.

Elias

ORATIO

Elias.

2

Sunt autem omnia illa he, quæ memoratis exemplis in fine subiunguntur, fœminina & nō radicalia: id quod ex accentu dignosci potest, nam omnia sunt milra: & præterea in statu regiminis & affixionis mutantur in tau molle, iuxta morem he fœmininæ literæ: ut, **מִצְוַת יְהוָה** idest, Præceptum Domini: Psalmo nono. **מִנְחַת יְהוָה** idest, Munus Iudæ: Malachiæ quarto. **מִצְוַתוֹ** idest, Præceptum eius.

מִנְחָתוֹ **מִצְוָתוֹ**

Et pauca inueniuntur, quæ desinunt in he hæmanthicum: ut ab

עָלָה ascendit,

מַעְלָה ascensus: & similia.

Et hæc sunt millel, sicut etiam in Oratione tertia scripsimus, fundamento octauo, signo tertio.

3 At cum litera he radicali inueniuntur

QUARTA

ueniuntur plurima, habentq; semper ante ipsam literam he punctum sægol: ut, **מִצְוָה** possessio,

מִחְנֶה turma: & similia.

Et per hoc distinguuntur ab illis, quæ desinunt in he fœmininam literam atque hæmanthicam: quin & in statu regiminis atq; affixionis non mutantur, nisi quod sægol migrat in punctū zere: ut, **מִחְנֶה נָו** idest, Turma Dani: Numeri decimo. **מִצְוָה רַב** idest, Pectus multum: Numeri trigésimosecundo capite.

4 Cum affixis uero mouetur litera he: ut,

מִצְוָתוֹ pecus eius,

מִחְנֶהוֹ turma eius: & cætera.

In omnibus istis censetur, he esse radicalem literam. Verum, quum superadditur litera tau à fronte, nunquam inuenitur he esse radicale.

Fun

ORATIO

FUNDAMENTVM SEPTI-
mum, in quo explicantur no-
mina quiescentia in lamed/
poal he, atque habentia
augmentū mem uel
tau à fronte, &
tau à calce.

Elias.

Sciendum, quod in hoc ordine in-
ueniuntur etiam nomina, quæ ha-
bent augmentum literæ mem à prin-
cipio & tau à fine: ut,

מַשְׁבִּיחַ imaginatio,

מַרְבִּיחַ augmentatio: & similia.

Et quædam habent literam tau à capi-
te & calce: ut,

תְּבִיחַ similitudo,

תְּבִלִּחַ consummatio: & similia.

in quibus punctus postremus est hirec
magnum: id est, hirec cum litera iod.

2 Et nota, quod huiusmodi
nomina

QVARTA

nomina deberent scribi cum tribus io-
din, in hunc modū, תְּבִיחַ תְּבִיחַ תְּבִיחַ
Quorum unū, uocatur iod protractio-
nis uel sequelæ: quod etiam uenire so-
let in participio præsentis tēporis con-
iugationis hiphil post quodlibet ain/
poal: ut, מַבְקִיר &

מַבְקִירַח faciens uisitare.

Alterum iod, est loco he lamed poal:
nam radices memoratorum exemplo-
rum sunt, בָּרַח & בָּרַח

Tertium uero, est iod gentile: sicut iod
in עֲבָרִית Hebræa,

מִצְרַיִת Aegyptiaca: & similibus.

Verum, de hoc amplius loquemur in
libro Compositionis.

5 Inueniuntur quoque alia no-
mina in hac forma, quorū ultima uox
recipit literam uau schurecatam, præ-
sertim quando à capite augmentum li-
teræ tau fuerit: ut,

תְּרַבִּיחַ

ORATIO

תְּרִבּוּת incrementum,

תְּכִנוּת similitudo: & similia.

Non autem hæc forma inuenitur nisi in sermonibus Mischna (hoc est, in Expositione Legis) cum litera mem: ut בְּלִקּוֹת idest uerberatio, à uerbo לָקַח idest, percussit. Memineris etiam quòd litera mem & litera tau à capite istorum nominū semper habent punctum pathah, etiam extra causam literæ gutturalis. Inuenitur deniq; solum unum, cum augmento literæ aleph in capite: nempe וְאֶחָדָם בְּאָזְנוֹכֶם id est, Ostensio mea in auribus uestris: Iob decimotertio: cuius radix est הָיָה idest, indicauit.

Seb. Munsterus.

In memoratis exemplis iod & uau ponuntur loco he tertix radicalis per regulam iehu, qua scilicet literæ יוּאָּ facile inter se commutantur.

Elias

QVARTA

Elias.

4

4 Regula. Quodcunq; nomen à capite habuerit mem literā uel tau, signatum cum hirec uel pathah, & mox sequēs litera habuerit punctum scheua, illud non est de perfectis: præsertim quum in eo non sint tres literæ mobiles, sed est de quiescentibus in lamed he. Inueniuntur tamen duo, quæ à capite habent augmentum literæ tau scheuata: nempe,

תַּעֲלֶה aquæductus, &

תַּלְאָה fatigatio.

FUNDAMENTVM OCTAVVM in quo explicatur nomina quiescentia in lamed poal he, quæ scilicet à fronte nullum habent augmentum, sed in fine duntaxat subiungitur illis he fœmininum.

Elias. 1

Rursus sciendum, quod in hoc or-
q dine

ORATIO

dine inueniuntur etiam nomina desin-
entia in literam he fœmininam: quo-
rum quædam sub pepoal habet pun-
ctum camez: ut sunt

שפה labium,

מנה pars: & similia.

Quædam uero habent punctum ze-
re: ut מאה centum,

פאה angulus: & similia.

Et hæc quidem omnia mutant iuxta
morem consuetum, capitale punctum
in scheua.

2 At nomina quiescentia in
ain seu media radicali, quæ habent
utrâq; hanc formam, regulariter non
mutantur: ut à

קם surgens, masculini generis:

& צר tribulator, etiam masculini
generis: dices in fœminino genere,

קמה surgens,

צרה tribulatrix:

Et in

QVARTA

Et in statu regiminis, in singulari nu-
mero, dices קמה צרה

& in plurali masculino, קמים צרים
ubi camez initiale non mutatur.

Idem sentiendum est de ijs, quæ ha-
bent punctum zere à principio. Nam
ab his quæ quiescunt in media radica-
li litera, puta à uerbis צר & שב fiunt
nomina צרה idest uiaticum, שיבה
senium: & in statu regiminis, צרה &
שבה עכור idest, Senectus serui tui:
Geneseos quadragesimoquarto. ubi
uides zere non mutari. Ratio huius
hæc signatur: quæ quiescunt in media
radicali, semper opus habent à fronte
uoce magna, quæ aliqualiter repræsen-
tet uau mediam radicalem literam, &
in qua uau ipsum quiescat: ideo pro-
pter nullam status mutationem uoces
illæ magnæ poterunt uariari. At in
his exemplis,

קמה צרה

ORATIO

שפה labium,

מנה pars,

פאה angulus,

מאה centum:

quæ sub prima radicali litera non habent uocem magnam, quæ repræsentet & includat quietem sequentis literæ, camez & zere libere mutari possunt, dicesq; שפה פאה & cætera his similia.

Seb. Munsterus.

Licet in מאה & צרה item in קמה & שפה eadem sit punctorum forma, quia tamen non sunt de eodem ordine, ista mutant uocem priorem magnam, illa autem non mutant. Quando enim in uoce magna aliqua quiescit litera, illa iam æquiparatur punctulo dages, quod ob quamcunque mutationem non sinit mutari puncta priora.

Elias

QUARTA

Elias. 3

Et uide, ne huius regulæ unquam obliuiscaris, quum sit notatu dignissima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorū in Fundamento undecimo, capitulo quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he essentialem, hæc explicabo in Fundamento sequenti.

FUNDAMENTVM NONVM,

in quo declarantur nomina in

lamedpoal he quiescentia,

quæ scilicet retinent in

sine radicalem li-

teram he.

Elias. 1

A Duertendum, quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalem literam non amittunt: qualia sunt, גאה ורם idest, Superbus & sublimis: Isaia: undecimo.

q 3 &

ORATIO

& וַיֵּצֵא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל idest, Et exiuit de pharaetra: Iob uigesimo. & similia. Sunt rursus alia quæ ueniunt cum puncto sagol: ut, גָּאָה מֵאָרָז idest, Superbus ualde: Isaiæ decimosexto. & רֵעָה דָּוִד idest, Amicus David: secundi Regum decimoquinto. In plurali numero dicitur, גָּאִים superbi,

רְעִים socij, uel amici.

Porro, אָצָח quod desinit in punctum camez, fit וְהָבֹוּ לְגֵאוֹנוֹם idest, Et contemptus, seu despectio superbis: Psalmo centesimo uigesimotertio. & est iod illud mobile. Sic in גָּוָה uertitur he litera in iod mobile, quando uenerit in statu regiminis: ut, גְּוִיָּה idest, Cadauer leonis: Iudicum decimoquarto. Et in plurali numero, מָלֵא גְוִיּוֹת idest, Impleuit ruinas, seu cadauera: Psalmo centesimo decimo.

Scias

QVARTA

2 Scias quoque, quod multa inueniuntur Nomina in hoc ordine, quæ mutant he literam finalem in iod quiescens, præceditque ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primò sunt quædam, quorum prima uox est camez: ut,

צֹלִי decoctio,

פֹּלִי polenta.

Secundo, sunt alia quorum uox prima est scheua: ut,

שָׁבִי captiuitas,

פְּרִי fructus,

בְּלִי uas, uel instrumentum.

Tertio, sunt aliqua quorum uox prima est holem: ut,

חֹלִי infirmitas,

עֹנִי afflictio.

Quarto, aliqua quoque inueniuntur quorum uox prima est sagol: ut,

פְּשִׁי polymita, uel uestis serica: &

קִי 4 קִי

ORATIO

קרי molestia, uel occurfus.

5 Itaq; in statu regiminis migrant camezata in punctum scheua, ut צלי קלי & scheuata in punctum sægol, sed in loco pausa: ut ברי בלי

שבי Et quando istis subiungitur affixum, redditur iod mobile: ut,

שביך captiuitas tua,

פריך fructus tuus,

כליך uas tuum,

Et fieri potest, quod in קרי & משי iod quoq; mobile sit: quemadmodum

à פתי puer, dicimus etiam פתים pueri.

Quæ autem habent punctulum holem, mutant illud in hatephcamez, quum ueniunt in statum regiminis, etiam si uocale postremum non sit sægol: uti scripsimus in Oratione tertia, fundamento quarto, signo secundo. Sunt quoq; quæ extra statum regimi nis

QVARTA

nis habent punctum hatephcamez: ut, בל קלי idest, Omnem infirmitatem: Deuteronomij uigesimooctauo. מוז קרי idest, Qualis furor: Deuteronomij uigesimonono.

4 Proinde, illæ formæ quas commemorauimus, interdum occurrunt cum augmento literæ tau in fine: ut עמיה proximus.

Et horum quædam habent punctulum holem in fine: ut

אחות soror,

חמות nurus.

quæ in regimine atq; affixorum sub iunctione mutant punctum camez in punctum scheua: ut

עמיתך proximus tuus,

אחותך soror tua,

חמותך nurus tua:

& cætera his similia. Item, horum quædam sunt cum puncto scheua: ut חבית

ORATIO

לַנֵּיט lancea,
 שְׁבִיט captiuitas:
 Et aliquando cum schurec in fine: ut
 גְּלוּת captiuitas, seu exilium:
 חַוּוּת uisio.

Et pepoal cum puncto scheua: ut
 שְׁבוּת captiuitas,
 פְּרוּת redemptio.

Quomodo autem hæc mutantur in
 pluralem numerum, iam scripsimus in
 tertia Oratione, fundamento ultimo,
 signo siue capitulo sexto.

Seb. Munsterus.

Hæc in plurali numero ante ter-
 minationem oth, habent iod mobile:
 ut שְׁבִיטוֹת idest, captiuitates.

Elias. 5

Item, quædam inueniuntur habe-
 re augmentum literæ nun in fine: ut

רְצוֹן uoluntas,
 קְלוֹת ignominia: & similia.
 in quibus

QVARTA

in quibus litera uau quiescit loco he
 lamedpoal: ut,

בְּנֵי ædificatio,
 עֵנִי negotium,
 קִנְיִן possessio.

Seb. Munsterus.

Hæc posteriora simpliciter addunt
 in plurali numero terminationem ים
 sine ulla punctorum mutatione.

FVNDAMENTVM DECIMVM,
 in quo explicantur nomina quic-
 scntia in lamedpoal he,
 quæ duas duntaxat
 habent literas.

Elias. 1

Sciendum, quod sunt in hoc ordi-
 ne nomina, quæ nullam penitus
 habent superadditam literam, quin &
 he tertiam radicalem literam reiiciunt,
 remanentibus duabus duntaxat lite-
 ris. Inter hæc autem nomina quædam
 semper

ORATIO

semper camezantur, & quædam semper pathantur: alia interdum camezantur, & interdum pathantur. & illa enumerantur ab autore Traditionis hunc in modum:

אב pater,
 אח frater,
 יד manus,
 דג piscis,
 קו לקו regula ad regulam:
 צו לצו præceptum ad præceptum: Isaiæ uigesimooctauo capite.

2 Omnia, inquam, ista conformitatem habent cum his quæ quiescunt in media radicali, & item cum duplicatis: de quibus in sequenti Fundamento dabo tibi signa & quasdam regulas, per quas illa ab istis facile discernas.

5 Sunt præterea aliqua, quæ punctuantur cum hirec, sequente iod quiescente

QVARTA

quiescente: & ea nomina deriuantur à radicibus, quarum ainpoal est una ex literis ויה ut à radice

ויה irrigauit, dicitur

ויה irrigatio:

unde ויה איה idest, Etiam cum irrigatione: Iob trigesimo septimo capite.

Sic à ויה planxit,

ויה planctus.

Hinc ויה קיה idest, In planctu eorum lamentare: Ezechielis uigesimo septimo capite. Et à

ויה aruit,

ויה nauis:

ut ויה ויה idest, Et trieris magna: Isaiæ trigesimo tertio capite. Et item à

ויה combussit, dicitur

ויה ויה idest, Combustio pro pulchritudine: Isaiæ tertio capite.

In quibus omnibus, litera iod scribitur loco he radicalis literæ, ainpoal uero

ORATIO.

ro occultatur : quemadmodum exem-
pla docent.

4 Sed **א** idest os, non est
de isto ordine : nam radix eius est **ה**
nomen duarum tantum literarum, iu-
xta formam **שה** quod ouem signifi-
cat. Et scribitur eodem tenore in regi-
mine & in affixione iod literæ: hoc est,
quantum attinet ad formam Nomi-
nis scriptam : non est differentia inter
א idest, Os Domini: Isaia: ca-
pite primo. & inter **א** idest, Os meum loquitur ad uos : Ge-
neseos quadragesimo quinto capite.
Quod tamen sic Grammaticè scribi
debuerat, **א** idest, os meum : sed
ad euitandam duplicis iod difficulto-
rem prolationem, reñcitur unum iod.

Et tu quidem, id absque difficultate
ubique locorum discernere poteris,
quando ista dictio **א** capienda erit

con

QUARTA

constructiue, aut quando habebit lite-
ram iod affixam.

5 Regula super omnibus his
quæ diximus in isto & præcedenti Fun-
damento : Omne nomen quod con-
stat duabus literis mobilibus habens
in fine superadditā literam tau, quam
præcedit hirec uel schurec, aut habue-
rit iod quiescens in fine, siue constet
duabus literis mobilibus siue una, aut
habuerit literam iod mobilem, post
duas literas radicales : tale nomen est
ex quiescentibus in lamed he. Ex-
pende quod dixi, & inuenies ita esse.
Et quod diximus, post duas radicales
literas, id notanter dictum putes, ad
excipiendum perfecta & quiescentia
in ain. Nam quando litera iod no-
minibus perfectis adiuncta fuerit, ha-
bet locum post tres radicales literas:
ut **א** idest, quinta: & similia.

In quie

ORATIO

In quiescentibus uero in ainpoal, lite-
ra iod uenit statim post primam lite-
ram: ut in dictionibus

בית domus,

זית oliua: & cætera.

Noluimus autem in ista regula com-
prehendere quodcuncq; nomen, in cui-
us fine inuenitur litera nun præceden-
te punctulo holem, qualia sunt

רצון uoluntas, &

קלון ignominia:

ne imponerent tibi nomina, in quibus
nun illud ultimum est radicale, quem-
admodum est in dictionibus

ארון dominus,

ארון arca:

sic מרון contentio,

cum quiescentibus in ain, cuius ra-
dix est hæc,

רון contendit.

Fun

QUARTA

FUNDAMENTVM VNDECIMVM, in quo explicantur nomina
quæ sunt de ordine duplica-
torum, quæ scilicet unius
literæ defectum pa-
tiuntur.

Elias.

NOtandum, quod multa sunt no-
mina de ordine duplicatorum,
quæ ueniunt cum defectu unius literæ
iuxta morem uerborum duplicatorum:
relinquunturq; solummodo duæ lite-
ræ in illis: ut sunt,

חן calidus,

יל pauper,

לר ros,

לר sporta,

לר puerorum cœtus:

& similia multa. Horum multa pa-
thantur, & quædam camezantur, an-
notanturq; per autorem Hammaso-

r reth

ORATIO

reth. Sunt etiam multa inter ea, quæ
habent punctulum holem : ut

עו fortitudo,

חם calor,

עיל infans,

קור frigus: & similia.

Item quædam habent punctum zere:

ut ין gratia,

שן dens,

צל umbra: & similia.

Quæ itaq; habent punctum camez
uel zere, assimilantur quiescentibus in
ain atq; quiescentibus in lamed: de qui-
bus scripsi in suis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi signum
per quod possis discernere quæ sint ex
quiescentibus in ain uel in lamed, aut
quæ sint ex duplicatis. Quæ sunt ex
duplicatis, consueverunt habere pun-
ctulum dages, nisi duabus tantum li-
teris constent, tunc enim impossibile
est

QUARTA

est unam ex illis dagesari saltem da-
ges forti: quum nunquam punctus da-
ges sit forte à capite dictionis: id quod
latius declarabitur in nostro Cantici
libello.

Seb. Munsterus.

Punctulus dages habet locum tan-
tum in sex literis כגדכפח & est da-
ges leue, quod scilicet non duplicat li-
teram, atq; ideo non significat alicui-
us literæ defectum.

Elias.

3

A sine quoq; dictionis nunquam
uenit punctulus dages in aliqua litera
quæ puncto caret. Vnde quando tibi
occurrerit nomen aliquod, duabus li-
teris constans, & nescis cui ordini illud
adscribere debeas, ages in hunc mo-
dum. In primis, uide num sustinere
possit dages, si subieceris illi affixum
aliquod aut he fœmininam literam,

r 2 aut

ORATIO

aut mutaueris ipsum in pluralem numerum: tunc enim est ex duplicatis.

4 Pro exemplo sit tibi **י** id est, purus. Si uolueris scire cuius ordinis sit, ad hęc illi à fine terminationem pluralem, aut affixum aliquod, aut hec femininum: & inuenies

ימים mundi,

ימה munda.

Sic ab **יה** solennitas,

יהים solennitates,

יהו solennitas eius:

quæ omnia habent punctulum dages, & ideo sunt ex duplicatis. Nam punctulus dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à

יה piscis,

dices **יהים** pisces,

& **יהו** piscis.

ubi litera gimel est mollis, & non habet punctulum dages: & idcirco erit nomen

QUARTA

nomen ipsum ex quiescentibus.

5 Iam autem præscripsimus tibi signum in Oratione ista, fundamento octauo, quo pacto discernere debeas quiescentia in ain à quiescentibus in lamed, diximusque quiescentia in ain nunquam mutari: & ideo postquam dixeris à **יהים** in regimine **יהי הים** id est, pisces maris: mutato camez in punctum scheua, constabit uocabulum ipsum, locum habere inter quiescentia in lamed, eritque radix eius **יהו** id est, piscis. Sed à

יה peregrinus, dices

יהים peregrini,

יהו peregrinus eius:

ubi punctus zere non mutatur, unde patet nomen illud esse ex quiescentibus in ain: eritque radix eius **יהו**

Habeo adhuc & alia signa, per quæ hos ordines à se inuicem discernas, sed

2 3 non

ORATIO

non est locus contrahendæ moræ.

Regula. Omne nomen duabus radicalibus literis constans, quarum altera in plurali numero, aut in subiunctione affixi uel etiam he fœmininæ literæ, habet punctulum dages: illud erit ex duplicatis, habetq; semper à fronte unam ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta Traditionem Masoreth habent punctum carnez: ut, ים המלח idest, Mare salis: Geneseos decimoquarto capite. תם וישר idest, Integer & rectus: Iob primo capite: & his similia.

Quæ quum in pluralem numerum mutantur, aut habent subiunctum affixum uel he fœmininam literam, parthantur: ut,

ימים maria,
תמים perfecti,
תמותה perfecta.

Quæ

QUARTA.

Quæ uero habent punctum zere, mutantur in punctulum hirec: ut

שז dens,
שזו dens eius:
זו gratia,
זוהו gratia eius.

Et quæ habent punctulum holem, mutant illud in tria puncta: ut ab

הז statutum,
dices הזו statutum eius,
הזי
הזס

Et iuxta opinionem Rabbi Salomonis Iarhi, pepoal heth signatur cum puncto hatephcamez, quoties ainpoal uenerit punctuatum cum scheua: ut

הקז & הקזם & cætera.

Hanc opinionem posuit in eo loco, ubi exponit hunc uersum, עזי וזמרה יז idest, Fortitudo mea & laus Dominus: Exodi decimoquinto capite.

r 4 Rabbi

ORATIO

Rabbi uero Aben Ezra oculatior illo
 existens, respondet se inuenire, יהוה
 בעון ישמח בך idest, Domine, in
 fortitudine tua lætabitur rex: Psalmo
 uigesimoprimo, cum tribus punctis.
 Et נחלת בעון idest, Duxisti in for-
 titudine tua: Exodi decimoquinto ca-
 pite: cum puncto hatephcamez.
 Verum, iam pollicitus sum quum ua-
 cauerit, me æditurum libellum in quo
 Grammaticam Rabbi Salomonis de-
 clarabo: ibi utriusque Rabbi opinio-
 nem concordabo.

FUNDAMENTVM DVODECI-
 mum, in quo explicantur nomi-
 na quæ ex duplicatis habent
 superadditam mem lite-
 ram à fronte.

Elias. I

Sed & hoc sciendum, quod in hoc
 ordine inueniuntur nomina, quæ
 habent

QVARTA

habent à fronte augmentum mem li-
 teræ, punctuatam ut plurimum cum
 puncto camez, iuxta formam nomi-
 num quiescentium in ain. Est tamen
 differentia aliqua inter ea, quia illa ha-
 bent punctulum holem: ut

מקום locus,

מבוא habitaculum.

ista autem habet punctum camez uel
 zere in fine: ut

מסך operimentum,

מגן scutum:

sed non sunt multa.

2 Est & aliud discrimen inter
 ea: quia ea quæ quiescunt in ain, mu-
 tant punctum camez in scheua, quem
 admodum iam dictum est: illa uero
 quæ sunt de hoc ordine, minimè mu-
 tantur: ut à

גבן protexit,

dicitur

מגן scutum,

מגנים

ORATIO

מגנים scuta,

מגני scutum meum.

Huius autem ratio est, quia punctus camez est loco punctuli dages, & idcirco mutari non potest: & iam quidem diximus semel & iterum, quod dages/ fata non mutatur, nec per consequens ea, in quibus uox magna est loco punctuli dages.

Seb. Munsterus.

Hæc regula diligentissime est obseruanda, nedum in hoc ordine, uerum & in perfectorum ordine, ubi propter mediam gutturalem literam, dages locum non habet: ut à

פרש eques, fit in plurali numero פרשים equites: ubi litera res fuerat dagesfanda.

Elias.

Inueniuntur quoque aliqua, licet pauca, quæ habent mem cum holem, iuxta

QUARTA

ta formam quiescentium in pe iod: & in istis rursus est differentia aliqua: nam quiescentia in pe iod, desinunt in punctum camez uel in zere: ut,

מושב cathedra,

מוקש offendiculum.

duplicata uero terminantur in punctum pathah uel in sægol: ut à כרר idest, subicit: מעשה מורר idest, Opus subiectionis: tertij Regum septimo capite. Et à כרר idest, tener fuit: habes, וחבאתי מורר idest, Et adducam molliciem: Leuitici uigesimosexto. sed horum pauca sunt.

4 Verum, multa sunt quæ in fine recipiunt he fœmininam literam, facileque cognosci poterunt, quia dages/ sant ainpoal: ut,

מגלה uolumen,

מחפה pauor:

& quæ à fronte habent literam tau: ut

חפלה

ORATIO

הַפִּלֵּה oratio,

תְּחִנָּה deprecatio.

Inuenitur quoque unum cum additio-
ne literæ mem in fine, uidelicet

הַנֶּס gratis: à radice

הַנִּז gratificauit.

FUNDAMENTVM DECIMVM

tertium, in quo explicantur no-

mina quatuor aut quin-

que radicalium li-

terarum.

Elias.

1

Etiam notandum, quod quædam
inter duplicata inueniuntur, quæ
quatuor habent literas: hoc est, inter
duas literas finales quæ similes sunt,
reperunt pepoal: ut à

בָּרַר clarus fuit, fit

בְּבוּרִים aues mundæ & saginatae.

Sic à בָּקַק euacuauit,

fit בְּקַבִּיק laguncula:

& à

QVARTA

& à צִלֵּל tinniuit,

fit צִלְצַל cymbalum:

& à קָרַר inclinauit,

fit קָרָקֵר uertex: & similia.

2 Inueniuntur & alia Nomi-

na quatuor literarum, in quibus quæ-
dam literæ etiam duplicantur, sed alio
ordine: nam lamed poal duplicatur in
illis, ut uides in dictionibus

רָעֵנָה floridus,

שֹׂאֵנָה opulentus,

הַבֵּלֵל illustris: & similia.

Et quædam desinunt in he literam for-
mininam: ut est

שִׁעוּרָה horror:

etiam cum litera iod superaddita,

שִׁעוּרִיָּה turpitude.

3 Inueniuntur præterea in du-

plicatis, quæ quinque radicalibus con-
stant literis, duplicantia scilicet ain po-
al & lamed poal: ut à

קִדָּק

ORATIO

יֵרֵךְ fit
 יֵרֵךְ flauus:
 & ab אֵרֵם fit
 אֵרֵם rubeus.
 sic ab אֶסֶת collegit,
 אֶסֶת collectum uulgus
 & cætera similia istis.

4 Inueniuntur quoque quædam nomina quinque literarum, in quibus nulla litera alteri similis est: ut

שֵׁטֶן uestis lana & linea,
 פִּלְגֵשׁ concubina,
 צְפוּרָע rana: & similia.

Sunt tamen qui dicunt, illa nomina composita: ut שׁוּעַ טוּ fit à שׁוּעַ טוּ idest, pectendo, filando & torquendo: & פִּלְגֵשׁ אִשָּׁה idest, Separauit uxorem: sic צְפוּרָע idest, rana: quasi quæ cognoscat lucem matutinam. Sed probabilius uideretur, dicendū, quod hæc nomina sint ex lingua

QUARTA

gua Aegyptiaca aut Persica in Hebraismum inuecta. Et hic tibi talem constituo regulam. Nulla dictio quæ quatuor aut quinque constat literis, est de lingua sancta: quales etiam sunt

פְּתִישָׁן exemplar,
 אֲדֹרְכוּנִים solidi, uel drachmæ,
 אֲחִישְׁתָּרְנִים ueredarij,
 אֲחִישְׁרָפְנִים satrapæ: & similia.
 De quibus etiam loquemur in Præfatione libri Compositionis.

5 Nomina uero quatuor aut quinque literarum quæ habent à capite literam aleph uel nun à fine, de his est controuersia, num literæ aleph & nun sint radicales uel superadditæ: ueluti sunt

אֲבוּט balthæus,
 תְּשִׁמוֹ legatus:
 אֲרָגְמוֹ purpura,
 & multa huiusmodi. Sunt qui putant literas illas superadditas: ut litera aleph

ORATIO

aleph in dictione אורה idest, indigena: & litera nun in dictione זכרון idest, memoria, seu historia.

6 Quæ uero habent quatuor distinctas literas, quarum neutra alteri similis est: hæc in magno sunt numero: qualia ista sunt,

בפתר	sphæraula,
ספרוי	Hispania,
בלגש	concupina,
ברז	securis,
זכור	thesaurarius,
ספר	spina,
טפסר	præfectus:

& cætera istis similia.

Et iam didicisti, quomodo ea quæ desinunt in camez & zere, mutantur: potissimum uidisti id in perfectis. Didicisti etiam ex his quæ tribus constant literis, quod unus & idem plerumque illis sit mos & forma.

Inue

QUARTA

7 Inueniuntur quoque inter quadrata nomina, quædam quæ dagesantur in plurali numero: & sunt ea quæ postremum punctum habent pathah: ut ab

השמל electrum,
dicitur in plurali numero

השמלים electra.

Sic quoque habetur Ezechielis decimo, בעין השמלה idest, Secundum aspectum electri: lamed litera dagesata. Sic etiam primi Paralipomenon uigesimo quinto, וצנבוי idest, Et cellaria eius. א צנור cella,

quod in plurali numero habet

צנורים cellaria.

Et item Psalmo centesimo decimono, ברוב קרעפי idest, In multitudine cogitationum mearum. א קרעה idest, cogitatio. Et hæc omnia, in punctum pathah desinunt. Sic quoque ab

s hec

ORATIO IIII

hoc, in plurali numero inuenies **וְיָבִיאוּ**
וְיָבִיאוּ idest, Venient magnifici:
Psalmo sexagesimooctauo, & in sin-
gulari numero dicitur **וְיָבִיחַ** idest,
magnificus.

GRAMMATICÆ

ELIANÆ

FINIS

INDEX AL

PHABETICVS IN ELIÆ

LEVITÆ HEBRÆAM

GRAMMATICAM

AD LECTOREM

PARAVIMVS tibi ordi-
ne alphabetico Indicem in
Grammaticam nostri Eliæ
geminum: Primus habet decerpta ex
Verbis, quæ continentur in prima &
secunda Oratione. Secundus, collecta
ex Nominibus: quæ cæteras Oratio-
nes capiunt. In primo, ordines uerbo-
rum etiam seruantur. In utroque, hoc
semper notabis: primum numerum,
orationem indicare: alterū, fundamen-
tum: tertium, signum siue caput aut ca-
pitulum, nam indifferenter solet ita ci-
tari. Propterea hi Indices, qualicuncq;
forma imprimatur Grammatica, nun-
quam erunt mutandi: quia solam ope-
ris diuisionem sequuti sumus, quæ est
Orationū quatuor, diducta Oratione
in Fundamenta tredecim: Fundamen-
ta sola, indefinitè signis secantur.

EX VERBIS

De litera A.

CCENTVS mutat mo-
dum. Oratione 2. funda-
mento 1. capite 2. &
2.1.3. & 2.7.2
Actiuæ coniugationes, ha-

bent sex modos 1.2.2
Adiectiua, interdum loco participio-
rum 1.5.4
Adiectiui ratio 1.5.2
Aethen, literæ futuri, imitantur in pun-
ctis mem participij præsentis 2.2.4
Aleph in fine quiescit 1.3.4
Ordo primus,
Aethen in piel, pual, hophal 2.2.4
& 2.2.8 & 2.3.8
Ain hiphil, quomodo punctuandum.
2.3.1 & 2.3.2 & 2.3.5
Ain piel quomodo punctuandum 2.2.1
& 2.2.2 & 2.2.3
Ordo secundus,
Aethen kal & piel, quomodo punctuan-
dum s 3

INDEX

dum	2.5.2	&	2.6.7	&	2.6.8
Ain, si fuerit gutturalis					2.5.2
&	2.5.4	&	2.6.3	&	2.1.9
<i>Ordo tertius,</i>					
Aleph pe, quando habeat hatephæ-					
gol					2.6.3
Aethen kal & hiphil					2.6.8
&	2.6.13			&	2.6.1
<i>Ordo quartus,</i>					
Aethen					2.1.9
Aethen kal & hiphil					2.7.5
&	2.8.7			&	2.8.8
<i>Ordo quintus,</i>					
Aethen kal sine he					2.10.6
Aleph, tertia radicalis litera, quando					
quiescat	2.9.2			&	2.9.4
<i>Ordo sextus,</i>					
Aethen kal & hiphil, forma					2.11.3
&	2.12.6			&	2.12.7
Aethen passivi, ante gutturalem					2.11.5
<i>De litera B.</i>					
B Achlam, literæ infinitiui					1.5.6
&					1.6.2
Benoni in neutris, loco utriusq; partici-					
pî					1.5.4
Benoni					

IN VERBIS

Benoni, post articulum DN					1.5.8
Benoni, quando participium aut adie-					
ctiuum	1.5.8			&	1.5.9
Benoni, quid					1.5.2
Benoni, quomodo differat ab adiecti-					
uo	1.5.2			&	1.5.3
Beth & caph, quando habeant ratio-					
nem temporis					1.6.4
<i>De litera C.</i>					
C Amez, magis aleph quam uau re-					
præsentat					2.7.1
Coniugatio niphil, habet quatuor spe-					
cies					2.1.12
Coniugatio hiphil, habet quatuor spe-					
cies					1.11.1
Coniugatio hophal, habet duas spe-					
cies					1.12.1
Coniugatio piel, habet quatuor spe-					
cies					1.9.1
Coniugatio prima kal, quid					1.7.1
Coniugatio pual, quid significet					1.10.1
Coniugationis hiphil, forma					2.3.1
Coniugationis hitphael, duplex signi-					
ficatio	1.13.1			&	2.4.1
Coniugationis piel, forma					2.2.1
				s 4	Coniu-

INDEX

Coniugationes actiuæ & passiuæ, septem	1.1.3	&	1.1.4
Coniugationes kal & niphāl, quomodo punctuandæ			2.1.1
<i>Ordo secundus,</i>			
Coniugatio kal, quomodo formanda.	2.5.1	&	2.5.2
Coniugationes piel & pual, integræ.	2.5.3	&	2.5.4
<i>Ordo tertius,</i>			
Coniugatio kal, ubi integra			2.6.1
&			2.6.5
Coniugatio passiuæ, quiescentium in pe iod			2.6.11
<i>Ordo quartus,</i>			
Coniugatio passiuæ, kal			2.7.7
Coniugatio piel, quam quadratam uocant			2.8.2
<i>Ordo quintus,</i>			
Coniugatio kal, quiescentium in aleph	2.9.1	&	2.9.2
Coniugatio piel & pual			2.6.12
Coniugationis kal, quadruplex forma.	2.10.1	&	2.10.2
			Ordo

IN VERBIS

<i>Ordo sextus,</i>			
Coniugatio hiphil & hophal			2.12.3
&			2.12.8
Coniugatio passiuæ			2.11.4
Coniugatio piel			2.12.1
<i>De litera D.</i>			
D Ages, ab initio non forte			2.1.14
D Ages, in litera quiescente non ponitur			2.8.2
Dages in piel, cuius litera media est gutturalis			2.2.5
Dages, non facilè sequitur uocem magnam.	2.11.2	&	2.11.3
Dages, non supplet duo officia			2.5.3
Dages, non uenit post quietem			2.6.12
Dages, post zere			2.12.5
Dages, supplet defectum nun			1.3.3
Defectiuæ in pe iod	2.5.6	&	2.5.9
Defectiuæ in pe nun	2.5.1	&	2.5.2
Deficiens in extremitatibus, unum.			
	2.13.4	&	2.13.5
Duplicata in piel, quomodo formantur			2.12.1
Duplicata, quæ			2.11.1
Duplicata uerba			1.3.5
			<i>De lite</i>

INDEX

De litera F.

F orma uerborum kal, tres	2.1.1
&	2.1.4
Futurum kal, desinit in pathah uel holem	2.1.11
Futurū, usurpatur loco præteriti	1.4.6
Futuri forma, in quinto ordine	2.10.6
Futuri niphāl, forma	2.7.6

De litera G.

G enera duo	1.1.1
--------------------	-------

De litera H.

H e, cum literis bachlam in niphāl	
2.1.14 &	2.1.15
He, in fine quiescit	1.3.4
He, mediā radicalis in piei	2.6.13
He, paragoge futuri temporis	2.1.10
Hithpael, signa	2.4.1
Hophal, habet tantum duos modos.	
2.10.2 &	2.3.7

Ordo primus,

He hiphil, habet hirec	2.3.1
Etiam in secundo ordine	2.5.5
He hiphil, quando cum zere	2.6.14
Hiphil quiescentium in pe iod	2.6.12
Hithpael integrū in secundo ordine	2.5.5

Quintus

IN VERBIS

Quintus ordo,

He finale, in quatuor uerbis est immutabile	2.10.9
He tertia radicalis, deficit propter conjunctionem uau	2.10.6 & 2.10.7
He tertia radicalis, quiescit, absconditur; uertitur in tau & in iod	2.10.1
Hirec & dages, quando mutantur in zere	2.2.5

De litera I.

I mperatiuus, recipit paragogen he.	2.1.8
Imperatiuus, post negationem minime uenit	2.6.6
Imperatiuus, quando loco futuri	2.6.5
Imperatiuus secundi ordinis, cum defectu nun literæ	2.5.1
Infinitiuus cum mem, quomodo exponendus	1.6.4
Infinitiuus, nomen uerbale	1.5.6
Infinitiuus, raro sine literis bachlam.	
1.6.2 &	1.6.3
Iod, ante zade deficit	2.5.6
Iod, ubi quiescat	1.3.4
Iod essentialiale	1.3.4

De lite

INDEX

De litera K.

K Ybuz, hatephcamez & schurec,
fratres 2.3.7
Kal, quare dictum 1.7.1

De litera L.

L Amed, peculiariter infinitiuo ser-
uit 1.6.3
Lamed pepoal, semel deficit 2.5.8

De litera M.

M Em bachlam, habet post se da-
ges 2.1.7
Mem & lamed bachlam, importat tem-
pus 2.6.4

De litera N.

N Eutra in seipsis passiva octo, &
raro habent participia 1.5.4
Nomina geminantia prima radicalem,
excedunt uerba 1.3.5
Nomina, quae extremitates habent si-
miles 1.3.5
Nomina, uerbis imposta 1.1.3
Numeri duo 1.1.1
Nun, ubi deficiat 1.3.3
Nun, paragoge futuri temporis 2.1.10
Nun, passiva nota, quando habet sa-
gol loco

IN VERBIS

loco hirec 2.6.3
De litera O.

O fficium dages 2.11.1
Ordo quiescentium in extrema-
tibus, habet tres species 2.13.2

De litera P.

P Articipium cum literis bachlam,
capitur adiectiue 1.5.6
Participium paul, quomodo differat a
praeterito niphali 1.5.3 & 2.2.7
Participij praesentis, genuina signifi-
catio 1.5.1 & 1.5.3
Participia, habent tantum tertiam per-
sonam 1.2.4
Participia nominaliter, aut uerbaliter
capta, quomodo cognoscantur 1.5.6
Paul in passiuo non inuenitur 2.3.5
& 2.1.13
Pe iod, mutatur in uau 2.6.11
Personae quae habeant accentum milra
aut millel 1.4.8 & 1.4.9
Piel, habet uerba quae contrariam obti-
nent significationem 1.9.5
Piel, integrum in secundo ordine 2.5.3
Praeteritum & futurum, origo aliorum 1.4.1
Praeteri-

INDEX

Præteritum & futurum, loco præsen- tis, infinitiui & imperatiui	1.4.1
Præteritum, & participium kal scœmini- num, solo accentu differunt	2.11.3
Præteritum kal, quomodo punctua- tur	2.1.1
Præteritum, loco futuri	1.4.11
Præteriti niphah, punctuatio	2.1.2
Præteriti tres species in alijs linguis.	
1.4.12 & 1.4.14	
Puncta, quæ uocantur fratres	2.3.7
De litera Q.	
QVadrata uerba, quæ sint	2.13.5
QVadrata uerba, unde formen- tur	2.13.5
Quiescentia, quæ	1.3.3 & 1.3.4
De litera R.	
RAdicales literæ, quot	1.3.1
RAdicalium diuisio	1.3.1
De litera S.	
SÆgol, loco pathah in pausa	2.6.2
Scheua, post punctum camez non quiescit	2.7.2
Scheua sub uau seruili, ut mutatur.	
1.4.3 & 1.4.5 & 1.4.8 & 1.4.11	
Species	

IN VERBIS

Species duæ hophal	1.12.7
Species quatuor passiuu kal	1.8.3
&	1.8.4
Species quatuor uerborum piel	1.9.1
&	1.9.3
Species quatuor uerborū hiphil	2.11.1
& 2.11.2 & 2.11.4	
De litera T.	
T <u>A</u> u, infinitiuo quinti ordinis cum literis bachlam adijcitur	2.9.2
Tau, loco iod deficientis in fine	2.6.5
Tempora uerborum, sex	1.1.6
Transitiua in kal, nō fiunt neutra	1.9.4
Transitiua, quæ	1.1.2
De litera V.	
V <u>A</u> u hippuch	1.4.3 & 1.4.5
&	1.4.8 & 1.4.11
Vau hibbur	1.4.3 & 1.4.5
&	1.4.8 & 1.4.11
Vau, in medio quiescit	1.3.4
Vau literæ, proprium punctum sche- ua	1.4.4
Vau, sæpe mutat futurum in præteri- tum imperfectum	1.4.14
Verbum defectiuum, quid	1.3.3
Verbuna	

INDEX

Verbum perfectum, quid	1.3.3
Verbum quinque literarum essentia- lium	2.13.7
Verba neutra, quæ dicantur	1.1.2
De litera Z.	
Z Ade, media radicalis tertij ordi- nis, cur dageffetur	2.5.6
&	2.6.8 & 2.6.10

PRIMI INDICIS
FINIS

EX NOMINIBVS

De litera A.

CCENTVS foemininorum
semper millel 2.7.3 & 3.13.3
Accētus camezatorum, mil-
ra 3.3.9

Accentus nominum quinque uel sex
punctorum 3.3.1 & 3.3.9

Accentus quiescentium in iod 4.2.2

Affixa quæ alleuient puncta 3.3.4

Affixa sunt decem 3.7.1

Aleph, in medio nūquam quiescit 4.2.1

Aleph, tantum in fine quiescit 4.2.1

De litera C.

C Amez loco dages, non muta-
tur 4.12.2

Camezata habent accētum milra 3.3.9

Camezata, quomodo mutantur in re-
gimine 3.7.1 & 3.12.7

De litera D.

D Ages à capite, nunquam for-
te 4.11.2

Dages à fine, nunquam uenit in litera
non punctuata 4.11.3

t Dages

INDEX

Dages, loco literæ duplicatæ	2.11.1
&	4.11.4
Dages post holē uenire nō solet	3.11.3
Dages post uocem magnam	4.4.5
Dagesfata non mutantur	3.2.2
& 3.5.1 &	4.1.2
Defectiua secundī ordinis	4.1.3
Defectiuorum regula	4.1.3
Duplicata, & eorum regulæ	4.11.1
& 4.11.5 & 4.13.2 &	4.13.3
De litera F.	
F œminina, absolute in tau desinentia, dageffant illud cum affixis.	
3.11.2 &	3.11.3
Fœminina desinentia in he, sunt milara	3.8.1
Fœminina in he, mutant illud in tau molle	3.11.2
Fœmininæ literæ he cognitio	3.8.4
Forma hatephcamez primo uocali	3.5.1
Forma holem & sagol	3.4.1 & 3.4.2
Forma quæ constat camez & sagol	3.2.7
Forma quæ constat duplici camez	3.1.1
Forma quinque punctorum	3.3.7
Forma sex punctorum	3.3.4
Forma	

IN NOMINIBVS

Forma sex punctorum cum affixis	3.3.7
Forma schurec primo uocali	3.5.1
Formæ nominū fœminini generis	3.8.1
De litera H.	
H æemanthica, non admittunt litteram he	3.12.4
Hæemanthica, quæ habent tau superadditum	3.13.4
Hæemanthica secundī ordinis	3.1.2
Hæemanthica tertij ordinis	3.1.3
Hæemanthicæ literæ, sex	3.10.1
Hatephcamez, loco holem	3.4.1
Hatephpathah loco scheua	3.2.5
He radicale ab he fœminino quomodo dignoscitur	4.1.2 & 4.6.2 & 4.6.3
Hirec magnum	3.12.8 & 4.7.2
Holem in perfectis, nisi sequatur sagol non mutatur	3.4.2
De litera I.	
I od hæemanthicum	3.13.5
Iod, litera gentilis	3.13.6
Iod mobile, consonans	3.13.5
Iod mobile in singulari	4.4.4
Iod in plurali quiescens	4.4.5
Iod nota pluralis, aliquādo deficit	3.9.2
t 2	De lite

INDEX

De litera M.

- M** Asculina, quæ terminationem
habeant fœmininam in plu-
rali 3.9.3
Mem à fine 3.12.8
Mem hæemanthicum, à fronte super-
additum 3.12.6
Mem hæemanthicum, finale 3.12.8
Mem, in ftatu regiminis cadit à plurali
masculino 3.12.8
Mem feruile, ut differt à superaddi-
to 3.12.8

N De litera N.
Ominum formæ 3.1.1

P De litera P.
Vncta mobilia, quæ 3.2.1
os oris, qualem habeat ratio-
nem 4.10.4

Q De litera Q.
Vadrata in duplicatis 4.13.1
& 4.13.2
Quiescentia in ain uau 4.3.1
Quiescentia in pe iod 4.2.2
Quiescentia in uau ain, habent uocem
magnam sub prima 4.8.1

De lite

IN NOMINIBVS

De litera S.

- S** Aegol, in quibusdam non mutatur,
etiam in pausa 3.3.6
Sægol, propter gutturalem mutatur in
pathah 3.3.8
Scheua, à capite dictionis non gemina-
tur 3.1.3 & 3.5.3 & 3.6.1
& 3.6.2 & 3.8.2
Scheua, radix & fundamentum in affi-
xorum ministerio 3.6.1

De litera T.

- T** Au hæemanthicum, à capite 3.13.3
Tau, in fine superadditum 3.13.5

De litera V.

- V** Ariæ nominum formæ 3.1.1
Vau deficiens, quid 3.9.2
Vau plenum, quid 3.9.2
Voces mutabiles 3.2.1

De litera Z.

- Z** Akeph, mutat sægol in camez.
3.3.6
Zere, quando mutetur in scheua 3.2.3
Zere, sub prima in quarto ordine, non
mutatur 4.4.3

FINIS

ERRATA

Vbi erit patha, scribe pathah.

Vbi erit punctatio, scribe punctuatio.

• Tituli paginarum imparium, debent numerare Fundamenta: parium uero, Orationes.

Oratione 2, fundamento 8, signo 1, lege sic

Genesis secundo. In passiuo

Ibidem, Genesis secundo. In hiphil

Oratione 2, fundamento 10, signo 1, lege sic
ignis: Iob primo.

Signorum citationes respondent nonnunquam priori
editioni, emendabis nunc ad istam editionem.

NOMENCLATURA

HEBRÆORVM

QVORVNDAM

LIBRORVM

INDEX QVORVNDAM
librorum Eliæ Leuitæ
Iudæi Germani.

GRammatica.
Cantica.
De affixis.
De compositis.
De officijs.
De proprietatibus.
De speciebus.
De accentibus.
Dictionariū magistrale & Chaldaicū.
Traditiones.

ELENCHVS QVORVNDAM
librorum Sebastiani Mun/
steri Germani.

ELementale Hebraicum.
Institutiones Hebraicæ.
Tabula Coniugationum.
Grammatica Hebraica.
Dictionarium Hebraicum.
Dictionarium Chaldaicum.
Dictionarium trilingue.
Grammatica Chaldaica.
De abbreviaturis.
De accentibus.
Modus legendi Commentaria.
Calendarium Hebraicum.
Logica Hebræa.
Historiæ Iosephi uersæ.
Versiones aliquot.
Scholia non pauca.

CATALOGVS QVORVNDAM
librorum sacrae linguæ,
qui hodie extant.

VETVS Testamentum.
Euangelium Matthæi Publicani.
Epistola ad Hebræos: nondū excusa.
Concordantiæ Biblicæ.
Paraphrases: idest Thargum.
Thargum Onkelos, in Pentateu-
chum.
Thargum Ionathæ, in Legem &
Prophetas.
Thargum Rabbi Ioseph, in reli-
quos Bibliæ libros.
Thargum Hierosolymitanum.
Annotationes: idest Masoreth, qui &
Hammaforeth dicitur.
Thalmud: ingens opus, uaria com-
plectens.
Mischna, potior pars Thalmud:
Sapiens

Sapiens Aben Ezra: hoc est, Abra-
ham filius Ezræ, plurima scripsit:
extant solummodo Commentaria
in Mosen & Prophetas: fuit gram-
maticus, philosophus, astrologus,
& theologus magnus.
Rabbi Salomon Iarhij Gallus, Com-
mentaria scripsit in totam Bibliam,
& in libros Thalmudicos.
Rabbi Ioseph Kimhi, scripsit Com-
mentaria in Pentateuchum, adhuc
non euulgata: & in omnes Prophe-
tas & Psalmos, quæ extant.
Rabbi Dauid Kimhi Hispanus: &
Rabbi Moses Kimhi, uaria scripserūt.
Rabbi Moses sacerdos Aegyptius,
scripsit De perplexis, & multa alia.
Rabbi Moses Gerundensis, in Penta-
teuchum optimè scripsit.
Rabbi Moses filius Nahæman, scri-
psit in Iob,
Rabbi

Rabbi Abraham, De creatione.
Rabbi Abraham Hispanus, scripsit
Commentaria in Legem.
Rabbi Abraham Parizol Auinionen
sis, scripsit in Iob.
Rabbi Leui filius Gersom Italus, scri
psit in Daniele.
Kabuenaki, in Prouerbia.
Rabbi Ioseph filius Matathia, histo
riam scripsit Graece & Hebraice: is
est Flavius Iosephus.
Baal Aruch, docet modum legendi
Commentaria.
Catalogus Decalogi legis Mosaicae.
Rabbi Iuda, scripsit Dictionarium.
Rabbi Iona quoque.
Rabbi Elias Leuita Askenazi, idest
Germanus, scribit multa.
Rabbi Akabia filius Malalehelis, &
hi qui sequuntur, scripserunt uaria.
Rabbi Emmanuel.

Rabbi

Rabbi Iohanan.
Rabbi Isaac.
Rabbi Eleazar, &
Rabbi Iacob filius eius.
Rabbi Saadiah.
Rabbi Michol.
Veteres Cabalista.
Et multi alij, quorum nomina non
mihi occurrunt.

INSTAVRATORES
linguae sacrae.

D. Hieronymus Stridonensis.
Io. Capnio Phorcensis.
Con. Pellicanus Rubeaquentis.
Seb. Munsterus Ingelheimensis.
San. Pagninus Lucensis.

FINIS

 B A S I L E A E
APVD HIER. FROBENIVM
ET NIC. EPISCOPIVM
ANNO M. D. XLIII

WILLIAM

